

N. P. MADSEN-MYGDAL

ORDRE PUBLIC
OG
TERRITORIALITET

ANALYTISKE BETRAGTNINGER OVER
DISPARITETER
I INTERNATIONAL PRIVATRET

BIND II
NOTER OG REGISTRE
ENGLISH SUMMARY

KØBENHAVN

G. E. C. GADS FORLAG

1946

INDHOLDSFORTEGNELSE

til

Bind I.

Forord.

Side

Kort Indholdsoversigt.

Afsnit I. Dispariteter.

Underafsnit I. Ordre Public og Territorialitet som Problem.

Kapitel 1. Problemet: Ordre-Public-Reglen og dermed beslægtede Regler.

I. Problemet	1
II. Dogmehistorie	2
A. Almindelige Bemærkninger	2
B. Romansk Teori. Ordre Public	4
C. Tysk Teori. Vorbeholdsklausel	7
D. Anglo-Amerikansk Lære. Public Policy	9
E. Skandinavisk O. P. Lære	10
F. Separate Anskuelser	12
G. O. P. Doktrinens almindelige Stilling	14

Kapitel 2. Retskilder.

Kapitel 3. Problemstilling.

A. Problemets Betydning	20
B. Retssammenligningens Betydning	22
C. Problemets Afgrænsning	23
D. Disposition	24

Kapitel 4. Sprogbrug.

Underafsnit II. Principper og Terminologi i den internationale Ret.

Kapitel 5. Enhedsbedømmelse.

I. Hvorfor anvendes fremmed Ret?	28
II. IPR's Begrundelse, Formaål og Ideal: Enhedsbedømmelse	29
III. Enhedsbedømmelses-Idealets Indvirkning paa den i. p. retlige Metode	33

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
A. „Lighedsgrundsætningen“ i Retspolitiken	33
B. Praktiske Konsekvenser af Lighedsgrundsætningen i positiv Ret	34
1. Analogi som Retskilde	34
2. Retssammenligning som praktisk Hjælpemiddel ..	35
3. Traditionens Værdi i IPR	36
4. Om reale Grunde i IPR	38
<i>Kapitel 6. Afvigelser fra Enhedsbedømmelsesprincippet</i>	
Gruppering	40
<i>Kapitel 7. Den relative Betydning af den internationale Pri- vatret.</i>	45
<i>Kapitel 8. Den internationale offentlige Ret</i>	51
<i>Kapitel 9. Grænseområdet mellem international offentlig Ret og International Privatret.</i>	58
<i>Kapitel 10. Særlige Betæneligheder ved Dispariteter p. Gr. a. Territorialitet og Ordre Public.</i>	
I. Love med heterogent Formaål	63
II. Primære og sekundære Love	63
A. Inddeling	63
B. Sondringens reale Betydning	65
III. Ekstraordinære Love	66
IV. Love, der er særligt udsat for Reprobering ..	67
V. Specielle Betæneligheder ved Krænkelse af Lig- hedsgrundsætningen	69
<i>Kapitel 11. Territorialitets-Terminologien</i>	71
I. Begrænset Kompetencevilje	72
II. Territorialitet i intern og extern Forstand	73
A. Kahn og Koeppe	73
B. Begrebernes indbyrdes Forhold	73
C. Forbedring af Definitionerne	75
III. Processuel og materiel Territorialitet	76
IV. Singulær og Universel Territorialitet	79
A. Sondringen	79
B. Forholdet imellem singulær materiel Territorialitet og Specialstatuter	83
V. Særligt om singulært territoriale Love	83
A. Forhold til IPR's Hovedprincipper	83
B. Disposition for Behandlingen	85

Afsnit II. **Kompetencevilje.**

Kapitel 12. Prohibitivtanken.	87
Kapitel 13. Historisk Forklaring paa Prohibitivtanken.	95
Kapitel 14. Illegalitet i International Privatre.	100
I. Afgørelse efter Normalstatutet	102
A. Kontrakten illegal efter Normalstatutet	102
1. Illegalitet iflg. lex causae	102
a. Domslandets Ret er lex causae	103
1) Krænkelser af en Lov i Domslandet (Situation Nr. 1)	103
2) Krænkelser af fremmed Lov (Situation Nr. 2)	103
b. Fremmed Ret er lex causae (Situation Nr. 3)	105
2. Illegalitet iflg. Specialstatut	105
a. Opfyldelsesstedets Lov. (Situation Nr. 4)	105
b. Indgaaelsesstedets Lov (Situation Nr. 5)	106
B. Kontrakten legal iflg. Normalstatutet (Situation Nr. 6)	106
1. Domslandets Ret er Normalstatut	106
2. Fremmed Ret er Normalstatut (Situation Nr. 7)	106
II. Expansiv intern Kompetencevilje (Situation Nr. 8)	106
A. Mod „Loven“	106
B. Mod „Ærbarhed“	108
C. Særligt om Krænkelser af et tredie Lands Forbudsregler (Situation Nr. 9)	109
III. Reprobering	109
A. Reprobering af Legalitetsregler (Situation Nr. 10)	109
B. Reprobering af Regler om Illegalitet	109
1. Fremmed lex causae (Situation Nr. 11)	109
2. Fremmed Specialstatut (Situation Nr. 12)	110
IV. Illegalitet iflg. Lov med extern expansiv Kompetencevilje (Situation Nr. 13)	110
V. Estoppel	110
Kapitel 15. Grænsetilfælde mellem Reprobering og singulære Kollisionsnormer.	111
Kapitel 16. Expansiv Kompetencevilje i Indlandet.	115
Kapitel 17. Begrænset Kompetencevilje.	
I. Bedømt i Indlandet	119
II. Bedømt i Udlandet	119

Afsnit III. Heterogenitet (Territorialitet).

Underafsnit I. Territorialitet og ordre public.

<i>Kapitel 18. Forholdet mellem Territorialitet og ordre public.</i>	125
--	-----

Underafsnit II. Økonomisk-politiske Love.

Kapitel 19. Analytisk Vurdering af moderne Teori om økonomisk-politiske Love.

I. Diskussionen omkring Guldklusulloverne	137
II. Neumeyer	142
A. Inddeling	142
B. Om A-Gruppen	144
C. Materiel Territorialitet eller andre Løsninger?	147

Kapitel 20. Vacuum ved økonomisk-politiske Love. Normalstatutet som Minimumsbetingelse.

I. Kompetenceviljen	149
II. Normalstatutet bør være Minimumsbetingelse	150

Kapitel 21. Casuistik over monetære Love af overvejende privatretlig Karakter.

I. Regler om Seddelkursen	156
II. Guldklusullove	158
III. Forbud mod Kontrahering i fremmed Mønt	158
IV. Opskrivning	158
V. Nedskrivning af Fordringer	160
VI. Moratorier	162

Underafsnit III. Heterogene Love.

Kapitel 22. Reglerne om offentligretlige Love.

I. Princippet	163
II. Casuistik	166
A. Poenale Love	166
B. Politiske Love	167
C. Fiskale Love	167
D. Social Lovgivning	168
E. Prislovgivning	169
F. Tvangslikvidering	173
G. Dispositionsindskrænkninger i nyere ekstraordinære Love	175
H. Deviselove og Clearingregler	176
1. Almindelige Bemærkninger	176
2. Afgrænsning	177

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
3. Relativitet og Relationer	179
a. Relativitet	179
b. Relationer	180
<i>Kapitel 23. Fremmed Ret som „Factum“, især om Umulighed.</i>	
I. Fremmed Ret som indvirkende paa materiel Ret ..	192
II. Almindelige Bemærkninger om Umulighed	195
III. Vare-Leveringer	195
IV. Pengeskyld	197
A. Dom til Opfyldelse	197
1. Materiel Umulighed	197
2. Ideel Umulighed	198
B. Erstatning	199
C. Poenale Virkninger	201
V. Trediemands Hæftelse for Umulighed	201
A. Almindelig Kaution	201
B. Check trukket paa en spærret Konto, o. lign.	202
VI. Retten til at hæve Kontrakten	202
A. Kreditors Ret p. Gr. a. et mod Debitor rettet Forbud	202
B. Kreditors Ret p. Gr. a. mod ham rettede Forholds-	
regler	203
C. Debitors Ret p. Gr. a. mod ham rettede Forholds-	
regler	203
VII. Om Opfyldelsesstedet	204
<i>Kapitel 24. Heterogenitetens Begrundelse.</i>	
I. Specielle reale Betragtninger	207
A. Retsteknisk Uegnethed til international Anvendelse	207
1. Institutionelle Vanskeligheder. Regler om Udlandets	
Institutioner kan ikke overføres	207
2. Vanskeligheder ved Tilegnelse af specifik Rets-	
teknik	208
3. Uoverstigelige Vanskeligheder ved at fastslaa den	
fremmede Retstilstand	209
4. Vanskeligheder ved Udøvelse af Skøn	210
B. Faren ved at være eftergivende overfor Udlandet.	
Interferens mellem Udfaldet af den svævende	
Retssag og den udenlandske Administrations Af-	
gørelse	212
C. Lovkumulation og Dobbelt-Ansvar	213
D. Afslutning	214

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
II. Konstruktive og utilitaristiske Begrundelser	214
III. Slægtskabet med offentlig Ret	215
A. Historisk Udgangspunkt	215
B. Koordination med offentlig Ret	216
IV. Strukturel Afvigelse fra Privatret. Illegalitet	219
V. Særstilling i IPR. Betydningen af expansiv intern Kompetencevilje	220
VI. Betænkelighederne ved Heterogenitet er under- ordnede	222
VII. Afsluttende Bemærkninger	222
<i>Kapitel 25. Heterogenitetens Virkninger. Relativitet og Udfyl-</i> <i>ning.</i>	
I. Udfyldning	225
II. Skal Heterogeniteten tages i Betragtning ex officio?	226
III. Heterogene Loves Relativitet	229

Afsnit IV. Exorbitans (Ordre Public).

Underafsnit I. Exorbitante Love.

Kapitel 26. Ordre-Public-Tankens Formulering i Teorien.

<i>Gruppering.</i>	231
I. Statsegoisme	232
A. Det „etiske“ Standpunkt	232
1. Strid med Moralbegreberne	232
2. Strid med Retfærdighedsbegreberne	234
B. Det „utilitaristiske“ Standpunkt	238
1. Det offentlige Velfærd	238
2. Moderne Utilitarisme	239
a. Fordelene	239
b. Vurdering	241
II. Universelle Begrundelser	245
A. Folkeretlige Betragtninger	245
B. Retssystemernes Strukturforskelle	247
1. Lavtstaaende Retssamfund	248
2. Ukendte Retsinstituter	248
a. Ukendt Status	248
b. Begreber, der ikke kan kvalificeres	249
3. Minimum af Ensartethed	250
<i>Kapitel 27. Reale Overvejelser vedrørende Forbeholdsklausulen.</i>	
I. Grunde, der taler imod Reprobering	253

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
II. O. p. Reglen er en Undtagelsesbestemmelse	255
III. Negativ Begrundelse	256
IV. Retskonstituerende Virksomhed. Ægteskabs Ind- gaaelse og Opløsning	256
V. Positiv Begrundelse. Specifikke Hensyn	258
A. Uegnhed til international Anvendelse	258
B. Interferens mellem Lovlandet og Domslandet	258
C. Dobbelt-Ansvar	259
VI. Positiv Begrundelse. Forbeholdsklausul og Sikker- hedsventil	259
A. Mekanisk Funktion	259
B. Nødhjælp eller Led i en Udvikling?	260
C. Det relevante Moment som Problem. Retsteknik eller Retspolitik?	263
<i>Kapitel 28. Saglig Exorbitans. Casuistik.</i>	
I. Indledning	264
A. Disposition og Afgrænsning	264
B. Relationer	265
II. Extreme Variationer	267
A. Slaveri	267
B. Andre personretlige Spørgsmaal	270
C. Polygami. Relationerne	271
D. Polyandri	273
E. Aktionær-Hæftelse	273
III. Variationer iøvrigt	275
A. Familieret	275
B. Arveret	278
C. Tingsret (Ejendomsret)	278
D. Obligationsret	279
E. Særligt om Delikter	282
F. Forsikringsret	283
G. Selskabsret	283
H. Søret	284
IV. Ukendte Institutioner	284
V. Mangel af Regel	285
<i>Kapitel 29. Exorbitant Kompetencevilje.</i>	290
I. Diskrimination og beslægtede Tilfælde	291
A. Almindelige Tilfælde	292
B. Nationale Minoriteter	293

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
C. Religion	294
D. Race	294
1. Indgaaelse af Ægteskab	294
2. „Treuhänder“-Sagerne	294
3. Holzer-Sagen	295
E. Udlændinge	296
1. Permanente Love	296
2. Ekstraordinære Love	296
3. Forhold til Tredie Land	296
F. Retorsion	297
G. Andre Begrænsninger i Kompetenceviljen	298
II. Kompetenceoverskridelse	298
III. Tilbagevirkende Love	302
IV. Opskrivningslove	307
A. De positive Lovforskrifter	307
B. Diskrimination og Mangel af Opskrivningslove	310
V. Guld klausullove	312
A. Retroaktion	313
B. Diskrimination	314
C. Kompetenceoverskridelse	315
<i>Kapitel 30. Exorbitans.</i>	
I. Negativ Karakteristik	317
A. Ingen Forbindelse med expansiv Kompetencevilje	317
B. Det kræves ikke, at Samfundslivets Grundpiller skal angribes	318
C. O. P. Reglen er ikke chauvinistisk	319
II. Forsøg paa en positiv Karakteristik af Exorbitansen	320
A. Tekniske Hensyn	321
B. Modererede retspolitiske Synspunkter	324
C. Den etisk-retspolitiske Maalestok	328
D. Relativitet i Tid og Rum	329
E. Totalvurdering	330
F. Misbilligelsen bør ikke camoufleres	330
III. Reprobering, naar Domslandet selv har tilsvarende Lov?	331
<i>Kapitel 31. Exorbitansens Virkning.</i>	
I. Udfyldning	334
II. Retorsion	336
III. Skal Exorbitansen tages i Betragtning ex officio?	337
IV. Er exorbitante Love territoriale?	338

Underafsnit II. Konfiskation, Beslaglæggelse m. v.

Kapitel 32. Krigslovgivning og Konfiskation.

I. Lovene baade heterogene og exorbitante	340
II. Krigslovgivning	340
III. Konfiskation	343
A. Almindelige Synspunkter	343
B. Reprobering af Konfiskationsdekreter	344
C. Respekten for Statsakter	347
D. Stater i i. p. retlige Forhold	348
1. Staten som sagsøgt	349
a. Besiddelsessøgsmaal	349
b. Erstatningssøgsmaal	350
2. Stater om Sagsøgere	351
3. Nye Regeringers Sukcession	352
4. Bestemmelse af Normalstatutet	352
IV. Opløsning af juridiske Personer i Forbindelse med Nationalisering	352
A. Selskabet som Kreditor	353
B. Selskabet som Debitor	353
C. Likvidation	353

Kapitel 33. Dobbelt-Ansvar. Beslaglæggelse af Fordringer.

I. Problemet	355
II. Dobbelt-Ansvar paa Grund af Reprobering	358
A. Fordringer i Indlandet	359
1. Tvangsfuldbyrdelse	359
2. Nationalisering	361
3. Krigslovgivning	361
B. Fordringer i Udlandet	363
1. Nationalisering	363
2. Treuhänder-Indsættelse	366
3. Deviselovgivning	368
4. Krigslovgivning	368
III. Andre Muligheder end Reprobering	371
1. Prioritetsprincip	371
2. Prækclusion	372
3. Særlige Kollisionsnormer for Frigørelse	372
4. Statslige Modforholdsregler	373
5. Traktat	375

Afsnit V. Estoppel (Relativitet).

Udvalgte opgaver

Kapitel 34. Relativitet og Relationer.

I. Relativitet	377
II. Relationer	377
III. Singulære Kollisionsnormer	378
IV. Materiel Rets Indflydelse	379
A. Traktater	379
B. Ekstraterritoriale Personer	379

Kapitel 35. Reprobering og præjudicielle Spørgsmaal.

I. Velerhvervede Rettigheder og Ordre public	380
II. Præjudicielle Retsforhold	382
III. „Middelbar“ Gennemførelse	382
IV. Nærmere om præjudicielle Retsforhold	384
A. Præjudicielle Retsforhold i international Ret	385
B. Relativitet i præjudicelle Retsforhold	389

Underafsnit II. Dislokation.

Kapitel 36. Læren om „Anvendelse“.

I. Teoriens Udvikling	391
II. Specifik Betydning	391
III. Identisk med Tilknyningslæren	393
IV. Neutral Formel	394

Kapitel 37. Tilknytningssynspunktet.

I. Zitelmann	395
II. Kahn	398
III. Tilknytningslæren i senere Teori	399
IV. Kahn's Kritikere	401

Kapitel 38. Vurdering af Tilknytningslæren.

I. Indledning	403
A. Vurderingens Betydning	403
B. Forhold til „normal“ Tilknytning	404
C. Foreløbig Oversigt over Mulighederne	404
1. Tilknytning til Domsland	404
2. Tilknytning til Lovland	405
3. Tilknytning til et tredje Land	405
II. Casuistik vedrørende Tilknytningsforhold	405
A. Undersøgelse af Domspraksis	405
B. Resultatet	407
C. Forhaands-Overvejelser	409

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
III. Skematisk Oversigt over personelle Tilknytningsforhold	411
A. Den Part, der paaberaaber sig o. p., har Tilknytning til Domsland	411
1. Modpart fra Domsland	411
2. Modpart fra Lovland	412
a. Debitor paaberaaber sig o. p. Hensynet. Prohibitorisk Virkning	412
b. Kreditor paaberaaber sig o. p. Hensynet. Permissiv Virkning	413
3. Paaberaaber fra Domsland. Modpart fra et tredie Land	414
B. Den Part, der paaberaaber sig o. p., har Tilknytning til Lovland	414
1. Modparten har Tilknytning til Domsland	414
a. O. p. paaberaabes af Debitor. Prohibitorisk Virkning	414
b. O. p. paaberaabes af Kreditor. Permissiv Virkning	415
2. Modpart fra Lovland	417
3. Modparten fra et tredie Land	420
C. Den, der paaberaaber sig o. p., er fra et tredie Land	420
1. Modpart fra Domsland	421
2. Modpart fra Lovland	424
3. Modpart fra et tredie Land	426
IV. Om Tilknytningsmomenterne	427
A. Den personlige Tilknytning: Domicil eller Nationalitet	428
B. Reel Tilknytning: Gods eller Forretningsvirksomhed	429
C. Opfyldelsesstedet	431
D. Emissionsstedet	432
E. Indgaaelsesstedet	432
F. Aftalt Værneting	432
<i>Kapitel 39. Tilknytningssynspunktets Begrundelse.</i>	
I. Foreløbigt Resultat: Tilknytning til Lovlandet	433
II. Nærmere om de Tilfælde, hvor Retsforholdet har Tilknytning til et tredie Land	435
III. Nærmere om Konsonans-Tilknytningssynspunktet	438
IV. Reale Hensyn	440
A. Indsigelsen odios	440
B. Ineffektiv Reprobering	441

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
1. „Paaberaaber“ kan straffes	441
a. Kreditor kan straffes	441
b. Debitor kan straffes	442
2. Civilt Søgmaal mod „Paaberaaber“	443
a. Dislokation	443
b. Efterbetaling	443
c. Tilbagebetaling	444
3. Effektivitetsprincippet	445
C. Misbrug af Dislokationen	448
<i>Kapitel 40. Tilknytningssynspunktet: Konsekvenser og Modifikationer.</i>	
I. Konklusion	453
A. Oversigt	453
B. Afskæring af Reprobering	454
C. Reprobering	456
D. De subjektive Momenter	458
II. Tilknytnings-Ændring	459
A. Domicil-Ændring	460
1. Prohibitorisk Virkning	460
a. Debitor flytter	461
b. Kreditor flytter	462
c. Dobbelt Domicilændring	462
2. Permissiv Virkning	463
a. Debitor flytter	463
b. Kreditor flytter	465
c. Dobbelt Domicilændring	468
B. Cession	471
III. Modifikationer	471
A. Specielle Værnetingstilfælde	471
B. Modifikation	473
C. Mulige Undtagelser	474
IV. Permissiv og prohibitorisk Virkning	475
A. Sondringen	475
B. Realiteter bag Sondringen	475
C. Overblik over Teori og Praksis	478
<i>Kapitel 41. Tilknytningssynspunktet ved heterogene Love.</i>	
I. Tilknytning til Lovland	481
A. Reale Hensyn	481
B. Modifikation: Lovland ctr. andre Lande	482
II. Oversigt	483

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
A. Almindeligt Skema	483
B. Særligt om Ugyldighedstilfældene	484
C. Forholdet til Estoppel	484
III. Casuistik	485
IV. Undtagelser	485
A. Mulige Undtagelser	485
B. Undtagelsestilfælde, hvor Konsonans med Lovlan- det faar Betydning	486
 Underafsnit III. Estoppel.	
<i>Kapitel 42. Estoppel i International Privatret.</i>	
I. Estoppel-Doktrinen	487
II. Terminologi	490
III. Begrundelse	491
IV. Nogle karakteristiske Estoppel-Situationer	493
A. Beslaglæggelse og Opløsning af Selskaber	493
B. Primære Love	496
<i>Kapitel 43. Heterogene og exorbitante Love som Led i Forret- ningsgrundlaget.</i>	
I. Forretningsgrundlaget	497
A. Teori	497
B. Praksis	498
1. Reprobering afskæres	498
2. Paaberaabelse af Lov afskaaret	499
II. Permissiv Reprobering af fremmede Ugyldigheds- regler	500
A. Debitor „estopped“ fra at støtte sig paa fremmed Lov	500
B. Kreditor „estopped“ fra at kræve Reprobering	501
1. Kun Kreditor kender Illegaliteten	501
2. Andre særlige Forhold	502
III. Prohibitorisk Reprobering af fremmed Legalitet	503
IV. Andre Berigelsestilfælde	504
V. Prohibitorisk Reprobering i Mandatforhold	505
A. Kaution o. lign.	505
B. Skattelovgivning	507
C. Tvungen Sikkerhedsstillelse	507
D. Andre Mandattilfælde	507
E. Mandatarens Pligter	508
VI. Estoppel over for tilbagevirkende Love	508
A. Almindelige Bemærkninger	508
2	557

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
B. Skattelove	509
C. Berigelses-Momentet	511
VII. Passivitet	511
<i>Kapitel 44. Statsakter, Forlig og Betalingsretshandler.</i>	
I. Udenlandske Domme	513
A. Almindelige Forhold	513
B. Den fremmede Dom mod o. p. i det Land, hvor Anerkendelse søges	514
C. Estoppel-Synspunktet	515
D. Særligt om udenlandske Reproberingsdomme	517
1. Udenlandsk Dom i Strid med intern Lov eller Dom	517
2. Udenlandsk Dom i Strid med o. p.	519
II. Forvaltningsakter	519
III. Retskonstituerende Akter, navnlig Domme	520
IV. Forlig	520
V. Tilbagesøgning	521
<i>Kapitel 45. Almindelige Bemærkninger om Estoppel.</i>	
I. Undtagelser fra Estoppel-Princippet	523
II. Tilknytningssynspunktet er en Udformning af Estoppel-Tanken	523
III. Forhold til „Anvendelses“Terminologien	524
IV. Supplerende Bemærkninger om Estoppel	524
 Afsnit VI. Afslutning.	
<i>Kapitel 46. Reprobering i Fremtidens internationale Privatret.</i>	
I. Friretlige Synspunkter	526
A. Kahn og Federspiel	526
B. Elektive Synspunkter	527
C. „Friretlige“ Synspunkter	528
II. Nyere Tendenser mod smidige Kollisionsnormer	529
III. Specielle Bestræbelser for at undgaa Reprobering	531
IV. Territoriale Synspunkter	531
A. Ultra-Territorialitet	532
B. Spredte Tendenser	532
C. Værnetingsreglerne	534
<i>Kapitel 47. Sammenfattende Betragtninger.</i>	
I. Analyse af Reproberingsproblemet	535
II. Resumé	536
III. Reproberings-Reglernes Formulering	538
IV. Prognose	540

FORKORTELSER

Om Forkortelse af *Litteraturangivelser*, se Litteraturfortegnelse. Forfatternavnet henviser til den der anførte Litteratur. Hvis der er anført flere Værker af samme Forfatter, gælder den forkortede Henvisning det førstnævnte af Værkerne, medmindre andet særligt er bemærket.

De sædvanlige *engelske og amerikanske Forkortelser* for Citering af Domspraksis er overalt benyttet, se herom f. Eks.:

Beardsley, *Legal Bibliography and the Use of Law Books* (1937) Appendix X Abbreviations.

Black's Law Dictionary (3rd ed., 1933), Table of Abbreviations.

Bouvier's Law Dictionary sub. tit. Abbreviations.

Hicks, *Materials and Methods of Legal Research* (2d ed., 1933).

Endvidere er følgende Forkortelser anvendt:

A. B.	Hollandsk Lovbog.
Amtl. Sammlung	se Rec. of.
Bankarchiv	Bankarchiv, Zeitschrift f. Bank- und Börsenwesen.
BG	Schweiziske Forbundsdomstol og dennes Afgørelser.
BGB	Bürgerliches Gesetzbuch.
B. I. J. I.	Bulletin de l'Institut Juridique International, Harlem/Haag. (Indtil 1933: Bulletin de l'Institut Inter-médiaire International).
Bulletin	se B. I. J. I.
Böhm's Zeitsch.	se Niemeyers Zeitsch.
Cass, req.	se Cour de Cas.
C. C.	Code civil.
C. C. it.	Codice Civile italiano.
Clunet	Journal du Droit International, fondé par Edouard Clunet, Paris.
Cour de Cas.	Fransk Cour de Cassation.

FORKORTELSER

D. H.	Dalloz, Recueil hebdomadaire de Jurisprudence, Paris.
DJ	Deutsche Justiz.
DJZ	Deutsche Juristen-Zeitung.
D. P.	Dalloz, Recueil Periodique et Critique, Paris.
EG	Einführungsgesetz zum BGB.
Gaz. Pal.	Gazette du Palais, Paris.
Hans(R)GZ.	Hanseatische (Richter- u.) Gerichtszeitschrift.
HD	Svensk Högsta Domstol.
HGB	Handelsgesetzbuch.
HR	Dansk og norsk Højesteret, hollandsk Hooge Raad.
IPR	International Privatrecht.
i. p. retlig	internationalprivatretilig.
IPRspr.	Die deutsche Rechtsprechung auf dem Gebiete des internationalen Privatrechts (Sonderhefte der Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht).
Jherings Jahrbücher	Jherings Jahrbücher für die Dogmatik des heutigen römischen und deutschen Privatrechts.
Journal	se Clunet.
J. U.	Juridisk Ugeskrift.
Jur. Blätter	Juristische Blätter vereinigt mit Gerichtszeitung, Wien.
J. T.	Juridisk Tidsskrift.
JW	Juristische Wochenschrift.
KG	Kammergericht.
KO	Konkursordnung.
LG	Landgericht.
L. J.	Law Journal, i Sammensætninger, f. Eks. Yale L. J.
L. R.	Law Review, i Sammensætninger, f. Eks. Harvard L. R.
Law Qu. R.	The Law Quarterly Review, London.
Niemeyers Zeitsch.	Zeitschrift für internationales Recht, Böhm, Niemeyer.
N. I. R.	se T. f. n. industriel R.

FORKORTELSER

N. J.	Nederland'sche Jurisprudentie.
N. J. A.	Nytt juridiskt Arkiv.
Nouvelle Revue	Nouvelle revue de droit international (Lapradelle, Goulé), Paris siden 1934.
N. Rev.	se Nouvelle Revue.
N. Rt.	Norsk Retstidende.
N. T. f. i. R.	se N. T. f. int. R.
N. T. f. int. R.	Nordisk Tidsskrift for international Ret.
OGH	Østrigsk Oberster Gerichtshof.
OLG	Oberlandesgericht.
OLGR	Rechtsprechung der Oberlandesgerichte.
o. p.	ordre public.
p. p.	public policy.
Rec.	se Recueil.
Rec. of.	Den officielle Samling af den schweiziske Forbundsrets Domme.
Recueil	Recueil des Cours professés à l'Académie de Droit International de La Haye.
RG	Tysk Reichsgericht og dennes Afgørelser.
RG. Bd.	Entscheidungen des Reichsgerichts in Zivilsachen. Band.
Répert.	Répertoire de droit international (Niboyet), Paris 1929.
Rspr.	Rechtsprechung, Wien.
Restatement	Restatement of the Law of Conflict of Laws by the American Law Institute at Washington, 1934.
Revue critique	Revue critique de droit international (Niboyet) Paris siden 1934.
Revue Darras-Lapradelle	Revue de droit international privé, Darras, Lapradelle, Paris til 1933.
Revue Lapradelle	se Nouvelle Revue.
Revue de droit intern. (ational) et de législ.(ation) comp.(arée)	(de Visscher), Haag-Paris.
S.	Sirey, Recueil général des lois et arrêts.
Schw. J. Z.	Schweizerische Juristen-Zeitung, Zürich.
S. H. T.	Sø- og Handelsrets-Tidende.
Sv. Juristtidn.	Svensk Juristtidning.

FORKORTELSER

T. f. n. industriel R.	Nordiskt Industrielt Rättskydd, Nordisk Tidsskrift.
T. f. R.	Tidsskrift for Rettsvidenskap.
T. J. F.	Tidsskrift, udg. af Juridiska Föreningen i Finland.
U.	Underafsnit.
U. f. R.	Ugeskrift for Retsvæsen.
Warneyer.	Warneyers Entscheidungen des Reichsgerichts.
Warn. Rspr.	se Warneyer.
ZIPR	Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht, Kaiser-Wilhelm-Institut f. Ausl. u. intern. Privatrecht.
„-S. heft.	Sonderheft: Die deutsche Rechtsprechung auf dem Gebiet des internat. Privatrechts, se IPRspr.
ZPO	Zivilprozessordnung.
Zürcher Rspr.	Zürcher Rechtsprechung.

LITTERATURFORTEGNELSE

- Alexandroff*: Du prétendu principe de la territorialité des lois monétaires, La semaine juridique 1938, nos. 37—38 (Thèse 9/1938).
- American Law Institute*: se Restatement.
- Andersen, Poul*: Udenlandske Skattekrav, Indlæg i Forh. paa 14. nordiske Juristmøde 1928. 187 f.
- Anonym*: *Strauss & Co. v. Canadian Pacific Ry. Co.*, (1931) 31 Columbia L. R. 496.
- *Bradford Electric Light Co. v. Clapper*, (1932) 32 Columbia L. R. 132.
- *The Public Policy Concept in the Conflict of Laws*, (1933) 33 Columbia L. R. 508.
- *Holzer v. Deutsche Reichsbahn*, (1938) 38 Columbia L. R. 1490.
- *Foreign Exchange restrictions and the Conflict of laws*, (1938) 47 Yale L. J. 451.
- *The Navemar*, (1938—39) 52 Harvard L. R. 1175.
- „Double Liability“ of Garnishees resulting from Failure of Jurisdiction, (1939) 48 Yale L. J. 690.
- *Hailie Selassie*, (1939) 39 Columbia L. R. 709.
- *Mirgon v. Sherk and the Small Loan Acts*, (1939) 39 Columbia L. R. 860.
- Arminjon*: Les lois politiques et le droit international privé, *Revue Daras-Lapradelle* 1930.385.
- Les Notions des Droits acquis en droit international privé, *Recueil* 1933 II. 1.
- Aubry*: De la notion de territorialité en droit international privé, *Clunet* 1900. 689 f; 1901. 253 f, 643 f; 1902. 209 f.
- Audinet A. (jun.)*: Du conflit des lois impératives ou prohibitives en matière de contrats, Paris 1922.

- Bagge, Algot*: Den amerikanska guldklasullagstiftningens internationella verkningar, T. f. R. 1937. 158. Paa Fransk i Revue de droit international et de legislation comparé, 1937. 457 f og 786 f.
- Bakewell, Paul, jr.*: Past and Present Facts about Money in the United States, New York 1936.
- Bar, L. von*: Theorie und Praxis des deutschen internationalen Privatrechts, Hannover 1889. I—II (Bd. I cit. Bar.).
- Barrault*: L'application en droit international de la législation de Guerre, Revue Darras-Lapradelle 1916. 572 og 1917. 141.
- Bartin*: Les dispositions d'ordre public, Revue Darras-Lapradelle 1897. 385 f og 613 f.
- Principes de droit international privé, Paris 1930.
- Baty*: So-Called „de Facto“ Recognition, (1922) 31 Yale L. J. 469.
- Beach*: Uniform Interstate Enforcement of Vested Rights, (1918) 27 Yale L. J. 656.
- Beale*: A Treatise on the Conflict of laws, 3 vol. New York 1935.
- The Situs of Things, (1919) 28 Yale L. J. 525.
- Voluntary Payment to a Foreign Administrator, (1929) 42 Harvard L. Rev. 597.
- Beckett*: What is Private International Law? (1920) 7 British Year Book of International Law. 73.
- Behrend, Charlotte*: Die Wirkung der Aufhebung der Goldklauseln, Dis. Leipzig 1936.
- Bentzon*: Fem nordiske Retskonventioner, T. f. R. 1934. 336.
- Bequignon, Charlotte*: La dette de monnaie étrangère, 1925.
- Bergmann*: Le régime des devises dans la pratique du droit international privé, B. I. J. I. 35 (1936) 29.
- Blair*: The Doctrine of Forum Non Conveniens in Anglo-American Law, (1929) 29 Columbia L. Rev. 1.
- Blau*: Das internationale Privatrecht und das deutsche Devisenrecht, Schw. J. Z. 29, 257.
- Borum, O. A.*: Lovkonflikter, København 1931, 2. Udg. 1942, (cit. Borum).
- Personalstatutet efter Dansk og Fremmed Ret, København 1927. (cit. Borum, Personalstatut).
- Bør udenlandske Skattekrav kunne indtales ved Domstolene? Indlæg i Forh. paa 14. nordiske Juristmøde 1928, 171.

- Responsum i Guldklusulmålet, (Stockholm 1935). 323.
- Om Principperne for den internationale Obligationsret, Juristen 1939. 625.
- Borum, O. A. og Karsten Meyer*: Le Droit International Privé du Danemark, Répertoire Bd. VI. 213 f. Paris 1930.
- Bouhier*: Coutumes de Bourgogne, i Vol. I af Oeuvres de Jurisprudence de Bouhier, recueillies par *de Bevy*, Dijon, 1787—88 Vol. I—II.
- Brocher*: Nouveau traité de Droit international privé, 1876.
- Bustamante*: El orden publico, Habana 1893.
- Bürck, Herbert van*: Erörterung zum E. G. Art. 30, Dis. Marburg 1934.
- Bärwald*: Der „ordre public“ in der Rechtsprechung des Reichsgerichts, Düsseldorf 1935 (Köln Dis.).
- Cavers, David F.*: A Critique of the Choice-of-Law Problem, (1933) 47 Harvard L. Rev. 173.
- Cheatham, Dowling og Goodrich*: Cases and Other Materials on Conflict of Laws, Chicago 1936.
- Cheshire, G. C.*: Private International Law, Oxford 1935. 2. Udg. 1938. (1. Udg. cit. Cheshire).
- Cohn*, se N. Cohn.
- Cohn, E. J.*: Currency restrictions and the conflict of laws, (1936) Law Qu. R. 474.
- Foreign Awards and Exchange Restrictions under German Law, (1939) Journal of Comparative Legislation and International Law. 75.
- Cohn, N.*: „Ordre Public“ Reglen og dens Forhold til Krigslovgivningen, Juridisk Tidsskrift 1917. 221. (cit. Cohn).
- Connick, Louis*: The effect of Soviet Decrees in American Courts, (1925) 34 Yale L. J. 499.
- Cook, Walter W.*: „Substance“ and „Procedure“ in the Conflict of Laws, (1933) 42 Yale L. J. 333.
- Curtius, F. Donker*: Le caractère de droit public des législations abrogatives des clause-or, Clunet 1939. 32.
- La clause de paiement en or, de la „Royal Dutch“, Clunet 1935. 541.
- Dawson*: Effects of inflation on private contracts: Germany 1914—24, 33 Mich. L. Rev. 171.

- Despagnet, Fr.:* L'ordre public en droit international privé, Clunet 1889. 5 f, 207 f.
- Deuntzer, J. H.:* Kort Fremstilling af Retssystemet, navnlig Privatrethens alm. Del, 1. Afsnit, København 1894.
- Dicey: (-Keith)* A Digest of the Law of England with reference to the Conflict of Law, (5. Udg.) London 1932.
- Dickinson:* The unrecognized Government or State in English and American Law, (1923) 22 Mich. L. Rev. 29 f, 118 f.
- Dietrich:* Die internationale Bedeutung des Devisenrechts, J. W. 1935, 3014.
- Dodd:* The Power of the Supreme Court to Review State Decisions in the Field of the Conflict of Laws, (1926) 39 Harvard L. R. 533.
- Domke, Martin:* La Clause „Dollar-Or“, Paris 1935.
- La notion de l'ordre public en matière d'emprunts internationaux, Revue de Science et de Législation financière, 1937. 217 f.
 - La Législation allemande sur les devises en droit international privé, Clunet 1937. 232 f.
 - Foreign Exchange Restrictions (A Comparative Survey), Journal of Comparative Legislation and International Law 1939, 54.
- Duden:* Die internationalrechtliche Tragweite des amerikanischen Gesetzes über die Aufhebung der Goldklauseln, ZIPR 1935. 615.
- Eckstein:* Geldschuld und Geldwert im materiellen und internationalen Privatrecht, Berlin 1932.
- Die Frage des anzuwendenden Kollisionsrechts, ZIPR 1934, 121.
- Ekström, F. W.:* Internationelltprivaträttsliga afhandlingar, Tidsskrift, Juridiska Föreningens i Finland, 1912. 391 f, 414 f. (cit. Ekström 1912).
- Sju Internationelltprivaträttsliga Uppsatser, Stockholm 1920.
 - Privaträttens allmänna läror, Helsingfors 1921. (cit. Ekström 1921).
- Egnell, Hjalmar:* Le cheque et la loi du lieu de paiement, Paris 1935.
- Federspiel, Holger:* Den internationale Privatreth i Danmark, København 1909.

- De nordiske internationalprivatretlige Konventionsudkast, N. T. f. int. R. 1930. 92 f, 190 f, 279 f.
- Fink:** Die Prinzipien des internationalen Privatrechts und die Vorbehaltsklausel, Niemeyers Zeitschrift für internationales Recht. 138 f.
- Foote, J. A.:** A concise Treatise on Private International Law based on the decisions of the English Courts, 5. ed. London 1925.
- Forhandlinger paa 7. nordiske Juristmøde i København, 1890:** Hvilken Virkning bør der tillægges civile Domme, afsagte af udenlandske Domstole? 66 f.
- Om Afgjørelsen af Myndighedsspørgsmaalet i internationale Forhold. 174 f.
- Forhandlinger paa 14. nordiske Juristmøde i København, 1928:** Bør udenlandske Skattekrav kunne indtales ved Domstolene? 154 f.
- Foster:** Place of Trial in Civil Actions, (1930) 43 Harvard L. Rev. 1217.
- Place of Trial — Interstate Application of Interstate Methods of Adjustment, (1931) 44 Harvard L. R. 4.
- Fraenkel, Asmond K.:** Foreign Moneys in Domestic Courts, (1935) 35 Columbia L. Rev. 360.
- Frankenstein, Ernst:** Internationales Privatrecht I—IV, Berlin 1926—35. (Bd. I. cit. Frankenstein).
- Freund, Heinrich:** La jurisprudence allemande dans les affaires russes. Clunet 1935. 189.
- Gaarder, Karsten:** Om de norske Internasjonalprivatrettslige Regler om „uekte Barns“ Rettsstilling overfor Faren, T. f. R. 1936. 78.
- Gesler, H.:** § 328 Z. P. O., Ein Beitrag zu der Lehre von der zwingenden Natur der Kollisionsnormen, Diss. Mannheim, 1933.
- Gjelsvik, Nikolaus:** Lærebok i Millomfolkelig Privatrekt, Kristiania 1918. Tysk Oversættelse: Das IPR in Norwegen, v. *Ernst Wolgast*, Leipzig 1935. 2. Udg. Oslo 1936.
- Chiron:** Moratorie e Regressi nel diritto internazionale privato. Vol. 9, 1915, Riv. di diritto internazionale privato. 152.
- Goodbar:** „Dollar Bond“ indentures of French and German Corporations, (1933) 13, B. U. L. Rev. 22.
- Goodrich, Herbert:** Handbook on the Conflict of Laws (1927).
- Public Policy in the Law of Conflicts, (1931) 36 West Virginia L. Q. 156.

LITTERATURFORTEGNELSE

- Grimm*: Die Einwirkung des Krieges auf internationale Lieferungsverträge, Berlin 1922.
- Grossman*: Effect given to Soviet decrees in United States, 22 California L. Rev. 439 f.
- Guilhot, Jacques*: L'impôt sur le revenu des créances, dépôts et cautionnements dans les rapports internationaux, Clunet 1939. 269.
- Guldklausulmålet*, Stockholm 1935.
- Gutzwiller, Max*: Der Geltungsbereich der Währungsvorschriften, Freiburg 1940.
- Hagar, Marshall, S.*: General Assignments and the Bankruptcy Law, (1917) 27 Yale L. J. 210.
- Hansen, Ulf*: Hvilken Virkning bør der tillægges civile Domme, afsagte af udenlandske Domstole? Forhandlinger paa det syvende nordiske Juristmøde, København 1890, Bil. V.
- Harper og Taintor*: Cases and other Materials on Judicial Technique in Conflict of Laws, Indianapolis 1937.
- Haudek, Wilhelm*: Die Bedeutung des Parteiwillens im internationalen Privatrecht, Berlin 1931.
- Healy*: Théorie générale de l'ordre public, Recueil 1925 Bd. IV. 484.
- Heilmann*: Judicial Method and Economic Objectives in Conflict of Laws, (1934) 43 Yale L. J. 1082.
- Held*: Vorbehalt und Verweisung im deutschen internationalen Privatrecht, N. T. f. int. R. 1935, Acta 73.
- Heinrich*: Die russischen Enteignungsdekrete, Hamburg Dis. 1933.
- Hibbert*: Leading Cases on Conflict of Laws, London 1931.
- Hijman, J. Henri*: Allgemene Problemen van International Privatrecht. Zwolle 1937. (Anmeldt af G. Melchior i ZIPR 1936. 1054).
- Hjejle, Bernt*: Frivillig Voldgift. København 1937.
- Holstein, Staël v.*: Om Utländsk Civildoms Erkännande, Juridisk Tidskr. 1916. 97 f, 145 f.
- Holt, Harold W.*: Federal Interpleaders' Act and Conflict of Laws in Garnishment, (1937) 4 U. of Chi. L. Rev. 403.
- Hult, Philips*: Det Utomäktenskapliga Barnets Rättsställning i Förhållande til Fadern enligt Svensk Internationell Privaträtt, T.f. R. 1939. 376.

- Jèze, G.:* La Monnaie de paiement dans les contrats entre particuliers et dans les Emprunts public d'Etats, *Revue de Science et de la législation financière*, Jan.—Mars 1924.
- La clause-or dans les emprunts internationaux, *Rev. sc. legisl. financière* XXXVI. 504.
- Johnson, Walter, S.:* The Conflict of Laws with special reference to the Law of the Province of Quebec, Vol. I—III, Montreal 1932—1937. (Vol. III cit. Johnson).
- Kahn, Frantz:* Abhandlungen zum internationalen Privatrecht I—II, München und Leipzig 1928. (Bd. I cit. Kahn).
- Gesetzeskollisionen. Ein Beitrag zur Lehre des internationalen Privatrechts. *Jherings Jahrbücher*, Bd. 30, (1891) 1.
- Der Grundsatz des Rückverweisung im deutschen Bürgerlichen Gesetzbuch und auf dem Haager Kongress für internationales Privatrecht. *Jherings Jahrbücher*, Bd. 36 (1896) 366.
- Die Lehre vom ordre public (Prohibitivgesetze), *Jherings Jahrbücher*, Bd. 39 (1898) 1.
- Über Inhalt, Natur und Methode des internationalen Privatrechts, *Jherings Jahrbücher*, Bd. 40 (1899) 1.
- Bedeutung der Rechtsvergleichung mit Bezug auf das internationale Privatrecht, *Zeitschrift für Internationales Privat- und Strafrecht*, Bd. 10 (1900), 97; *Bulletin de la Société de législation comparée*, Bd. 29 (1900) 406.
- Kearns, John, W.:* Interstate Receivership Practice, (1934) 28 Ill. L. Rev. 752.
- Kegel, Strupp og Zweigert:* Die Einwirkung des Krieges auf Verträge, Berlin 1941.
- Kleen:* Kodificerad Framställning i Mellanfolkelig Rätt. Tredje Delen: Mellanfolkelig Privaträtt, 1920.
- Klein:* Die Lehre von „ordre public“, *Arch. f. bürgerl. Recht*, 1906. 311.
- Knapp:* La notion de l'ordre public dans les conflits de lois, Mulhouse 1933.
- Knoph, Ragnar:* Ordre public-synspunktet i de amerikanske gulddollar-sakene, *T.f.R.* 1937. 356, (ogsaa trykt i Uddrag i „Rettslige Standarder“ 283 ff.).
- Omkring gullklausuldommen, *T.f. R.* 1938. 46.
- Rettslige Standarder, Oslo 1939.

LITTERATURFORTEGNELSE

- Koeppel*: Die deutsche Devisengesetzgebung im internationalen Privatrecht, Berlin 1938.
- Kosters*: Public Policy in Private International Law, (1920) 29 Yale Law J. 745.
- Kuhn, Arthur, K.*: Commentaries on Private International Law, New York 1937.
- Lainé*: Introduction au droit international privé, I (1888), II (1892).
- Langen*: Währungspolitische Massnahmen im IPR, J. W. 1936. 1869.
- Laurent, F.*: Droit Civil International, Bd. II, Bruxelles, Paris 1880.
- Leflar, Robert A.*: Extrastate Enforcement of Penal and Governmental Claims, (1932) 46 Harv. L. Rev. 193.
- Lemkin, Raphaël*: Valutareglering och Clearing, Stockholm 1941.
- Levitt*: Jurisdiction over Crimes, (1925) 16 J. Crim. L. & Cim. 316 (citeret efter Leflar).
- Lewald, Hans*: Das deutsche internationale Privatrecht. Auf Grundlage der Rechtsprechung, Leipzig 1930.
- Die staatsvertragliche Regelung der internationalprivatrechtlichen Vorbehaltsklausel (ordre public), Mitteilungen der Deutschen Gesellschaft für Völkerrecht 7, 1926. 47, Fransk Oversættelse i Revue Darras-Lapradelle 1928. 149.
- Liebe, Otto*: Om Afgjørelsen af Myndighedsspørgsmaalet i internationale Forhold, Forhandlinger paa 7. nordiske Juristmøde, 1890 Bil. VI.
- Lienhard*: Le rôle et la valeur de l'Ordre Public en droit privé international, med Forord af Louis-Lucas, Paris 1935.
- Lindberg, A.*: Bör udländskt skattekrav kunna utsökas genom domstolerna? Forhandlinger paa det 14. nordiske Juristmøde, København 1928.
- Lorenzen, Ernest, G.*: Territoriality, Public Policy and the Conflict of Laws. (1924) 33 Yale L. J. 736.
- The Enforcement of American Judgments Abroad, (1919) 29 Yale L. J. 188.
- Monetary Legislation relating to Bills and Notes and the Conflict of Laws, (1919) 28 Yale L. J. 324 f.
- Polygamy and the Conflict of Laws, (1923) 32 Yale L. J. 471.
- The Statute of Frauds and the Conflict of Laws (1923) 32 Yale L. J. 311, 324.

- Louis-Lucas*: L'impérieuse territorialité du Droit, Rev. Cr. 1935. 633.
- Lund, Bernt*: Patenters Territoriale Virkninger, i T. f. Nordiskt Industriellt Rättskydd, 1932, 103.
- Lundstedt*: Två föreläsningar i Civilrätt och internationell Privaträtt, 1913.
- Mc Clintock*: Distinguishing Substance and Procedure in the Conflict of Laws, (1930) 78 U. of Pa. L. Rev. 933.
- Madsen-Mygdal, N. P.*: Importreguleringens civilretlige Konsekvenser, U. f. R. 1937. 153 f. og 364 f.
- Krigsforanstaltningernes civilretlige Indvirkning paa udenlandske Retsforhold, især Forsikringsaftaler, Juristen 1941. 17 f.
- Malmar*: Svensk Rättspraxis, IPR, Sv. Juristtidn. 1937. 374.
- Mancini*: Della nazionalità come fondamento del diritto delle genti, Torino 1851; Clunet 1874. 221 f., 285 f., Revue Darras 1875. 329.
- Mann*: The Legal Aspect of Money, Oxford 1938.
- Melchior, George*: Die Grundlagen des deutschen internationalen Privatrechts, Berlin og Leipzig 1932.
- Mestre*: Quelques Aspects juridiques des paiements internationaux (Cahiers de droit étranger, No. 5, 1934) 9.
- Les lois étrangères sur les clause-or devant les tribunaux français. Gazette du Palais no. 301 du 28/10 1938. 4.
- Mettetal, René*: Exercice en France, par les réfugiés étrangers des droit qu'ils tiennent de leur activité commerciale antérieure, Clunet 1939, 257.
- Moldovan*: L'ordre public, Paris 1932.
- Moreau, Léon*: La clause-or. Bruxelles 1935.
- Morris, J. H. C.*: Cases on Private International Law, Oxford 1939.
- Moutier, N.*: De l'effet en pays neutres, des mesures de guerre, Revue Darras-Lapradelle. 1920. 250.
- Musachia*: L'ordine pubblico nel Diritto internazionale privato, Rom 1938.
- Müller, Horst*: Der Grundsatz des wohlerworbenen Rechts im internationalen Privatrecht, Hamburg 1935.
- Nebolsine, G.*: The Gold Clause in Private Contracts, (1933) 42 Yale L. J. 1051.
- Neuner, Robert*: Die Anknüpfung im internationalen Privatrecht, ZIPR 1934. 119.

- Neumeyer, Karl*: Internationales Verwaltungsrecht, Bd. III. 2. Afd. München, Berlin u. Leipzig 1930. (cit. Neumeyer III. 2), Bd. IV. (Allgemeiner Teil), Zürich-Leipzig 1936 (cit. Neumeyer).
- Nial, Håkon*: Om guld klausuler enligt svensk rätt, T. f. R. 1934. 18.
- Internationell Förmögenhetsrätt, Stockholm 1944.
- Niboyet J.-P. (-Pillet)*: Manuel de droit international privé, 2. Udg. Paris 1928.
- Précis Elémentaire de Droit International Privé, Paris 1928. (cit. Niboyet Lærebog).
- De l'effet en pays neutre, des mesures de guerre. Séquestres, Liquidations de biens sous séquestre et Interdictions du Commerce avec l'Ennemi. Revue Darras-Lapradelle, 1920. 248.
- Des conflits de loi relatifs aux paiement, Revue Darras-Lapradelle (1925) 161.
- Niemeyer, Th.*: Das internationale Privatrecht des bürgerlichen Gesetzbuches, Berlin 1901.
- Nowlin*: Jurisdictional Features of State Taxation — Property and Succession Taxes, (1931) 9 Tex. L. Rev. 352.
- Nussbaum, Arthur*: Das internationale Privatrecht unter besondere Berücksichtigung des österreichischen und schweizerischen Rechts, Tübingen 1932. (cit. Nussbaum IPR).
- Money in the Law, Chicago 1939. (cit. Nussbaum Money).
- Das Geld in Theorie und Praxis des deutschen und ausländischen Rechts, Tübingen 1925.
- Clauses-Or et autres Clauses semblables — Contrats internationaux, Rec. 1933 (43 I). 559.
- Comparative and International Aspects of American Gold Clause Abrogation, (1934) 44 Yale L. J. 53.
- International Legal Effects of Dollar Depreciation, (1935) 2 U. of Chi. L. Rev. 291.
- Public Order in Continental Law, Artikel i Cheatham, Dowling and Goodrich, (1936). 502.
- The Civil Law Principles of Jurisdiction of Courts, Artikel i Cheatham, Dowling and Goodrich, Cases (1936) 109.
- Multiple Currency and Index Clauses (1936), 84 U. of Pa. L. Rev. 569.

- Nutting:** Suggested Limitations of the Public Policy Doctrine, (1935) 19 Minn. L. Rev. 196.
- Perroud:** De l'extension extraterritoriale des lois de police comme conséquence de l'autonomie de la volonté, Clunet 1906. 633.
- Pillet, Antoine:** De l'ordre public en droit international privé, Annales de l'Université de Grenoble, 1890.
- Le droit international privé, Essai d'un système général de solution des conflits de lois, Clunet 1894. 417 f, 711 f; 1895. 241 f, 500 f, 929 f; 1896. 5 f.
 - Principes de droit international privé, Paris — Grenoble 1903.
 - La marque des Chartreux et les prétentions du liquidateur, Revue Darras-Lapradelle 1907. 525.
 - Traité pratique de droit international privé, Grenoble 1923 —24.
 - Manuel, se Niboyet.
 - Mélanges Antoine Pillet, Bd. I—II, Paris 1929.
- Plesch:** Die Goldklausel, Wien 1936.
- Prudhomme, André:** Les emprunts extérieurs devant la Cour de Cassation de France, Clunet 1931. 5.
- Raape, Leo:** Deutsches internationales Privatrecht, I, Berlin, 1938; II 1939. (cit. Raape).
- Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch und dem Einführungsgesetz. VI. Band. Einführungsgesetz, 2. Teil: Art. 7—31. (Internationales Privatrecht), München, Berlin und Leipzig 1931.
- Rabel, Ernst:** Golddollar-Anleihen mit Vereinbarung des New-Yorker Rechts, ZIPR 1936. 492.
- Ramel, Eric:** Moratorium de la Lettre de Change, Uppsala 1925.
- Privat Internationellträttsliga Synpunkter Rörande Valutafrågor, i Juridisk Tidskrift 1926. 81 f, 120 f.
 - Studier i Svensk International Arvsrätt, Uppsala og Stockholm 1930.
- Rasting, Carl:** Folkeretten 1. Del: De folkeretlige Retsforhold, København 1940.
- Reichert:** Die zwischenstaatliche Wirkung der Aufhebung von Goldklauseln, Freiburg 1938.

LITTERATURFORTEGNELSE

- Reiss*: Portée internationale des lois internationales la clause-or, Paris 1936.
- Reu, Fritz*: Die Unmöglichkeit der Leistung im anglo-amerikanischen Recht, Stuttgart 1935.
- Restatement of the Law of Conflict of Laws*, American Law Institute, St. Paul 1934. (Cit. Restatement).
- Reuterskiöld*: Handbok i Svensk Privat Internationell Rätt, Uppsala 1912.
- Rheinstein*: Comparative Law and Conflict of Laws in Germany, (1935) 2 U. of Chi. L. Rev. 232 f.
- Die inländische Bedeutung einer ausländischen Zwangsvollstreckung in Geldforderungen, ZIPR. 1934. 277.
- Robertson, A. H.*: The Preliminary Question in the Conflict of Laws, L. Q. R. 1939. 565.
- The Characterization Problem in Conflict of Laws, (1939) Harvard L. Rev. 749.
- Rolin*: Principes du droit international privé, 1897, I—II.
- Ross, Alf*: Sondringen mellem privat og offentlig Ret, T. f. R. 1936. 109.
- Lærebog i Folkeret, Almindelig Del, 1942, cit. Ross, Folkeret.
- Savigny*: System des heutigen Römischen Rechts, Bd. 8, Berlin 1849.
- Scheel, A. W.*: Privatrettens almindelige Del, fremstillet efter den danske Lovgivning, Kjøbenhavn 1865.
- Schjelderup*: Legal Tender og gullklausulsakene i amerikansk rettspraksis, T. f. R. 1938. 265.
- Schmitt, Carl*: Die nationalsozialistische Gesetzgebung und der Vorbehalt des „ordre public“ im internationalen Privatrecht, Zeitschrift der Akademie für deutsches Recht, 1936. 204.
- Schnitzer, Adolf, F.*: Handbuch des Internationalen Privatrechts — unter besonderer Berücksichtigung der Schweizerischen Gesetzgebung und Rechtsprechung, Zürich-Leipzig 1937.
- Schuster*: Die Vorbehaltsklausel bei der Scheidung von Ausländern in Deutschland, ZIPR 1932. 522.
- Sichel, S.*: Problems raised by the Holzer case: Insuability of a foreign-government-owned corporation; Extraterritorial application of the German non-aryan laws, (1936) Yale L. J. 1469.
- Silz, Edouard*: Le paiement en France des obligations en monnaie dirigée et contrôlée, Clunet 1939, 545.

LITTERATURFORTEGNELSE

- Sloov  ne, de*: The Local Law Theory and Its Implications in the Conflict of Laws, (1928) 41 Harv. L. Rev. 421.
- Stoll, Heinrich*: Die Lehre von den Leistungsst  rungen. Tübingen 1936.
- Story*: Conflict of Laws, 18th ed. 1883.
- Stumberg, George Wilfred*: Principles of Conflict of Laws, Chicago 1937.
- Conflict of Laws, Foreign Created Rights, (1930) 8 Tex. L. Rev. 173.
- Synnestvedt, M.*: Le droit international privé de la Scandinavie. 1904.
- Tremuar, W. J.*: Public Policy as affecting illegal contracts. Annot. U. D. L. R. 195.
- Trotter*: Extraterritorial Operation and Effect of Confiscatory Decrees of the Soviet Government, (1925) 3. N. C. L. Rev. 88.
- Und  n,   sten*: International   ktenskapsr  tt — enligt g  llande svensk Lag, Lund 1922
- Svenska r  ttsfall om tv  ngsf  rvaltning utomlands, T. f. R. 1942. 247.
- Ussing, Henry*: Oslo Byrets Dom i Ocean-Sagen, U. f. R. 1935. B. 1. f.
- Gulddollarlaan og international Privatret, U. f. R. 1937 B. 181 f.
- Guldklausullovene og ordre public, U. f. R. 1938 B. 106 f.
- Forpligtelser i fremmed Mønt under den nyeste Tids Forhold, U. f. R. 1941. B. 127.
- Dansk Obligationsret, Almindelig Del, 1942, cit. Ussing. Obl.
- W. L. W.*: Public Policy of the Forum as Ground for Enforcement of Foreign Contract Discharged by Discriminatory Foreign Decree, (1937) Virginia L. R. 288.
- Vabres, de*: L'Universalité du droit international, Nouvelle Revue de Droit International Privé, 1938. 7.
- Wahl*: Internationales Privatrecht, Allgemeine Lehren, Rvgl. H. W. b. IV, 1933. 333 f.
- Wahle*: Die Wirksamkeit ausländischer Devisensperren nach   sterreichischem Recht, ZIPR 1935. 779.
- Walker, Gustav*: Internationales Privatrecht, 5. Udg., Wien 1934.
- Weiss, André*: Manuel de Droit International Privé, I—VI, 1894—95. 9. ed. Paris 1925.
- Wengler, Wilhelm*: Die Vorfrage im Kollisionsrecht, ZIPR 1934. 208.

LITTERATURFORTEGNELSE

- Westlake, J.:* A Treatise on private international Law, 6. Udg. 1922.
7. Udg. 1925.
- Wharton:* Conflict of Laws, 3d ed. (1905).
- Wheaton:* International Law, 5. Udg., London 1916.
- Wohl:* The Nationalization of Joint Stock Banking Corporations in Soviet Russia and Its Bearing on Their Legal Statutes Abroad, (1927) 75 U. of Pa. L. Rev. 385.
- Wolff, M.:* Internationales Privatrecht, Berlin 1933.
- Wortley:* The Dissolution of Foreign Corporations in Private International Law in the Light of the „Russian Bank Cases“, 14 British Yearbook of International Law (1933) 1.
- Zitelmann, Ernst:* Internationales Privatrecht I. (Manuldruck der ersten Auflage aus dem Jahre 1897) München und Leipzig 1914.
- Østed, Anders Sandøe:* Eunomia (1822) IV. Privatretlige Skrifter i Udvalg Bd. II. København 1930.
-

NOTER

Afsnit I. Dispariteter.

Underafsnit I. Ordre Public og Territorialitet som Problem.

Kapitel 1. Problemet: O. P. Reglen og dermed beslægtede Regler.

- 1) Raape 62.
- 2) Kahn 96.
- 3) Kahn l. c.
- 4) »Vielmännerehe«.
- 5) People v. Kay, 141 Misc. 574, 252 N.Y. Supp. 518 (1931).
- 6) Frankenstein 211, d v. s. at Enkens Ret til at indgaa nyt Ægteskab paa forskellig Maade er begrænset af Hensyn til Mandens Brødre.
- 7) Melchior 82, religiøs Pligt til at svare Indstævning for Retten.
- 8) Helen Böhlau-Sagen 29. Sept. 1905.
- 9) Oscanyon v. Winchester Repeating Arms Co. (1880) 103 U. S. 277.
- 10) Clunet 1924. 663.
- 11) Clunet 1886. 208.
- 12) Frankenstein 211.
- 13) Raape 160.
- 14) Lainé, I. 146, 246, II. 81; Nussbaum IPR 60; Federspiel 49.
- 15) Bouhier, Kap. 35; eller indeholder »une iniquité manifeste« (Dumoulin).
- 16) muligvis Tartagnus + 1477.
- 17) Gutzwiller, ZIPR 1936, 1059-60. Der er Tale om det i det 17. Aarhundrede saa aktuelle Spørgsmaal om Privilegier og deres Tilbagekaldelse. Alexander mener, at »jura acquisita« kan inddrages »propter publicam utilitatem«, men kun *overfor Indlændinge* (*»habet locum in subdito«*), derimod ikke overfor Udlændinge (*»sed secus in non subdito«*). Ogsaa den hanseatiske Jurist Joh. Marquard omtaler (1662), at de velfortjente Privilegier, som udenlandske Fyrster i Tidernes Løb havde meddelt Hansestæderne, ikke kan tilbagekaldes, selv med Henvisning til det offentlige Vel (*ne publicae quidem utilitatis obtentu*), Tractatus de iure mercatorum, lib. I cap. 6, se Gutzwiller ZIPR 1936 1060. Samtidig lærer Marquard dog vol. I (lib. I cap. XVI no. 16) p. 144, at i Krigstilfælde kan man forbyde, at fremmede Købmænd driver Handel; thi »selvom Retten til at handle er i høj Grad begunstiget, saa er dog Folkets Velfærd (*»salutem tamen populi«*) det i endnu højere Grad, hint hører til Privatretten, dette til Statsretten (*»jus regnorum«*); thi Statsledelsens Anordninger bør stedse tage Sigte paa, at

- den offentlige Nødvendighed og Nytte (*«publica necessitas utilitasque»*) foretrækkes fremfor private Rettigheder«, se Gutzwiller 115.
- 18) »De statutis«, No. 18 (Com. ad. Pand. I L. 1 t. 4, p 2)
 - 19) Kahn 211.
 - 20) Kahn l. c.
 - 21) Laurent II. 341-42.
 - 22) »*De iure Civitatis libri tres*« (posthume) ed. 4, (1740), no. 25, 29, Gutzwiller 115: Den udenlandske »*qualitas*« er »*acquisita*«, naar den blot ikke fører til en »*agere in fraudem legis internae*«.
 - 23) Federspiel 226; Nussbaum 61.
 - 24) Se ndfr. 16.
 - 25) Gutzwiller 116.
 - 26) Kahn 190, 194.
 - 27) Kahn benævner, 194, tillige den romanske Teori »*die moderne Statutenlehre*«, jfr. ogsaa 228, 238 og 242 og Ekström, T. J. F. 1912 418. Beale (1916 ed.) 62 ff. taler om et »statutory system« og Cheshire 37 om »neo-statutists«.
 - 28) Gutzwiller 119.
 - 29) Borum, Personalstatut 12, 1. Udg. 31.
 - 30) Frankenstein 187—88.
 - 31) Mommsen m. fl. cit. hos Kahn 170 N. 33.
 - 32) Kahn, 191—92 henviser herved navnlig til, at Savigny ved Behandlingen af den intertemporale Ret (517, 522 ff) ligestiller adskillige tingsretslige Regler med sine »Prohibitivlove«.
 - 33) Bar. 92; Laghi (cit. af Kahn 193); Kahn 193—94 og Pillet i Indledningen til »*De l'ordre public*« (1890).
 - 34) Della nazionalità come fondamento del diritto delle genti, Torino 1851, jfr. senere Clunet 1874, 221, 285, Rapport à l'Institut de droit international, Bulletin de l'Institut, Session de la Haye 1875, Rev. de dr. int. 1875, 329 ff
 - 35) Holtzendorff (Revue de droit international II 97). Det samme fremhæves hos Nussbaum IPR 25 og Cohn 224; Kahn 197 bemærker: »Der Hauch nationaler Begeisterung, welcher die Einheit ihres Vaterlandes geschaffen hat, schwellt auch die Segel der juristischen Theorie«.
 - 36) Borum 37.
 - 37) Kahn 197 — 98.
 - 38) Man erfarede snart, »dass Pegasus kein ausdauernder Pflugstier ist« »als man begann mit der neuen Lehre das Feld des internationalen Privatrechts umzupflügen«, Kahn 197.
 - 39) »Der Pegasus der Nationalitätenidee ist gen Himmel geflogen, und der Pflugstier des »ordine pubblico« blieb im Gespann. Mit ihm allein hat man gearbeitet«, Kahn 199—200.
 - 40) Borum 36; Cohn 230. Om Diskussionen herom mellem Lærens egne Tilhængere se Niboyet, Manuel (1928) 534, Kahn 198—99 og Cohn 230 og den der citerede Literatur.
 - 41) Le droit civil international I—VIII 1880-82.
 - 42) Traité théorique et pratique de droit international privé I—VI 1894—95, 9. Udg. 125.

- 43) Undertiden opereres med tre Kategorier, Kahn 195—97, ganske som Tilfældet var i den ældre Statutlære, dog saaledes at den tredje Kategori stadig betragtes nærmest som en Underafdeling af den ene Hovedgruppe, Kahn 197.
- 44) F. Eks. Valette, sur Proudhon, *Traité sur l'état des personnes*, t. I. p. 85 ff, Laurent II, 82 og 352.
- 45) Kahn 194—95; Melchior 328.
- 46) Weiss 393.
- 47) *Nouveau traité de Droit international privé*, 1876 (ikke som det ofte angives i 1880).
- 48) Kahn 201; Melchior 328.
- 49) jfr. f. Eks. Litteratur hos Kahn 201; Musachia, *L'ordine pubblico nel D. i. p.*, Rom 1938 67 ff. Ofte gengives Definitionen med en fra Bar stammende Unøjagtighed, idet o. p. interne skulde være Love, som »sich nur auf die eigenen Angehörigen des Staates beziehen«, Bar 99. Brocher henfører imidlertid ogsaa Tingsrettens præceptive Regler til o. p. interne, Kahn 201. Bar opfatter iøvrigt Brochers Lære som en uklar Anvendelse af Savigny's Lære.
- 50) Aubry, Clunet XXIII 468 kalder Terminologien »très équivoque et aussi mal choisi que possible.« »Die gewählten Ausdrücke sind — von der Schiefheit der Begriffe ganz abgesehen — recht unglücklich und zweideutig. Man könnte sie ebenso gut umkehren. Ordre public international könnten diejenigen Bestandteile des Privatrechts sein, welche zwar zwingend und öffentlicher Ordnung sind, aber doch international anerkannt werden, dem Bürger ins Ausland folgen; ordre public interne dagegen wären diejenigen zwingenden Gesetze, welche nur für das Inland gelten, »strikt-territorial« sind«, Kahn 201.
- 51) Kahn 201—02.
- 52) Lainé, (se Weiss 392 og Gjelsvik 2. Udg. 52) jfr. Audinet (jn); Laurent undgaar at bruge Udtrykket o. p., se talrige Citater hos Kahn 204—05.
- 53) Kahn 202 ff; Weiss, Manuel (1925) 393, 395.
- 54) Laurent II 352—55. 370—72. Bustamente (f. Eks. *El orden publico Habana* 1893, *Projet de Code de D. i. p.* trad. par Goulé, Paris 1925, 16 ff., Gutzwiller 118, Kahn 196) sonderer mellem territoriale Normer (»leyes de o. p. interno«), og dispositive Normer (»leyes de orden público internacional«) Personálnormer (»leyes de orden privado«). De sidste to Grupper er extra-territoriale.
- 55) Audinet 151.
- 56) l. c. 69, 73.
- 57) 135 ff.
- 58) f. Eks. 144 (om ulovligt Objekt) 145 (Smugleri og Maksimalrenteregler) 147 (om Negligenceclauses) 150 (om Voldgift. Opfyldelsesstedet er, hvor Voldgiften skal finde Sted!) Disse Enkeltresultater er iøvrigt vistnok af tvivlsom Værdi og næppe gældende Ret i Frankrig.
- 59) 35, 151. Udtrykkene o. p. relatif og o. p. absolu er iøvrigt anvendt allerede af Ferrozzi, Clunet 1897. 69 ff, 995, se Frankenstein 193 N. 153.

- 60) Clunet 1894, 417 ff, 711 ff, 1895, 241 ff, 500 ff, 929 ff., 1896 5 ff. Principes (1903) 249 ff.
- 61) Jfr. det ældre Værk »De l'ordre public en dr. i. p.« (1890) Annales de l'Université de Grenoble, 1890 30 ff., »Mélanges Antoine Pillet« (1929) 407, Kahn 221, Weiss 393 i N. Den ene af Pillets to Lovgrupper omfatter de generelle eller territoriale Love, som benævnes »lois d'ordre public«, Borum 1. Udg. 33, Niboyet, Lærebog 144 ff.
- 62) Clunet 1889, 215.
- 63) Rev. Darras Lapradelle 1897. 385 f et 613 f. jfr. ogsaa Principes de dr. i. p. (1930) 239 ff. Herimod Olive, Etude sur la Theorie de l'autonomie en dr. i. p. (1899).
- 64) Jfr. f. Eks. Lærebog 166 f.
- 65) Der maa kræves et »minimum d'équivalence juridique des institutions«, 168, et »communauté juridique«.
- 66) 174.
- 67) 175.
- 68) »clause réservée«.
- 69) L'ordre public (1932) 98, 100.
- 70) Navnlig i Sverige, Ramel Jur. Tidsskrift 1926, 88, 127, 129 og i Svensk Internationell Arvsrätt og Malmar, Sv. Juristtidn. 1937, 375, jfr. endvidere Hjejle 183 og 189 N. 16, og Nussbaum IPR 64.
- 71) Ikke mindst i dansk Teori. O.P. Begrebet er »et rent Pulterkammer«, Borum 36—37, Federspiel 99—100, Cohn 230. Den er uanvendelig, naar tre Landes Lovgivning er impliceret, Federspiel, 100—01. Jfr. endvidere Kahn 182 f, 243 f. og Baty, Polarized Law (1914) 170, cit. efter Cheshire 38.
- 72) Zitelmann 317—18, 329, »Ausnahmesatz«, »Sicherheitsventil«, Bar 132, jfr. Lorenzen 746: »safety valve«.
- 73) Der kan herved anføres en Række Udtalelser, ogsaa fra ikke-tyske Forfattere. O.P. møder ikke blot »heftigsten Bedenken«, men »geradezu Beschimpfungen«, Schmitt, 204. O. p. er »der Wurm im Gehölz des internationalen Privatrechts«. O. p. er en *Cerberus* ved Indgangsporten til fremmed Ret, Brocher. O. p. er en »Geist der territorialen Beschränkung«, gegen den mit aller Energie gekämpft werden muss«, en »*territoriale Erdgoût*«, Meili (Böhm I, 167 ff), Kahn 167 N. 13. Iflg. Frankenstein 181 er o. p. »der Engherzigkeit, der alles *Eigene unantastbar*«, iflg. Raape, 60, IPR's »enfant terrible«, »Störenfried«. »Man hat von der »*Guillotine*« des ordre public gesprochen, man stellte den Gedanken als einen Ausfluss der »*vanité nationale*« und als Triumph eines »*juristischen Chauvinismus*« hin, man sprach von der Unterwählung des Bodens des IPR. und von einer Eselsbrücke«, Schmitt l. c. Man mener, at o. p. »birgt die Gefahr gegenseitiger moralischer Disqualifizierung in sich, die Gefahr prinzipieller *Rechthaberei* und Schulmeisterei gegenüber dem ausländischen Recht, eines gegenseitigen *Anathemas*, bei dem schliesslich das IPR. in einer Sackgasse endet.«, Schmitt l. c. O. p. repræsenterer en »»holier than thou« attitude«, Virginia L.R. 1937, 291, »the pharisaical posture and *thank Providence we are not like other people*«, Goodman v. Deutsch-Atlantische T.G. 166 Misc. 509, 2 N.Y. Supp. (2d) 80 (1938) (alle udh. her).

- 74) Held (1935) og Schmitt (1936.).
- 75) F. Eks. Savigny 32 ff.; Nussbaum IPR 64 N. 5 og 65. En notabel Undtagelse danner Kahn 189 jfr. 182, 221, 187.
- 76) Savigny 32 ff, 35 ff, jfr. Kahn 170.
- 77) Savigny omtaler ogsaa en anden Gruppe af Love, de ukendte Retsinstitutter. Denne Tanke har senere Teori dels oversat, dels kritiseret, Bar 131, Nussbaum IPR 61. De berøres senere, 250.
- 78) se Kahn, 178.
- 79) Bar 128—30. I 1. Udg. (1862) havde Bar sluttet sig til Savigny's Lære.
- 80) Niemeyer (1901) 97; Ekström, T.J.F. 1912 420; Wolf IPR. (1933) 42.
- 81) § 30 stammer fra de Gebhard'ske Udkast (1881) og (1887), jfr. om § 30's Forhistorie, Kahn 178 ff., Niemeyer 96, Frankenstein 188 f.
- 82) Især siden Klein (1907) 322, jfr. Wolff 42.
- 83) Kahn: »Anknüpfung«; Zitelmann: »Beziehung«.
- 84) Zitelmann, 345, 355 ff., 375, 376; Kahn 117 ff., 182, jfr. 474, 189, 222, 180—81, 253, 231 jfr. 474, 190 jfr. 184—89 og 231—36.
- 85) Om Prioritetsspørgsmaalet maa det iøvrigt siges, at de to Forfattere sikkert har udarbejdet deres Fremstillinger uafhængigt af hinanden. De Steder, hvor Zitelmann citeres af Kahn (165—66 N. 8, 167 N. 11, 170 N. 32, 175 N. 39, 182 N. 45 og 184.) tyder afgjort paa, at Kahn først paa et sent Tidspunkt af Udarbejdelsen er blevet bekendt med Zitelmann's Fremstilling.
- 86) Kahn 252—54, 255 ff., (1899), 491 ff., (1900), jfr. herved Klein 340. Klein overser dog selv Afhandlingen fra 1900.
- 87) Klein (1907), 341; Frankenstein (1926), 207 (der herved ikke nævner Kahn og Zitelmann); Lewald, Mitteilungen der D. Ges. f. Völkerrecht VII 1926, 47 ff., Revue Darras Lapradelle 1928, 161 ff., IPR (1930—31) 35.; Raape i Staudingers Kommentar VI, 2 (1931) 810, men mindre udpræget i IPR (1938—39) 58 ff., smh. m. 210, 179, 314; Nussbaum IPR (1932), 63—64, Cheatham 502, Money 496; Melchior (1932) 329—30, 343 ff; Van Bürck (Dis. 1934) 12; Bärwald (Dis. 1935) 46; Duden ZIPR 1935, 628; Schnitzer (1937), 107; Koepfel (1938), 120; Gutzwiller (1940) 119: »grundlegend«.
- 88) Den er i Virkeligheden opstillet af Zitelmann, 323, 324 med en anden Betegnelse.
- 89) Melchior 334.
- 90) 334 f, 343, 341 f.
- 91) 317—18, 324 f, 327, 369.
- 92) 327.
- 93) 318, jfr. Klein 343.
- 94) Cohn 236 fremhæver Vigtigheden heraf, men undervurderer, 242, Zitelmann's Indsats paa dette Punkt.
- 95) 325.
- 96) Tanken er allerede fremsat af Pillet, se Revue Lapradelle 1936, 226, Lorenzen (1922), 746; Pillet sonderer mellem o. p.'s positive og negative Virkning, Raape 60, og i Staudingers Kommentar 816. Sidstnævnte Virkning svarer til Zitelmann's Ikke-Anvendelse af fremmed Ret. Jfr. nærmere nedenfor om Udfyldning, 334 f.

- 97) f. Eks. 366 ff. og 378 ff.
- 98) § 30 er et »Nürnberger-Trichter«, Kahn 180; »jene Formulierungen sind alle nur eine Stammeln, der mehr oder minder misslungene Versuch eines Ausdrucks für etwas, was bei dem jetzigen Stande der Erkenntnis nicht ausdrückbar ist Aus Anlass jener Fälle wird nun ein allgemeiner Ausnahmesatz in rascher Generalisierung konstruiert und in möglichst unbestimmt gehaltenen Wendungen ausgedrückt. die zufälligen Gedanken seiner Verfasser bleiben dabei ausser Betracht.« Zitelmann 319; »Weder der Begriff »gute Sitten«, noch der Gesichtspunkt »Zweck eines deutschen Gesetzes« ist genügend, um der Entscheidung im Einzelfall nach dem Masstabe logischer Subsumption als exakte Richtschnur dienen zu können.« Niemeyer 96; Man skulde tro, at Loven nævner begge Tilfælde »um das Problem der Vorbehaltsklausul lebensvoller hervortreten zu lassen«, Klein 323; Man har »um die Entwicklung nicht einzuengen, weite und unbestimmte Formel gesucht, die alles besagen können weil sie nichts besagen die Bedeutung des Vorbehalts ist stets dieselbe: Er ist ein Rahmen, ein Blankettgesetz, dessen Ausfüllung der im ständigen Flusse befindlichen Rechtsüberzeugung und Wertüberzeugung vorbehalten bleibt«, Frankenstein 184; »Eine buchstäbliche Anwendung des Art. 30 EG kann also überhaupt nicht zu brauchbaren Ergebnissen führen«. Frankenstein 191; jfr. ogsaa Neumeyer 229—30.
- 99) Frankenstein 183: »Nur die völlige Verkennung des Wesens des Rechts konnte daher auf den Gedanken führen, durch wissenschaftliche Einsicht allgemeingültige Sätze zu finden, die a priori die Bewertung der Einrichtungen eines Volkes und damit die Bestimmung des Wirkungskreises der Vorbehaltsklausul erlaubten.«; 184 tales om den ofte ubevidste Følelse af, at »es sich im wesentlichen um Fragen der Wertung rechtlicher Einrichtungen handelt, die noch stärker als das Recht selbst in ständigem Flusse sind«; »Wir müssen also auf einen allgemeingültigen Massstab verzichten«. l. c.; Raape 61: »Eine schematische Abgrenzung ist eben nicht möglich«; Westlake, Treatise, 6 ed. (1922) og 7 ed. London 1925, 51: »No attempt to define the limits of that reservation (public policy) has ever succeeded«; Cheshire 199 taler om »the somewhat vague and illdefined principle of public policy«; Arminjon, Recueil 1933 II. 102: »pas toujours la pure logique. Le droit n'est point une géométrie«. Iflg. Borum 8 kan o.p.Reglen »ikke udformes i en speciel Retsregel«; thi »den betegner en irrational Undtagelse fra, en Negation af de almindelige Principer, hvorpaa den internationale Privatret bygger«.
- 100) Mitteilungen der D. Ges. f. Völkerrecht VII, 1926, 47 ff., Revue Darras Lapradelle 1928, 161 ff., IPR (1930—31). 35.
- 101) jfr. allerede Niboyet, Manuel de dr. int. pr. 2. Udg. 540 ff., og senere Nussbaum IPR 62—63 og hos Cheatham 502; Columbia L.R. 1939, 860: o.p. »differs from state to state, and even in the same state from time to time«.
- 102) Ved en retlig Standard eller »Generalklausul« forstaas Regler, der ikke lænker Afgørelsen »til bestemte og konkrete kriterier som kan konstateres i den ytre verden, sikkert og entydig. Heller ikke lar den dommeren avgjøre hvert enkelt tilfelle efter sitt eget hode. Den gir ham et direktiv

med på veien, idet den henviser til en målestokk som skal brukes ved pådømmelsen, og som den forutsetter dommeren kjenner og har hjelp av». Knoph Standarder (1939) 2—3 med Litteratur 14 ff.

- 103) 346.
- 104) 211.
- 105) jfr. særligt om O.P. Knoph T. f. R. 1937, 358, Standarder 284, 11.
- 106) Zentralblatt 1916, 1004 og Niemeyers Zeitschrift 33 (1924) 405, jfr. ogsaa Frankenstein 578 ff; Raape 286, 80, 314, 373; Melchior 76; Duden ZIPR, 1935, 620; cfr. Nussbaum IPR. 71.
- 107) IV 243 ff, 424 ff og i III 2, 306 ff; jfr. Koeppel 54 ff. Ogsaa Eckstein (1932) har fremsat en særegen Opfattelse af Territorialitetsspørqsmaalet, se nedenfor 138, 140 f.
- 108) hvad navnlig klart præciseres af Neumeyer 251, se ndfr. 133 m.N. 53 og 54, og Koeppel, 119.
- 109) Nussbaum hos Cheatham 502; Melchior 326—27 om den ældre Udvikling. Det er urigtigt, naar Gutzwiller 120 mener, at den anglo-amerikanske Lære indtager »eine nicht leicht zu fixierende Zwischenstellung« mellem fransk og tysk Lære.
- 110) jfr. Melchior 5.
- 111) se navnlig Greenwood v. Curtis (1810) 6 Mass. 358. Den omhandler et Spørqsmaal om Slavehandel, der indbragtes for Domstolene i Massachusetts, og udmærker sig ikke blot ved sin Ælde og morsomme Tidskolorit, men ogsaa ved en overordentlig præcis Fremstilling af o.p.Tanken, der endog indeholder adskillige Betragtninger, som hæver den over mange Domme, der Verden over afsiges den Dag i Dag.
- 112) Se dog Lorenzen (1922) 748 og den ejendommelige § 63 i Restatement, der dog ikke reelt giver nogen o.p.Regel.
Naar Gutzwiller 120 tillægger Kahn den Opfattelse at engelsk-amerikansk o. p. Lære maa ligestilles med den franske Neo-Statutlære, 251, synes det at bero paa en Misforstaaelse, se udtrykkeligt Kahn 171.
- 113) Cheshire 75, 78. Restatement §§ 610 og 611.
- 114) Nussbaum, IPR 61, Gutzwiller 121. Det er næppe afgørende, naar Gutzwiller 1. c. N. 30 lægger Vægt paa, at der hos visse Forfattere ikke findes noget særligt Kapitel om o. p., men Spørqsmaalet kun berøres lejlighedsvis. Det er endog urigtigt at nævne Beale i denne Sammenhæng.
- 115) Cheshire 79—80, Restatement § 120, p. 184, §§ 132 og 134, pp 201—02 og 184—85.
- 116) Lorenzen (1922) 749—50; Columbia L. R. 1933, 508 ff; 1. c. 1933, 750; Sichel, Yale L. J. 1936, 1470; Nussbaum, Money (1939) 496—97.
- 117) Greenwood v. Curtis, ovenfor, Columbia L. R. 1933, 513 N. 39; The Fri (1907) 154 Fed. 333. Cert. denied 210 U. S. 31 (1908); Kisters (1920) 29. Yale L. T. 745, 757, 758; Hartford A. & I. Co. v. Delta & Pine Land Co. 292 U.S. 143 (1934).; Dougherty v. Equitable Life As. Soc. 266 N.Y. 71, 193 N.E. 897 (1934); Citizens Nat. Bank of Orange, Va v. Waugh, 78 Fed. (2d) 325 (C.C.A. 4th 1935); Stumberg (1937) 52; Columbia L. R. 1939, 861; cfr. Columbia L.R. 1938, 1490 ff.
- 118) Modern Woodmen af America v. Jennie Vida Mixer (1925), 267 U. S. 544;

- Home Insurance Company v. Dick, 281. U.S. 405—408, 74 L.ed 926 (1930); Columbia L.R. 1931, 496; Bradford Electric Light Company v. Clapper 286 U.S. 145 (1932), 52 Sup. Ct. 571; W.L.W. i Virginia L.R. 1937, 293, 295, 296.
- 119) Lorenzen (1922) 746; Sichel Yale L.J. 1936, 1469.
- 120) se ovenfor N. 71. Dog er der — navnlig i Sverige — visse Undtagelser herfra, se ovenfor N. 70 og i det Hele er navnlig selve Sprogbrugen i Sverige paavirket af romansk Terminologi, saaledes Reuterskiöld 35—36 og Köörsner, Sv. Juristtidn. 1926. 33.
- 121) Et Prohibitivstandpunkt indtages af Stobæus (Tentamen juridicum de legibus peregrinis, Lund 1768) 5, se Synnestvedt 214. I det 19. Aarhundrede har man sluttet sig til den af Ørsted givne Formulering, se nedenfor, Synnestvedt l. c., der ogsaa synes at være den af Synnestvedt foretrukne, 214, jfr. endnu i 1920 Kleen Mellanfolkelig Rätt. III. 6. Synnestvedt (1904) slutter sig ved den nærmere Udformning til Bar's Lære 221—22. Reuterskiöld 1907 (Optryk 1912), 33—36 slutter sig til Kahn, Reuterskiöld og Sundberg, Rep. du. Dr.i.p. VII (1930) 122 ff. omtaler kun o.p. flygtigt, Guldklusulmålet 302. Ramels Stilling til O. P. Spørgsmaalet synes ret uklar, jfr. herved Niemeyer III, 2. 127 N. 11. Tilsyneladende har Ramel ganske ukritisk tilegnet sig den romanske Tankegang i dens mest primitive Form. Der tales paa en Maade, som ihvertfald er ganske forladt i andre skandinaviske Lande, om »publik rättsbestämmelse«, »territoriell prägel«, »offentligträttsliga principer«, »offentliga intresser«, Regler af »imperativ innebörd« o. s. v., Jur. Tidsskrift 1926. 88, 127—29, Svensk Internationell Arvsrätt 109, 79, 87, 91, 139, 146, 140, 153, 180, 277; Malmar, Sv. Juristtidn. 1937 375, giver et kort Exposé over o.p.Læren. Naar Synnestvedt 215 og Malmar l.c. mener, at svensk Praksis er særligt afvisende overfor O. P. Klausulen, maa det, trods den grove Krænkelse, der var Tale om, hævdes, at den rent tekniske Behandling af de ndfr. 367 omhandlede »Treuhändersager«, hvor o. p. anvendtes, viser, at svensk Retsopfattelse ligger ganske paa Linie med andre Landes. O. p. Spørgsmaalet berøres ogsaa af Hult, T. f. R. 1939, 380—81 og 397 og af Lemkin (1941) 131 f. og 140 ff., jfr. herved U. f. R. 1941 B 206 f.
- 122) T. f. R. 1934, 42 ff.
- 122a) T. f. R. 1937, 158 ff.
- 123) se ovenfor N. 107.
- 124) Om Praxis' Stilling, se nedenfor 139 og 158.
- 125) Navnlig i T. J. F. 1912, 414 ff. En kortere Fremstilling gives i »Privaträtstens Almäna Lärar« (1921) 118 ff.
- 126) 1921, 118, 1912, 420. Derimod nævnes Zitelmänn ikke.
- 127) 38, 2. Udg. 40 ff.
- 128) 39 og 45—46, 2. Udg. 41, 47.
- 129) 45—46, 2. Udg. 47.
- 130) l. c. O. P. Spørgsmaalet berøres af Gaarder, T. f. R. 1936. 81, 100—101 og Schjelderup, Sv. Juristtidn. 1937. 230.
- 131) T. f. R. 1937, 356 ff.
- 132) nedenfor F.
- 133) 358.

- 134) Privatretl. Skr. II 82—83, Eun. IV 13—14.
- 135) Privatretl. Skr. II 101, Eun. IV. 46.
- 136) Ørsted anfører nemlig selv, at den i p. retlige »Materie«, saavidt han ved, ikke »i sit hele Omfang i lang Tid har været Gjenstand for nogen Retsforskers Undersøgelse« (Privatretl. Skr. II 76, Eun. IV 3).
- 137) som Ørsted forøvrigt som den første i nyere Tid retter fældende Indvendinger imod, Eunomia IV, 1 ff., Borum 34. Den allerede i 1729 af Franskmanden Froland fremsatte Kritik, har været uden Indflydelse, Cheshire 32.
- 138) Endnu Federspiel (1909) bruger fortrinsvis Udtrykket »tvingende Love« (225, 233, 235, 237 og 240).
- 139) 373 f., 412, 414, 423, 421, 426.
- 140) Scheel er i det Hele stærkest paavirket af Ørsted og Savigny, jfr. Forordet. V., Federspiel 91. For IPR's Vedkommende henvises yderligere, 368 N. 2, til de hos Story (2. Udg. 1841) anførte Forfattere. M. H. t. Prohibitiv-tankens Formulering har Scheel vistnok en selvstændig Fortjeneste, se Kap 12 N. 7.
- 141) Borum, Personalstatutet 30, 1. Udg. 55.
- 142) Federspiel 226, se Deuntzer 93, 94, 96 og 97.
- 143) 225—240.
- 144) se f. Eks. 230, jfr. Cohn, 241.
- 145) f. Eks. 232 N. 2.
- 146) jfr. nedenfor F.
- 147) Cohn 232.
- 148) Det maa ikke overses, at Kahn — selv naar han opfattes saa bogstaveligt som muligt — er af den Opfattelse, at de af o. p. Læren behandlede Emner udgør et Omraade, hvor der gør sig nogle ganske særlige Momenter gældende — omend disse ikke kan udtrykkes i en fælles Formulering, saaledes som den almindelige Lære forudsætter. Disse særlige Momenter hos Kahn, bl. a. den »sekundære Anknüpfung«, bevirker, at man dog bevæger sig udenfor den »normale« IPR, jfr. nedenfor F.
- 149) Jur. Tidsskrift. 1917. 221—249.
- 150) 223—32.
- 151) 232 f.
- 152) 236.
- 153) jfr. 244 smh. m. 232.
- 154) 240 ff.
- 155) 1. Udg. 64, 2. Udg. (1942) 66 f., Borum og Meyer, 2. Vigtig er Udviklingen i 2. Udg. 96—97.
- 156) jfr. 1. Udg. 33, 65 og Personalstatutet (1927) 13 f.
- 157) (1928) Forhandlinger 171 ff.
- 158) (1935) Guldsklausulmålet 323 ff.
- 159) Især fremhæves Eckstein, hvilket formentlig skyldes, at Neumeyers samlede Fremstilling i Bd. IV dengang endnu ikke forelaa. O. P. Spørgsmaalet omtales i dansk Teori yderligere af Ulf Hansen (Forh. paa 7. nordiske Juristmøde, 1890), 23 — 24; H. Munch-Petersen, U. f. R. 1900. 184; Ussing,

- U. f. R. 1935. B 6—7, 1941 B 131, 142; Hjejle 211, 183, 189 N. 16; Rasting, Folkeretten (1940) 137; Ross, Folkeret (1942), 207—08.
- 160) 252.
- 161) 190, 162, 183, 252.
- 162) 252, 161 f., 254, 190.
- 163) 251—252, (1900) 499, jfr. Reuterskiöld 35, Haudek 37.
- 164) (1891) 121—22.
- 165) saaledes naar han taler om subsidær Tilknytning, 161, 162, 252, 254.
- 166) (1899) 289—90; (1900) 499—500, 501, 502, 503, jfr. allerede (1898) 252, 254.
- 167) 501.
- 168) 289—90, 499—500.
- 169) 232, 240, jfr. ogsaa Cohn 232 og 236; Nussbaum 61 og tildels Niemeyer 100 og Neumeyer 236.
- 170) 239—40.
- 171) 239.
- 172) 170, 178, 233.
- 173) F. Eks. Savigny's om Retsforholdets »Sæde«, jfr. Matzen Folkeret 125, se H. Munch-Petersen, U. f. R. 1909 B. 198.
- 174) jfr. ovenfor C., om Zitelmann. Federspiel 232 smh. m. 230, Cohn 236.
- 175) ovenfor 12 om »Subsidiarität« og »Relativität«.
- 176) jfr. 239, N. 1.
- 177) se f. Eks. 232—33, 238, 239, 240.
- 178) jfr. H. Munch-Petersen, U. f. R. 1909 B. 199 og Cohn 241—42.
- 179) 183.
- 180) 200, 184—85.
- 181) 220.
- 182) se 199.
- 183) 207—09.
- 184) 192—93, 212, 194, 200, se nedenfor 88 m. N. 20 og 91.
- 185) se ovenfor N. 131.
- 186) se ovenfor N. 105.
- 187) 359—60.
- 188) 360—61.
- 189) Som f. Eks. Neumeyer og Bagge, se 357.
- 190) 362—63, 365; T. f. R. 1938, 46 ff.
- 191) se nedenfor 298 f.
- 192) Den Kahn'ske Lov om Tilknytningens Intensitet »ist für die Lehre vom »o. p.« grundlegend«, 119.
- 193) 126 ff.
- 194) 138, 126, 127, 133, 135.
- 195) Grænsen mellem første og anden Kreds er trukket af tidligere Forfattere, f. Eks. Savigny og Melchior, og 2den, 3die og 4de Kreds betegner tilsammen blot den almindelige O. P. Lære i skarp »Kahn'sk« Anretning.
- 196) jfr. Zitelmann 319.
- 197) Bar 11, 128, 130, 132.
- 198) jfr. 319—21.

Kapitel 2. Retskilder.

- 199) jfr. herved Knoph, T. f. R. 1937, 358.
- 200) F. Eks. opstilles der Regler om »territoriale« Love, ganske uden Hensyn til de enkelte Forbeholdsklausulers Ordlyd.
- 201) Gutzwiller 116.
- 202) ZIPR 1932, 874. Endelig indeholder C. c. Art. 11, 13, 15 nogle Værnetingsregler om de franske Domstoles Adgang til at beskæftige sig med Udlændinge og med Indlændinges i Udlandet paadragne Forpligtelser. Disse Bestemmelser har ikke haft større Indflydelse paa den i. p. retlige Teoris Udvikling.
- 203) Melchior 328. »Uanset Bestemmelserne i den foregaaende Artikel, kan en udenlandsk Stats Love, Forvaltningsakter og Domme eller private Dispositioner og Overenskomster i intet Tilfælde tilsidesætte hverken Kongerigets tvingende Love angaaende Personer, Gods eller Retshandler eller Love, som paa nogen Maade vedrører den offentlige Orden eller de gode Sæder.«
- 204) Nussbaum 61; Den brasilianske Lovbog (1916—1919) § 17 taler om Love m. v., der krænger »a soberania nacional, a ordem publica e os bons costumes« (Gutzwiller 119), den argentinske § 14 om »la moral y buenas costumbres«; Frankenstein 184. En Oversigt over de forskellige O. P. Formuleringer gives hos Makarov, 419 i Das IPR, der europ. und aussereurop. Staaten 1. Teil: Die Quellen des IPR. Berlin 1929. Særlig Opmærksomhed fortjener vel Formuleringerne i Lichtenstein, Schnitzer 114 og Argentina, Federspiel 228.
- 205) jfr. §§ 134 og 132. §§ 610 og 11 handler om henholdsvis »Action on Foreign Public Right« og »Action for a Penalty«. § 610: »No action can be maintained on a right created by the law of a foreign state as a method of furthering its own governmental interests.«; § 611: »No action can be maintained to recover a penalty the right to which is given by the law of another state«. Om § 63 se N. 112.
- 206) I dansk Lovgivning findes dog — i Lighed med andre Lande — enkelte Lovregler, hvor O. P. Terminologien anvendes; men de er ikke af i. p. retlig Karakter, jfr. Cohn 221. Saaledes maa der iflg. Grundlovens § 74 i retligse Samfund »intet læres eller foretages, som strider mod Sædeligheden eller den offentlige Orden«. Naar Grundlovens § 86 taler om »den offentlige Fred« menes derimod Gadeordenen, og ikke den offentlige Orden, Cohn 221, Borum 67. Fremdeles kan iflg. Lovbek. Nr. 101 om Varemærker, 7. April 1936, § 4, Nr. 7, et Varemærke ikke registreres, naar det indeholder Fremstillinger, »der kan vække Forargelse eller paa anden Maade strider mod den offentlige Orden«. Endelig kræver Lovbek. Nr. 192 om Patenter, 1. September 1936, § 1, Nr. 2, og Lovbek. Nr. 193 om Mønstre, 1. September 1936, § 4, Nr. 1, at Opfindelsen eller Mønsteret ikke »strider mod Lov og Sædelighed eller offentlig Orden«. (Mønsterlov: den offentlige Orden).
- Ingen af disse Regler er saalidt som den i Varemærkeloven 11. April 1890 § 14. Nr. 4 indeholdte (Federspiel 235), o. p. Regler i i. p. retlig Forstand.

Lov om Ægteskabets Retsvirkninger 18. Marts 1925 § 53. 2. Stk. refererer sig heller ikke til o. p. Begrebet, naar den kun anerkender en udenlandsk Ægtepagt: »forsaavidt den ikke strider imod denne Lov«. Dette, der kunde omtvistet efter den tilsvarende Regel i Lov 7. April 1890 § 33, jfr. Deuntzer 99 og Federspiel 234 f., er nu klart. Ordene »naar han bosætter sig her i Landet« viser, at der er Tale om en »normal« Kollisionsnorm, jfr. herved Bentzon Familieret II 196, Borum Personalstatutet, 461.

Kollisionsretligt Indhold har derimod følgende *Traktatbestemmelser*: Haagerkonventionen XII 18/10 1907 om Oprettelse af en international Priseret Art. 7. 5. Stk.: »Retten kan undlade at tage Hensyn til processuelle Forældelsesregler, som findes i den opbringende krigsførende Parts Lovgivning, i Tilfælde af, at den anser, at Følgerne deraf strider imod Ret og Billighed«; Konv. ang. industriel Ejendomsret, Bek. Nr. 26 24/9 1938 Art. 6. B—1: »Dog kan afslaas eller kendes ugyldige« (3) »Mærker, som strider mod Moralen eller den *offentlige Orden*, især saadanne, som er egnede til at vildlede Offentligheden. Der er Enighed om, at et Mærke ikke skal kunne anses stridende mod den offentlige Orden af den Grund alene, at det ikke stemmer med en eller anden Bestemmelse i Lovgivningen om Varemærker, medmindre selve *denne Bestemmelse netop tager Sigte paa den offentlige Orden*.«

- 207) jfr. herom H. Munch-Petersen U. f. R. 1934 B. 2—3 og 11—12.
- 208) H. Munch-Petersen, Retspleje II 409—10 og f. Eks. U. f. R. 1928 1049 (H).
- 209) E. Munch-Petersen, U. f. R. 1938 B. 167—168.
- 210) jfr. Kommenteret Rpl. 1566 og Tillæg (193) til Retspleje II (ny Side 410a) jfr. ogsaa Bentzon T. f. R. 1934. 377—78.
- 211) Højst utilfredsstillende er derimod den danske Formulering af den i Geneve-Protokollen af 1927, ang. Eksekution af udenlandske Voldgiftskendelser, Bek. Nr. 150. 28. Juni 1929, Art. 1. e.), indeholdte Regel, der kræver »at Anerkendelsen eller Eksekutionen af Kendelsen ikke er i Strid med den offentlige Orden eller den offentlige Rets Grundsætninger i det Land, hvor den paaberaabes.« Dette synes, som *Hjejl* bemærker, 211, »at være en uheldig dansk Formulering idet den leder Tanken hen paa offentlig Ret i Modsætning til Privatret.«
- 212) jfr. Federspiel, N. T. f. int. R. 1931, 81, Bentzon, T. f. R. 1934, 336 ff, Borum 84.
- 213) En vigtig Afgørelse om norsk Rets Stilling til denne Konvention er Oslo Byrets Dom i Ocean-Sagen, jfr. Ussing U. f. R., 1935 B. 1 ff. Nussbaum Money, 396 N. 76.
- 214) N. T. f. int. R. 1930, 294.
- 215) l. c.
- 216) især HRD, U. f. R. 1917, 429, Bondy-Sagen.
- 217) Det drejer sig om følgende Afgørelser: J. U. 1862. 564; U. f. R. 1876. 1028; U. f. R. 1904. 503; U. f. R. 1910. 41; U. f. R. 1911. 553; U. f. R. 1911. 724; U. f. R. 1916. 508; U. f. R. 1917. 311; U. f. R. 1917. 429, Bondy-Sagen; U. f. R. 1921. 49; U. f. R. 1921. 449; U. f. R. 1922. 473, Grammophon-Sag; U. f. R. 1922. 479, Grammophon-Sag; U. f. R. 1923. 176; U. f. R. 1924. 860; U. f. R.

1925. 105; U. f. R. 1925. 176; U. f. R. 1926. 793; U. f. R. 1928. 697; U. f. R. 1928. 1045, Hafnia-Sagen; U. f. R. 1931. 639; U. f. R. 1933. 703, Ocean-Sag; U. f. R. 1935. 82, Københavns Telefon A/S; U. f. R. 1935. 419; U. f. R. 1937. 421; U. f. R. 1939. 296; U. f. R. 1939. 919; U. f. R. 1940. 652; Jfr. ogsaa Doms-Registeret i Slutningen af dette Bind.

Kapitel 3. Problemstilling.

218) Kahn, 121—22, 251—52, 499; Pillet (1890) 2; jfr. Kahn 166; Haudek 37 og Reuterskiöld 35, ovnfr. v. N. 163.

219) O. p. staar stadig i U.S.A. som et »amazingly shifty phenomenon«, Columbia L. R. 1933, 514, 1939, 860, »an unruly horse at best«. (Hogston v. Bell, 185 Ind. 536, 112 N. E. 883). »Public policy of the forum is an elastic kind of grab bag from which one can take out anything he chooses to put in«, Goodrich, (1930) 36 W. Va. L. Q. 156. 170; Virginia L. R. 1937, 289: »With a concept as vague as this as the foundation, there is of course much confusion in the cases, and clean cut rules are practically non-existent.« »No attempt has been made by the Anglo-American writers to reduce the cases falling within this doctrine to any system or order«, Lorenzen 746. I Italien betragtes o. p. som en »sfingge terribile«, Lewald, Revue Darras 1928, 152. I Cass. req. ²¹/₄ 1931, S. 1931. 1. 377 siges om o. p.: »Chercher à le définir, c'est s'aventurer sur des sables mouvants«. Smh. ovnfr. N. 99.

I Slutningen af forrige Aarhundrede var Raadløsheden iflg. Kahn 166—87 særlig stor. »Die meisten täuschen sich nicht darüber, dass es mit dieser angeblichen Präzision recht schlimm aussieht. »Non hay materia más confusa, ni menos meditada, ni tan discutida en nuestra ciencia« — erklært die grösste Monographie, die wir über diesen Gegenstand besitzen (Bustamente, S. 11). Ähnlich Surville u. a. m. Es ist kaum zu verwundern, dass solche betäubende Erkenntnis manche Autoren zur Verzweiflung bringt. Sie erklären die Frage einfach für unlösbar und — wälzen sie der Praxis zu. Der Richter soll das tun, was der Theoretiker nicht fertig gebracht hat, er soll prüfen, erwägen, entscheiden »en établissant des distinctions très-prudentes« (sic!: Surville, l. c.). Mit »Trägheit des theoretischen Denkens« werden solche Zumutungen noch recht milde gekennzeichnet. Das fühlen auch die meisten und versuchen denn immer wieder von neuem, den Sisypusstein des ordre public in die Höhe zu wälzen. Einmal muss er ja doch wohl liegenbleiben, kann nicht immer wieder herunterrollen! »In tale caso«, ruft Laghi schauernd, »ruinerebbe tutto l'edifizio scientifico del diritto internazionale privato«. Kahn taler ogsaa om »völlig Schiffbruch Proteus des »ordre public« »vielfach erklärt man in voller Verzweiflung, dass hier eben nichts übrig bleibe, als dem verständigen Ermessen des Richters die Entscheidung anheimzustellen. Derartige Sätze kommen einer Bankrotterklärung der ganzen Theorie nahe«, 498—99.

220) se Kahn 165, 498. Bar derimod tillægges det underordnet Betydning, se ovenfor N. 197.

221) jfr. Beckett. L Q R, LV. Nr. 218, 257.

222) jfr. navnlig Knoph, Standarder 13—14, 30—31. Schmitt 211 synes skeptisk.

- 223) Knoph l. c. 30—31. Særligt om Tilknytningsspørgsmaalet bemærker Klein 346: »Sollen aber die künftigen Erkenntnisse, die sich mit unserem Problem beschäftigen, für die Lehre vom ordre public von dauerndem Werte sein, so müssen die Erkenntnisse möglichst sorgfältig die Nachprüfung der Anknüpfungen vornehmen und wiedergeben und peinlich genau in der Begründung der Entscheidung sein. Derartige Erkenntnisse hätten dann den Vorzug, dass sich bei ihnen fast mit Sicherheit *der Rest bestimmen liesse, der nicht mehr dem Erkenntnisgebiete angehört*, jener Rest, auf den man so oft bei der Ausübung der Kunst der Rechtsprechung kommt, und auf den es für uns gerade hier ankommen muss: man handelt aus Takt aus Instinkt, ein Handeln aus jenen unbewussten Regionen des Lebens heraus, in welchen vielleicht der beste Teil des Seelenlebens der Menschheit steckt.« (udh. her.) Zitelmann 320: »Erst dann hat die Theorie ihre Aufgabe erledigt, wenn sie bis zu der Grenze vorgedrungen ist, wo die Möglichkeit der Abstraktion aufhört und die rein individuellen Momente des Falls mit in Betracht kommen.«
- 224) 319.
- 225) Saaledes siger den amerikanske Jurist, Holmes, Col. Legal Papers 200: »Theory is the most important part of the dogma of the law, as the architect is the most important man who takes part in the building of a house. The most important improvements of the last twenty-five years are improvements in theory. It is not to be feared as unpractical, for, to the competent, it simply means going to the bottom of the subject.«
- 226) jfr. Ross, Virkelighed og Gyldighed i Retslæren (1934) 161: »I Stedet for at diskreditere den juridiske Begrebsdannelse, maa man tværtimod fremholde det som en af Retsvidenskabens fornemste Opgaver at søge at bringe de mere eller mindre vage Almenforestillinger, der motiverer Praksis, over i saa klart gennemtænkte og nøje fikserede Begreber som muligt.«
- 227) Gutzwiller 14.
- 228) Kuhn (1937) 39 ff, opstiller da ogsaa visse »comparative principles relating to public policy«. — Naar der er Tale om Udøvelse af det konkrete Skøn over, hvilke materielle Lovregler der ikke skal anvendes, er det dog en Selvfølge, at Skønnet kan falde forskelligt ud fra Land til Land. Det betinges jo i høj Grad af den nationale Retsførelse i hvert enkelt Land.

Kapitel 4. Sprogbrug.

- 229) Nussbaum IPR 240, smh. Borum 150. Raape 28—29 foretrækker Betegnelsen Specialstatut og anvender »Nebenstatut« i nogle specielle Tilfælde.
- 230) jfr. Melchior 2; Raape 28; Borum 43. Raape 29, foretrækker »Haupt- oder Grundstatut«.
- 231) jfr. f. Eks. Cohn, bl. a. 232.
- 232) Das IPR im Entwurf eines BGB (1896), 11.
- 233) Kahn 129 N. 8 og 161.
- 234) 161.

- 235) der lejlighedsvis anvendes af Borum 1. Udg. 53, Guldkausulmålet 327.
- 236) Borum 1 Udg. 24, eller »individuelle«, Federspiel 194. Andre Udtryk er »Ausdehnungsnorm« eller »Anwendungsnorm«, Kahn 161, eller »Grenznorm«, jfr. Neumeyer 105.
- 237) »Die Ausdehnungsnorm ist das Ursprüngliche. Aus Ausdehnungsnormen sind alle Grenznormen entstanden«, Kahn 162, og de kan derfor betegnes som »die eigentlichen Normen des internationalen Privatrechts«, Kahn 26. I 2. Udg. 3 foreslaar Borum en afvigende Definition af ensidige Kollisionsnormer. Den er dog næppe hensigtsmæssig. En Lov, der som Veksellovens § 79 angiver Betingelserne for udenlandsk Lovs Competence, har derved tillige udtalt, at indenlandsk Ret ikke skal anvendes.
- 238) Niemeyer 11; Federspiel 194. Andre Benævnelser forekommer dog ogsaa, saaledes »Abgrenzungsnorm« eller »Grenznorm«, Kahn 162, generelle Kollisionsnormer, Zitelmann 214.
- 239) Raape 23. Nussbaum IPR 44 taler her om »allseitigen« Kollisionsnormer og Neumeyer, 79, om en tosidig »Kollisionsnorm«, hvilket Udtryk alene bruges i denne Sammenhæng.
- 240) efter Forslag af Niedner (i Kommentar zum BGB, udg. af Biermann m. fl., Das Einführungsgesetz (1899) 12).
- 241) af Nussbaum IPR 44: »bedingt allseitigen« Normer.
- 242) »allgemeiner«, Nussbaum IPR 44.
- 243) jfr. Nussbaum l. c.
- 244) IV. 79 og 116.
- 245) l. c.
- 246) se Borum 3 med Henvisninger.

Underafsnit II. Principper og Terminologi i den internationale Ret.

Kapitel 5. Enhedsbedømmelse.

- 1) »local-law-theory«, Dodd 533.
- 2) Federspiel 147, Borum 27 f, Personalstatutet 4, jfr. ogsaa Schelderup, Sv. Juristtidn. 1932. 230, Stumberg, 64, Beckett i British Year Book of International Law (1926) 73.
- 3) Princippet omtales ihvertfald allerede hos Savigny, se ndfr. N. 19.
- 4) Deuntzer 90.
- 5) Federspiel 21, Borum 30.
- 6) Bar 109.
- 7) jfr. ndfr. 305.
- 8) Federspiel 21, Borum 30.
- 9) Deuntzer 90.
- 10) Federspiel 21; Det vilde være en »gross injustice«, Cheshire 4.
- 11) Bar 4; Federspiel 20
- 12) Federspiel 9.
- 13) l. c. (udh. her).

- 14) l. c.
- 15) Federspiel l. c.
- 16) Borum 48, Ross Folkeret 89.
- 17) Borum l. c.
- 18) l. c. cit. ovnfr.
- 19) Borum 48; Allerede Savigny betoner dette 27, 114 og 129; jfr. ogsaa Kahn 2; Restatement p. 732; Federspiel 4, 9, 165.
- 20) ndfr. 532.
- 21) Federspiel 9, Demogue (*L'unification internationale du droit privé*, Paris 1927) betoner Hensynet til større Sikkerhed ved Rettens Anvendelse, se H. Munch-Petersen U. f. R. 1928. B. 23.
- 22) Goodrich, *Public policy in the Law of Conflicts* 36, W. Va. L. Q. (1930) 156.
- 23) jfr. Borum 30 og andre af de lige ovnfr. anførte Værker.
- 24) Scheel 370.
- 25) Se herved Kahn 123.
- 26) Forsaaavdt kan det tiltrædes, naar Federspiel 23, taler om, at det er en »Kulturopgave« at have en IPR. Federspiel synes dog herved navnlig at tænke paa, at det drejer sig om Opfyldelse af en folkeretlig Pligt.
- 27) jfr. Ocean-Sagen, Kap. 2, N. 213.
- 28) Domstolene skulde da altid anvende national Ret, men der skulde samtidig indrømmes en videre Adgang til Eksekution af de paagældende Domme i Udlandet. Endvidere skulde Forkyndelse og Arrest kunne foretages overalt. Den efter Arresten anlagte Justifikationssag maa anlægges ved Hovedværnetinget.
- 29) jfr. f. Eks. Borum 49 f.
- 30) Fremgangsmaaden er foreslaaet allerede af Voet (1647—1714), se Federspiel 58; Bar 113 advarer til Forsigtighed.
- 31) Borum 47—48.
- 32) Borum 1. Udg. 37—38; Ross, Folkeret 88; jfr. Cohn 240.
- 33) af Borum første Gang i Personalstatutet (1927) 17, og nu Ross l. c. Koepel 103 taler om »Gegenseitigkeitsgrundsatz«.
- 34) Borum 46, Personalstatutet 20.
- 34a) Dette synes ofte forudsat i Litteraturen, idet Systematiseringen navnlig vender sig mod Lighedsgrundsætningen.
- 35) jfr. ndfr. 42.
- 36) jfr. f. Eks. Borum 27 f.
- 37) Kahn 284 ff.
- 38) Kahn 288 ff; Borum l. c.; Reuterskiöld 32.
- 39) Se nærmere Ross l. c. 206—07 og ihvertfald en Negation af den internationale Privatrets Principer, Borum, Juristen 1939, 630.
- 40) Nussbaum IPR 7—8.
- 41) Borum 1. Udg. 53, 2 Udg. 48.
- 42) —56) udgaar
- 57) Dette gælder særligt i Tyskland, se f. Eks. Raape 24 (Niemeyer 103 kalder det »eine pathologische Erscheinung«) og vel ofte i Lande som de skandinaviske, hvor Lovgivningen kun indeholder sporadiske Regler om Emnet.

- 58) Ogsaa dette benævnes Lighedsgrundsætningen, Borum 46, jfr. ogsaa f. Eks. 1. Udg. 41; Federspiel 200 taler om »Principet om Retsordnernes internationale Ligeberettigelse«.
- 59) Nussbaum IPR 16 f; Raape 9; Ekström (1921) 117; Schelderup Sv. Juristtidn. 1932, 230.
- 60) jfr. Borum 44, 48; Ross l. c. 89.
- 61) Kahn 311 ff. 491 ff; Raape 8.
- 62) jfr. ogsaa Ross l. c. 88.
- 63) Ekström, Privatret (1921) 118.
- 64) »proper law«.
- 65) Det ovenfor anførte gælder ogsaa m. H. t. den af Minoriteten i HR. i 1940 akcepterede Udvej, hvis den betragtes som en Mellemløsning mellem kontinental Ret og anglo-amerikansk Ret (der afgør Forældelsesspørgsmaalet efter *lex fori*).
- 66) jfr. ovenfor om HR 1940. Smh. Bar 116.
- 67) saaledes Borum 45, jfr. 51—52.
- 68) Ved Love, der tilsigter at beskytte mod Aager, kan Frygten for Omgaaelsestransaktioner i Udlandet derimod være reelt begrundet, Columbia L. R. 1939. 860. De forskellige Lovgivninger er nemlig her stærkt afvigende.
- 69) Forladt er Mancini's ulyksalige Henviisning til, at naar Myndighedsalderen er lavere i Syden end i de nordiske Lande, staar dette i Forbindelse med, at Sydlændingen modnes tidligere end Nordboen, se f. Eks. i Revue 1875. 350, Strisower, Die italienische Schule des IPR (1881) 20 ff, Cohn 228—29.
- 70) Vekselloven § 79, 2. Stk., Borum 99.
- 71) »The most practical use of a rule of law is to enable individuals to avoid breach of the law, a dispute, and an expensive litigation«, Beale 264. Cardozo (»The paradoxes of Legal Science« [1928]), bemærker i sin Omtale af IPR, 67—68: »We deal here with the application of law in space. The walls of the compartments must be firm, the lines of demarcation plain, or there will be overlappings and encroachments with incongruities and clashes. In such circumstances the *finality of the rule is in itself a jural end*« (udh. her). Goodrich, P. p. in the Law of Conflicts (1930) 36 W. Virginia L. Q. 167: »a maximum of fairness and a minimum of friction The solution must be a just one to the parties; it must be *so clear as to be easily understood and applied*« (udh. her). Man maa tilstræbe »the most simplicity and legal certainty Legal certainty is economic desideratum.«, Heilmann 1098—99; Borum, 130: »Værdien af Grundsætningen *locus regit actum* beror først og fremmest paa, at den giver en klar og sikker Løsning.«
- 72) jfr. herved Borum 145.
- 73) Det er naturligt, at man ikke i i.p.-retlig Teori har været tilbøjelig til at fremhæve dette. De fleste i.p.-retlige Forfattere indfletter ved Siden af Videnskaben lidt Propaganda for det internationale Retsfællesskab og har — bevidst eller ubevidst — undgaaet at svække Effekten ved at komme ind paa at tale om *lex fori*, ved hvilket Ord der helst skulde klæbe noget odiøst.

- 74) jfr. Melchior. 15 ff med Henvisninger til sydamerikanske, franske, tyske og baltiske Udtalelser, Borum 1. Udg. 148 N. 20. Interessant er den i Schweiz fulgte Fremgangsmaade, (Raape 36, von Steiger, Der Wohnsitz als Anknüpfungsbegriff im internationalen Privatrecht. Bern 1934,) der, omend den eklatant bryder med Lighedsgrundsætningen, fortjener nærmere Overvejelse. Ønsker i Danmark om at forlade Domicilprincippet gør sig ikke længere stærkt gældende, jfr. nu Borum, 89, og tidligere Bentzon, T. f. R. 1934. 383, og Cohn, 225.
- 75) Borum 144 f.
- 76) Tilhængere af Nationalitetsprincippet har tilsyneladende sat sig ud over det her anførte Hensyn; men det maa ikke overses, at det normale dog er, at Nationalitet og Domicil falder sammen. Med Henblik paa de talmæssigt underordnede Tilfælde af Expatriering hævder Nationalitetsprincippets Tilhængere, at Ulemperne ved, at f. Eks. en til Frankrig udvandret Italiener skal bedømmes efter italiensk Ret, opvejes af andre Fordele. Dette er formentlig i de fleste Relationer urigtigt.
- 77) Borum 152 f.

Kapitel 6. Afgivelser fra Enhedsbedømmelsesprincippet.

- 78) Savigny 3; Bar 11.
- 79) Kahn 5.
- 80) Derimod var det sikkert i sin Tid velbegrundet, naar Kahn 6 fremhæver det betænkelige ved, at Optimismen »das was ist, zusammenwirft mit dem, was er herbeisehnt; insofern er den Blick in den blauen Himmel richtig und darüber vergisst, den Stein vor den Füßen aus dem Weg zu räumen«. Videnskaben maa forsøge »einige Steine aus dem Weg zu räumen, den wir zur Zeit noch notwendig wandeln müssen.«
- 81) l. c. 47.
- 82) »Man weiss zunächst, in welchem engstem Zusammenhang das formelle Recht mit dem materiellen steht. Ist doch der Prozess nichts anderes als die öffentliche Zwangsverwirklichung des subjektiven Rechts. Welch eminente Verschiedenheit der Rechtsverwirklichung das mit sich bringt, bedarf keiner Ausführung«, Kahn 2.
- 83) Kahn har vist disse Spørgsmaal, hvor der indtræder »Rechtsungleichheit«, 121, særlig Opmærksomhed, 1 ff, 161 ff. Problemomraadet benævnes »Gesetzeskollisionen«, 6, 48, 121, i videre Forstand, (ikke at forveksle med Ordene »Collisio statutorum«, Conflict of Laws«, »Lovkonflikter«, der betegner Faget IPR) eller »Disharmonier«, 122, og »Dissonanser«, 49. Nussbaum IPR 7 taler om »Antinomier« eller »clash of jurisdictions«, Money 493, Borum 1 Udg. 38 om »Kompetencekonflikter« og »Anomalier«.
- 84) Borum 75; Raape 69. Det var navnlig denne Disharmoni, Kahn var opmærksom paa (1891) 48 ff. Hans Inddeling, jfr. 92 ff, er dog ikke vellykket, og det er derfor med Rette, Bartin, Clunet 1897. 225 ff, anses som ligeberettiget Ophavsmand til Kvalifikationsteorien.
- 85) Borum 146.

- 74) jfr. Melchior. 15 ff med Henvisninger til sydamerikanske, franske, tyske og baltiske Udtalelser, Borum 1. Udg. 148 N. 20. Interessant er den i Schweiz fulgte Fremgangsmaade, (Raape 36, von Steiger, Der Wohnsitz als Anknüpfungsbegriff im internationalen Privatrecht. Bern 1934,) der, omend den eklatant bryder med Lighedsgrundsætningen, fortjener nærmere Overvejelse. Ønsker i Danmark om at forlade Domicilprincippet gør sig ikke længere stærkt gældende, jfr. nu Borum, 89, og tidligere Bentzon, T. f. R. 1934. 383, og Cohn, 225.
- 75) Borum 144 f.
- 76) Tilhængere af Nationalitetsprincippet har tilsyneladende sat sig ud over det her anførte Hensyn; men det maa ikke overses, at det normale dog er, at Nationalitet og Domicil falder sammen. Med Henblik paa de talmæssigt underordnede Tilfælde af Expatriering hævder Nationalitetsprincippets Tilhængere, at Ulemperne ved, at f. Eks. en til Frankrig udvandret Italiener skal bedømmes efter italiensk Ret, opvejes af andre Fordele. Dette er formentlig i de fleste Relationer urigtigt.
- 77) Borum 152 f.

Kapitel 6. Afvigelser fra Enhedsbedømmelsesprincippet.

- 78) Savigny 3; Bar 11.
- 79) Kahn 5.
- 80) Derimod var det sikkert i sin Tid velbegrundet, naar Kahn 6 fremhæver det betænkelige ved, at Optimismen »das was ist, zusammenwirft mit dem, was er herbeisehnt; insofern er den Blick in den blauen Himmel richtig und darüber vergisst, den Stein vor den Füßen aus dem Weg zu räumen«. Videnskaben maa forsøge »einige Steine aus dem Weg zu räumen, den wir zur Zeit noch notwendig wandeln müssen.«
- 81) l. c. 47.
- 82) »Man weiss zunächst, in welchem engstem Zusammenhang das formelle Recht mit dem materiellen steht. Ist doch der Prozess nichts anderes als die öffentliche Zwangsverwirklichung des subjektiven Rechts. Welche eminente Verschiedenheit der Rechtsverwirklichung das mit sich bringt, bedarf keiner Ausführung«, Kahn 2.
- 83) Kahn har vist disse Spørgsmaal, hvor der indtræder »Rechtsungleichheit«, 121, særlig Opmærksomhed, 1 ff, 161 ff. Problemomraadet benævnes »Gesetzeskollisionen«, 6, 48, 121, i videre Forstand, (ikke at forveksle med Ordene »Collisio statutorum«, Conflict of Laws«, »Lovkonflikter«, der betegner Faget IPR) eller »Disharmonier«, 122, og »Dissonanser«, 49. Nussbaum IPR 7 taler om »Antinomier« eller »clash of jurisdictions«, Money 493, Borum 1 Udg. 38 om »Kompetencekonflikter« og »Anomalier«.
- 84) Borum 75; Raape 69. Det var navnlig denne Disharmoni, Kahn var opmærksom paa (1891) 48 ff. Hans Inddeling, jfr. 92 ff, er dog ikke vellykket, og det er derfor med Rette, Bartin, Clunet 1897. 225 ff, anses som ligeberettiget Ophavsmand til Kvalifikationsteorien.
- 85) Borum 146.

- 86) Raape 67.
- 87) »Vorfrage«, Raape 68.
- 88) Borum 1 Udg. 38; Cheshire 14; Kahn 5.
- 89) Kahn 47: »Ein geistvoller Autor hat gesagt, wenn die Gerichte verschiedener Länder in derselben Sache verschieden erkannt haben, *so sind drei Möglichkeiten*: entweder das eine Erkenntnis ist richtig und das andere falsch, oder das eine ist falsch und das andere richtig, oder sie sind beide falsch. Wir müssen uns stets gegenwärtig halten, dass es eine *vierte Möglichkeit* gibt: sie sind *beide richtig*, jedes richtig nach dem Recht seines Landes.« (udh. her).
- 90) som Kahn 7 ff. henfører til denne Gruppe.
- 91) Borum 1. Udg. 37.
- 92) Borum 100.
- 93) S & H 24/8 1871, U. f. R. 1871. 734; Niemeyer 102; Kahn 162; Raape 112; Federspiel 200—01: »Her er nemlig Tale om Anvendelsen af et ganske andet Princip end det ovenfor omtalte (p. 26), nemlig hvad man kan benævne Principet om den indenlandske Retsordens Begunstigelse.«
- 94) f. Eks. i Tyskland, jfr. Niemeyer 101 ff; Melchior 58; Raape 24—25, 233 og 326—27 (om illoyal Konkurrence i Udlandet). Man taler her om »strikte Ausdehnungsnormen«, »Exclusivsätze« (Niemeyer 101 ff; Melchior 58; Neumeyer IV 201) eller »singulære Kollisionsnormer«, Raape 25, 60, smh. Reuterskiöld 35.
- 95) henholdsvis materiel og processuel intern expansiv Territorialitet iflg. de ndfr. 75 f. anvendte Definitioner.
- 96) Zitelmann 218 og 249. Saaledes skal visse tyske Regler om Ægteskabets Retsvirkninger anvendes »soweit sie Dritten günstiger sind als die ausländischen Gesetze«, EG § 16, 2. Stk. jfr. ogsaa § 7, 2. Stk. og § 24, 2. Stk. jfr. om § 28, Zitelmann 249.
- 97) Raape 26. Lewald taler, 262, om »elektiv Konkurrence«.
- 98) EG § 12; Borum, NTf. int. R. 1923. 123, og Raape 324; dansk Strfl. § 7 Nr. 2 og § 10, 2. Stk.; om engelsk Ret bl. a. Kahn 120, Cheshire 217.
- 99) EG § 17, 4. Stk., Borum 118.
- 100) EG § 21, (i modsat Retning Hult. 397).
- 101) Raape henfører dem til de specielle O. P. Regler, se 43, hvilket næppe er heldigt; thi de alternative og cumulative Normer giver ikke som de singulære Indlandets Lov noget Fortrin fremfor den fremmede.
- 102) Niemeyer 103, 107 og 142.
- 103) Zitelmann 249.
- 104) Zitelmann 249.
- 105) f. Eks. Raape 25 og 60.
- 106) saaledes Raape 60 N. 1.
- 107) Raape 60.
- 108) Raape l. c. erkender Afgrænsningens Vanskelighed.
- 109) Lewald, Revue Darras-Lapradelle 1928. 165 f. Denne Fremgangsmaade forsøgte man ved Haagerkonventionen om IPR af 1902, se Cohn 238, og i 1910 vedtog Institut de Droit International at anbefale denne i 1902 be-
traadte Vej, Annuaire XXIII (1910). 478.

- 86) Raape 67.
- 87) »Vorfrage«, Raape 68.
- 88) Borum 1 Udg. 38; Cheshire 14; Kahn 5.
- 89) Kahn 47: »Ein geistvoller Autor hat gesagt, wenn die Gerichte verschiedener Länder in derselben Sache verschieden erkannt haben, *so sind drei Möglichkeiten*: entweder das eine Erkenntnis ist richtig und das andere falsch, oder das eine ist falsch und das andere richtig, oder sie sind beide falsch. Wir müssen uns stets gegenwärtig halten, dass es eine *vierte Möglichkeit* gibt: sie sind *beide richtig*, jedes richtig nach dem Recht seines Landes.« (udh. her).
- 90) som Kahn 7 ff. henfører til denne Gruppe.
- 91) Borum 1. Udg. 37.
- 92) Borum 100.
- 93) S & H 24/8 1871, U. f. R. 1871. 734; Niemeyer 102; Kahn 162; Raape 112; Federspiel 200—01: »Her er nemlig Tale om Anvendelsen af et ganske andet Princip end det ovenfor omtalte (p. 26), nemlig hvad man kan benævne Principet om den indenlandske Retsordens Begunstigelse.«
- 94) f. Eks. i Tyskland, jfr. Niemeyer 101 ff; Melchior 58; Raape 24—25, 233 og 326—27 (om illoyal Konkurrence i Udlandet). Man taler her om »strikte Ausdehnungsnormen«, »Exclusivsätze« (Niemeyer 101 ff; Melchior 58; Neumeyer IV 201) eller »singulære Kollisionsnormer«, Raape 25, 60, smh. Reuterskiöld 35.
- 95) henholdsvis materiel og processuel intern expansiv Territorialitet iflg. de ndfr. 75 f. anvendte Definitioner.
- 96) Zitelmann 218 og 249. Saaledes skal visse tyske Regler om Ægteskabets Retsvirkninger anvendes »soweit sie Dritten günstiger sind als die ausländischen Gesetze«, EG § 16, 2. Stk. jfr. ogsaa § 7, 2. Stk. og § 24, 2. Stk. jfr. om § 28, Zitelmann 249.
- 97) Raape 26. Lewald taler, 262, om »elektiv Konkurrence«.
- 98) EG § 12; Borum, NTf. int. R. 1923. 123, og Raape 324; dansk Strfl. § 7 Nr. 2 og § 10, 2. Stk.; om engelsk Ret bl. a. Kahn 120, Cheshire 217.
- 99) EG § 17, 4. Stk., Borum 118.
- 100) EG § 21, (i modsat Retning Hult. 397).
- 101) Raape henfører dem til de specielle O. P. Regler, se 43, hvilket næppe er heldigt; thi de alternative og cumulative Normer giver ikke som de singulære Indlandets Lov noget Fortrin fremfor den fremmede.
- 102) Niemeyer 103, 107 og 142.
- 103) Zitelmann 249.
- 104) Zitelmann 249.
- 105) f. Eks. Raape 25 og 60.
- 106) saaledes Raape 60 N. 1.
- 107) Raape 60.
- 108) Raape l. c. erkender Afgrænsningens Vanskelighed.
- 109) Lewald, Revue Darras-Lapradelle 1928. 165 f. Denne Fremgangsmaade forsøgte man ved Haagerkonventionen om IPR af 1902, se Cohn 238, og i 1910 vedtog Institut de Droit International at anbefale denne i 1902 be-
traadte Vej, Annuaire XXIII (1910). 478.

- 110) Allerede i 1913 viste Frankrigs Opsigelse af Konventionerne det uholdbare ved Metoden, Beer i Niemeyers Zeitschr. 25. 305 f; Cohn 237; Lewald Revue Darras-Lapradelle 1928. 150. Det maa vistnok antages, at en almindeligt udformet O. P. Klausul paa Retsudviklingens nuværende Stade maa foretrækkes fremfor specielle O. P. Regler, jfr. Klein 384, 348 og Cohn 239—40: »... som Forholdene engang ligger, vilde det ikke blot være uklogt men ogsaa urigtigt af en Stat at give Retsforhold, som falder under dens Magtsfære, fremmede Lovgivninger saa fuldstændig i Vold, at den endog fraskriver sig det Korrektiv, som ligger i »ordre public« Reglen.»
- 111) jfr. ndfr. 140—41, 147—48.

Kapitel 7. Den relative Betydning af IPR.

- 112) 9, jfr. ovfr. 30.
- 113) Forøvrigt forklarer dette maaske undertiden, at Domstolene ud fra en moralsk Indignation anvender O. P. Reglen, idet f. Eks. en Moratorielov eller en Guldklusullov maaske er langt mindre anstødelig, naar den bestræbtes i Sammenhæng med de øvrige Retsregler og Sædvaner i det fremmede Land.
- 114) Eunomia IV. 11, Privatretlige Skrifter 80—81. Ørsted betoner dog selv, at det anførte »ingenlunde skulle eller kunne godtgjøre, at fremmede Landes Love aldrig bør komme i Betragtning«. Drøftelsen angaar Bestemmelsen af Kontraktstatutet.
- 115) Se ndfr. 384 f.
- 116) Derimod er det urigtigt, at Anvendelsen af fremmed Ret egentlig er et »Offer«, en Indrømmelse, som Domslandet gør i højere Ideers Tjeneste. Cohn 225: »Den italienske Skole forudsætter som selvfølgelig, at den fremmede helst vil bedømmes efter sit Hjemlands Ret ... Men Forholdet kan ogsaa være lige det omvendte.« Det kan ikke paa Forhaand antages, at Domslandets Regler skulde være særlig gunstige for dets Borgere.
- 117) jfr. herved Ross Folkeret 205.
- 118) cfr. dog f. Eks. Bar: »Es liegt auf der Hand, dass, wenn überhaupt ein geordneter und sicherer Privatverkehr zwischen den Angehörigen verschiedener Staaten bestehen soll, eine rücksichtslose Anwendung nur des heimischen Rechts ..., in vielen Fällen zu einer einfachen Negation der Rechte der Fremden und selbst der eigenen Staatsangehörigen, mit anderen Worten zur Rechtslosigkeit des internationalen Verkehrs führen würde.« Bar (1889) 4. (udh. her) jfr. Federspiel 20.
- 119) Eventuelt kunde et uægte Barn mødes af exceptio plurium; men f. Eks. fra dansk Side kunde man vel ikke anse det for en afgørende Brist i Betragtning af den noget forringede Retsstilling, man i dansk Lovgivning tillægger saadanne Børn.

- 110) Allerede i 1913 viste Frankrigs Opsigelse af Konventionerne det uholdbare ved Metoden, Beer i Niemeyers Zeitschr. 25. 305 f; Cohn 237; Lewald Revue Darras-Lapradelle 1928. 150. Det maa vistnok antages, at en almindeligt udformet O. P. Klausul paa Retsudviklingens nuværende Stade maa foretrækkes fremfor specielle O. P. Regler, jfr. Klein 384, 348 og Cohn 239—40: »... som Forholdene engang ligger, vilde det ikke blot være uklogt men ogsaa urigtigt af en Stat at give Retsforhold, som falder under dens Magtsfære, fremmede Lovgivninger saa fuldstændig i Vold, at den endog fraskriver sig det Korrektiv, som ligger i »ordre public« Reglen.»
- 111) jfr. ndfr. 140—41, 147—48.

Kapitel 7. Den relative Betydning af IPR.

- 112) 9, jfr. ovfr. 30.
- 113) Forøvrigt forklarer dette maaske undertiden, at Domstolene ud fra en moralsk Indignation anvender O. P. Reglen, idet f. Eks. en Moratorielov eller en Guldklusullov maaske er langt mindre anstødelig, naar den bestræbtes i Sammenhæng med de øvrige Retsregler og Sædvaner i det fremmede Land.
- 114) Eunomia IV. 11, Privatretlige Skrifter 80—81. Ørsted betoner dog selv, at det anførte »ingenlunde skulle eller kunne godtgjøre, at fremmede Landes Love aldrig bør komme i Betragtning«. Drøftelsen angaar Bestemmelsen af Kontraktstatutet.
- 115) Se ndfr. 384 f.
- 116) Derimod er det urigtigt, at Anvendelsen af fremmed Ret egentlig er et »Offer«, en Indrømmelse, som Domslandet gør i højere Ideers Tjeneste. Cohn 225: »Den italienske Skole forudsætter som selvfølgelig, at den fremmede helst vil bedømmes efter sit Hjemlands Ret ... Men Forholdet kan ogsaa være lige det omvendte.« Det kan ikke paa Forhaand antages, at Domslandets Regler skulde være særlig gunstige for dets Borgere.
- 117) jfr. herved Ross Folkeret 205.
- 118) cfr. dog f. Eks. Bar: »Es liegt auf der Hand, dass, wenn überhaupt ein geordneter und sicherer Privatverkehr zwischen den Angehörigen verschiedener Staaten bestehen soll, eine rücksichtslose Anwendung nur des heimischen Rechts ..., in vielen Fällen zu einer einfachen Negation der Rechte der Fremden und selbst der eigenen Staatsangehörigen, mit anderen Worten zur Rechtslosigkeit des internationalen Verkehrs führen würde.« Bar (1889) 4. (udh. her) jfr. Federspiel 20.
- 119) Eventuelt kunde et uægte Barn mødes af exceptio plurium; men f. Eks. fra dansk Side kunde man vel ikke anse det for en afgørende Brist i Betragtning af den noget forringede Retsstilling, man i dansk Lovgivning tillægger saadanne Børn.

- 120) 32—33.
- 121) se ovfr. 39 m. N. 74.
- 122) Ikke-Anerkendelse af udenlandske Domme skulde ifølge Ørsted, Eunomia IV. 127 og Holstein, Jur. Tidsskr. 1916. 149 være i logisk Modstrid med, at man ifølge IPR anvender fremmed Ret. Det er dog næppe rigtigt. Der kan i og for sig være god Mening i at anvende fremmed Ret, men at forbeholde Domsafsigelsen for egne Myndigheder. Den nævnte Udvikling viser derimod, at det internationale Retsfællesskab kun er et betinget Gode.
- 123) Lundstedt TfR 1923, 90 ff, Sv. JT 1924, 278 ff. Obligationsbegreppet 135 ff og Henry Ussing, Aftaler 10.
- 124) Munch-Petersen, Borgerlig Ret, 11. Udg. 391, 12 Udg. 159.
- 125) Responsum af den hollandske Generaladvokat Besier, cit. hos Plesch, The Gold Clause, Vol. II. 19, 2. Udg. 1936.
- 126) U. f. R. 1914. 116.
- 127) Björling, Sv. J. T. 1923, 290, 1924, 440 f; Carl Ussing U. f. R. 1929 B. 99; Henry Ussing l. c.
- 128) rent bortset fra, at disse Tilfælde falder udenfor IPR.
- 129) se Foster, 1242, ndfr. N. 140.
- 130) Kahn 122.
- 131) Borum 93.

Kapitel 8. Den internationale offentlige Ret.

- 132) jfr. ndfr. om begrænset Kompetencevilje, f. Eks. 119 f.
- 133) jfr. f. Eks. dansk Straffelov §§ 7, 8 og 9.
- 133 a) I de ndfr. 173, 190 anførte Domme i den engelske Ralli-Brothers-Sag og den franske Zentraleuropäische-Länderbank-Sag findes Udtalelser om større Vilje til at støtte Udlandets offentligretlige Indgreb. De kan dog forklares ud fra Estoppel-Hensyn, Afsn. V, smh. ogsaa 103 f om, hvorvidt Overtrædelse af udenlandske Forbud medfører Illegalitet iflg. lex fori m. v.

Iøvrigt finder der i Øjeblikket en Slags international »Selvtægt« Sted, som noget modificerer Haardheden ved Ikke-Anerkendelsen. Indenfor Skattelovgivningen anvendes et Slags »Gidsel«-System, ndfr. 506.

- 134) 330—31: »Es ist gar keine Rede davon, dass fremdes öffentliches Recht bei einer Entscheidung durch unsere Behörden und insbesondere in einem vor unseren Gerichten geführten Zivilprozess, in dem es ja oft genug zur Sprache kommen kann, schlechthin unanwendbar sei. Mindestens für das Verfassungs- und Verwaltungsrecht ist das Gegenteil die Regel. Wird vor unseren Gerichten die Frage aufgeworfen, ob diese oder jene politische Institution im Auslande bestehe, oder ob dieses oder jenes Organ legitimerter Vertreter des fremden Staats sei, so versteht es sich von selbst,

dass diese Frage nach ausländischem und nicht nach inländischem Recht zu beurteilen ist«. Det kan endvidere anføres, at der ved Spørgsmaalet om Fortabelse af *Statsborgerret* maa tages Hensyn til de fremmede Regler om Erhvervelse af saadan Ret. De indenlandske Skattemyndigheder vil paa en vis Maade tage Hensyn til de fremmede Skattelove; thi de Beløb, som Skatteyderen har betalt i Udlandet, kan han *fradrage* ved Beregningen af sin Indkomst, C. Helkett, Opgørelse . . af . . Indkomst, 3. Udg. (1943) 234; Uddrag af Landsoverskatteraadets Kendelser m. v. 1914—34 (1935) 328. M. H. t. de ovfr. nævnte Skattefradrag kræves det, at Ligningen er sket »efter lignende Regler, som gælder for de Skatter, der kan fradrages efter dansk Ret«, Helkett l. c. Der er her dog næppe i egentlig Forstand Tale om Anvendelse af en fremmed Retsregel.

Ligeledes kan der m. H. t. *Enkepension* opstaa Spørgsmaal om, hvorvidt den paagældende Kvinde var afdødes Hustru eller var skilt fra ham.

Morsomt nok kan der endog indenfor den offentlige Ret opstaa et o. p. lignende Fænomen. F. Eks. er det velkendt, at en ganske urimelig Erhvervelse af fremmed *Statsborgerret* ikke anerkendes som Fortabelsesgrund, se f. Eks. Poul Andersen, Dansk Statsforfatningsret (1944) 236. I IPR selv kan der forøvrigt i Lande, som opererer med Nationalitetsprincippet, opstaa et lignende Problem.

- 135) Melchior 130 og 267, Koepfel 71.
- 136) jfr. f. Eks. Ross Folkeret 208 f og Levitt (1925).
- 137) bortset maaske fra den meget specielle Sag, Republica de Guatemala v. Nunez (1927) 1 K. B. 677, der direkte kun angik et civilt Spørgsmaal.
- 138) 201.
- 139) jfr. f. Eks. allerede Scheel 462, Deuntzer 92.
- 140) Foster, Harvard L. R. 43 (1930) 1242: »To a certain extent the rule is founded on a practical necessity. It would be an intolerable burden on court and counsel, and consequent expense and delay would be enormous, if those at the forum were compelled to master all the intricacies of an unfamiliar practice.« jfr. Cheshire 529—30.
- 141) Westlake, Private International Law (7th ed. 1925) 420: »It would be impossible to import into any court a new system of procedure for every case in which foreign things or acts might be involved, since there would exist neither the machinery nor the minute and curious learning necessary for it.« »The basis for the rule that the lex fori governs matters of procedure is generally recognized to be the practical necessity that the judicial machinery remain stable.« Note, Harvard L. R. 43 (1930) 1136.
- 142) jfr. Forhandlingerne paa det nordiske Juristmøde 1928 ang. Sverige, Finland, 155, 163 f., og Norge, 173. Om Island, se 157—160. Det samme gælder udenfor Skandinavien, jfr. f. Eks. Municipal Council of Sydney v. Bull (1909) 1 K. B. 7 om »a statute of New South Wales to effect improvements in a certain street and to recover contributions towards the expense from owners of property in the area.« (Cheshire 78). Se fremdeles State of Colorado v. Harbeck (1921) 232, N. Y. 71, 133, N. E. 357 om »inheritance tax«, Sumner, Permain et al. v. Webb (1922) 1 K. B. 55. Queen of Holland v. Drukker (In re Visser) (1928) 1 Ch. 877, 97 L. J. Ch. 448 (om Arveafgift),

Forhandlinger paa 14. nordiske Juristmøde 1928, 157, 163, Borum l. c. 172, U. f. R. 1923 A. 301 N. 1, Nowlin, Jurisdictional Features of State Taxation — Property and Succession Taxes — 9 Tex L. Rev. 352 (1931), Leflar (1932) 46 Harvard LR. 194, 216, Neumeyer 418.

143) Neumeyer 418.

144) jfr. Borum, Forh. paa 14. nordiske Juristmøde 174—75, Martensen-Larsen l. c. 182 f., Poul Andersen, l. c. 187 ff. Sidstnævnte udtalte bl. a. »... bag den Besvarelse, som har været de fleste Taleres i Dag, ligger en Opfattelse af Skattekrav, som ikke i Længden vil vise sig holdbar, Skat bliver for mange det samme som Skatteplyndring; de vil ikke erkende, at til syvende og sidst er Skattekrav ligesaa legitime som andre Krav. Jeg kan ikke se andet, end at det er abnormt, at der ikke er Beskyttelse for dem i Udlandet. Jeg tør ikke sige, om det vil være forsvarligt i dette Øjeblik, at de danske Domstole uden videre tager fremmede Skattekrav under Paakendelse, men jeg tror, at paa den ene eller anden Maade, rimeligvis gennem Afslutning af Traktater, maa man ogsaa paa dette Punkt naa til Retsbeskyttelse.« I U. S. A. findes tilsvarende Udtalelser i Note (1929) 29 Columbia L. R. 782 og hos Leflar 216, ndfr. N. 151.

145) U. f. R. 1910, 41, 1911. 553, 1921. 49 (samt utrykt Dom, Borum l. c. 175), 1925. 176, 1926. 793, og HRdom U. f. R. 1923. 301.

146) l. c. 174 ff.

147) l. c. 176—77.

148) Borum l. c. 178.

149) Borum l. c. 179.

150) Leflar 218 og Borum l. c. 179: »Er det Skatteansættelsen, som Sagsøgte rejser sine Indsigelser imod, at han f. Eks. gør gældende, at man ikke har været berettiget til at beskatte ham af en saa stor Indkomst som sket, eller at han har Krav paa visse Fradrag, kommer Domstolen til at optræde i en for den ganske fremmed Rolle som Ligningsmyndighed, en Opgave som den normalt vil savne alle Betingelser for at kunne løse.«

Dette gælder særligt for Domstolene i Lande som Sverige og Finland, hvor der findes særlige Forvaltningsdomstole. Forhandlingerne paa 14. nordiske Juristmøde, 1928, 155 og 188.

151) I U. S. A., hvor der endnu ikke er nogen Afgørelse af U. S. Supreme Court, der afskærer en ændret Praksis, Leflar 221, høres undertiden i Litteraturen stærke Ønsker om en international Anerkendelse af Skattekrav, navnlig — naturligvis — imellem Enkeltstaterne indbyrdes, se især Note i (1929) 29. Col. L. R. 782 og Leflar 216.

152) Borum l. c. 179—80. Denne Udvej er hjemlet i en New York-Lov m. H. t. »Death taxes« (N. Y. Laws c. 333, amendment enacted March 21, 1932), Leflar 218, der har fundet betydelig praktisk Anvendelse.

153) jfr. herved Beale, 42 Harv. L. R. 597 (1929) og Kearns 28 Ill. L. Rev. 752 (1934).

154) Eunomia IV. 43, Privatretl. Skrifter II. 99.

155) Som Modsætningen til Lovkumulation kan man betegne Vakuum, ndfr. 150 f.

Kapitel 9. Grænseområdet mellem international offentlig Ret og IPR.

- 156) Ross T. f. R. 1936, 109 ff.
- 157) l. c. 125.
- 158) f Eks. Kelsen, se Koeppel 74, Ross l. c. 122, Riezler (Oblitération des frontières entre le droit privé et le droit public i Recueil d'études en l'honneur de l'Edouard Lambert, 1938); Held N. T. f. int. R. 1935. 74.
- 159) Koeppel 74.
- 160) Ross 112 ff.
- 161) Koeppel 74.
- 162) Koeppel 75—76.
- 163) Leflar 220 taler (i en speciel Sammenhæng) om »a little area of incomplete development in the law, carelessly left lying in between two large areas whose development has been along other lines. The neglected middle ground was at one time unimportant, an area within which there arose little litigation. That is no longer true«.
- 164) jfr. f. Eks. Chamberlayne, Evidence (1911) § 171; Olivecrona, Bevisskyldigheden ... (1930) og Hurwitz, Tvistemaal (1941) 13.
- 165) Bar (Lehrbuch 168); Borum (N. T. f. int. R. 1933. 125); Cheshire 531: »The importance . . . cannot be exaggerated«.
- 166) Navnlig i U. S. A. har man bestræbt sig paa at drage den rigtige Grænse mellem »Substance« og »Procedure« dog uden overbevisende Held. Den almindelige Lære (f. Eks. Goodrich (Conf. of Laws 1927. 157) henfører »matters of right« til »substance« og »matters of remedy« til »procedure«). Den bedste Definition er formentlig (Columbia L. R. 1938. 1484) Definitionen i Note, (1924) 33, Yale L. J. 308: »»Substance« denotes the rules that determine the legal relations when all the facts have been made known to the court; »procedure« concerns the process by which the facts are made known.« En Kombination forsøges i Harvard L. R. 43 (1930) 1136: »By the usual conception, substantive law determines the rights of the parties, all the facts being known; procedure relates to the method of enforcing those rights including the rules governing the proof of facts. Such a definition divides the field logically, although it does not exactly fit the shifting and growing body of law in which rules of substance and procedure are constantly confused.« Mc. Clintock 78 U. of Pa. L. Rev. (1930) 933. Om Restatement, se Harper, ZIPR 1935. 849 ff.
- Ogsaa Cheshire ofrer Spørgsmaalet en indgaaende Undersøgelse 529 ff. Sondringen refererer sig til »the machinery as distinguished from the product.« (Poyser v. Minors (1881) 7 Q. B. D. 329, 333), eller som Cheshire, 534, foretrækker: »the machinery as distinguished from the raw material«.
- 167) jfr. Scheel 465, HRT 1863, 307 og Harvard L. R. (1930) 1134, om Regler, der præsumerer, at uretmæssige Besiddere er Berigelsesforbrydere.
- 168) jfr. H. Munch-Petersen, D Rpl. I 55—56, f. Eks. m. H. t. C. c. art. 1341 om skriftligt Bevis for visse Fordringer. M. H. t. det klassiske Spørgsmaal i anglo-amerikansk Ret, Klassificeringen af »Statute of frauds«, Lorenzen, Yale L. J. 1923. 311, har Leroux v. Brown (1852) 12 C. B. 801, »unfortunately« (Cheshire 532) anvendt lex fori og anset en i Calais indgaaet 1-aarig

mundtlig Tjenestekontrakt for ugyldig. Begrundelsen er dog alene den særlige Sprogbrug i Sect 4, hvorefter en mundtlig Aftale betragtes som »good — but not enforceable without the writing as evidence of it.« Om nogen tilsvarende vil blive antaget m. H. t. Sect. 17, hvorefter »No contract shall be allowed good ...« kan, vistnok med Rette, betvivles, Heilman (1934) Yale L. J. 43. 1106.

- 169) jfr. for svensk Ret Kallenberg, Svensk Civilprocessrätt 2. Udg. 1104—05, N. J. A. 1930. 692. I U. S. A. er Spørgsmaalet omstridt, jfr. Harvard L. R. 46 (1933) 1139—40. Jfr. ogsaa om Bevisbyrden for »contributory negligence« Fitzpatrick v. International Ry., 252 N. Y. 127, 169, N E. 112 (1929), Harvard L. R. 43 (1930) 1134.
- 170) jfr. herved ogsaa Harvard L. R. 43 (1930) 1136: »Since the application of a presumption or rule as to the burden of proof is ordinarily only a question of charging the jury, there is little disturbance of the machinery in importing a foreign rule.«
- 171) jfr. Foster Harvard L. R. 43 (1930) 1244: »This feeling is doubtless responsible for the tendency of some American and most continental courts to classify any of these as matters of substance and apply the lex loci.« jfr. Cook, Yale L. J. 42 (1932) 333 ff.
- 172) Foster l. c. 1136, 1137.
- 173) jfr. Hjejle, 193 og 195, Frankenstein I 481.
- 174) S. og H. T. 1914, 411.
- 175) Hjejle 30—31.
- 176) N. T. f. int. R. 1933. 125.
- 177) Lundstedt 32 ff.
- 178) jfr. f. Eks. U. f. R. 1911. 458, H. R. 6. November og 7. November 1929, U. f. R. 1930. 8 og 9, og nærmere Munch-Petersen, Skifteretten (1935) 289 ff.
- 179) U. f. R. 1870. 276.
- 180) U. f. R. 1895. 163.
- 181) hvorefter »proper law« er afgørende for Spørgsmaalet, om en Kontrakt er »discharged«, Cheshire 202 f., jfr. Lord Esher i Gibbs & Son v. Société Industrielle et Commerciale des Métaux (1890), 25 Q. B. D. 399: »If there be a bankruptcy law, or any other law of such country, by which a person ... would be discharged ... such law would be ... applicable.«

De engelske Domstole synes dog at have haft let ved at naa til Konklusionen, da det i det foreliggende Tilfælde var engelsk Ret, der var »proper law« og udenlandske Regler om »discharge«, der blev paaberaabt, cfr. om Tvangsakkord i tysk Ret, Melchior 316. M. H. t. Anerkendelsen af den udenlandske Skifterets (trustee's, general assignee's) Kompetence kan man sige, at engelsk Ret underkender »the doctrine of unity«, forsaavidt som de før den udenlandske Konkurs i England foretagne Retsforfølgningsskridt nyder Forret fremfor de af en udenlandsk Administrator fremsatte Krav; men hvis der først senere er indledet Forfølgning ved engelske Domstole, anerkender man, at »the title of a foreign trustee extends to such movables of the debtor as are found in England.« Man følger saaledes

»the doctrine of universality«, jfr. i det hele Cheshire 375—76, 379, Solomons v. Rose (1764) 1 H. Bl. 131 (N).

I U. S. A., Cheshire 378—79, Hagar, Yale L. J. 1917. 210, og i Tyskland, Melchior 316—17, anerkendes derimod ikke Universalitets-Doktrinen, jfr. allerede Holmes v. Rensen (4. Jo. Ch. 460) og Security Trust Co. v. Dodd Mead & Co. (U. S. Supreme Ct. 1899), Cheshire 379, Barth v. Backus, 140 N. Y. 230 (1893).

182) Munch-Petersen l. c. 302.

183) Saaledes vil man i Tyskland anerkende, at den juridiske Persons Organer remplaceres af de under Konkursbehandlingen indsatte Organer, Rg 7. November 1916, Bd. 89, 183, Melchior 317. Der foreligger her en teoretisk interessant Nødvendighed af at foretage en »Selbstbeschränkung« af Domslandets Ret, idet Konkursen har medført, at der ikke er noget andet Organ, som kan repræsentere den juridiske Person, Melchior 411, jfr. herved ndfr. 254.

Maaske er det et beslægtet Synspunkt, der ligger bag den amerikanske Afgørelse, Canada Southern Railway v. Gebhard. 109. U. S. 527 (1883), hvor de i Canada for Likvidation af Aktieselskaber gældende Regler anerkendes, navnlig ogsaa saaledes, at den skete Formindskelse af Forpligtelsen ikke kunde siges at stride mod p. p. Ovfr. en Likvidation af konfiskationsagtig Karakter ovfr. f. Eks. et Aktieselskab kan det dog ikke være udelukket, at Aktionærerne eller den tidligere Bestyrelse i Medfør af O. P. Reglen sætter sig i Besiddelse af Selskabets Aktiver i andre Lande.

184) Cheshire 546. In re Doetsch (1896) 2 Ch. 836. Et andet Grænsetilfælde omhandler Ex parte Melbourne (1870) L. R. 6 Ch. 64, Hibbert, Cases p. 187. Medens man vel i de fleste Lande vil være enige om, at Konkursordenen maa bestemmes efter lex fori, synes det lovlig vidtgaaende, naar engelske Domstole anvendte denne Regel i den anførte Sag. Her havde en Mand ved Ægteskabets Indgaaelse i Batavia lovet sin Hustru 75.000 Gylden. Ægtepagten blev ikke registreret og var derfor efter hollandsk Ret kun bindende inter partes, men uforbindende overfor Trediemand. Dette betød formentlig, at i Konkurstilfælde maatte Hustruens Krav staa bag alle andre. Heraf sluttede de engelske Domstole, at da Mandens Bo nu var kommet under Konkursbehandling i London, maatte Stillingen i Konkursboet bedømmes efter lex fori, med det Resultat, at Hustruen kunde gøre sit Krav gældende paa lige Fod med de øvrige Kreditorer.

I Studebaker Bros. Co. v. Mau (1905), 14 Wyo 68, 82, Pac. 2, har Supreme Ct. Wyoming henført Reglerne om Registrering af Salg paa Afbetaling til de materielle. Dette Resultat er formentlig i højere Grad overensstemmende med skandinavisk Retsopfattelse.

I England og U. S. A. skal en Dom altid lyde paa et Beløb i indenlandsk Mønt. Ifølge Melchior, 293, maa denne Forskrift anses som processuel.

185) Melchior 267; Koeppel 71.

186) Neumeyer 425: . . »wenn als Rechtsfolge die Nichtigkeit eines Vertrags, die Unzulässigkeit einer Eheschliessung in Betracht kommt, so ist das

ein Satz des Privatrechts, mag das Verbot, das er einschliesst, *ausserdem* auch noch mit Mitteln des öffentlichen Rechts gesichert sein, mag die Einrichtung oder Tätigkeit, der das Verbot dient, im übrigen lediglich dem öffentlichen Recht angehören.«

187) se N. 188.

188) Neumeyer 246—47 indfører et Slags Interessesynspunkt, saaledes at de »privatrethlige« Regler, der særligt skal beskytte eller fremme offentlige Interesser, henføres til de blandede Tilfælde. Koeppel 77 tager dog Afstand herfra, men synes ikke at kunne anwise noget andet Kriterium, end at den private jus cogens i visse Tilfælde kun betegner »den Reflex öffentlichen Rechts«. Senere 89, kommer Koeppel i en anden Sammenhæng ind paa »die besondere Art und Richtung des öffentlichen Interesses ..«. Raape 80, taler blot om, at offentlig og privat Ret indenfor Reglerne om uægte Børn kan gribe saaledes over i hinanden, at Reglerne ikke kan anvendes i Udlandet.

Kapitel 10. Særlige Betænkkeligheder ved Reprobering.

189) Knoph 358—59.

190) Specielt m. H. t. politiske Love, ndfr. 167, er det saaledes fremhævet, Neumeyer 428, at man ikke kan forvente, at Domslandet skal tage Del i den fremmede Stats indre politiske Kampe. Der er næppe nogen — ligegyldigt hvad deres politiske Sympatier end er — der føler Reproberingen af politiske Love som en svær Krænkelser af vigtige kulturelle Principer.

191) jfr. ovnfr 8—9. Dette gælder ogsaa ved territoriale Love, ndfr. 225.

192) Betegnelsen »sekundær« anvendes undertiden i lignende Tilfælde, se f. Eks. Hurwitz, Tvistemaal 143.

193) jfr. herved Ross, Theorie der Rechtsquellen (1929) 340 ff.

194) se ndfr. 335 f.

195) R. G. 19. Decbr. 1922 Bd. 106, 82.

196) Zitelmann 325, Nussbaum IPR 69, se N. 199 og ndfr. 334.

197) jfr. Kahn 103 ff. om »Das Gesetzesvakuum«, hvor Kahn (i en anden Sammenhæng) fremhæver det betænkelige ved Vacuum, jfr. 119.

198) »Durch das Eingreifen internationaler Beziehungen« kan en Dommer blive stillet overfor »materielle Rechtsfragen ... die sich im innerstaatlichen Verkehr gar nicht aufwerfen können«, Haudek, 83 N. 4. F. Eks. kender engelsk Ret ikke frigørende Umulighed, l. c., og en tysk Dommer maa derfor, naar en tysk Sælger er frigjort ved Umulighed, indfortolke en Regel i engelsk Ret, om at Køberen da ikke behøver at betale Købesummen, l. c. Paa lignende Maade maa Modifikationer gøres m. H. t. tysk Ret, naar en fransk Køber nyder godt af de franske Regler om »læsio enormis«, l. c. 76—77.

199) Saaledes fremhæver Niemeyer, 93—94, den indre Sammenhæng mellem Retsreglerne: »Soweit der Rechtssatz des fremden Rechtes, dessen Anwendung gemäss Art. 30 perhorresziert wird, sich aus seiner Umgebung

herauslösen lässt, ohne dass dadurch der innere Zusammenhang zerrissen wird, bewendet es bei der Nichtanwendung dieses Satzes.«.

Zitzmann, 325 og Nussbaum, IPR, 69, for hvem Udfyldning med *lex fori* ganske vist er det principale, fremhæver Forskellen mellem en »Ausnahmesatz« eller »Sondervorschrift« og »die allgemeine Regelung«.

- 200) jfr. Madsen-Mygdal, Fuldmægtigen 1941. 1.
- 201) jfr. f. Eks. dansk Lov om Guld Klausuler Nr. 254, 27. November 1936, jfr. nærmere l. c. 1—2.
- 202) jfr. Raape 314: Deviseret er »ein vorübergehendes Recht, dessen Ende der Gesetzgeber herbeiwünscht«.
- 203) Madsen-Mygdal l. c. 2.
- 204) 89: »Schon in den vorausgegangenen Beispielen trat manchmal zur Ablehnung öffentlichen Rechts ein einschränkender Zusatz, der sich etwa auf *ad hoc* geschaffenes Recht oder solches *exceptionellen Charakters bezog*.« (udh. her). Noget tilsvarende fremgaar af Bondy-Sagen, U. f. R. 1917 A. 429, ndfr. 174. Det ses af Dommen, at man er tilbøjelig til at anse ogsaa en dansk Borger for bunden af Hamburgerbørsens »almindelige Usancer og normale Regler« (saaledes Sjøgren T. f. R. 1918 99). Derimod er han ikke bunden af en Lov, der foretager en »af Krigshensyn hjemlet vilkaarlig Indgriben.« I *Barcelo v. Electrolytic Zinc Co. of Australasia Ltd.* (1932) 48 C. L. R. 391 taler en af Dommerne, Evatt, J., om »the *general law* of Victoria« udh. her i Modsætning til den specielle Lov. Udtrykket minder om Søndringen mellem primære, permanente Love og sekundære, ekstraordinære.
- 205) se straks ndfr. 172.
- 206) som Cohn, 248—49, bemærker med Henblik paa Krigslovgivningen.
- 207) Koeppe 56. N. 4.
- 208) Heilmann 1107.
- 209) smh. Cohn, L. Q. R. 1936. 474 ff.: »It is hardly fair to the Courts of country X to expect them not to exclude in their turn such enactments of country Y which the Courts of Y themselves consider to be so in conflict with the rules of country X that they resort to the »ordre public« for the purpose of excluding the rules of country X from application«, Koeppe 102. Noksaa tydeligt fremtræder Ræsonnementet i en schweizisk Dom 27. Marts 1933, Koeppe l. c. Schw. J. Z. 31, 27, N. Rev. 1935. 428.
- 210) Koeppe 102—03, Bakewell 194, jfr. ogsaa de oprindelige tyske Deviser »Richtlinien«, Koeppe 21—22. Overensstemmende hermed bemærker Using, U. f. R. 1941 B. 241, at de danske Regler om Skyldneres Adgang til at frigøre sig for udenlandske Betalingsforpligtelser ved Indbetaling paa spærret Konto ikke kan forventes anerkendt i Udlandet. En dansk S. & H. D. 22. Febr. 1916, U. f. R. 1916. 508, viser en overordentlig Beskedenhed, idet den — samtidig med at »skønne«, at nogle af Børskomiteen i London i Anledning af Krigen udstedte »Emergency rules« maatte lægges til Grund — udtaler: »Den danske Moratorielovgivning findes ikke at kunne hindre udenlandske Fordringshavere fra at realisere det Haandpant, som er i deres Besiddelse, og som de efter de ellers gældende Regler er berettigede til at realisere.« Omend denne Udtalelse har nogen Støtte

i Lovordene, ndfr. p. 162, laa Realiteten maaske andetsteds, 511 f. M. H. t. mere »normale« Kollisionsnormer kan nævnes dansk V. L. K. 8. Oktober 1928, U. f. R. 1929. 121, der udtaler, at et Umyndiggørelsesdekret, hvorom Sagen drejer sig, »ikke har Gyldighed udenfor Danmark«. Borum N. T. f. int. Ret 1930. 51, føjer hertil den noget indskrænkende Bemærkning: »Dette er sikkert rigtigt, forsaavidt som et Umyndiggørelsesdekret paa Grund af Ødselhed overhovedet ikke vil blive respekteret i Canada, der ligesom England og U. S. A. ikke kender Umyndiggørelse af denne Grund.«

211) jfr. herved Hurwitz, Tvistemaal 37, om dansk Sømandslov § 43.

212) se ndfr. 371 f. om Dobbelt-Ansvar.

Kapitel 11. Territorialitets-Terminologien.

213) Hos Kahn 225 ff. findes talrige Henvisninger.

214) »alterworbenes Bürgerrecht«, Kahn 225.

215) Fra Bartolus og Baldus helt til Mancini tales der om, hvorvidt Lovene gælder »extra territorium«, Kahn 225, »dans leur territoire« (Bouhier), Kahn 226, jfr. C. c. § 3.

216) jfr. endnu Laurent II, 341, 350, 352—54, 355, 370—71. Hvornaar den i og for sig særdeles mundrette »Territorialitets«-Terminologi er opstaaet, kan ikke siges. Ihvertfald taler Laurent (1880) om »La loi territoriale«, l. c. 342, og Bar (1889) f. Eks. 376 og 412 om »Extraterritorialitet« og om »extra-territorial« Gyldighed. For Pillet og Borum (ihvertfald i 1. Udg.) er Sondringen mellem territoriale og extraterritoriale Love grundlæggende, jfr. f. Eks. Borum 1. Udg. 33.

Ogsaa paa engelsk tales om Territorialitet, i Restatement dog kun i Forbigaaende, p. 192.

217) Kahn 226.

218) Koeppel 100.

219) Kahn 225: »Überall hören wir von diesen Dingen reden, allerdings überall ohne rechte Klarheit.« Nussbaum, Money, 487, anser »the concept of »territoriality« for »one of the most cryptic and confusing in the doctrine of conflict of laws,« jfr. 52, 341, 392 n. 49. Begrebet er »especially inappropriate«, naar det — som det hyppigt sker — anvendes paa Deviselovgivningen, som Nussbaum rigtigt karakteriserer som »extraterritorial to the utmost«. Begrebet er saa uklart, at selv Koeppels Forsøg paa at give en foreløbig Formel mislykkes. Det siges, 100: »ein Gesetz ist territorial, wenn es innerhalb der Grenzen seines Landes gilt«. Denne Definition er uheldig af flere Grunde, bl. a. fordi de extraterritoriale Love jo ogsaa gælder indenfor deres Territorium — de er jo ikke »landsforvist«.

220) Koeppel 100—01.

221) 55 f.

222) Begrænset Geltungskraft benævnes af Koeppel tvungen (aufgezwungene, 70, erzwungene, 106) Territorialitet, (jfr. 70 N. 68: Pillet Traité No. 45:

- »territorialité renforcée«). I hvilken af disse Betydninger Udtrykket Territorialitet tidligere er blevet anvendt, omhandles af Koeppel 56 ff. og 70 ff.
- 223) 55 f. Koeppel hæfter sig desuden stærkt ved, at *først* maa Lovens begrænsede Geltungskraft undersøges, og *saa* dens Competencevilje, smh. 119. Saaledes vil man dog aldrig gøre i Praksis, og da Koeppel skal anlægge Disposition for sin egen Fremstilling, bryder han ogsaa selv med sin Teori og behandler Competencevilje først, da den »weniger Besonderheiten bietet«! Dette er baade i Teori og Praksis den rimeligste Fremgangsmaade.
- 224) undtagen forsaavidt som den skal tage Stilling til, om Begrænsningen i Competencevilje overhovedet kan anerkendes, jfr. herom ndfr. 120 f.
- 225) jfr. Koeppel 56 og ndfr. 220 f.
- 226) Derimod er det vanskeligt og ogsaa uden større Betydning at finde et Udtryk for »Geltungskraft«.
- 227) 241.
- 228) 101.
- 229) Kahn, 240 f, udvikler herom: »Von den vielen Unklarheiten möchten wir hier noch einer eigentümlichen, sozusagen optischen Täuschung gedenken. Sie wird erzeugt, indem man die als »territorial« qualifizierten Gesetze das eine Mal von innen, das andere Mal von aussen betrachtet und hinterher vergisst, dass das »konkave« Bild von einem ganz anderen Gesichtspunkt aufgenommen ist alt das »konvexe«.
- Man nennt z. B. einerseits die Sachenrechtsnormen, die Deliktsnormen »territorial«, und man will damit sagen: sie herrschen unbedingt über die in *unserem* Territorium belegenen Sachen über die auf unserem Territorium begangenen Delikte. Das ist der »konkave« Gesichtspunkt. Man nennt aber andererseits »teritorial«, strikt »territorial« z. B. Gesetze, welche die religiöse Freiheit beschränken, indem sie »Ketzer« etwa das Erbrecht entziehen; Gesetze, welche den Fiskus, den Adel zivilrechtlich bevorzugen, welche ein Kastenrecht statuieren, den bürgerlichen Tod aufrechterhalten und ähnliche; und man will damit sagen: solche Gesetze mögen in ihrem Territorium herrschen, so weit sie wollen und können; sobald ihre Wirkungen auf unser Territorium herübergreifen, weisen wir sie zurück.
- Dort ist also die »Territorialität« etwas Positives, Affirmatives; hier etwas Negatives, Restriktives. Dort entspricht sie dem Sinn und Willen des fraglichen Gesetzes selbst, hier widerspricht sie ihm. Dort heisst Territorialität: Hausrecht, hier: Hausarrest«. 241.
- 230) Koeppel 101, jfr. C. c. § 3.
- 231) jfr. Kahn 228.
- 232) Kahn 241.
- 233) Koeppel 101—02 og 103, cfr. Nussbaum ovenfor N. 219.
- 234) se Koeppel 102—03.
- 235) Koeppel 102.
- 236) jfr. nærmere nedenfor 115 f.
- 237) smh. Nial 47.

- 238) Denne klare Sammenhæng mellem Begreberne og Lighedsgrundsætningerne underkender Kahn, 241, naar det hedder: »Die konkave Territorialität wird in der Regel auch reziprok anerkannt, die konvexe in der Regel nicht. Erstere führt gewöhnlich zur Gesetzesharmonie vermittels einer gleichmässigen Grenznorm; letztere führt meistens zur echten Gesetzeskollision, weil eine strikte Ausdehnungsnorm zurückbleibt. Die strikte Ausdehnungsnorm hat in diesem Falle zum Gegenstand eine inländische Sachnorm, welche inhaltlich der als »territorial« reprobieren ausländischen Sachnorm entgegengesetzt ist.«
- 239) Uforstaaelig er Koeppel 103 N. 223.
- 240) Naar man i tysk Teori, ovnfr. 4, undlod at medtage Tingsrettens og Erstatningsrettens Regler under Prohibitivlovene, lod det sig forholdsvis let postulere, at de indenlandske Prohibitivlove altid skal anvendes af Domstolene. En anden Sag er, at Postulatet er uholdbart, Kahn 171 ff.
- 241) Koeppel 101 og 102.
- 242) Rent logisk foreligger dog altsaa her et tomt Hulrum, hvis Navn maatte være expansiv Territorialitet i extern Henseende.
- 243) Ved Bedømmelse for Lovlandets Domstole kan der begrebsmæssigt ikke opstaa Spørgsmaal om begrænset Geltungskraft, og m. H. t. begrænset Geltungswille kan der jo rent logisk nok være Tale herom, men det har da intet med IPR at gøre, og man taler ikke om Territorialitet i denne Forbindelse.
- 244) Koeppel udtrykker sig saaledes: »Ist einmal die Lage des urteilenden Gerichts entscheidend, so das andre Mal die Lagerung des beurteilten Tatbestandes. Die auf den Ort der Normanwendung abstellende Auffassung sei »prozessuale«, die auf den Ort des Normgegenstandes bezogene »materielle« Territorialität genannt«, 103. »Die einfache Auskunft, das Gesetz sei territorial, ist also kein Fortschritt, sondern lässt in Wirklichkeit die Frage nach der massgebenden Anknüpfung offen. Wird diese überhaupt gestellt, dann führt sie zu den verschiedenartigsten Ergebnissen«, 113.
- 245) Koeppel 100 og 119.
- 246) jfr. Koeppel 60—61 og 105 m. H. t. begrænset intern Competencevilje (Niemeyer og Frankenstein), 70 og 105—06 m. H. t. begrænset Geltungskraft.
- 247) 104. Til Illustration af den Begrebsforvirring, som undertiden hersker, kan anføres, hvad Kahn, 233, kalder »folgendes Kabinettstück«: »Lorsque la négociation a eu lieu à l'étranger ce n'est pas l'ordre public français qui est en jeu, mais l'ordre public du pays où la *transaction* a eu lieu, c'est donc la *lex fori de ce pays-là* (sic!), c'est-à-dire la loi du lieu où se trouvait *la chose* à cette époque qui doit être appliquée. C'est ainsi que nous déciderons, qu'une propriété n'aura été transférée à l'étranger qu'autant que les formalités prescrites par la »*lex fori*« (!) en vue de la publicité de l'aliénation auront été remplies, que nous jugerons les effets civils de la possession d'après la loi du lieu où elle s'est exercée, que nous réputerons un désaveu valable s'il était autorisé par les lois du tribunal saisi« (udh. her). Pillet (Ordre public, 80 N. 1 og 84 f.).
- En enkelt Forfatter, Aubry, nedenfor, haaner ligefrem Forsøg paa at

- navngive de to Forhold og mener, at kun »un docteur d'Allemagne« kan finde paa noget saadant.
- 248) se Koepfel 105—112.
- 249) Koepfel 107.
- 250) Lærebog 144—45.
- 251) jfr. ogsaa 123 om Straffelove.
- 252) Des personnes morales en dr. int. pr. (1914) 400, citeret i Clunet 1924. 795.
- 253) Bouhier selv anvender i Kap. XXX Nr. 7 følgende Udtryk: »La raison veut qu'on referre une pareille disposition dans les limites *les plus étroites*« (udh. her).
- 254) 36, sml. 1. Udg. 33, 34 og 36.
- 255) 1. Udg. 37.
- 256) 1. Udg. 30.
- 257) Guldklusulmålet 328.
- 258) 80.
- 259) se f. Eks. Cheshire 73 f. og Dicey, 3 ed. 1922. 34.
- 260) Koepfel 111.
- 261) Leflar, Harvard L. R. 46, 193.
- 262) 103—04.
- 263) Rev. 1930. 385.
- 264) ZIPR 1935. 620.
- 265) 80.
- 266) jfr. herved ogsaa 118.
- 267) 228.
- 268) 231.
- 269) 233 f.
- 270) 231.
- 271) 232—33.
- 272) 236-N. 114.
- 273) 236 ff.
- 274) Bustamente, se Kahn 237.
- 275) iflg. Rolin, se Koepfel 108.
- 276) se f. Eks. Bar 1. c.; Zitelmann 352, 374—75, p. d. a. S. 376, jfr. 374; Franstein 195, 199, 207, 219; Raape 61; Federspiel 230.
- 277) Revue Darras. 1897. 385 og 613.
- 278) jfr. Bardin Principes de dr. i. p., 1930. 239 ff.
- 279) f. Eks. Manuel, 2. Udg. 559.
- 280) De la notion de territorialité en droit international privé, Clunet 1900—1902.
- 281) Clunet 1902. 233.
- 282) l. c. 243.
- 283) l. c. 243.
- 284) Audinet 59.
- 285) jfr. 25 ff.
- 286) Gutzwiller 70.
- 287) Koepfel 114.
- 288) Koepfel l. c.

- 289) Naar Koeppel 114 mener: »Der Gegensatz der beiden Territorialitätsbegriffe ist also ein das gesamte Recht umfassend beherrschender«, ligger heri en Uklarhed; thi der synes slet ikke at kunne opstilles et saadant Modstykke. Det er derfor af gode Grunde, at Koeppel ikke nærmere kan definere det.
- 290) Kahn 162 og ovnfr. 12.
- 291) f. Eks. 114.
- 292) Kun eet Sted fremtræder Modsætningen mellem den singulære og universelle »Verweisung« (jfr. Pkt. 2.) tydeligt hos Koeppel, nemlig 112—13: Naar man spørger om den »væsentlige« Tilknytning, »beginnt der Bau der materiellen Territorialität überhaupt ins Wanken zu geraten. Denn ist diese Frage nach der wesentlichen Anknüpfung nicht genau dieselbe, die das IPR regelmässig mit dem Vorschlag des Schuldstatuts beantwortet?« Svaret gives 114—15: »Freilich kann es immer nur eine »wesentliche« Anknüpfung des Tatbestandes an das Gebiet geben, der gegenüber alle anderen zurücktreten. Die Auswahl dieser wesentlichen Beziehung aber — und das ist das Entscheidende — ist von verschiedenen Gesichtspunkten diktiert, je nachdem ein Rechtsverhältnis einem Recht als Ganzem (Schuldstatut) oder nur einzelnen fremden Gesetzen (materielle Territorialität) unterstellt werden soll.«
- Ellers er det Modsætningen mellem primær og sekundær Tilknytning (se Pkt. 4), der træder i Forgrunden, jfr. allerede foranstaaende Citat. Bl. a. i Overskriften 54 defineres Territorialitet som »Das Versagen der gewöhnlichen Anknüpfung«. De territoriale Love undergives en »Sonderbehandlung«, 55. »Besondere Kollisionsnormen heisst also: die Privatrechtssätze öffentlich-rechtlicher Herkunft, einer Sonderanknüpfung unterwerfen.« 73.
- 293) 117.
- 294) f. Eks. 54, 70, 100, 113.
- 295) Nussbaum IPR 240; Borum 150, ovfr. Kapitel 4.
- 296) Bar II, 7, Nussbaum 240, navnlig i anglo-amerikansk Ret, Koeppel 111.
- 297) jfr. Koeppel 111 og 112.
- 298) 112.
- 299) Borum 156.
- 300) jfr. f. Eks. 56 og 119: »Sonderanknüpfung«.
- 301) jfr. ndfr. Kap. 19 N. 65 og Koeppel 70 ff.
- 302) jfr. N. 223 om Koeppel, der ombytter 2 og 3.
- 303) medmindre der foreligger ganske særlige Omstændigheder, se om Zitelmann ovnfr. 52 og i det hele om Estoppel ndfr. Afsn. V.

Afsnit II. Competencevilje.

Kapitel 12. Prohibitivtanken.

- 1) Regler, »welche unter Durchbrechung der sonstigen Regeln die Kraft haben sollen die Anwendung fremden Rechts auszuschliessen oder gar darüber hinausgehend selbst positiv anwendbar zu sein«, Zitelmann 369. Man skal undersøge, om »er auch solche Verhältnisse, wie sie an sich dem fremden Recht unterstehen, beherrschen, ordnen, treffen »will«, dass er also in Durchbrechung der allgemeinen Anwendungsnormen schlechthin angewendet sein will.« l. c. 272. »Gesetze, die sozusagen eine überstaatliche Reichweite, eine Geltung über den Bereich des inländischen Rechts hinaus beanspruchen«, Raape 62.
- 2) Se ovnfr. 2 om Bartolus, Dumoulin og Bouhier.
- 3) ovnfr. 2—3.
- 4) ».... mögen diese nun mehr einen politischen, polizeilichen, oder rein volkswirtschaftlichen Charakter haben«, Savigny 32. Enhver Stat mod-sætter sig »tout infraction à son droit public et à l'ordre public du pays«, Mancini, se Kahn 194—95.
- 5) Virginia L. R. 1937.289—90.
- 6) »The perfectly obvious criticism of this view is that no case would arise in which the foreign law would be really applicable, since in every case, the domestic law would control, if it varied at all from the foreign rule«, Virg. L. R. 1937. 289.
Dog hedder det i *Straus & Co. v. Canadian Pacific Railway*, 254 N. Y. 407, 173 N. E. 564, 566 (1930): »When we speak of the public policy of the state, we mean the law of the state, whether found in the constitution, the statutes, or judicial records«. Dette Standpunkt er blevet kritiseret som »assumption of superiority« (Beach (1918) 27 Yale L. T. 662) og »provincial«, Cardozo J. in *Loucks v. Standard Oil Co.*, 224 N. Y. 99, 120 N. E. 198, 204 (1918). Set i sin rette Sammenhæng, nemlig som Udslag af den materielretlige p. p. Doktrin, er Udtalelsen næppe saa uheldig som antaget.
- 7) jfr. Zitelmann 369, Borum 146, og i Juristen 1939, 632 og Raape 63: »Das wäre das Ende alles internationalen Privatrechts«. Den første, som gør opmærksom paa Forholdet er vistnok Danskeren Scheel (1865), 423, hvorefter det, at en Lov er »tvingende« i denne Sammenhæng ikke vil sige, at den er »uforanderlig« (d. v. s. præceptiv), men at der overhovedet ikke kan tilstedes Undtagelser fra den.

I den norske Guldklusulsag, N. Rt. 1937. 888 udtales: »Jeg finder det unødvendigt å drøfte om en norsk lov av tilsvarende innhold vilde måtte tilsidesettes som stridende mot grunnlovens § 97. Selv om så var tilfellet kan dette ikke i og for sig være avgjørende for at norske domstoler skal sette ut av betragtning en lov som er gitt i et annet lann.«

- 8) saaledes endnu Nussbaum IPR 246.
- 9) Dette er navnlig klart ud fra den moderne Anskuelse, hvorefter Aftalefriheden anerkendes, naar blot der vælges mellem Retssystemer, til hvilke Retsforholdet har Tilknytning, *Haudek* (især 35—36); *Melchior* 506 ff; *Raape* 252; *Borum*, Juristen 1939, 632, 2. Udg. 146; Jones v. Oceanic Steam Navigation Company, Limited (1924) K. B. 730, om en negligence-clause i en Passager-Kontrakt indgaaet i U.S.A. af en Englænder med et engelsk Rederi: »it is not, I think, seriously suggested that according to the *lex loci contractus* it is illegal for subjects of another country« (altsaa Englændere) »to contract with reference to the law of *that country*« (altsaa England) »although that law may treat such a condition as valid«, Lord Hewart, C. J.
Om nogen Særstilling for Domslandets Ret er der iflg. denne Opfattelse ikke Tale. Til den hos *Haudek* og *Raape* anførte Litteratur kan tilføjes: Olive: *Etude sur la théorie de l'autonomie en dr. int. pr.* (thèse), Paris 1899, Parker, *Free Will in Conflict of Laws, Legal Transactions Superseding Territorial Law and Receiving Foreign Law*, 6 Tulane L. Rev. 454 (1932).
- Hvis der er Trang til at opstille Omgaaelsesretshandler som en særlig Gruppe — hvad dog næppe kan antages — vil ogsaa denne være at adskille strengt fra o. p.-Læren, Neumeyer 258 f. og endog Nussbaum IPR 75.
- 10) se derimod ovenfor, Kap. 1, om Bartin, Niboyet og Moldovan.
- 11) 33.
- 12) Bar 131 eller en Underafdeling af den første Gruppe. Nussbaum IPR 61: »inländische Monogamie, ausländische Polygamie«.
- 13) Zitelmann 327. I Reglen vil »Nicht-Anwendung« af fremmed Ret og »Anwendung« af egen Ret optræde samtidigt. »Für die grosse Masse aller Fälle, in denen der Vorbehalt wirksam wird, ist es, völlig gleichwertig, ob man von Anwendung des eignen oder Nichtanwendung fremden Rechts spricht. Die ganze sachliche Unterscheidung ist soweit zwischen den Händen zerronnen«, 326.
- 14) Om man skal foretrække det ene eller det andet Udtryk, er nærmest »ein Unterschied des »Accents«, 326. Svaret er: »Uns scheint es wichtig, im folgenden immer von der Nichtanwendung fremden Rechts zu reden, einmal weil dies der alle Fälle umfassende Ausdruck ist, sodann weil dadurch sofort die Ausnahmenatur des Vorbehalts angedeutet wird.« 327.
- 15) Zitelmann 318.
- 16) Melchior 338. Ogsaa *Gebhardt*, Motive 259, (jfr. Frankenstein 193) indfører en lignende Sondring. De to Grupper i EG § 30 antages dog ikke at svare til den af Zitelmann opstillede Sondring, se Zitelmann 334 ff, 368 ff., Niemeyer 95, se herved Raape 62.
- 17) Klein 319.

- 18) saaledes Cohn, Borum og Knoph, jfr. i det hele ndfr. 236.
- 19) Kahn, der oprindelig — og med ham Federspiel f. Eks. 230 og Ekström (1921) 118, (1912) 420 — var Prohibitivist, er i sine senere, vanskeligt tilgængelige, Afhandlinger paa Vej bort fra Prohibitivtanken, 252, 254, 499—500, 503, 501—02.
- 20) Saaledes kalder Frankenstein Prohibitivlovene for absolutte Forbehold og de øvrige Tilfælde for relative Forbehold, 192; Neumeyer 228, jfr. og saa Melchior 338, jfr. ndfr. N. 42. I Realiteten er af engelske Forfattere f. Eks. Cheshire 77 enig heri, naar som et af de 4 p. p. Tilfælde nævnes Bills of Exchange Act, 1882 S. 72 (2): »Where an inland bill is indorsed in a foreign country the indorsement shall, as regards the payer, be interpreted according to the law of the United Kingdom«. I det hele er Cheshires to første Tilfælde og f. Eks. Restatement §§ 134 og 612 prohibitivt formulerede.
- 21) Saaledes hedder det: »At en fremmed Retsregel afviger fra den tilsvarende danske Regel eller, at et fremmed Retsinstitut er ukendt i Danmark, er aldeles ikke tilstrækkelig til at udelukke Anvendelsen af den fremmede Lov, som ellers vilde være den kompetente efter dansk international Privatrets Regler«, *Borum*, 67. »Was lediglich andere Regelung gleicher oder ähnlicher Einrichtungen, mehr juristisch-technische Abweichung, Unterschied im Ton oder Stärkegrad ist, kurz die tausend Nebensächlichkeiten des täglichen Rechtslebens, sind wenigstens für die Wissenschaft nicht schutswürdig«, *Frankenstein*, 209, »A mere difference between the laws of the two states will not render the enforcement of a cause of action created in one state contrary to the public policy of the other«, *Restatement* p. 732, »It is not necessary that the law of the state where the right of action accrued, and the law of the forum where it is sought to be enforced, shall concur in holding that the act done gave a right of action«, *Herrick v. Minneapolis & St. L. Ry. Co.*: (1883), 31 Minn. 11, 16 N. W. 413.
- 22) Cohn 242.
- 23) Zitelmann 326.
- 24) Klein 322.
- 25) Cohn 241—42 og 236.
- 26) Zitelmann 372; Raape 63; Nussbaum 64, No. 5, 62, 65.
- 27) Den 2. Haager-Konference (Actes 1894 II 52) definerer o. p. international som »de Bestemmelser, som Lovgiveren selv ikke vilde kunne forandre uden at røkke eller tilintetgøre den sociale eller konstitutionelle Orden i Landet.« Fremmede Love kan derimod faa Fortrinet fremfor visse Love d' o. p. interne, »fordi man er paa det rene med, at Territorialstaten selv vilde kunne lade disse Bestemmelser, der er gældende i fremmed Land, optage i dens egen Lovgivning uden at omstøde de sociale og konstitutionelle Principper, der tjener den til Grundvold«. Jfr. Kahn 210, Federspiel 98.
 En omfattende Samling af Citater til Besvarelse af dette Spørgsmaal findes hos Kahn 202 ff. Der tales om Regler, »nécessaires à la prospérité de la vie sociale« (Mancini) »tellement impératifs qu'il doit en exiger l'observation absolue« (Brocher). Weiss taler om »intérêts vitaux de l'État« ... og Statsorganisationens »bases fondamentales«, senere i Manuel (1925),

om »l'intérêt général de l'État«, 393, 395. Smh. om RG (1905) Bd. 60 S. 296, Raape 63.

- 28) »Man kann gegen diesen Gedanken als solchen aus logischen und principiellen Gesichtspunkten nichts einwenden. Es wäre ungerecht, ihm Vagheit und Unbestimmtheit zum Vorwurf zu machen. Gewiss, die Definition hat nicht die Bestimmtheit eines mathematischen Lehrsatzes«. Kahn 213.
- 29) Kahn 213.
- 30) Kahn 182, jfr. 221 (udh. her).
- 31) Kahn 243.
- 32) jfr. om den skarpsindige Forfatter *Bouhier* (1673—1746) Kahn 242 ff., smh. ovnfr. 2.
- 33) Paa den anden Side kan det opfattes alt for snævert, saaledes at det begrænses til kun at gælde »Gadeordenen« eller det, den danske Grundlov § 86 kalder »den offentlige Fred«, Cohn 222.
- 34) Baty, *Polarized Law* (1914) 170, cit. eft. Cheshire 38: »It is surely a matter of public interest to know when an infant comes of age. Yet this is one of the matters most sedulously claimed for the personal law to step in and regulate«. Reglerne om Ægteskabsinstitutionen omhandler en »matter of distinctive national policy . . . and nothing so closely concerns public order and good morals as the conditions of the marriage tie« jfr. Wharton *Conflict of laws*, 2 ed. 1881 §§ 112, 161 ff. Ligesaa m. H. t. Habiliteten: »the period at which a state fixes the majority of its subjects is determined largely by national policy«, l. c. Under Rigsdagsforhandlingerne om BGB mente den af al o. p.-retlig Doktrin upaavirkede Rintelen, at Lovgiverens Afgørelse m. H. t. Forældremyndighed var et Problem, der »die soziale Frage betreffe, und zwar in sehr tiefgehender Weise«; »man rüttle damit an den Grundlagen des Staates«, Kahn 217. Eller hvorledes vil man kunne fastholde, at Lovgiveren snarere vilde kunne give Plads for fremmed Rets Regler om Myndighed og Ægteskabs Indgaaelse i sin Lovgivning end fremmede Regler om Butikers Lukning o. l. »uden at omstøde de sociale og konstitutionelle Principper, der danner Statens Grundvold« *Feder-spiel* 99—100.
- 35) Baty l. c.: »It sounds satisfactory. But since *all* laws are capable of being represented as enacted for the public welfare, it is quite meaningless in practice. The only result is that nobody knows what may be an enactment having a public bearing The consequence is wild uncertainty«. De ældre Tilhængere af Neo-Statutlæren var forøvrigt klare herover, jfr. Kahn 200 N. 73 og 223. I den nyeste romanske Lære finder man ejendommelige Resultater af o. p.-Begrebets Vaghed anvendt paa Guld klausullove. Sauser-Hall gaar i sit Responsum i Guld klausulmålet (1934), *Skandia-Sagen* til den ene Yderlighed, Gutzwiller 124 og udtrykker sig med en Temperamentsfuldhed, der søger sin Lige, for Ikke-Anvendelse af Joint Resolution . . . »De tout temps, les actes politiques et autres mesures d'exceptions ont été méconnus à l'étranger, bien que revêtus de la forme législative ou judiciaire, lorsqu'ils engendrent des injustices manifestes. C'est certainement le cas pour les Acts Roosevelt qui, bien loin de permettre à l'État d'exercer sa fonction normale de garant judiciaire des obligations con-

ventionnelles, lui permettent d'intervenir dans des contrats privés; non plus pour en assurer l'exécution, mais pour en troubler le cours, en paralyser la réalisation telle que les parties l'ont voulue, en fausser toutes les données», l. c. 320.

Til den modsatte Yderlighed gaar en italiensk Dom 7. Juli 1934, se ndfr. Kap. 21 N. 168, idet den netop vil anvende Joint Resolution, fordi den medfører en Fordel for en italiensk Debitor!

- 36) Helt hen i Vejret er det at nævne Færdselsreglerne, hvis Kompetencevilje klart er begrænset, se herom Cohn 221.
- 37) Weiss 394: »C'est le droit public qui détermine le gouvernement et la constitution du pays, qui régle l'exercice de la souveraineté, l'organisation judiciaire, la compétence des tribunaux, qui fixe les droits du citoyen et qui leur assigne des limites. Toutes ces règles intéressent au plus haut degré la conservation de l'État«.
- 38) Kahn 187: »Ein Gesetz, welches keine Klage aus Differenzgeschäften zulässt, mag sehr nützlich sein; sein Bestehen oder Nichtbestehen ist aber wahrlich nicht von der Bedeutung, dass dadurch die Grundfesten unseres Staates erschüttert werden könnten«. Med tilintetgørende Ironi tilføjes: »Der Satz: *«la recherche de la paternité est interdite»* mag dem *Code civil* recht bedeutungswoll für die öffentliche Sittlichkeit erscheinen. Aber es ist uns *unerfindlich, warum man in ihm gerade einen der ehrwürdigsten Grundpfeiler unserer Kultur und Moral erblicken soll*; unerfindlich, dass selbst der französische Gesetzgeber die Regelung der unehelichen Vaterschaft für so viel wichtiger und unangreifbarer erachtet haben sollte, als die der ehelichen«. (udh. her).
- 39) Kahn 214 ff.
- 40) Federspiel 100, jfr. ogsaa Forhandlingerne paa 25. Møde i Inst. de dr. i. p., Revue Darras Lapradelle 1910. 949.
- 41) Zitelmann 372: »Man soll zusehen, ob nicht in dem Rechtssatz selbst eine, direkt freilich nicht ausgesprochene, Kollisionsnorm versteckt sei.« Jfr. Raape 62: »versteckte Kollisionsnormen«.
- 42) Frankenstein behandler under de absolutte Forbehold de Tilfælde, »in denen das Gebietsrecht ohne Rücksicht auf fremdes Recht, ohne Prüfung seines Inhalts nur die eigene Regelung zulässt«, 194. A priori lader der sig ikke sige noget om, *hvilke* Sætninger der er absolutte, »wenigstens nichts Positives«, 194. Som Eksempler anføres Regler om Grundbog og Handelsregister, 192. »Nur negativ kann man feststellen, dass die weitverbreitete Auffassung, dass diese absoluten Sätze lediglich dem Schutze der Grundlagen der Rechtsordnung dienten, nur die allerwichtigsten Rechtsgrundsätze des Gebietsrechts zu wahren hätten, unrichtig ist . . . Die Vorschrift, dass die Abtretung eines Anteils einer Gesellschaft mit beschränkter Haftung nur in öffentlicher Urkunde erfolgen kann, gehört ganz gewiss nicht zu den Grundlagen des deutschen Rechtslebens; und doch ist dieser Satz, wie wir noch sehen werden, einer der wenigen absoluten Sätze des deutschen Rechts, der ohne jede Einschränkung Geltung beansprucht.« 194. Neumeyer, 228, omtaler kort Sondringen og fremhæver, at »unter dem Schlagwort der Vorbehaltsklausel werden nach der Meinung des

Verfassers zwei völlig disparate Erscheinungen äusserlich zusammengefasst.« Melchior 338 anfører, at visse indenlandske Forskrifter, der udelukker Anvendelsen af fremmed Ret, »ohne dass es darauf ankommt, ob ein schwerwiegender oder ein geringer Gegensatz zwischen der in Betracht kommenden ausländischen Rechtsvorschrift und der deutschen besteht. Der Verstoss gegen den Zweck der deutschen Vorschrift ergibt sich hier unmittelbar aus dieser Vorschrift selber.« Melchior kommer øjensynligt i Tvivl om, hvorvidt dette egentlig har nogetsomhelst med EG § 30 at gøre. Han beroliges dog hurtigt; men kun ved Hjælp af nogle Domme, der i Virkeligheden slet ikke paaberaaber sig EG § 30, men — korrekt — fortolker de tyske Deviseregler særlige Competencevilje.

- 43) Saaledes mener Klein 325 og Raape 62, at Grænsen mellem »Zweck«-Tilfældene i EG § 30 og Spørgsmaalet om »die guten Sitten« er flydende. Man ser iflg. Raape l. c. »dass manche dieser Vorschriften sich mit denen berühren, die auf unseren sittlichen Grundanschauungen beruhen«.
- 44) hvilket Neumeyer, 228—29, ogsaa synes at mene.
- 45) jfr. Afsn. I, og Neumeyer 229: »Es handelt sich ... um einen juristisch-technischen Vorgang, mit dem keinerlei Werturteil über den Inhalt des einen oder des andern Rechts verbunden ist.«
- 46) ovnfr. 52.
- 47) Forøvrigt gaar Frankenstein videre end til de singulære Kollisionsnormer og nævner, 202—03, under de territorialt-begrænsede absolutte Forbehold Regler, som *lex commisi delicti* og *locus regit actum*. Dette staar i Forbindelse med Frankensteins særlige i. p.-retlige Hovedbetragtninger, se 202, der iøvrigt i denne Forbindelse er uden Interesse.
- 48) Borum 26.
- 49) Raape 1.
- 50) ikke altid, jfr. Illegalitet Kap. 14.
- 51) Man kunde fristes til at klassificere de i. p.-retlige Problemer saaledes: 1) De færreste Vanskeligheder for Praksis frembyder de singulære Kollisionsnormer. Her kan ræsonneres som indenfor den materielle Ret. Man er paa *fast Grund*. 2) De »normale« i. p.-retlige Regler tvinger til at anlægge særlige Synspunkter. Mange Dommere vil sikkert vedkende sig, at de ved Afgørelsen af i. p.-retlige Spørgsmaal føler sig *paa Glatis* — sit *venia verbo*. 3) Er der endelig Spørgsmaal om at bringe o. p.-Klausulen i Anvendelse, øges Vanskelighederne for Retsanvendelsen. Man er nu ikke blot paa *glat*, men ogsaa paa *tynd Is*.
- 52) Et Berøringspunkt foreligger i de ndfr. Afsn. V omhandlede Estoppel-synspunkter, der gør sig gældende baade overfor Reprobering og overfor Kollisionsnormer. Da de imidlertid ogsaa gør sig gældende selv overfor normale Kollisionsnormer, kan dette ikke være tilstrækkelig Anledning til at behandle de singulære Kollisionsnormer i Forbindelse med o. p. Reglen.
- 53) Frankenstein 195: »... wird man doch in fast allen Fällen zu dem Ergebnis kommen, dass der Satz doch in diesem oder jenem Fall eine Durchbrechung zulässt, also keinesfalls einen absoluten, sondern höchstens einen relativen Vorbehalt verlangt.«

Kapitel 13. Historisk Forklaring paa Prohibitivtanken.

- 54) jfr. herved Niemeyer, 101 n.
- 55) 338. Smh. 346 N. 6.
- 56) se ovenfor. N. 42.
- 57) iflg. Gutzwiller 114.
- 58) D. 47, 12, 4.
- 59) Gutzwiller l. c.
- 60) D. 2, 14, 38, jfr. herom Bülow, Archiv f. civ. Praxis, LXIV. ff.
- 61) § 686 foreskriver: »Il est permis aux propriétaires d'établir sur leurs propriétés, ou en faveur de leurs propriétés, telles servitudes que bon leur semble, pourvu . . . que ces services n'aient d'ailleurs rien de contraire à l'ordre public,« og § 1133 fastsætter i Tilslutning til § 1131, hvorefter »L'obligation . . . sur une cause illicite ne peut avoir aucun effet: «La cause est illicite, quand elle est prohibée par la loi, quand elle est contraire aux *bonnes mœurs ou à l'ordre public.*« Den materielretlige Karakter af disse Bestemmelser udvikles indgaaende af Laurent, II 352 ff., jfr. ogsaa Kahn 200 N. 73.
- 62) Law of Contracts, 16. Udg., 228, 244.
- 63) 245 ff.
- 64) 249.
- 65) Keyserling Columbia L. R. 1933, 442, kritiserer det materielretlige p. p.-Princip.
- 66) Anson l. c.: »Its history is obscure.« Bl. a. anvendes p. p.-Betragtningen overfor Væddemaal, før disse ved Lov gjordes ugyldige. »A bet upon the duration of the life of Napoleon was held to be a contract which the Courts would not enforce, as tending, on the one side, to weaken the patriotism of an Englishman, on the other, to encourage the idea of the assassination of a foreign ruler, and so to provoke retaliation upon the person of our own sovereign.« Gilbert v. Sykes (1812) 16 East, 150. 234. »Whatever may have been its origin, it was applied very frequently, and not always with the happiest results, during the latter part of the eighteenth and the commencement of the nineteenth century. Later decisions, however, while maintaining the duty of the Courts to consider the public advantage, tended more and more to limit the sphere within which this duty may be exercised.« Anson l. c. 244.
- 67) 74 og 79.
- 68) Dog udtaler Westlake (1925) 51, at hvert Land maa afgøre »what parts of its policy are *stringent enough* to require its being invoked.« I U. S. A. har man flittigt opstillet Sondringer indenfor p. p. Udtrykket »*strong*« p. p. anvendes meget i amerikansk Sprogbrug, og fremfor alt i Restatement § 612, cit. ovenfor, jfr. i det hele om § 612 Beale, sec. 612, 1, vol. III. 1647. Det maa iflg. Kommentaren p. 731 betyde, at »the entire basis of the claim upon which suit is brought is so contrary to the public policy of the forum that it will withhold altogether the use of its courts to enforce the claim.« Nogen særlig Vejledning ligger dog ikke heri, jfr. Beale selv, 50 Harvard Law Review 1205; Schelderup T. f. R. 1938. 287. Det er øjen-

synligt, at Opstillingen af dette Begreb minder om o. p. international i romansk Lære, og i Virkeligheden betegner Begrebsdannelsen — ligesom Brocher's Lære — en Kamp for Løsrivelse fra det materielretlige Begrebs præceptive Love. Resultatet opnaas dog ligesaa lidt som i romansk Lære, idet man bibeholder det tvetydige Ord p. p. Den skarpe Paavisning af Forskellen mellem Obligationsrettens p. p. og IPR's p. p. mangler.

En anden Distinktion er »*the procedural p. p. of the forum*«, Restatement p. 731, d. v. s. »the policy which ... requires the courts to apply certain local rules in the course of the litigation to enforce the local notions concerning the manner and method in which the courts of that state should function.«

Hvad der nærmere ligger heri, synes ikke ganske klart, jfr. herved maaske p. 202.

Indenfor Forfatningsretten i U. S. A. har p. p. ogsaa en særlig Betydning, Columbia L. R. 1939. 860, Schjelderup T. f. R. 1938. 287—88, i Forbindelse med »due process«-Reglerne i Forfatningen, jfr. herved Borum 4, Stumberg 52.

- 69) Stemmende hermed synes det ogsaa at være, naar *International Law Association* i 1928 anvender Udtrykket o. p., saaledes at det ret tydeligt maa opfattes som et i. p.-retligt Overbegreb, hvorefter p. p. kun er en Underafdeling. »The Courts of any country may on grounds of public policy, contra bonos mores, natural justice and positive law (ordre public) refuse to apply the territorial law applicable according to this country«, Report of the 35. Conference, London 1929 p. 145. Gutzwiller 121.
- 70) saaledes navnlig Cheshires fjerde Gruppe, 78, 79—80.
- 71) Laurent II 353.
- 72) jfr. Laurent II, 369. »Il y a là une confusion de mots et d'idées qui prête à l'erreur, et qu'il importe d'éviter. La doctrine et la jurisprudence s'y sont trompées.« l. c. 355.
- 73) Neumeyer 230—31 paapeger Sammenblandingen af offentlig Ret og »öffentlicher Ordnung«.

Kapitel 14. Illegalitet i IPR.

- 74) C.: c. § 1133, ovenfor. N. 61: »cause illicite«.
- 75) at Loven er »prohibitory«, at den »desires to prohibit«, Anson l. c. 257.
- 76) Forskellen mellem Illegalitet og andre Former for Ugyldighed (hvor der blot foreligger »agreements which the law will not aid«) kan illustreres saaledes, jfr. Anson 257 f.: Erhvervsmæssig Utugt og Hazard er illegal Trafik. Enhver Kontrakt, der tjener til at fremme saadan Trafik, er derfor ugyldig, f. Eks. Laan af Penge, der skal anvendes til Hazardspil, *Mc. Kinnell v. Robinson*, 3 M & W 434, en Vognmands Udleje af Køretøj til prostitueret Kvinde til Anvendelse i hendes Erhverv, *Pearce v. Brooks*, L. R. 1 Ex. 213. Omvendt er — skønt Væddemaal iflg. engelsk Lov ikke kan gennemføres ved Domstolene — et senere Løfte om at ville betale

Vædemaals-Gæld gyldigt, Hyams v. Stuart King (1908) 2 K. B. 725. En Lov, der for at hjælpe Debitorerne fastsætter en Reduktion af Renten i bestaaende Skyldforhold, er naturligvis heller ikke »prohibitory«, Mount Albert Borough Council v. Australasian Temperance and General Mutual Life Assurance Society, Ltd. (1938) A. C. 224.

- 77) cfr. Kap. 23 om Umulighed.
 - 78) jfr. herved Ussing, Aftaler 115 f.; Das Devisenrecht Europas, Dänemark, 32—33; om Prisloven, U. f. R. 1943. 623.
 - 79) »void«.
 - 80) ndfr. Kap. 23.
 - 81) se f. Eks. Cheshire 197 ff., Neumeyer 420 ff. jfr. 247.
 - 82) »We find that more than one legal system may be entitled to consideration in the matter of illegality strictly so called«, Cheshire 197.
 - 83) Estoppel ndfr. 110.
 - 84) jfr. den udførlige Fremstilling hos Johnson III. 494 ff.
 - 85) jfr. f. Eks. Cheshire og Neumeyer se N. 81.
 - 86) »First, it is axiomatic that a contract which is illegal by its proper law cannot be enforced in England«, Cheshire 197. Neumeyer 421, og Melchior 266 f. fremhæver, at *lex causae* afgør Illegalitetsspørgsmaalet. Ogsaa efter Restatement § 332 e) og 347 afgør Normalstatutet (»the law of the place of contracting«) om et Løfte er »void or voidable«.
 - 87) jfr. Ussing, l. c. Iflg. Bond v. Hume, 243 U. S. 15 (1917) kan man ikke fra Strafbarhed uden videre slutte til Ugyldighed.
 - 88) cit ovnfr. 96.
 - 89) Meliss v. Shorey (1887), 16. Q. B. D. 543; Patenaude, Carignan & Co. v. Dover (1920), 59 S. C. 386 (Rev): Salg i Strid med Quebec-Lov om Apothekervarer, Sælger i Quebec. Levering i Ontario. Major v. Canadian Pacific Railway Co. 1922, 64 S. C. R. 367, 70 D. L. R. 25; on appeal from Ontario, 20 O. W. N. 27: I 1916 vedtog Staten Ontario en Lov, hvorefter ingen kunde sælge Spiritus uden »license«. The Federal Parliament fastsatte samme Aar, at »any one sending or shipping liquor from one province to another, knowing or intending that it shall be dealt with in violation of the law of the province to which it is shipped, shall be liable to a penalty.« Major narrede Jernbanen til at modtage en Ladning Quebec-Ontario. Da noget af Godset blev stjaalet, kunde han ikke kræve Erstatning; thi »ex dolo malo non oritur actio.«
- Derimod anerkendtes Gyldigheden i en Sag om en anden Quebec-Lov om Apothekervarer, Association Pharmaceutique de Quebec v. T. Eaton Co. (1931) 50 K. B. 482. Sælger var her fra Ontario og Levering skulde ske i Quebec. Afgørende var begrænset Kompetencevilje. »The Act applies territorially only to Quebec and cannot have the effect of a Dominion statute prohibiting such sales.«
- 90) jfr. f. Eks. R.G. 19/12 1923. J. W. 1924 672, m. Note af Nussbaum. (Levering af Varer fra Danmark til Tyskland. Indførselstilladelse nægtet. Tysk Normalstatut, tysk Deviselov.)
 - 91) Neumeyer 422.

- 92) Johnson III. 500, Nussbaum, Money, 488, Boucher v. Lawson. Cas Temp. Hardwicke 85 and 194, 95 Eng. Rep. 53 & 125 (K. B. 1735): Portugisisk Lov om Forbud mod Udførsel af Guld, Holman v. Johnson. (1775) Cowper, 341: Smuglergoods solgt i Frankrig. Sælger kunde kræve Betaling i England; Lever v. Fletcher. (1780) Park. Mar. Ins. 1, 506: Kontrakt angaaende et Skib bestemt til Handel med spanske Kolonier, gyldig, trods Spaniens Forbud mod saadan Handel; Couch v. Desjardins (1903) 24 S. C. 543. jfr. ndfr. N. 139.
- 93) R. G. 16/4 1912, Warn. Rspr. 1912. 276 Nr. 241. Tysk Normalstatut og efter tysk Ret ikke Grund til at tage Hensyn til Forbud.
- 94) HR 22/2 1924, Weekblad van het Recht 28/5 1924.
- 95) HR 2/11 1903, U. f. R. 1904 B. 1 og H & St. D. 11/4 1904, U. f. R. 1904 A. 503.
- 96) jfr. ndfr. 500 om Estoppel.
- 97) Johnson 502.
- 98) Foster v. Discroll (1929) 1 K. B. (C. A.) 470, 516—519, Law Times Rep. 140. 179: »The Prohibition legislation of the United States which it was intended to violate, is more than revenue legislation ... No mere revenue law«, jfr. Koeppe 99.
- 99) En Dominion-Lov, An Act to amend the Export Act, 202—21 Geo. V. c. 1 har forbudt Pakhuse, Bryggerier etc. at udlevere ikke-afgiftsberigtiget Spiritus, naar Forsendelse skal ske til et Land, der forbyder Importen.
Denne Lov skyldes sikkert Carling Export Brewing & Malting Co. v. The King, P. C. (1931) 2 D. L. R. 545. Øl, der eksporteres fra Canada, er fritaget for Afgift. Spørgsmaalet var, om denne Fritagelse ogsaa gjaldt for Eksport til U. S. A. under Forbudet. Efter stor Uenighed i Underinstan-serne besvarede Privy Council Spørgsmaalet bekræftende.
- 100) Nussbaum Money 498.
- 101) Nussbaum IPR 246.
- 102) ZIPR Sonderheft 1926/27 Nr. 15 og 16, JW. 1927, 2288. Endnu videre gaar en østrigsk Dom 3/3 1931, Rspr. 1931, 70. Dommen erklærer en Speditions-aftale for »unsittlich«. Ved Hjælp af Aftalen skulde — under den *tysk-polske* Toldkrig — en Vares tyske Oprindelse skjules. Neumeyer, 424 anser Dommen for betænkeligt vidtgaaende.
- 103) Nussbaum IPR 247 henviser til, at der i den lige i forrige Note nævnte Dom forelaa en kvalificerende Omstændighed, bevidst urigtige Anbrin-gender overfor det polske Toldvæsen.
- 104) Nussbaum, Money, 499.
- 105) Hvis Domslandet ikke anser Transaktionen for illegal, kunde det spør-ges, f. Eks. netop ved Deviselove, om den fremmede Lovs særlige Krav paa extern Gyldighed bør respekteres og maa føre til Ugyldighed. Dette, praktisk set, beslægtede Spørgsmaal er i systematisk Henseende af en vidtforskellig Karakter, og behandles ndfr. (Situation Nr. 13).
- 106) Neumeyer 424.
- 107) Henry Wickham.
- 108) cfr. Nussbaum IPR 246.
- 109) Smh. Neumeyer, 421: »Eine solche Entrechtung privater Geschäfte hat nichts mit der Vorbehaltsklausel zu tun, sie gehört dem Inhalts des In-

landsrechts an. Aber sie weist naheliegenderweise Ähnlichkeiten mit ihr auf. Auch hier entscheiden die sittlichen Anschauungen des Inlands.« RG-Praxis har saaledes »auf die Notwendigkeit abgestellt, einem Landstrich seinen guten Ruf zu erhalten« og i en Danzig-Dom udtales: »Schutzwürdig ist vor allem das eigne Danziger Interesse. Dies aber geht dahin, Danzig unter keinen Umständen zu einem übelbeleumundeten Mittelpunkt des Spritschmuggels werden zu lassen.« I. c. 421—22.

- 110) »Wäre *lex causae* für das Geschäft das Recht eines dritten Staats, der von dem Staat der schutzbedürftigen Verwaltung verschieden ist, so hätte freilich jene *lex causae* zu entscheiden«, Neumeyer 422, Bärwald 22.
- 111) Clunet 1937, 784, (Devisesmugling etc.).
- 112) 1840 —, 11. Sim. 318, Cheshire, 198.
- 113) Da Løftet senere gjordes gældende for engelske Domstole blev Løftgiveren frifundet, idet han kunde bevise, at Kontrakten var ulovlig og ugyldig efter spansk Ret.
- 114) En Kontrakt er »void if illegal by the loci solutionis«, Cheshire 201, Ralli Brothers v. Compania Naviera Sota y Aznar (1920) 1 K. B. 614; aff. (1920) 2 K. B. 287 m. fl. jfr. Restatement § 360 om »Illegality of Performance«: »If performance of a contract is illegal by the law of the place of performance at the time for performance, there is no obligation to perform so long as the illegality continues«
 Naar Neumeyer 423. N. 58, anser dette Resultat for »eine theoretische Fehlmeinung« og henviser til Trinidad Shipping & Trading Company Ltd. v. G. R. Ralston & Co. (1929), er det uberettiget, se 110. Denne Dom omhandler ikke dette Spørgsmaal, (se Kap. 22, N. 64) og omtales ikke f. Eks. af Cheshire i denne Sammenhæng.
- 115) jfr. Nussbaum IPR. 245, der refererer RG 26/5 1900 Bd. 46, 112: »So hatten ... zwei Deutsche in Deutschland eine stille Gesellschaft hinsichtlich eines Geschäfts begründet, welches einer der Kontrahenten in der Schweiz betrieb. Der Vertrag wurde als wucherisch angegriffen. Das Reichsgericht bemerkt hierzu: »Die ganze Summe der wirtschaftlichen und rechtlichen Bezüge (gemeint sind Beziehungen) ... fielen in die Herrschaftsphäre des schweizerischen Rechts. ... Der deutsche Richter ist nicht befugt, gestützt auf sein eigenes Recht, das Dasein von Verbindlichkeiten zu unterstellen, wenn solche Verbindlichkeiten nach dem Recht des Ortes, an dem sie sich verwirklichen und ausleben sollen, der Daseinsberichtigung entbehren«. Diese Regel ... kann z. B. auch in Betracht kommen für Bau- und andre Verträge, die sich auf Liegenschaften ausserhalb des Bereiches des Vertragsstatuts beziehen.« Til den anførte Dom maa bemærkes, at man formentlig vilde kunne naa til samme Resultat iflg. det under Situation Nr. 2 anførte.
- 116) Borum 152.
- 117) Det vilde være for »academic and impracticable« at gaa saa vidt, blot fordi Kontrakten »happens to have been made in a country by the law of which it is illegal«, Cheshire 201—02; cfr. Nussbaum IPR, 244, Foote 402.
- 118) Saaledes vil Cheshire i Tilfælde, der, mutatis mutandis, minder om de ovenfor a. nævnte, anerkende den fremmede Lov: »what is true is that

if that country is something more than the locus contractus, if, for instance, one of the parties is resident there, or if the subject-matter of a contract of sale is situated there, then, even though the law of that country is not the proper law. Nevertheless any imperative provision by which it prohibits and illegalizes the contract will be recognized by the English Courts.« l. c. Muligvis vil lignende Tendenser gøre sig gældende i andre Lande.

- 119) »Thus a contract for the sale and delivery of merchandize in a state where such sale is not prohibited, may be sued in another state where such merchandize cannot be lawfully imported«, Greenwood v. Curtis, ndfr. 268.
- 120) Man antager endog, at et Beløb vundet i Hazardspil eller Laan ydet til dette Formaals kan indtales »provided that it is recoverable in the country where is was lent or won«, Cheshire 199, Robinson v. Bland (1760), 1 W. B. 234, 2. Burr. 1077, Quarrier v. Colston (1842) 12 L. J. Ch. 57, 1 Ph. 147, Moulis v. Owen (1907), 1 K. B. 746, Saxby v. Fulton (1909). 78 L. J. (K. B.) 781 (1909) 2 K. B. 208, Société Anonyme des Grands Etablissements du Toquet Paris-Plage v. Baumgarten (1927) W. N. 78; 96 L. J. (K. B.) 789. En saadan Praksis er særdeles vidtgaaende, idet det er i høj Grad »arguable«, Cheshire l. c., at engelske Domstole burde afvise saadanne Krav, og i mange Lande vil dette sikkert blive Resultatet.
- 121) Saaledes tilføjer allerede Greenwood v. Curtis til den lige citerede Udtalelse: »But if the delivery was to be in a state where the importation was interdicted, there the contract could not be sued in the interdicted state; because the giving of legal effect to such a contract would be repugnant to its rights and interests«.
- 122) jfr. ovenfor og Frankenstein 580.
- 123) Nussbaum IPR 75, og Neumeyer 258 ff.
- 124) saaledes navnlig Melchior, 379—80 m. Litteratur; H. Munch-Petersen, U. f. R. 1934 B. 11 om o. p.-Reprobering, »hvor det drejer sig om en Handel, der er indgaaet i Strid med eller til klar Omgaaelse af et absolut Indførselsforbud«, f. Eks. »Totalforbud i Finland.«
- 125) saaledes dog RG 19/2 1924, JW 1924, 1710 og Baum l. c.; herimod Frankenstein 580—81.
- 126) Melchior 346 N. 6.
- 127) RG 21/6 1924. JW 1924. 1516 f. RG 60, 275, 104, 51. Engelsk Rets Stilling er forsaavidt velforenelig hermed, jfr. Meliss v. Shorey (1887) 16 Q. B. D. 543: »It is and always has been an established rule that no action can be maintained for or about any matter or thing prohibited or made unlawful by statute.« Cheshire 198.
- 128) N. Rt. 1928. 520, ZIPR 1933. 942.
- 129) Dommen, der drejede sig om en i København indgaaet Aftale, hvorved en Dansker solgte et i Norge værende Vinlager til en Nordmand, kom iøvrigt ikke nærmere ind paa Spørgsmaalet, allerede fordi Salget ikke stred imod den ved Aftalens Indgaaelse gældende Alkohollovgivning. — Dommen bemærker, at Spørgsmaalet om Salgets Lovlighed maa afgøres efter norsk Ret, selvom lex causae er dansk. Taget efter Ordlyden kan dette forstaas saaledes, at der i norsk Ret gælder et særligt »Nebensta-

tut« for Bedømmelsen af Lovligheden — nemlig *lex fori*. Det kan imidlertid ikke være Meningen, at hvis Kontrakten er ugyldig efter fremmed Ret, men gyldig efter norsk Ret, opretholdes den — i saa Fald kan man tale om et Nebenstatut. Tanken maa være, at de norske Regler, der hjemler *Illegalitet* iflg. en singular Kollisionsnorm, anvendes cumulativt med Normalstatutets Regler, hvad enten disse fører til Legalitet eller Illegalitet. Kun norsk Rets Regel om Illegalitet er expansiv. De norske Regler om *Legalitet* gør næppe Krav paa eksklusiv Gyldighed.

- 130) »contra bonos mores«, »gegen gute Sitten«.
- 131) »Another case may be stated, as within this second exception, in an action on a contract made in a foreign state by a prostitute, to recover the wages of her prostitution. This contract, if lawful where it was made could not be the legal ground of an action here; for the consideration is confessedly immoral, and a judgement in support of it would be pernicious from its example. And perhaps all cases may be considered as within this second exception, which are founded on moral turpitude, in respect either of the consideration or the stipulation.« *Greenwood v. Curtis*, ovnr.
- 132) Med Udgangspunkt i *Ayub et al. v. Automobile Mortgage Co.* Court of Civil Appeals of Texas (1923) 252 S. W. 284.
- 133) cfr. herved Nussbaum IPR 246, der vil anvende o. p.-Reglen.
- 134) En af de faa, der — systematisk klart — erkender o. p.-Reglens Funktion paa dette Omraade, er Neumeyer 422: »Ergebnisse indessen, die von inländischen Anschauungen wesentlich abweichen, wären einer Durchführung im Inland nicht fähig, und es wäre die *wirkliche Vorbehaltsklausel*, die alsdann einzugreifen hätte.«
- 135) Neumeyer 423.
- 136) ovenfor N. 114.
- 137) *Law Times Reports*, 476.
- 138) om *lex causae* som Minimum, Kap. 20.
- 139) Saaledes kan *Quigley v. Desjardins* (1903) 24 S. C. 434 (Quebec) maaske opfattes som om Sælgeren var afskaaret fra at paaberaabe sig canadisk Rets Stilling, som *Couch v. Desjardins* (1903) 24 S. C. 543 giver Udtryk for, jfr. 501—02.
- 140) *Veytia v. Alvarez*. Supreme Court of Arizona (1926) *Ariz.* 316, 247 *Pac.* 117.
- 141) hvis »use of the place-of-payment theory is highly disputable«, Nussbaum, *Money* 501, jfr. 228.
- 142) jfr. 189 f. om Zentraleuropäische-Länderbank-Sagen, og andre Tilfælde.

Kapitel 15. Grænsetilfælde mellem Reprobering og singulære Kollisionsnor.

- 143) jfr. ovnr. N. 53 om *Frankenstein* 195.
- 144) *Home Insurance Company v. Dick*, 281 U. S. 397, 74 L. ed. 926 (1930); *Hartford A & I Co. v. Delta & Pine Land Co.* 292 U. S. 143 (1934).
- 145) »In *Home Ins. Co. v. Dick*, 281 U.S. 397 (1930), the public policy could not have been very strong, since the only difference between the Mexican

law and the Texas law was a difference of one year as against two in the applicable statute of limitation.« Virginia L. R. 1937, 297.

- 146) Reglen om due process.
- 147) hvilket var Tilfældet i Hartford Sagen: Alle Forsikringer om »property, lives or interests in this state shall be deemed to be made therein.«
- 148) hvis eventuelle externe Kompetencevilje iøvrigt ikke vil blive anerkendt i andre Lande, jfr. Kap. 20 om *lex causae* som Minimum.
- 149) Santos v. Illidge (1859), 8 C. B. (N. S.) 861. En Englænder havde i Brasilien solgt nogle Slaver til en Brasilianer. Kontrakten var lovlig i Brasilien og blev anerkendt af de engelske Domstole, men alene fordi den dagældende engelske Slave Act ikke fandt Anvendelse i det konkrete Tilfælde. Retten understregede, at hvis Omstændighederne havde ført Tilfældet ind under Loven, vilde Kontrakten ikke være blevet gennemtvunget trods Retsforholdets stærke Tilknytning til Brasilien.
- 150) jfr. herved ogsaa den ældre Massachusetts-Dom, Greenwood v. Curtis, 268—69. Slavesalget havde »no relation in its consequences to our law«.
- 151) Herved kan ogsaa nævnes *Whittington v. Mc Caskill* (1913), 65 Florida, 162 (jfr. Raape 161), der maa siges at balancere mellem Anvendelse af Prohibitivlove og Reprobering af moralske Grunde. En Negerinde, der var bosat i Florida og ejede en lille Ejendom der, rejste til Kansas, hvor hun indgik Ægteskab med en hvid. Efter 6 Aars Ægteskab afgik hun ved Døden, og Spørgsmaalet var nu, om Manden havde Arveret til den faste Ejendom. Dette bestred Hustruens Slægtninge under Henvisning til, at Staten Floridas Forfatning — i Lighed med mange andre Forfatninger i Sydstaterne — bestemmer, at blandede Ægteskaber er forbudt, og at saadanne Ægteskaber, *indgaaede under Parternes Ophold i Florida*, er Nuliteter og medfører Strafansvar, ligesom de i Ægteskaberne fødte Børn er arveløse. Da Ægteskabet imidlertid var indgaaet i Kansas, hvor saadanne Ægteskaber er fuldt lovlige, var det øjensynligt, at disse Lovbestemmelser ikke direkte fandt Anvendelse paa Forholdet. Arvingerne paabe- raabte sig derfor, at det almindelige p. p.-Hensyn maatte føre til, at Manden ikke kunde have Arveret, navnlig i Betragtning af, at der var Tale om en i Florida beliggende Ejendom. Det vil altsaa sige, at man nu hævdede, at Loven i Kansas maatte reproberes p. Gr. a. sit Indhold. Resultatet blev dog, at Mandens Arveret anerkendtes.

Hovedgrunden til Afgørelsen har sikkert været, at Forfatningen — maaske ret tilfældigt — havde begrænset sig til visse Ægteskaber. Havde Forfatningen i Stedet i almindelige Vendinger fordømt blandede Ægteskaber, vilde Resultatet maaske være blevet anderledes.

- 152) *Bond v. Hume*, 243 U. S. 15 (1917) afgjorde en i Texas opstaaet Sag om Terminshandel paa New Yorks Børs. Kontrakten opretholdtes, idet en Lov i Texas, der fastsatte Straf for »all dealings in futures«, ikke vilde blive krænkert i det foreliggende Tilfælde. Noget lignende antoges m. H. t. Forbudslovgivningen i *Klein v. Keller*. 42, Okl. 592, 141 P. 1117, Ann. Cas. 1916 D, 1070 (1914). En Domstol i Oklahoma dømte en Køber til at betale Købesummen for Spiritus-Leveringer, der havde fundet Sted i en anden Stat, trods Indsigelse om, at Kontrakten »contravened the public

- policy of Oklahoma, as reflected by its prohibition law«, jfr. ndfr. 461. — Ogsaa den N. 129 anførte norske HRd. 1928 tager alene sit Udgangspunkt i den hjemlige Lovgivning.
- 153) jfr. herved Niemeyer, 99 og 101, der udvikler, at de to Udtryk i EG § 30 (»Zweck« og »gute Sitten«) kun refererer sig til »eine ebenso allgemeine und zugleich ebenso kasuistische Frage, wie etwa die, welche Anforderungen die bona fides stellt, welche norma agendi in dem Gesichtspunkt von Treu und Glauben enthalten ist, wann dolus, culpa, casus vorliegt.«
- 154) Det er ikke Tilknytningen, der gør en Forskel. Ayub-Sagen opstod vistnok mellem en Mexikaner og en Amerikaner. Salg af en Restauration i Mexico City mellem de samme Parter vilde ikke have været anstødelig. Om noget »Interesse«-Synspunkt, jfr. nedenfor, var der heller ikke Spørgsmaal; thi Restauranten vedblev at drive sin Virksomhed, ligegyldigt hvem der var dens Ejer.

Kapitel 16. Expansiv Kompetencevilje i Indlandet.

- 155) Zitelmann 372: »man soll zusehen, ob nicht in dem Rechtssatz selbst eine, direkt freilich nicht ausgesprochne, Kollisionsnorm versteckt sei«; Raape 62: »Gesetze, die mithin kollisionsrechtlichen Inhalt in sich bergen, daher das Reichsgericht hier von versteckten Kollisionsnormen spricht.« Som det ses, er det oprindeligt Zitelmann, ikke RG, der har anvendt Udtrykket.
- 156) Et af de sjældne Tilfælde, hvor den singulære Kollisionsnorm fremhæves i Loven, er den i Hartford A. & I. Co. v. Delta & Pine Land Co., ovnfr. N. 147, omprocederede Mississippi-Lov, hvorefter alle Forsikringer om »property, lives or interests in this state shall be deemed to be made therein.« En saadan Bestemmelse maa Lovlandets Domstole naturligvis respektere, medmindre den af forfatningsmæssige Grunde kan tilsidesættes, saaledes som Tilfældet netop var i den anførte Dom.
- 157) Dog kan Neumeyers store Fremstilling siges for Forvaltningsrettens Vedkommende at give en særlig mod Spørgsmaalet om intern Kompetencevilje rettet Behandling. Nutting ((1935) 19. Minn. L. Rev. 209) hævder, at man aldrig kan anvende p. p.-Reglen, uden for de Tilfælde, hvor der er klar Lovhjemmel herfor.
- 158) jfr. f. Eks. Zitelmann 371: »Es kommt nicht darauf an, ob die Verfasser des Rechtssatzes sich die Frage seines Anwendungsbereichs in internationalrechtlicher Beziehung wirklich vorgelegt haben Der Jurist legt sich vielmehr die Frage vor: was würde, wenn wir als Verfasser des Gesetzes eine einzelne »Durchschnittsperson« hypostasieren, dieser Gesetzgeber in Bezug auf die internationalrechtliche Anwendbarkeit dieses Rechtssatzes, den er geschaffen, bestimmt haben? Für die Antwort können sich in dem objektiven Recht selbst Anhaltspunkte finden; nicht selten wird man aber die Antwort nur noch aus der Erwägung der Umstände und Bestrebungen, unter denen und aus denen das Gesetz erwachsen ist, gewinnen können: ob diese Thätigkeit dann noch als Auslegung bezeichnet werden darf, mag als blosse Wortfrage dahingestellt bleiben.«

- 159) Zitelmann 372.
- 160) Kap. 5 ved N. 66. F. Eks. er Forældelsesinstituttets Formaal ikke at begunstige den *enkelt* Debitor, men at opnaa faste Regler, der gennemgaaende skaber *Sikkerhed og Klarhed* (Ussing, Dansk Obligationsret Alm. D. (1942) 465), og dette Formaal kan meget vel naas, selvom udenlandske Forældelseslove med længere Frister anvendes, naar »proper law« er udenlandsk.
- 161) Koeppel 21 f.; Nussbaum IPR 246.
- 162) se 533, jfr. H. Munch-Petersen, U. f. R. 1934 B. 11.
- 163) jfr. Watkins & Co. v. Mc Mullan, Texas C. C. A. (1928) 6 S. W. (2d) 823: En i Texas boende Køber havde overfor en i Minnesota boende Sælger paataget sig en Forpligtelse til kun at videresælge Varerne indenfor et bestemt Omraade. En saadan Kontrakt »being contrary to public policy and State anti-trust laws (Rev. St. 1925, art. 7426; Pen. Code 1925 art. 1632), will not be enforced in Texas courts as matter of comity, though valid and enforceable either in state where it was made or that in which performable.« Opfyldelsesstedet var i Oklahoma.
- 164) jfr. om Joint Resolution, Bagge 190, Nussbaum Money 396, »regardless of whether the debt would otherwise be governed by some foreign law« (Compania de Inversiones Internacionales v. Industrial Mortgage Bank of Finland (1935) 269 N. Y. 22, 198 N. E. 671, 101 A. L. R. 1313, cert. denied 297 N. S. 705 (1936), ZIPR 1936. 903). At Joint Resolution p. Gr. a. p.p. skulde være internt *processuelt* territorial, kan *ikke* antages, Nussbaum l. c.
- 165) jfr. spansk Dom, Revue Darras 1933, 142 ff.: En spansk Kvinde, der var gift med en Italiener, havde Ret til Skilsmisse, til Trods for at italiensk Lovgivning ikke hjemler Skilsmisse, *da* den spanske Lov maatte finde Anvendelse paa et i Spanien indgaaet Ægteskab *allerede af den Grund, at den er en nærmere Udformning af Forfatningens Regler*. At netop de i Grundloven udtalte Regler skulde have en særlig intern Kompetencevilje, kan dog ikke uden videre antages, jfr. om norsk Grdl. § 97, Knoph, T. f. R. 1938, 57 og N. Rt. 1937, 888 ff., cfr. Gjelsvik 38 (2. Udg. 40) jfr. ogsaa Whittington v. McCaskill, N. 151. Den spanske Doms Resultat vilde man sikkert ogsaa naa til ad anden Vej i andre Lande, jfr. 286.
- 166) jfr. Frankenstein 195, ovnfr. N. 53.
- 167) jfr. N. Rt. 1931, 1185 ff., ZIPR 1933, 942 og Oceansagen, U. f. R. 1935 B. 1 ff., U. f. R. 1933 A. 703, Ussing U. f. R. 1933 B. 278 ff. Navnlig Ocean-Dommen kunde synes at operere med Prohibitivtanken i Renkultur, medens D. 1931 forsaavidt lægger en Del Vægt paa Indholdet af den fremmede Lov — omend i en saadan Form, at man snarere kunde tale om en alternativ Kollisionsnorm end om o. p.-Reprobering. Det synes nemlig, som om selv den mindste Afvigelse fra norsk Ret i formildende Retning skal have Betydning.
- 168) Oceansagen er principielt meget paafaldende, navnlig fordi der her er Tale om to Lande, der paa det paagældende Omraade har kodificerede ensartede materielle Regler, jfr. dog om en mulig Divergens Ussing, U.

f. R. 1935 B 7. Dommen angaar ikke direkte noget i p.-retligt Spørgsmaal. Den kan derfor maaske forstaas saaledes, at Hovedindvendingen mod den danske HRdom er, at denne ikke har indladt sig paa Spørgsmaalet om Aftl. § 33 (som ganske vist end ikke var paaberaabt under Proceduren i Danmark). Hvis dette Spørgsmaal var blevet afgjort i Danmark, vilde man muligvis have bøjet sig for Afgørelsen, selvom den in concreto gik det norske Rederi imod.

- 169) Fra Praksis kan nævnes: Citizens Nat. Bank of Orange, Va. v. Waugh, 78 Fed. (2d) 325 (C. C. A. 4th. 1935) der angaar Gyldigheden af en i en Veksel indeholdt Klausul om, at Debitor skulde udrede 10 pCt. i Incasso-Omkostninger.

Instruktiv er Mirgon v. Sherk. 84 P. (2d) 362 (Wash. 1938), hvor de forskellige Staters Love om Rentesatsens Størrelse kolliderede. I Henhold til en i Oregon betalbar Veksel anlagdes der Sag mod Debitor i Staten Washington. Iflg. Oregon Small Loan Act var en Rente af 36 pCt. p. a. lovlig, medens Loven i Washington kun tillod 12 pCt. p. a. Debtors Paastand om, at der forelaa Aager, toges tilfølg. Domstolene i Washington »will not enforce such loans« af p. p.-Hensyn »although permissible at the place of performance«, jfr. Columbia L. R. 1939, 360. I en af de kendte Kupon-Processer, RG 20/2 1880, Bd. 1. 59, antoges det, at et bayersk Forbud mod Anatozismus kunde have særlig Gyldighed, Bärwald 17, Walker 476.

I denne Sammenhæng kan maaske nævnes Spørgsmaalet om en indenlandsk Lov om, at en Hustru er ude af Stand til at kautionere for Mandens Gæld, bør finde udvidet Anvendelse. International Harvester Co. v. McAdam (1910) 142 Wis. 114, 124, NW 1042, afviser, at en fremmed Lov, der giver Hustruen Ret til at kautionere, skulde stride mod p. p., ndfr. 277. En dansk Dom U. f. R. 1912. 83 undgik at komme ind paa det tilsvarende Spørgsmaal, der dengang kunde opkastes i dansk Ret.

- 170) Saaledes anvender RG, 28/3 1930, JW 1932, 591 i Medfør af EG § 30, den tyske Afbetalingslov paa en Tyskers Køb af en, en Hollænder tilhørende, Sejl-Yacht til ca. 40.000 RM. Retsforholdet maatte iøvrigt bedømmes efter hollandsk Ret, der ikke indeholdt særlige Regler om Afbetaling etc. Afgørelsen er blevet stærkt kritiseret under Henviisning til, at ethvert socialt Beskyttelseshensyn maatte være udelukket i det foreliggende Tilfælde, Stulz i J. W. l. c. 592 og Bärwald 42. Hvis Præmisserne skal forstaas saaledes, at den tyske Afbetalingslov er processuelt intern territorial, maa Kritikken siges at være berettiget; men den konkrete Afgørelse maa under Hensyn til Retsforholdets nære Tilknytning til Tyskland anses for fuldt ud teoretisk forsvarlig.

- 171) jfr. om Ferieloven 13/4 1938 Illum, U. f. R. 1942 B. 164.

- 172) Raape 62; Klein 320—21; Frankenstein 205. I denne Forbindelse kan det nævnes, at Lovgivningen i adskillige amerikanske Stater positivt forbyder de af Jernbaneselskaberne for Personalet oprettede Hjælpekasser (»railroad relief associations«) naar deres Vedtægter giver Spillerum for Vilkaarlighed paa nærmere angiven Maade. I et saadant Tilfælde gav Domstolene i Indiana et udtraadt Medlem Ret til Tilbagesøgning af Kontin-

gent, selv om Retsforholdet muligvis maatte bedømmes efter en anden Stats Ret. »Comity does not require the enforcement of the contract entered into in another state when it is in violation of a positive legislative enactment which is declarative of the public policy of the forum«, *Vandalia R. Co. v. Kelly* (1918) 187 Ind. 323, 119 N. E. 257.

- 173) M. H. t. »negligence-clauses« i Transportkontrakter (herunder ogsaa Kontrakter om Telegrafering, *Fox v. Postal Telegraph Cable Co.* (1909) 138 Wis. 648, 120 N. W. 399) har der været lagt en Del Vægt paa Retsforholdets Tilknytning til den Stat, hvor Striden afgjordes, jfr. *The Fri*, Kap. 1 N. 117, *Forepaugh v. Delaware L. & W. R. R. Co.*, 128 Pa. St. 397, 18 Atl. 503 (1889), se *Virginia L. R.* 1937, 294, *Cheatham m. fl.* 199, med Litteraturangivelse. Betydning for den fjendtlige Indstilling har det sikkert haft, at det historiske Udgangspunkt iflg. »common law« — modsat kontinental Ret — er, at saadanne Klausuler er ugyldige, se *Atlanta & W.P.R. Co. v. Broome. C. of Appeal Georgia*, 3 Ga. App. 641, 60 S. E. 355 (1908). *Columbia L. R.* 1931, 496.
- 174) Domstolene i New York har underkendt en Voldgiftsklausul mellem »non-residents«, hvorefter den endelige Afgørelse skulde træffes af den ene Parts »chief engineer«, som »contrary to a declared policy of our courts«, *Meacham v. Jamestown, F. & C.R.R. Co.* 211 N. Y. 346 (1918) 105 N. E. 652.
- 175) jfr. fra hollandsk Praksis p. d. e. S. Domme 12. Maj 1922, N. J. 1923. 48; 2. Sept., 1925, N. J. 1926, 391, *ZIPR* 1932, 848 og p. d. a. S. 20. November 1930, N. J. 1930, 778, *ZIPR* 1932, 849.
- 176) Raape 62.
- 177) jfr. f. Eks. Deuntzer 97, og nu oph. dansk Straffelov 10/2 1866, § 4.
- 178) Det rette er nemlig vistnok, at der paa dette Omraade gælder en »normal« Kollisionsnorm, hvorefter Parternes *Domicil* el. lign. er afgørende for Ægteskabets Gyldighed, jfr. *Restatement* § 132 b), om »incestuous marriage« og d), om Overtrædelse af særlige Lovbestemmelser, alt dog under Forbehold af, at det særlige o.p.-Hensyn ikke gør sig gældende, § 134. Denne Formulering vil formentlig kunne anerkendes i en Række andre Lande.
- 179) *Personalstatutet* 410 ff.
- 180) *Ussing, Alm. Del* (1942) 264.
- 181) *Koeppel* 102.

Kapitel 17. Begrænset Kompetencevillje.

- 182) At Lovene til Gengæld ofte gør Krav paa at gælde ubegrænset indenfor dette er i denne Sammenhæng uvedkommende.
- 183) *Klein, Niemeyer*, Kap. 1, N. 106, og *Frankenstein* I. 579, II 240 og 209 f., jfr. *Borum Guldsklausulmaalet* 328.
- 184) jfr. *Eckstein* ndfr. 140, og *Nial* 46, *Borum Guldsklausulmaal* 328, *Bagge* 190—92, *Duden* 620.
- 185) jfr. f. Eks. *Duden* 617, *Koeppel* 64—65 og *Raape* 80 og 307.

- 186) jfr. Raape, Kommentar Bd. VI, 2 (1931) 806.
- 187) Raape l. c. betvivler, at saadanne Love virkelig eksisterer, og ogsaa Duden 620 er forbeholden.
- 188) Duden l. c.
- 189) Det kan opfattes som et Forsøg paa at dreje den almindelige Anskuelse ind paa dette mere farbare Spor, naar Koeppe 61 refererer Niemeyer og Frankenstein saaledes: »Sie unterstellen *von vornherein, d. h. ohne in in eine nähere Prüfung der betr. Vorschriften einzutreten*, den meisten staatspolitischen Anordnungen von der Art der Kriegs-, Wirtschafts- und Währungsgesetzgebung einen territorialen Geltungswillen. Diese Gesetze wollen ihrer Meinung nach grösstenteils nur im eigenen Staatsgebiet anerkannt werden — — — wollen jedoch nur den eigenen Richter binden.« (processuel Territorialitet, 105), (udh. her).
- 190) Koeppe's Referat er næppe korrekt. Frankenstein I, 578 siger blot, »ja sie beanspruchen *gar nicht selten* überhaupt keine Geltung ausserhalb des Staatsgebiets.« og II. 209: »Es bedarf aber *in jedem Fall* erst der Prüfung, ob das Heimatrecht für seine Währungsvorschriften extraterritoriale Geltung beansprucht oder nicht.« (udh. her).
- 191) Saaledes den danske Prisaftalelov 1937 § 8 og Prislov § 11, ndfr. 171 samt dansk Lov Nr. 179 20/8 1914.
- 192) »Die Erfassung der Tatbestände mögen sie im Inland oder Ausland zur Beurteilung kommen«, Duden l. c.
- 193) Raape l. c., jfr. om Aager f. Eks. Deuntzer, 107—08.
- 194) jfr. en sovjetrussisk Erklæring, cit. af Frankenstein, I 579, N. 1.
- 195) jfr. Koeppe, 58: »Die zumindest als voreilig anzuspreekende Bemühung, den Willen des Gesetzes einer einschränkenden Auslegung zu unterziehen, ist, solange sie sich nur auf allgemeine Erwägungen über das ausschliessliche Interesse des Gesetzes an Vorgängen im eigenen Wirtschaftsgebiet u. ä. stützen kann, von zweifelhaftem Wert und kommt einer Verbesserung der Vorschrift zuweilen recht nahe. Derartige einschneidende Folgerungen dürften erst bei Vorliegen einer eindeutigen Meinungsäusserung des Gesetzgebers selbst gerechtfertigt sein.«
- 196) »Mit dem eigentlichen IPR hat das nichts zu tun«, Raape 307.
- 197) Koeppe 56, 65.
- 198) »Das ist zwar bisher, soweit bekannt, von keiner Seite in Abrede gestellt worden, und die soeben gebotene Auswahl aus der Praxis, die Einhelligkeit der Meinungen, könnte dazu verführen, jedes Bedenken fallen zu lassen. Und doch mag sich der Vergleich mit den Schwierigkeiten aufdrängen, die vor der Zulassung der Rückverweisung (des durch die *lex fori* für zuständig erklärten Rechts auf diese) zu überwinden sind. Geht es dort darum, ein Recht deshalb nicht anzuwenden, weil es nicht angewandt werden will, so hier um dasselbe anlässlich eines einzelnen Gesetzes. In beiden Fällen beachtet der Richter nicht nur das fremde materielle Recht, sondern auch die fremden Kollisions- oder Ortsnormen, sobald er sich nach dem Geltungswillen richtet«, 65.
- 199) Koeppe 67 og 68.
- 200) Om dette Udtryks Uoversættelighed, Borum 2.

- 201) Koeppel 68, jfr. Raape 41: »Immerhin ist auf eines zu achten, den Tatbestand der fremden Sachnorm müssen wir hinnehmen, wie er ist, also auch diejenigen ihrer Voraussetzungen, die sie örtlich binden, z. B. solche der inländischen Staatsangehörigkeit, des inländischen Wohnsitzes, des inländischen Erfüllungsortes. Sich über sie hinwegsetzen, hiesse die Sachnorm selbst verändern. Diese Voraussetzungen sind materiellrechtlicher Art, gehören zum Tatbestand der Sachnorm, sind ein Stück ihrer selbst. Die Geltungsschranke liegt hier in der Sachnorm selbst.«
- 202) Koeppel 67.
- 203) jfr. Koeppel 69 (om den internationale offentlige Rets Normer) og 67 (om en speciel »Ausdehnungsnorm« i en fransk Lov af 1936 — der forøvrigt kun gjaldt i nogle faa Maaneder).
- 204) Raape 3.
- 205) jfr. Raape 42. N. 1.
- 206) 2.
- 207) »Indem der Gestezgeber die Kollisionsnorm aufstellt, regelt er das in Betracht kommende Lebensverhältnis nur mittelbar, nämlich indem er die Rechtsordnung angibt, der die Sachnorm zu entnehmen ist.«
- 208) Zitelmann 254, 256, 258, jfr. 252—53: »ein Satz ist immer ein materieller Rechtssatz, wenn eine bestimmte materiellrechtliche Wirkung an einen gewissen Thatbestand angeknüpft ist;«, 251; »Kollisionsnorm, wenn er Herrschaftsabgrenzung gegenüber der Anwendbarkeit fremdstaatlicher Gesetze sein will; er ist materielle Norm, wenn er eine Herrschaftsabgrenzung, kraft deren das deutsche Recht an sich massgebend ist, bereits voraussetzt. (256)«.
- 209) 27, jfr. 173.
- 210) 174. »Nehmen wir zur Illustrierung des Unterschieds ein Beispiel. Art. 108 des Code de commerce bestimmt: »Toutes actions contre le commissionnaire et le voiturier, à raison de la perte ou de l'avarie des marchandises, sont prescrites, après six mois pour les expéditions *faites dans l'intérieur de la France*, et après un an pour celles *faites à l'étranger*.« Es ist evident, dass hier die Ortsbeziehung zum Inhalt, nicht zur Intensität des gesetzgeberischen Willens gehört. *Die Verjährung ist so geregelt für Expeditionen nach dem Inland, anders für Expeditionen nach dem Ausland.*« (27) (udh. her). »Wir müssen also stets untersuchen, sobald wir auf ein Auslands-gesetz verwiesen sind, welches Bestimmungen räumlicher Natur enthält: ob solche räumliche Beziehung zugehörig ist dem sachlichen Inhalt oder lediglich der räumlichen Intensität des ausländischen Gesetzes.« 28.
- 211) herimod Nussbaum 398 f.
- 212) Raape 307.
- 213) Om man kan drage Grænsen efter, om Normen kun har en enkelt bestemt Lov for Øje (Sachnorm) eller om de Retsordner, den opererer med, er udskiftelige, idet den anvender samme Princip paa Love om det paagældende Retsforhold, uanset fra hvilket Land de hidrører (Kollisionsnorm), synes tvivlsomt.
- 214) Det som Undt. 1 anførte Synspunkt har derimod en forholdsvis betydelig Rækkevidde, og heri maa Forklaringen paa det af Koeppel 67 anførte For-

hold søges. Den omtalte Begrænsning af den franske Lov har ikke kollisionsretligt Indhold; men der er god Grund til at expandere efter et o. p.-Synspunkt.

215) Kahn 18 ff. 23 ff.

216) Raape 45 f.: ikke i Obligationsretten, cfr. dog f.Eks. Melchior 192 f.

217) Melchior 59—60 bestrider, at der kan opstilles nogen Sondring mellem Kollisionsnorm og Sachnorm i de her omhandlede Tilfælde og mener, at der altid maa være Tale om »bedingt anwendbare Kollisionsnormen«. Skulde dette være rigtigt, vil dog den lige anførte reale Overvejelse føre til at anerkende den i den fremmede Ret indeholdte Begrænsning i de anførte Tilfælde, selvom man — med Melchior — klassificerer dem som Kollisionsnormer. For Melchior kan det iøvrigt aldrig blive af Betydning at drage Grænselinien, idet han, 192 ff., slutter sig til Renvoi- og Weiterverweisungsprincippet.

218) Jur. T. 1917. 246 f., 248—49.

219) Koepfel 56—61.

Afsnit III. Heterogenitet (Territorialitet).

Underafsnit I. Territorialitet og ordre public.

Kapitel 18. Forholdet mellem Territorialitet og ordre public.

- 1) I Begyndelsen er det vel nærmest den begrænsede Kompetencevilje, der haves for Øje, Klein og Niemeyer ovenfor. (Kap. 1, N. 106). Senere er det Lovenes »Geltungskraft«, der anses for begrænset og tildels for udvidet, se de øvrige l. c. anførte Forfattere, og navnlig Neumeyer og Koepfel, se l. c. N. 107. I Skandinavien er det især Nial, Bagge l. c. N. 122, og Borum, l. c. N. 156—158, der giver klart Udtryk for Synspunktet. Borum, Guldkausulmålet 328, tager udtrykkelig Afstand fra Nussbaum, ndfr. N. 3. Ved Guldkausullove byder Henvisninger til O. P. Læren ifølge Borum »en meget ringe Vejledning«.
- 2) Koepfel 99, anfører, at engelsk Ret i to Afgørelser, *Ralli Brothers v. Companis Naviera Sota y Aznar*. (1920) 1 K. B. 614; aff. (1920), *Law Times Report* 123, 375; 2 K. B. 287 (C. A. 1920), *Hibbert* 215 og *De Béeche v. South American Stores* (House of Lords 1934) (1935) A. C. 148, har anerkendt fremmede økonomisk-politiske Love, der var gældende paa Opfyldelsesstedet. Disse Afgørelser, hvis Realitet der nedfr. vil blive Lejlighed til at omtale, kan dog ikke opfattes som Udtryk for, at Retsopfattelsen principielt har ændret sig, jfr. *Trinidad Shipping Co. v. Alston & Co.*, *Law Times Reports* 123, 476 og ndfr. 171 og 181.
- 3) navnlig Nussbaum: »Indessen sind solche Gedankengänge abzulehnen. Zu prüfen ist nur, ob das ausländische Gesetz der inländischen öffentlichen Ordnung oder den guten Sitten widerspricht. Ist dies nicht der Fall, so ist das ausländische Gesetz anzuwenden. Die Unterscheidung, ob das Gesetz auf »wirtschafts- und staatspolitischen Rechtsgrundsätzen« bzw. auf solchen der Polizei und Sicherheit beruht, oder ob dies nicht der Fall ist, ist weder in den Grundgedanken des IPR begründet noch praktisch durchführbar, ...« IPR 71—72; »Some courts have set forth the theory that exchange control is »territorial« in nature and therefore inapplicable outside the regulating state. The concept of »territoriality« (in the writer's opinion, one of the most cryptic and confusing in the doctrine of conflict of laws) is especially inappropriate if applied to exchange control which, as was seen, is extraterritorial to the utmost«, *Money* 487.
»The proper explanation for the attitude of the courts is that foreign exchange control is repugnant to the public policy (ordre public) of the

forum ... (The »territoriality« theory ... though more rigid, is very close to the public-policy doctrine.)« Money 487—88 m. N., jfr. ogsaa i Guld-klausulmålet 301.

Knoph, se Kap. 1 v. N. 188, betragter ogsaa de territoriale Love som en Anvendelse af O. P. Klausulen, »eller — kanske snarere som en utvidelse av eller analogisk tilpasning til det område som den normalt behersker« — »Hvordan man rettslig karakteriserer dette kan være forholdsvis likegyldigt: Om man holder det for å være et utslag av ordre public-reglen, eller for en nyansering av de vanlige internasjonal-privatretslige regler, der jo aldri er beregnet på å anvendes stivt og absolutt, eller endelig erklærer den internasjonale privatrett for uvedkommende i såanne tilfelle, og faller tilbake på andre synspunkter for å løse spørsmålet om den fremmede lovs herredømme i rummet«, 360—61.

Malmar henfører de territoriale Love til o. p.; men bemærker dog, at de to Synspunkter ihvertfald ofte gør sig gældende samtidigt.

- 4) ovnfr. 1. c. N. 108.
- 5) saaledes Niboyet, *Revue Crit.* 1935. 144.
- 6) Koeppe 109.
- 7) Koeppe 119.
- 8) jfr. dog f. Eks. Kap. 1. N. 108 om Neumeyer og Koeppe.
- 9) Sondringen »ist weder in den Grundgedanken des IPR begründet noch praktisch durchführbar; sie würde die unvermeidliche Unsicherheit, welche durch den Begriff des ordre public hervorgerufen wird, zum Schaden des internationalen Rechtsverkehrs um eine weitere vermehren«, Nussbaum IPR. 71.
- 10) Allerede af den Grund, at den spiller langt den største Rolle udenfor IPR, i den internationale offentlige Ret, medens den indenfor IPR kun forekommer ved »paritetiske« Normalstatuter som *lex rei situs* og *lex comisi delicti* etc., der ikke i nogen Henseende synes at adskille sig principielt fra andre Normalstatuter, se ovnfr. 82.
- 11) forsaavidt angaar begrænset Kompetencevilje, dog kun i Forbindelse med den ofte samtidig tilstedeværende expansive interne Kompetencevilje. Den singulære materielle Territorialitet behøver ikke nødvendigvis at føre til Dispariteter, se ovnfr. 84.
- 12) »Bei aller Verschiedenheit erfüllen sie im System des IPR eine ähnliche Funktion«, Koeppe 119. »Es ist also nichts grundsätzlich Neues, was mit der Vorbehaltsklausel bezweckt wird (gegenüber der auf d. Beschränkg. d. Geltungskraft gestützten mat. Territ.) nur eine verschiedene Methode.« 1. c. 120.
- 13) nemlig ved en eventuel materiel Territorialitet, jfr. ovnfr. samt ved en expansiv Anvendelse af O. P. Klausulen, se 84 og 121.
- 14) jfr. 63, 68 og Neumeyer 425.
- 15) Man træffer almindeligt »eine Rechtsüberzeugung, dass Privatrechtssätzen, die mit öffentlichem Recht des Auslands verbunden sind, die Anwendung im Inland versagt bleibt«. Men denne Antagelse »schießt ... auf das ganze öffentliche Recht bezogen, weit über das Ziel. Müsste darnach doch jeder

Vollstreckungsakt, den das Ausland in Zivilsachen vornimmt, rechtlicher Beachtung entzogen sein«, Neumeyer 426.

- 16) Koeppel 89. Neumeyer selv medtager ogsaa Love, der alene skal beskytte private, 250, 430, 431, f. Eks. Opskrivningsregler, 203—04. Dette er ihvertfald en vis Udvidelse af de konventionelle Begreber om offentlig Ret, hvis saadanne skal henføres til Grænseomraadet.
- 17) se ndfr. 144 f.
- 18) jfr. nærmere i Afsn. IV.
- 19) Koeppel, 97, anfører rigtig, at en Dom ofte anvender cumulatv Begrundelse, og ser heri et Tegn paa Usikkerhed. Det kan jo ogsaa opfattes som Bevis paa, at de to Forhold er meget nært beslægtede.
- 20) Langen, J. W. 1936. 1869 ff.; Koeppel 120: ogsaa ved Territorialitet reproberes »untragbare als schädlich empfundene Normen«.
- 21) se ndfr. 239 f.
- 22) Herved kan man særligt henvise til Neumeyer 229, der med Henblik paa Forskellen bemærker, at ved o. p. adskiler de to Landes Retsopfattelse sig saa meget fra hinanden, »dass es anstössig erscheint, wenn die öffentliche Gewalt des Inlands zu einer Verwirklichung der auf sie gegründeten Rechtssätze beiträgt.« 229 ... »Anders als in dem früher besprochenen Fall wird bei einer solchen Berufung auf die öffentliche Ordnung über die Auswirkung des fremden Rechtssatzes auf das Inland ein Unwerturteil gefällt«. Naar Neumeyer videre vil udlede en Forskel i Udfyldningsspørgsmaalet, 230, jfr. 239, er dette urigtigt.
- 23) jfr. f. Eks. Sverige m. H. t. Guld klausullove.
- 24) BG 18. September 1934, 60, II, 294.
- 25) Man fastholdt, at den tyske Deviselov var i Strid med »grundlegenden Schweizer Rechtsanschauungen«, Koeppel 124, men henviste til, at de Schweiziske Regler var udsprunget af en af Udlandets Forholdsregler fremkaldt Nødsituation, BG 8. Oktober 1935, 61. II. 242.
Saadanne Retorsionsbetragtninger er dog næppe fyldestgørende og kan ihvertfald kun paaberaabes i specielle Tilfælde.
- 26) Bd. 108. 241, JW. 1924. 667.
- 27) Nussbaum IPR, 7 f.
- 28) med Undtagelse af Frankenstein og Koeppel.
- 29) jfr. ndfr. 236 m. N. om Klein, Raape, Neumeyer, Borum.
- 30) Hvis man kun antager, at O. P. Reglen krænktes, naar Udstedelsen af en tilsvarende Lov vilde ryste Domslandets Retssystem, vil der blive saa faa O. P. Tilfælde, at Territorialitet bliver det eneste af de to Begreber, der overhovedet faar Betydning, jfr. 318.
- 31) jfr. ovnfr. om Schweiz. I Holland gav man efter de store Guld klausulsager i 1935, ndfr., en Guld klausullov d. 24/5 1937, Nussbaum, Money 358.
- 32) jfr. ndfr. 331 f. Eks. navnlig m. H. t. Opskrivningslove og andre tilbagevirkende Love, samt exceptio plurium.
- 33) se ovnfr. 9 og 20 m. N.
- 34) jfr. ovnfr. l. c. navnlig om Knoph.

- 35) se ndfr. 142 om Misforstaaelserne af Neumeyer.
- 36) se ovnfr. 7.
- 37) jfr. ovnfr. b. og Læren om »Anwendung« etc., 7—8.
- 38) Omvendt er forekommet, at der, naar Domslandet befinder sig i en spændt udenrigspolitisk Stilling overfor Lovlandet, ligefrem kan være en almindelig Opinion, der ønsker den moralske Fordømmelse udtalt, jfr. herved Columbia L. R. 1938. 1490 ff. om Holzer-Sagen og forskellige Værker af Plesch og Domke.
- Forøvrigt er det jo ogsaa en behageligere Fremgangsmaade at fingere en indenlandsk Lov med intern expansiv Kompetencevilje som Grund til Udelukkelsen af fremmed Ret.
- 39) Cohn 248—49, ovnfr. 69. »Richtig ist nur, dass zahlreiche Sachnormen ausdrücklich oder stillschweigend inländische Tatbestandsmerkmale aufweisen. Aber es ist offenbar unrichtig daraus abzuleiten, dass solche Sachnormen von sich aus darauf verzichteten, auf die unter sie fallenden Tatbestände angewendet zu werden, falls die daraus entspringenden Rechtsfolgen zufällig bei einem ausländischen Gericht zur Beurteilung gelangen«, Nussbaum, IPR 71.
- 40) se ovnfr. 68.
- 41) 120.
- 42) Ved O. P. Klausulen bliver »nur die Berührung zum eigenen Rechtsgebiet ins Auge gefasst.«, l. c. Indenfor den materielle Territorialitetslære »bevægt man sig im fremden Recht selbst und untersucht die Lokalisierung in dessen Gebiet.« l. c.
- 43) ovnfr. 7—8.
- 44) ovnfr. 8.
- 45) navnlig af Klein 322. Udgangspunktet maa altid tages i det »einzelnen Rechtsfall«. Koeppel 97 og 120 betoner stærkt dette i bevidst Modsætning til Territorialitetslæren. De af O. P. Klausulen »betroffenen fremden Rechtsnormen behalten den »Extraterritorialeffekt« des IPR, da er ihnen nicht grundsätzlich ihrer Natur wegen entzogen, sondern nur des Grundes ihrer konkreten Wirkung wegen im Einzelfall ausser Acht gelassen wird«, 120.
- 46) »revenue laws«.
- 47) Saaledes er det nærmest Relativitetsspørgsmaalet, Koeppel tænker paa, naar han karakteriserer Forskellen, 120.
- 48) se ndfr., navnlig 307 f.
- 49) eventuelt underkaste den en Særbehandling.
- 50) under iøvrigt lige Omstændigheder m. H. t. de i Afsn. V omhandlede Forhold.
- 51) Koeppel 120 betragter dette Synspunkt som en afgørende Forskel ovfr. romansk Lære. Dette er ogsaa rigtigt, men noget Kriterium for Sondringen mellem Territorialitet og o. p. foreligger ikke.
- 52) saaledes Koeppel 119 og Minoritetens Votum i svensk HD i Skandia-Sagen 30. Januar 1937, ndfr. Kap. 19, N. 33.
- 53) Neumeyer 251. Da der formentlig ikke findes materielt territoriale Love, 229 f, bliver det altsaa mere af systematisk end af reel Betydning at frem-

hæve de to »Skanser«. De vil i Praksis alene forekomme, naar en Dom først fastslaar, at den fremmede Lov *ikke* er processuelt territorial og dernæst drøfter dens Forhold til O. P. Reglen.

- 54) Neumeyer l. c.: Den processuelle Territorialitet ligger »ausserhalb des Bereichs der Vorbehaltsklausel«. Den er »eine selbständig neben sie tretende Rechtseinrichtung, bei der es sich gleichfalls um den Ausschluss einer Anwendung fremden Rechts handelt. Die beiden Einrichtungen sind aus getrennter Wurzel erwachsen. Bei der Vorbehaltsklausel steht die altüberkommene Anwendungen des zuständigen Rechts in Frage, bei der sich Schwierigkeiten der Durchführung ergeben haben. Soweit dagegen artfremde Eingriffe von einer Anwendung ausgeschlossen bleiben, handelt es sich um Beziehungen zwischen den Rechtsordnungen, die noch nicht geknüpft sind.«
- 55) Undertiden er det dog ikke ganske let at tolke Terminologien. F. Eks. reprobierer Dommen i den danske Bondy-Sag, U. f. R. 1917, A. 429, en tysk Lov om Likvidation af Termnsforretninger, som en »af den tyske Lovgivning af Krigshensyn hjemlet vilkaarlig Indgriben i et af Kontraktens væsentlige Vilkaar.« Af historiske Grunde — hele den da foreliggende danske Literatur omhandler alene O.P.-Reglen — maa det antages at være O.P.-Reglen man har for Øje. Dette bestyrkes af, at Borum 147 (jfr. Juristen 1939. 632) i en Sammenhæng, hvor O.P. omhandles, omtaler Joint Resolution som »et af den amerikanske Stats Interesser dikteret vilkaarligt Indgreb i ældre Kontraktforhold.« Nussbaum, der kun anerkender O.P.-Begrebet, taler, Money 493, om »onesided measures«. Naar Ussing, U. f. R. 1941 B. 131 og 142 taler om »ensidig Tilsidesættelse« og »ensidige Bestemmelser«, der ikke kan anerkendes i Udlandet, er det formentlig ogsaa O.P.-Reglen, der tænkes paa.
- 56) navnlig Nussbaum og tildels Knoph.
- 57) se ndfr. 142 f.
- 58) Koepfel 88: »Die privatrechtlichen Reflexe des öffentlichen Rechts werden als Fremdkörper nicht nur in der Berücksichtigung durch das IPR, sondern schon im anzuwendenden materiellen Recht selbst empfunden.«
- 59) Neumeyer 488, 203.
- 60) Se 87 m. N. 2. En endnu ældre og ret træffende Terminologi er den af Bartolus anvendte, se 2. Man kunde herefter tale om »odiose« Love, hvorved man giver Udtryk for, at O.P.-Reglen opererer med visse etiske Kriterier. Udtrykket er dog maaske for akcentueret under Hensyn til den moderate Misbilligelse, der i Virkeligheden er Tale om, se Afsn. IV.
- 61) 317—18: »Vorbehaltsklausel«.
- 62) f. Eks. Raape, ndfr. 176, taler dog herved om o. p.
- 63) Ndfr. 307 f om Opskrivning.
- 64) jfr. nærmere ndfr. 344 f.
- 65) se 166—67 ved poenale Love.
- 66) Nemlig Muligheden for Uoverensstemmelse mellem Fordringens *lex causae* og Normalstatutet for Fordringens Overdragelse.

Underafsnit II. Økonomisk-politiske Love.**Kapitel 19. Analytisk Vurdering af moderne Teori
om økonomisk-politiske Love-**

- 1) herom 53 f.
- 2) omend dog maaske ikke helt saa langt som almindelig antaget, se ndfr. Kap. 22, N. 2 og 31.
- 3) »Wirtschaftsrechtliche Gesetze«, Koeppel 95.
- 4) jfr. ovenfor om Klein og Niemeyer og spec. m. H. t. Guld klausuler, Frankenstein II, 209—10, Kap. 17, N. 183.
- 5) III. 2. 342 f. og 344.
- 6) se straks nedenfor.
- 7) IV. 203—04. Det er ukorrekt, naar det ofte anføres, at Neumeyer anser alle Guld klausullove for processuelt territoriale. Saaledes Borum, Guld klausulmålet 328, Bagge 171, Koeppel 88.
- 8) se foregaaende Note.
- 9) Das Geld (1925) 177 ff.
- 10) Money (1939) 377 ff.
- 11) IPR 257 f.
- 12) Nussbaum taler her, i Overensstemmelse med sit almindelige Syn paa Territorialiteten, om O. P. Cfr. om Joint Resolution i Guld klausulmålet 301 ff.
- 13) se om »Fehlen von Kollisionsnormen«, 76, »Einwirkung öffentlichen Rechts« 266 f., »Währung« 272 ff og om »Aufwertung« 294 ff.
- 14) om Tvangskurs, hvormed ligestilles Opskrivning, 121, og Guld klausullove, 113, Nial 46 N. 3.
- 15) 114 ff.
- 16) 116.
- 17) 1. c.
- 18) 1. c.
- 19) 1. c.
- 20) 117.
- 21) »Das Richtige wird es sein, in der Anerkennung eines ausländischen Zwangskurses ebenso weit zu gehen wie bei der Inanspruchnahme der Auslandsgeltung für den eigenen Zwangskurs.« 117.
- 22) U. f. R. 1933 B. 277.
- 23) T. f. R. 1934. 42 ff.
- 24) saaledes som det fremgaar af Udviklingen 33 N. 3 ff. om Hensynet til Inflationsfare og Debitorerne.
- 25) 35 i N.; 47 f. Baade Nationalitet og Domicil kan her have Betydning, 47 N. 1.
- 26) 48. I saa Fald — men ogsaa kun da — kan ogsaa udenlandske Debitorer nyde godt af Guld klausulloven, 48 N. 3. Den svenske Guld klausullov 1932 har tilsvarende Begrænsninger i Kompetenceviljen, 49—50.
- 27) Guld klausulmålet 326 ff.

- 28) 334, særlig naar denne beror paa Parternes udtrykkelige Vedtagelse.
- 29) 327—28.
- 30) 334, jfr. 331 ff. Borum har senere, Juristen 1939. 625 ff, 2. Udg. 144, betonet lignende Synspunkter for Determinationen af det almindelige Kontraktstatut og tillægger Parternes Aftaler m. v. den største Betydning. Sandsynligvis vil *lex causae* og den for Guldklusulloverne afgørende Tilknnytning falde sammen, se herved 2. Udg. 148 om skandinavisk Domspraksis.
- 31) Den svenske Stats Obligationer af 1924 falder under Joint Resolution. »Nogen Kompetenceoverskridelse ligger der efter min Formening ikke heri fra den amerikanske Lovgivnings Side«, Guldklusulmålet 334.
- 32) ZIPR 1935. 622.
- 33) T. f. R. 1937, 158 ff. i Overensstemmelse med det af Bagge udformede Minoritets-Votum i Guldklusul-Sagen Skandia ctr. Riksgäldkontoret, der afgjordes af den svenske HR, 30. Januar 1937, N. J. A. 1937. 1 ff. U. f. R. 1937 B. 184, T. f. R. 1938. 570.
- 34) 195.
- 35) 208.
- 36) Med Urette, se ndfr. N. 65.
- 37) 195.
- 38) 199. Som Tilknyningsmoment fremhæves, 193, Betalingssted i Forbindelse med Møntsort.
- 39) Bagge 199 og 208.
- 40) altsaa ligesom Borum, se Bagge 201—02. Bagge synes at kræve baade Betalingssted i Lovlandet og Betaling i Lovlandets Mønt, se 193, ovnfr. N. 38.
- 41) T. f. R. 1937. 357.
- 42) ndfr. 298 f.
- 43) se 158.
- 44) I den svenske Skandia-Sag antog Majoriteten indenfor Højesteret uden videre Joint Resolutionens Anvendelse som følgende af, at Normalstatutet var amerikansk Ret. N. J. A. 1937. 13. Af Præmisserne i den norske HR's Afgørelse (Plenum) 8. December 1937, Norsk Rt. 1937. 888 ff. U. f. R. 1938 B. 16, N T f. int. R. 1939, 206, kan vistnok sluttes, at Retten tager Afstand fra at undergive Love med offentligretlige Elementer en Særbehandling, Knoph, T. f. R. 1938. 55. Hvad der navnlig har Betydning, er formentlig Udtalelsen om, at amerikansk Ret maa anvendes »uten hensyn til obligasjons-ejernes nasjonalitet og bosted«. Dansk HR, 30. Januar 1939, U. f. R. 1939, 296: Efter Indholdet af Obligationerne maa det antages, at *lex causae* var den i de forenede Stater gældende Lovgivning, »og at *saaledes* ogsaa Bestemmelserne i Joint Resolution af 5. Juni 1933 kom til Anvendelse paa Obligationerne« (udh. her).
- 45) Det, der har skabt Uklarheden, er, at Neumeyer i Bd. I—III af sin internationale Forvaltningsret kun omtaler »Innere Verwaltung«. I Virkeligheden er denne Del af Værket, hvor man ser alle tænkelige Regler, f. Eks. om Jernbaner, Postvæsen etc. snart blive anvendt, snart blive udelukket, en Gennemgang af de tyske Loves interne Kompetencevilje. Nogen

- direkte Anvendelse af udenlandske forvaltningsretslige Love finder efter almindelig Opfattelse ikke Sted, jfr. herved Melchior 267 og ovnfr. Kap. 8.
- 46) jfr. ovnfr. N. 30 om Borum. Bagges Udtalelse, 192 n, kunde tyde paa, at han tænker paa »Specialstatuter«.
- 47) jfr. om Forskellen mellem disse Begreber ovnfr. 83.
- 48) jfr. Borum Guldklusulmålet 330: »Domstolen skal med andre Ord her, ganske ligesom ellers indenfor den internationale Privatret søge at komme til Klarhed over det efter den nationale Retsopfattelse afgørende Tilknytningsmoment i international-privatretlig Henseende, idet Formodningen er for, at Staten vil anerkende fremmede Love i samme Omfang, som den gør Krav paa extraterritorial Virkning for sin egen Lovgivning.«
- 49) saaledes m. H. t. Opskrivning f. Eks. Borum 156.
- 50) Koppel, Raape, Bagge og Nial, se ndfr. 176 og 230.
- 51) lex causae eller Specialstatuter.
- 52) jfr. Ussing, Dansk Obligationsret, Alm. Del, (1942) 35 (cfr. dog maaske Borum, Juristen 1939, 632 og 2. Udg. 147: »et af den amerikanske Stats Interesser dikteret vilkaarligt Indgreb i ældre Kontraktforhold«). Det er egentlig forbavsende, at de skandinaviske Forfattere (Nial, Bagge, Borum og tildels Knoph), der har beskæftiget sig med Ecksteins Teori, har lagt saa ringe Vægt paa det aparte Udgangspunkt, jfr. dog Bagge 172, 175—76. Nial 46 N. 3 nøjes med koldsindigt at konstatere, at Eckstein »i princip är valorist«.
- 53) Den af Nial 47 anførte Indvending, at en Stat, som ikke selv har nogen Guldklusullov, skulde vægre sig ved at anvende udenlandske Guldklusullove, beror, som Borum anfører (Guldklusulmålet 330), paa en fuldstændig Misforstaaelse af Ecksteins Standpunkt. Man skal »prøve i hvilket Omfang man efter den i denne Stat herskende Opfattelse kan antages at ville forlange en tilsvarende Lov respekteret i Udlandet«, Borum l. c.
- 54) Nial 47: »Och över huvud är det icke säkert, att en stat som i ena eller andra syftet stiftar en guldklusullag, för densamma gör anspråk på just samma internationella tillämpningsområde, som den kan vilja medge en annan stats guldklusullagsstiftning.«
- 55) Det er jo, som Borum l. c. paaviser, det, som Eckstein konsekvent maa tænke paa.
- 56) Det maa være berettiget at tillægge Eckstein Tendenser til at ville videreføre sine Synspunkter; thi Eckstein betragter øjensynligt Tvangskurser etc. som saa stærkt offentligretligt præget, at hans Vurdering ikke staar tilbage for en fordomsfri Vurdering af f. Eks. Deviselovgivningen. Kun ved Love, der ikke gør Indgreb i private Retsforhold, f. Eks. Skattelove, kan man iflg. Eckstein forholde sig passiv, se Bagge 173.
- Omvendt vil Ecksteins Lære, forsaavidt angaar Lande med nominalistiske Anskuelse, føre til, at Tvangskurser anerkendes extraterritorialt, jfr. Bagge 174; men hermed er ikke udtrykt noget, der ikke i Forvejen følger af normale i. p.-retlige Regler.
- 57) Maaske er Nial, 47, tilbøjelig hertil, jfr. ovnfr. N. 54.
- 58) 115.
- 59) 116.

- 60) 118.
- 61) IV 243 ff. »mit Rücksicht auf ihre systematische Zugehörigkeit«, 425.
- 62) IV 424 ff. »Hier jedoch ist deren Begründung nachzubringen und soll die wissenschaftliche Annäherung an eine Lösung verfolgt werden.«
- 63) IV 202—03, 433—34 og 475—76.
- 64) Vigtig er især Fremstillingen i Bd. III, 2 (1930) 306 ff., navnlig m. H. t. Guld klausulspørgsmaalet, 337 ff. Koeppel bemærker om Neumeyer: »Er ist zu seiner Folgerungen auf induktivem Wege, von Währungsrecht ausgehend, gelangt. Misst er anfangs währungspolizeilichen Vorschriften keine Bedeutung bei, so wird diese Annahme alsbald zu einem System erweitert.«, 87—88. De tre første Bd. handler dog blot om »Innere Verwaltung«, altsaa den interne Competencevilje.
- 65) Saaledes synes Bagge at lægge Vægt paa Gruppen A og den dertil hørende materielle Territorialitet, jfr. Bagge 170, 190 og 168. Omvendt interesserer Koeppel sig alene for Gruppen B. og dennes processuelle Territorialitet, Koeppel 87, 88 og 105.

Om A-Gruppen udtaler Bagge, at den maa behandles efter normale i. p.-retlige Regler, se 168 om »godartede« Guld klausullove; men 170 tales dog om det specielle Formaal, vist nærmest opfattet som begrænset Competencevilje.

Bagge synes at mene, at der ogsaa i B-Gruppen foreligger en Form for materiel Territorialitet — omend sandsynligvis afgrænset paa anden Maade end i A-Tilfældene, nemlig saaledes, at der skal særlig meget til for at naa fra processuel til materiel Territorialitet, 170, 171 og 192. »Är åtgärden ej inriktad på att tjäna enskilda, utan ingreppet i de privat-rättsliga förhållandena omedelbart tjänar statliga behov, måste särskilda grunder komma till för att den ena staten skall tjäna den andra statens särintressen«, 170.

Forholdet er saaledes det, at Bagges egen Formulering, ovenfor, forsaavidt angaar A-Gruppen, er i fuldstændig Overensstemmelse med Neumeyer, medens der paa den anden Side m. H. t. B-Gruppen er en Væsenforskel mellem de to Opfattelser.

Bagges Opfattelse skyldes muligvis en Udtalelse af Neumeyer 250: »Um aber irgendwelchen Sonderzwecken des Auslands sich dienstbar zu machen, müssen für den Staat besondere Gründe hinzutreten.« Denne Sætning refererer sig dog tydeligt nok til hele Omraadet, artfremmede Indgreb, og de Tilfælde, hvor de særlige Grunde til at anvende fremmed Ret foreligger, er den Underafdeling, som bestaar af A-Gruppen. Dette ses af den umiddelbart følgende Tilføjelse: »Dass solche Gründe bestehen können, zeigt jeder Blick auf Zwangsvollstreckungen des Auslands.« Tvangsfuldbyrdelse er nemlig et Eksempel, der, navnlig naar henses til Udtalelse 431, klart henhører under Gruppen A. Ihvertfald kan det umuligt henføres under Gruppe B.

Koeppels Misforstaaelse skyldes muligvis 243 om o. p.-Klausulens Forhold til de artfremmede Indgreb; men naar dette Sted sammenholdes med 251, er Gruppedelingen klar nok. Koeppel overser dog ikke A-Grup-

pen, men mener, det her kommer an paa lex causae, se Koeppel 88 m N. 151 Dette fører igen til, at Koeppel fremsætter en efter hans Mening ny Tanke, som Neumeyer skulde have ladet uanset, nemlig at undergive visse rent privatretlige Regler en Særbehandling, 89: »....auch Privatrecht nicht öffentlichrechtlichen Ursprungs zuweilen den gewöhnlichen Kollisionsnormen zu entziehen.« Som det vil fremgaa, er det imidlertid uberegtiget at kritisere Neumeyer for at have ladet denne Opgave ligge. Udtalelsen, Koeppel 26, maa referere sig til den interne Competencevilje.

- 66) 250, jfr. 249: Regler, der »die Ordnung des Rechtsverhältnisses selbst betreffen«.
- 67) 243.
- 68) f. Eks. Jagtlejekontrakter, 244. Man kan supplere dette Eksempel med en Henvisning til de talrige Tilfælde indenfor Familieretten, hvor der kræves Tilladelse fra Pupillautoriteterne til umyndiges Retshandler eller til Indgaaelse af Ægtepagt.
- 69) jfr. f. Eks. 431: »Eine Solidarität in der staatlichen Betätigung als solcher hat sich für die geschichtliche Lage der Gegenwart noch nicht herausgebildet.«
- 70) 425, se ovnfr. Kap. 9 N. 186.
- 71) ».... aus Gründen, die ausserhalb des einzelnen Rechtsverhältnisses liegen«, 244, eller som det hedder 203, Tilfælde, »wo in den Ablauf der Privatrechtsverhältnisse aus Gründen eingegriffen wird, die ausserhalb seiner normalen Regelung liegen.«
- 72) 203, 245, 251, jfr. Eksempler 244—50, hvortil maa føjes 203—04.
- 73) »So ergibt sich also eine Zweiteilung unter den Rechtssätzen des Auslands, die einen Eingriff in den normalen Ablauf der Rechtsverhältnisse in sich schliessen«, 251. Grænselinien maa drages efter en sammenfattende Betragtning, 250 og 430.
- 74) Indgreb, der har »den Privatrechtsverkehr zum Gegenstand«, 250; Tilfælde, »wo der Schutz privater Interessen den unmittelbaren Inhalt der Verwaltungstätigkeit bildet«, 430; Tilfælde, hvor »die fremde Ordnung zum Schutze Privater in den normalen Ablauf der Rechtsverhältnisse hemmend oder abändernd eingreift«, 431. Det l. c. nævnte Eksempel er dog uheldigt.
- 75) Koeppel 88, jfr. ovnfr. 138.
- 76) 250 eller »strafrechtliche Verwirkungen, die auf den Schutz des Täters oder ihm nahestehender Personen abzielen«. Disse sidstnævnte Eksempler er »Einrichtungen und Tätigkeiten des öffentlichen Rechts«, hvor »die Massnahme auf Fürsorge für Private gerichtet ist«, l. c.
- 77) Den fremmede »Ordnung« bliver »auch da berücksichtigt wo sie zum Schutze Privater in den normalen Ablauf der Rechtsverhältnisse hemmend oder abändernd eingreift«, 431. Saadanne »Sonderrechtssätze« er »erheblich«, 250.
- 78) Bagge 170, jfr. Neumeyer 250, 407, 203 og ndfr.
- 79) jfr. herved III. 2, 175.
- 80) se ovnfr. 138.

- 81) 250: »Jenseits der Grenzlinie aber, bis zu der solche Sonderrechtssätze erheblich sind, liegen Eingriffe in das privatrechtliche Verhältnis, die staatlichen Bedürfnissen unmittelbar dienstbar sind«.
- 82) »staatspolitische Massnahmen nach aussen (bei einem Krieg), nach innen (bei einem verfassungsrechtlichen Umsturz, einer Massregel des Klassenkampfes) Auch auf strafrechtlichem Boden sind die Staaten noch nicht zusammengeschlossen«, 250—51, 429, 424.
- 83) ovnfr. 138.
- 84) 429 og 245.
- 85) Koeppel 88, jfr. herved III, 2. 326 ff. (smh. Koeppel 26 og Melchior 347 N. 2 om den interne Gyldighed).
- 86) Saadanne Regler kan »unmöglich in Betracht kommen«, 245. Der foreligger »Ausschluss einer Anwendung fremden Rechts«, 251. Reglerne er »einer Anwendung in andern Staaten nicht fähig.« 256, jfr. Borum, Guld-klausulmålet 328 og Koeppel 87 N. 146. Neumeyers generelle Begrænsning af baade o. p.-Klausulen og Reglen om »artfremde« Indgreb til »umiddelbar« Gennemførelse omhandles ndfr. 382 f.
- 87) jfr. Eksempler 407 ff. Det fremgaar heraf »dass eine Unterstützung ausländischer Verwaltung sich nach dem gegenwärtigen Stand der staatlichen Beziehungen nicht von selbst versteht«, 425. Naar dette er Tilfældet — slutter Neumeyer — »so wird dies im Zweifel geltendes Recht auch da sein, wo solche Förderung durch privatrechtliche Eingriffe erstrebt wird.« l. c. Til yderligere Støtte henvises til den almindelige Lære om politiske og fiskale Love, 425 ff.
- 88) Underafsn. III.
- 89) Dette synes Neumeyer egentlig selv at være klar over, jfr. Udviklingen om B-Gruppens Forhold til o. p.-Klausulen, 251, cit. ovnfr. Kap. 18 N. 54.
- 90) B-Gruppen er i Forvejen tilstrækkeligt karakteriseret ved sit rent offentligretlige Præg. Det er rigtigt, at Neumeyers almindelige Kriterium, ndfr., i Reglen vil passe ogsaa paa B-Gruppen; men skulde det ske, at f. Eks. en Stempellov om Ugyldighed alene gjaldt for Dokumenter, hvis *lex causae* var Lovlandets Ret, vilde man sikkert kunne reproberer den alligevel. Begrundelsen for Neumeyers Lære kan ogsaa rent formelt udstrækkes til B-Gruppen; men dette opgiver Neumeyer selv at gennemføre, 425, under Henvisning til den positive Retstilstand. Al Diskussion om Forlægning af Tyngdepunktet, den hensigtsmæssigste Tilknytning o. s. v., se ndfr., er bortfaldet overfor B-Gruppens processuelle Territorialitet.
- 91) »Wichtigstes Indizium ist die Verschiedenheit der *lex causae*, die für das private Rechtsverhältnis sonst gilt, von dem Geltungsbereich, der für den eingreifenden Rechtsatz in Betracht kommt«, 244, jfr. Bagge 169.
- 92) jfr. 249: »Kennzeichen für die Selbständigkeit der eingreifenden Vorschriften ist, soweit nicht schon die mögliche Abweichung von der *lex causae* einen Anhaltspunkt gibt, im besondern ihre Verbindung mit andern Vorschriften des öffentlichen Rechts.« Eksempler er »Eheerlaubnisse öffentlicher Stellen, wie sie in Verbindung mit einer Ordnung der Thronfolge, mit dem Beamtenrecht, mit Gemeinderecht oder Armenfürsorge vorkommen.«.

- 93) navnlig den Omstændighed, at der, jfr. straks ndfr., intet nærmere siges om, hvad der forstaas ved »Gyldighedsomraade«.
- 94) Tilsyneladende vil Neumeyer »i själva verket presumere just det, han vil bevise«, Bagge 192. Den Passus hos Bagge, hvori denne Sætning forekommer, er iøvrigt ejendommelig ved, at der kun tales om processuel Territorialitet. Bagge opfatter vistnok Neumeyer saaledes, at der lægges Vægt paa, om Domslandet selv vil gøre Krav paa expansiv Gyldighed for en tilsvarende Lov, smh. 194 og ndfr.
- 95) jfr. Forudsætningen, 249, om, at »die mögliche Abweichung von der lex causae« kan give »einen Anhaltspunkt«, cit. ovnfr. N. 92.
- 96) lex causae + Specialstatutterne, ovnfr. 25.
- 97) Alene Formforskrifter nævnes, 249 N. 66, og ligestilles nærmest med lex causae.
- 98) Borum 150 ff, og i Guld klausulmålet 333.
- 99) 1) Hvis det er den *begrænsede* Competencevilje, det kommer an paa, følger Særbehandlingen af det ovnfr. fremstillede, og det er overflødigt at opstille en særlig Teori herom, hvad næppe heller har været Neumeyers egentlige Mening. Den virkelige Realitet i Neumeyers Tankegang knytter sig dog i Virkeligheden snarest til den begrænsede Competencevilje.
- 2) Tilsyneladende er det den *expansive* Competencevilje, der haves for Øje, altsaa Tilfælde, hvor Loven enten ubetinget anvendes i videre Omfang end Normalstatutet, eller — og dette er det sædvanlige, jfr. Deviselove, Opskrivningsregler etc. — at den gælder paa tværs af de almindelige Kollisionsnormer.
 - a) Maaske er det den *enkelte* Lovs *egen* interne expansive Competencevilje, der er karakteristisk for de artfremmede Indgreb. Herpaa tyder 244—45. Der findes Tilfælde, hvor den i Definitionen omhandlede »Verschiedenheit handgreiflich ist. Um ein Beispiel vorwegzunehmen: erklärt ein Gesetz Wechsel ausländischer Herkunft für nichtig, wenn sie im Inland umlaufen, ohne die hier vorgeschriebene Stempelmarke zu tragen, so ist diese Nichtigkeit für das Inland verbindlich, obwohl die Wechselverpflichtungen selbst nach Form und Inhalt unter fremden Gesetzen stehen. Für andere Staaten aber — und das ist der Gesichtspunkt, um dessentwillen die Erörterung hier erfolgt — kann eine derartige Nichtigkeit unmöglich in Betracht kommen« (udh. her).
 - b) Muligt er det ogsaa at lægge Vægt paa, om *Domslandets* tilsvarende Lov har expansiv Competencevilje, hvilket man jo navnlig vil kunne se ved intern Anvendelse, altsaa i Domslandet. I denne Retning opfattes Neumeyer af Bagge, 194, og der bliver da en betydelig Overensstemmelse mellem Neumeyer og Eckstein, Bagge l. c. Bagges Henvisning til 475 ff, nærmere betegnet 476—77, er dog ikke afgørende; thi Neumeyer bruger netop »Grenznorm« i en særlig Betydning, ovnfr. Kap. 4. og ikke som svarende til Kollisionsnorm.
 - c) Mest nærliggende er dog at antage, at Neumeyer opererer med et mere generelt Moment, se Teksten, nemlig om Love af den paagæl-

dende Art typisk har — eller bør have — en expansiv Kompetencevilje. Grænsen ovfr. b) bliver da naturligvis noget vag, jfr. herved Bagge l. c. For denne Forstaaelse taler maaske 203 N. 17: Der skal m. H. t. Ulykkesforsikring ikke tages Hensyn til de Grænser, den fremmede Ret selv angiver for sin Anvendelse.

- 100) »nach deren besonderem Zweck«, 250. »Zweckmässigkeitsrücksichten«, jfr. herved ogsaa 479 n. Bliver Forholdsreglen anerkendt, »so muss die privatrechtliche Folge wiederum in dem Umfang eintreten, den die fremde Verwaltungsmassnahme beanspruchen kann. Durch die Abhängigkeit von verwaltungsrechtlichen Bestimmungen ist der Schwerpunkt auch für das Privatrecht verlagert worden.« 488.
- 101) »Das Bedürfnis ist von Rechtseinrichtung zu Rechtseinrichtung verschieden ...«, 407—08.
- 102) 202. »Es muss also der Inhalt der Sachnorm Ansatzpunkte ergeben, diese Verbindung vorzunehmen, müssen sich unter den möglichen örtlichen Beziehungen ihres Inhalts Merkmale herauschälen lassen, die der Eigenart dieses Inhalts (sie ist »rechtlich anerkannt«, weil sie aus der Sachnorm abgeleitet ist) am besten entsprechen. Häufig wird der Zweck, dem die Sachnorm dient, die wesentlichste unter den örtlichen Beziehungen ihres Tatbestands erkennen lassen«, 433—34. Dette Synspunkt minder om Kahns »subsidiære« Tilknytning, se ovnfr. 12.
- 103) »...es wird sich im Inland eine andre Kollisionsnorm finden müssen, die der Rechtslage entspricht, vielleicht eine Kollisionsnorm, die das Inland für andre Sonderbildungen gleicher Beschaffenheit besitzt, vielleicht eine Vorschrift, die für umfassendere Kategorien verwertbar ist, oder es mag letzten Endes erforderlich werden, eine Kollisionsnorm neu zu bilden, die nach der Methode, nach der inländische Kollisionsnormen gebildet werden, und in analoger Anwendung andrer Kollisionsnormen, die das Inland besitzt, aufgestellt wird.«, 203. »... seuchenpolizeiliche Massnahmen müssen jede Person im Inland erfassen, die deutsche Unfallversicherung ist als eine Ordnung für Betriebe ausgebildet und gilt darum für Betriebe, die sich im Inland befinden, die Krankenversicherung ergreift unmittelbar den einzelnen Arbeiter, gilt dementsprechend wenn dessen Beschäftigungs-ort im Inland belegen ist.«, 434.
- 104) »nach der Natur der Rechtsverhältnisse«, 203.
- 105) Naar der i den normale IPR gives »einheitliche Anordnungen«, »so hat dies zur Voraussetzung, dass die Rechtsverhältnisse, die der Kollisionsnorm unterfallen sollen, den gleichen örtlichen Schwerpunkt haben.«, 203. »Da für eine einheitliche Rechtsfolge grundsätzlich nur ein Recht gilt, liegt schon in jener Verschiedenheit von der *lex causae* ein Kennzeichen, dass es sich um Rechtssätze handelt die nicht die Ordnung des Rechtsverhältnisses selbst betreffen, sondern als selbständige Vorschriften zu ihr hintreten«, 249, Bagge 170.
- 106) naar Tyngdepunktet er »verlagert«, 488, cit. ovnfr. N. 100.
- 107) »Sind Sachnormen des Auslands abweichend gebaut, so können sie nicht von der Kollisionsnorm erfasst werden, und es wird sich im Inland

eine andre Kollisionsnorm finden müssen, die der Rechtslage entspricht«, 203, jfr. ovnfr. N. 103.

- 108) »Hat man aber die Selbständigkeit derartiger Vorschriften erkannt, so wird man noch einen kurzen Schritt weitergehen und sie auch da als selbständig behandeln müssen, wo sie — zufällig, darf man für den gegenwärtigen Zusammenhang sagen — stets von dem Staat ausgehen, der das Rechtsverhältnis als solches privatretzlich regelt.«, 249.
- 109) »Die häufig gehörte Antwort, es entscheide die *lex causae*, sei der Eingriff in deren Staat erfolgt, so sei er verbindlich, sonst nicht — kann nicht richtig sein. Das hiesse auf einen Zufall abstellen, würde die Grundregel des internationalen Privatrechts verleugnen, nach der die fremde Rechtsordnung anzuwenden ist, auf welche die wesentlichste örtliche Beziehung des Tatbestands hinweist.«, 249.
- 110) »Anders als für den Bereich des öffentlichen Rechts kann es nach den Anschauungen der Gegenwart in der Ordnung privatrechtlicher Tatbestände keinen *rechtsleeren Raum* geben es muss innerhalb des inländischen Rechtssystems Sätze geben, die — für die Bedürfnisse des inländischen Rechtsverkehrs — bestimmen, welches ausländische Recht auf den Tatbestand Anwendung finden soll.«, 475. (udh. her.).
- 111) 250.
- 112) Neumeyers Argumentation konkluderer i 249, N. 67, der blot generelt henviser til de foregaaende Bd. Henvisningen til Melchior 267 ff. er næppe berettiget, da Melchior lægger Hovedvægten paa *lex causae*. Det vilde, som Bagge anfører 167, være berettiget yderligere at pege paa Værdien af den i. p.-retlige Tradition; men det er ihvertfald ikke Neumeyers Mening at paaberaabe sig Princippet om Enhedsbedømmelse. Formforskrifterne anvendes ikke som et Hovedeksempel. Bagges Referat 169—70 er misforstaaet og sammenblander vistnok 245 og 249 N. 66.
- 113) 249.
- 114) Man kan her anvende Bagges Ord, 170, og sige: Anvendelsen af *lex causae* behøver »knappast medföra större avvikelser från det med den internationella privaträtten åsyftade målet att förebygga tillfälligheternas spel, än vad i allmänhet kan på grund av de internationellt privaträttsliga reglerna inträffa.« Citatet vedrører Formregler.
- 115) jfr. Koeppel 89, cit. ovnfr. N. 65.
- 116) At den ikke forfølger offentligretligt Formaål, kan ses af, at den ikke paa-byder, at Debitorerne *skal* foretage Indbetalingen, hvilket der forøvrigt vilde være Hjemmel for i Loven, Madsen Mygdal, Dansk Deviseret 1941, 92—93.
- 117) I de Tilfælde, hvor Loven ikke har nogen særegen Competencevilje, er det ikke muligt for A-Gruppens Vedkommende at se nogen Grund til, at Normalstatutet (*lex causae* + Specialstatuter) ikke skal være afgørende.
- 118) Kun den af Bagge affattede Minoritets-Udtalelse i den svenske Skandia-Sag er i sin Formulering stemmende med Neumeyers Tankegang. Neumeyers eget Domsmateriale omfatter alene den interne Competencevilje, jfr. blandt talrige Eksempler en græsk Dom, III. 2. 314. N. 9.
Indenfor de af *lex causae* afstukne Rammer kan der dog ses Afgørelser, der kan stemme med en materiel Teritorialitet, se f. Eks. Bondy-

Sagen, U. f. R. 1917. 429, ndfr. 174. Der foreligger dog i disse Tilfælde ihvertfald ikke den Konsekvens, som er særlig for Neumeyers Teori, nemlig Anvendelse udover *lex causae*, Afgørelser af denne Art er vel forenelig med det ndfr. udviklede om heterogene Love og o. p.-Synspunktet.

- 119) Hvis det beskrevne Eksempel skulde forekomme i Praksis, vilde der formentlig ofte være Mulighed for at anlægge et o. p.-Synspunkt paa den ene af Lovene; men andre Eksempler vil kunne tænkes, hvor dette ikke er Tilfældet, og ihvertfald er det principielt set en Svaghed, at Metoden afhænger af o. p.-Synspunktets Medvirken.

Kapitel 20. Vacuum ved økonomisk-politiske Love — Normalstatutet bør være Minimumsbetingelse.

- 120) Se om Guldklusullove Nussbaum, Money 359 og 397 ff.
- 121) Selvom det maatte antages, at den danske Guldklusullov Nr. 254 27/11 1936 ikke analogisk kan anvendes paa Gældsforpligtelser i fremmed Mønt, Ussing, Dansk Obligationsret (1942) 44, synes der ihvertfald ikke at være noget Holdepunkt for, at den gælder Gældsforpligtelser i dansk Mønt med fremmed *lex causae*.
- 122) Den danske Moratorielov Nr. 179 20/8 1914 § 2 gjaldt sikkert internt alle i Loven nævnte Retsforhold, uanset deres *lex causae*, men kun »ved danske Domstole«, altsaa ikke under Retssager i Udlandet.
- 123) Neumeyer III. 2. 314, 322 og 344.
- 124) I Kalifornien blev der engang givet en Lov, der paalagde Aktionærerne personligt Ansvar for den af et Aktieselskab i Kalifornien drevne Virksomhed, selvom Aktieselskabet var undergivet fremmed Ret. Denne expansive Kompetencevilje, der gik ud over det normale Selskabsstatut, blev ikke anerkendt, Risdon Iron & Locomotive Works v. Furness (1906), ndfr. smh. med Thomas v. Mathiesen, ndfr. 274.
- 125) Derimod er det naturligvis den langt overvejende Hovedregel, at Love gør Krav paa at blive anvendt i Udlandet i det af de normale i. p.-retlige Regler følgende Omfang, jfr. f. Eks. Restatement § 131 b) § 132 d).
- 126) Reglen, der indeholder Udvidelsen, maa utvivlsomt betragtes som en Kollisionsnorm, ikke som en »Sachnorm«, jfr. ovnfr. 115.
- 127) 475, ovnfr. N. 110.
- 128) nemlig i den svenske Skandia-Dom og af Knoph, T. f. R. 1937. 365. Spørgsmaalet lades derimod uomtalt i den norske Guldklusulsag, smh. Knoph T. f. R. 1938. 56. Bagge, 168, gør med Rette opmærksom paa, at det ikke uden videre kan anses for nødvendigt, at et retstomt Rum udfyldes.
- 129) Knoph, T. f. R. 1937. 366. Om det er netop det i Teksten anførte Tilfælde, H.D. har haft Øje for, er ikke helt klart.
- 130) Smh. herved 64 og 335.
- 131) se 298 f. Knoph T. f. R. 1937. 365, bemærker: »Det er nemlig utenfor tvil, at en eventuell norsk guldklusullovgivning ikke kunde gi sig anvendelse overfor sãne obligasjoner som statens dollarobligasjoner«. Dette maa forudsætte, at *lex causae* for Obligationerne er amerikansk. Selv i saa

Fald kunde dog den norske Stat vel nok med intern Virkning give Regler for Obligationerne.

- 132) I en Dom afsagt i Bukarest 12. Juni 1920, Clunet 1922. 196, blev en græsk Debitor dømt til at betale efter Guldværdi til en rumænsk Kreditor, skønt der baade i Rumænien og i Grækenland var Guld klausullove, der vilde omfatte Retsforholdet. Den græske Lov saa man bort fra, vistnok af o. p.-Hensyn og den rumænske Lov var som »territorial« uanvendelig udenfor »le territoire de la Roumanie« overfor en Debitor, der skulde betale i Athen.

»Thus the unfortunate drawee, excluded from the benefits both of Roumanian and Greek law, became a victim of legal theory«, Nussbaum, Money 399, N. 84. Det ses. at Dommen ikke udtrykkeligt omtaler Kompetenceviljen.

- 133) I den i forrige Note nævnte Bukarest-Dom burde de rumænske Domstole for at undgaa et urimeligt Vacuum, have expanderet den græske Lov. Om Expansion af den rumænske Lov, *lex fori*, kan der næppe være Tale. Hvis saaledes en amerikansk Guld klausullov anvender en Begrænsning til amerikanske Debitorer eller amerikanske Betalingssteder, kan de svenske Domstole expandere til en Afgrænsning, som de finder mere rimelig.

- 134) Nussbaum, Money 397.

- 135) Nussbaum, Money 398 og 399.

- 136) Dog kan forum eventuelt overveje, om Manglen af en særlig Guld klausullov bør reproberes, under Hensyn til, at Debitor rammes af, at hans Hjemland har forladt Guldet. I bekræftende Fald bør Udfyldningen ske med Domslandets Regler — hvis Sagen opstaar i Sverige altsaa med svenske Regler — derimod ikke med hverken en dansk eller amerikansk Guld klausullovgivning.

Det maa tilføjes, at de anførte Resultater kun er Eksempler præget af en »nominalistisk« Grundopfattelse, som Forfatteren bekender sig til. Hvorvidt de rammer det reelt rigtige er underordnet i denne Sammenhæng, hvor der kun er metodiske Problemer under Drøftelse.

- 137) At Deviselove er begrænsede til indenlandske Debitorer er rimeligt, fordi disse alene rammes af Deviselovens Betalingsforbud. At den danske Bek. 16. Juli 1940 om Frigørelse er begrænset til danske Debitorer er rimeligt, fordi alene disse rammes af Krigens finansielle Spærring. Der bliver imidlertid her ikke Spørgsmaal om Expansion, af den simple Grund, at de paagældende Love som heterogene formentlig overhovedet ikke anerkendes i Udlandet.

Mange Guld klausullove er begrænset til Forpligtelser i Lovlandets Mønt, jfr. f. Eks. dansk Lov Nr. 254, 27. Novbr. 1936. Der vil dog formentlig være Grund til som materiel Grundsætning at antage, at den kan anvendes analogisk paa andre Tilfælde, hvor der er Tale om en deprecieret Møntsort, f. Eks. Pund eller Dollars. Dog er der maaske mindre Grund til at analogisere i Tilfælde, hvor Debitor er bosat i et Land, der oprettholder Guld møntfoden. Ihvertfald vil en svensk Domstol, der skal bedømme en Dollars-Forpligtelse med dansk *lex causae*, have rimelig Anledning til at expandere den danske Lov ud fra i. p.-retlige Synspunkter.

- 138) Melchior 344 ff.

- 139) saaledes ogsaa den almindelige Opfattelse, f. Eks. Melchior l. c.
- 140) Madsen-Mygdal, Juristen 1941. 23.
- 141) altsaa ikke »Aufwertung«, U. f. R. 1931, 639.
- 142) Forsikringerne var tegnet i et tysk Selskab gennem dettes Generalagentur i Danmark og var saaledes underkastet dansk Normalstatut (og dansk Jurisdiktion).

Schweizisk BG 17. April 1916; Amtl. Samml. 42 II 179 (Biermann ctr. La Nationale), Revue Darras 1917, 348, Clunet 1917, 306, angaar følgende Tilfælde: I Schweiz havde det franske Forsikringsselskab La Nationale i 1900 livsforsikret en tysk Statsborger, Biermann, for 100.000 Fr. B., der dengang boede i Schweiz, flyttede senere til Tyskland. Under Krigen tilbød B. nu Betaling af Præmien, 2.700 Fr., men N. vilde ikke modtage Betalingen og henviste til Dekret 27. September 1914, der under Strafansvar forbød Forretningsforbindelse med Fjenden. Selskabet blev dømt til at fortsætte Forsikringskontrakten allerede under Hensyn til, at det afgørende maa være schweizisk Ret, dels fordi fremmede Forsikringsselskaber ifølge schweizisk Lov af 15. Juni 1885 skal lade deres Policer underkaste schweizisk Ret, og dels fordi Forsikringstageren oprindelig var bosat i Schweiz.

Navnlig vil der vel, naar — som i de anførte Domme — *lex causae* er Domslandets Lov, være særlig Utilbøjelighed til at anvende den fremmede Speciallov. Saaledes antages det i Mount Albert Borough Council v. Australasian Temperance and General Mutual Life Assurance Society Ltd. (1938) A. C. 224 i en for New-Zealands Domstole opstaaet Sag om Anvendelsen af en Rentenedskæringslov, udstedt af den australske Stat, Victoria, at »in the present case the proper law of the contract is the law of New Zealand«. I Særdeleshed under Hensyn til, at Sagen opstod ved New Zealands Domstole, vilde det derfor være ganske »anomalous«, om de tillagde en Victoria-Lov Virkning og saaledes behandlede Lovene i New Zealand, som om de var ændret af Lovene i Victoria.

Talrige amerikanske Domme om Devisereglerne, undlader derfor at tale om o. p.-Reprobering og henviser til, at *lex causae* er amerikansk se Nussbaum, Money 490. Der findes dog ogsaa Afgørelser, hvor tre Lande var implicerede, jfr. Lann v. United Steel Works Corporation, 166 Misc. 465 1. N. Y. Supp. (2d) 951 (1938), Pan-American Securities Corp. v. Friedrich Krupp Actiengesellschaft, 6 N. Y. S. (2d) 993. Her ignorerede de amerikanske Domstole den tyske Deviselov i Tilfælde, hvor hollandsk Ret var *lex causae*. Disse amerikanske Afgørelser er af forskellige Grunde ikke saa belysende, som den anførte danske Dom; men ihvertfald kan det vistnok fastslaaes, at der næppe findes nogen Dom, der udtrykkeligt støtter Neumeyers Antagelse.

- 143) se ndfr. om Domicil-Principet og om Dobbelt-Ansvar, 367.
- 144) jfr. Money 488; »The proper explanation« 490 og 491: »a proper ground«.
- 145) Raape's Stilling til dette Problem er særdeles karakteristisk. Ved sin grundige skematiske Gennemgang af Deviseproblemerne naar Raape, 320, til det sikkert rigtige Resultat, at en Lov, der ikke hører til *lex causae*,

lades ude af Betragtning. Det nye i denne Tankegang og dens uventede Resultat betoner Raape. Efter en Udtalelse om, at alene *lex causae* er afgørende, hedder det: »Daraus folgt, überraschenderweise, wie man vielleicht sagen darff, dass es des Art. 30 hier überhaupt nicht bedarf, um die betreffenden devisa-privatrechtlichen Vorschriften Ungarns, wenn nötig, abzuwehren.«

Kapitel 21. Casuistik over monetære Love af overvejende privatretlig Karakter.

- 146) jfr. herved Bagge 176. Snarere burde man tale om Tvangskurs, hvor der fastsættes vilkaarlige Omregningskurser mellem forskellige Valutaer, jfr. Koepfel 86 om »Zwangsparität«.
- 147) d. v. s. Loven i det Land, i hvis Mønt Forpligtelsen lyder, Borum 156. Denne Mønt er »Money of account«, »Schuldwährung«, »monnaie de compte« eller »de contrat«, Mønt »in obligatione« (italiensk), Mann 138, »Money of contract«, Nussbaum, l. c. 426 og Das Geld 187. For en Forpligtelse i £ betalbar i København er Møntstatutet saaledes engelsk. I Modsætning hertil staar de mønttekniske Regler i det Land, i hvis Mønt Betaling kan ske, i Eksemplet, altsaa, danske Regler. Man taler i disse Tilfælde om »Money of payment«, »Zahlungswährung«, »monnaie de paiement«, Mønt »in solutione«. Nussbaum, Money 422, kalder Reglen »the local payment rule«, se ndfr.
- 148) Case de Mixt Moneys (1604) Davis's Rep. (Ireland) 18. Det er navnlig dette, man tænker paa ved Tvangskurs, jfr. f. Eks. Eckstein.
- 149) Ussing U. f. R. 1933 B. 265, Dansk Obligationsret, 2. Udg. 38, Nussbaum, Money 416. Herimod gaar adskillige Tilhængere af Valorisme i materiel Ret, se om disse Nussbaum, Money 249. Hvorvidt disse Regler overhovedet kan kaldes offentligretlige er noget tvivlsomt. Neumeyer behandler dog Spørgsmaalene i Forvaltningsretten.
- 150) Neumeyer II. 2. 300. Anderledes laa Sagen vel nok i ældre Tid, hvor der overvejende var Spørgsmaal om Værdiforholdene mellem forskellige Metaller, Guld, Sølv, Kobber o. s. v.

At Ophævelsen af Guldindløselighed i vore Dage skulde være et særligt af offentligretlige Grunde dikteret Indgreb i Kreditorrettigheder, Eckstein 115—16, maa afvises.

Man spørger sig selv: Hvori bestaar Kreditors »Opfer«? 115, og Debtors »ziwilrechtlich nicht zu rechtfertigende Vorteil«? 118.

I et nogenlunde stabilt Prisniveau og mellem indenlandske Parter synes Svaret vanskeligt. Og forudsætter man endelig, at Ændringer i Prisniveauet eller Berøring med Udlandet foreligger: Hvad er det da for en offentligretlig »national« Interesse, der ligger i, om Fordel eller Tab rammer Debitor eller Kreditor? Den undertiden fremsatte Paastand, at Tvangskursen og Guld klausulen indvirker paa Seddelomløbet paa en for

Valutakursen gunstig Maade, kan ikke være rigtig. Seddelomløbet maa være det samme, hvadenten Pengene staar til Debitorernes eller Kreditorernes Disposition. Alene Kreditpolitikken kan influere paa Seddelomløbet. Hvad kan der da ligge bag disse Indgreb, andet end et Ønske om at regulere det privatretlige Forhold paa en for Parterne tilfredsstillende Maade?

Iøvrigt er det en stor Misforstaaelse, at Nominalismen alene begunstiger Debitorerne. Den franske Dom *Pham-Thi-Hieu ctr. Banque de l'Indochine*, Cass. Req. 4/4 1938, S. 1938. 188, er et »good example for the often forgotten fact that nominalism does not always operate in favour of the debtor«, Mann 195. Dommen antog, at Debitor maatte betale det omkontraherede Antal Piastre, skønt Piastre i Indokina i 1930 blev ført op til Guldverdi.

- 151) R. G. 9/2 1887, Bd. 19, 47 (Kuponproces). Neumeyer III. 2. 289, begrundet dette med Parternes formodede Hensigt; Borum 156; Ussing Obligationsret 47, U. f. R. 1933 B. 265. Litteraturangivelse om Kuponprocesserne hos Neumeyer III. 2. 288. N. 10 og Nussbaum, Money 141 N. 25. I nyere Tid er Resultatet antaget, selv hvor Lovens Omregningskurs var outreret, *Deutsche Bank Filiale Nürnberg v. Humphrey*, 272 U. S. 517 (1926); *Bürger v. New York Life Assurance Co.*, (1927), 137 Law Times Rep. 431.

I *Franklin v. Westminster Bank* (i Times 17. Juli 1931) blev der krævet £ 459.000.000 for en Berliner Check paa 9 Billioner RM, udstedt i 1923! At den tyske Møntlov af 1924, hvorefter Beløbet kun var 1/10 penny, blev lagt til Grund, kan ikke undre.

- 152) f. Eks. m. H. t. Værdiforholdet mellem to Metaller. Saaledes fastsatte Carl XII af Sverige meget ugunstige Omregningskurser mellem Kobber og Sølv.
- 153) Dette Spørgsmaal var vistnok ikke rejst i Kuponprocesserne og kunde vel heller ikke opstaa i disse.

Ejheller forelaa det i de talrige Retssager om Ændringen af Mønten i de tysk-afrikanske Besiddelser til engelsk Kolonialmønt, Neumeyer III. 2. 250. 274 f, 291. Neumeyer l. c. 274 N. 43 bemærker, at for en Bedømmelse af om Omregningskursen »mit Rücksicht auf seine Höhe in Deutschland anerkannt werden kann, fehlen ausreichende Unterlagen.« Derimod indlod de tyske Domstole sig paa Betragtninger over Parternes Hensigt, som med Rette kritiseredes af Neumeyer l. c. 276 og 291.

- 154) Marken var i 1920 ikke saa stærkt deprecieret som det senere blev Tilfældet.
- 155) Melchior, 344 ff; Koepfel, 86, 106, 132; Frankenstein, 218. Uklar er Neumeyer III. 2. 325.
- 156) Ingen af Dommene ses at anvende Territorialitetsterminologien, Melchior 344 og 383, ovnfr. 153, bortset fra RG 27/6 1928, Bd. 121, 337, se Koepfel 86. Den Territorialitet, der her haves for Øje er dog processuel Territorialitet.
- 157) I disse Sager forelaa det her omhandlede Spørgsmaal ikke ganske rent. Der var jo Tale om et nyoprettet polsk Møntsystem og naturligvis bliver det da først at fastlægge, hvilke Gældsforhold i RM. man overhovedet skal konvertere til polsk Mønt og hvilke, der fortsat skal lyde i RM. Det siger

sig selv, at det let i første Række bliver den polske Lovs Rækkevidde, som man her hæfter sig ved. Forsaaavdt kan Praksis siges at nærme sig Spørgsmaalet om o. p.-Kompetence, se 298 f.; men det der rejste Domstolens Modstand var dog selve Omregningskursens Ubillighed.

158) jfr. ovnf. N. 147 om Loven i det Land. i hvis Mønt Betaling kan ske.

159) jfr. Ussing, U. f. R. 1941 B. 127 f. Obl. 45, Nussbaum, Money 422—23 og 426, Das Geld 187, Mann 138; Neumeyer III, 2, 194.

160) Ussing Obligationsret 46.

161) Endvidere er det vel ikke utænkeligt, at en Regel, der sætter Aftaler om Betaling i fremmed Mønt ud af Kraft, kan reproberes. Som bekendt har man i Frankrig ud fra Anskuelser, der næppe anerkendes i andre Lande, Nussbaum, Money 340—41, anvendt Nominalitetsprincippet ogsaa paa Forpligtelser i fremmed Mønt, Clunet 1924. 683, Ussing Obl. 47. Denne franske Regel kan dog kun i ganske enkelte Tilfælde tænkes at komme til Paadømmelse i Udlandet, f. Eks. i en Sag mellem to franske Parter, og selv i saa Fald er det tvivlsomt, om den overhovedet gør Krav paa Gylldighed for udenlandske Domstole. O. p. Spørgsmaalet er derfor ikke praktisk. Italiensk D. 25/1 1934, ZIPR 1936 980 og Mann 222 antager — med Rette — at Reglerne ikke er af en saadan offentligretlig Karakter, at de af den Grund er uanvendelige.

Den franske Doktrin gør nemlig Undtagelse m. H. t. »paiements internationaux«, Nussbaum, Money 337 ff. og 420; Mann 104 ff.; Cass. Req. 7. Juni 1920 S. 1920 1. 193 (Compagnie d'Assurance La New York ctr. Deschamps); Mater, Rev. dr. banc. 1923. 193, 289; Planiol-Ripert-Esmein vii. Nos. 1165 S 99; Niboyet, Revue Darras 1925, 161 ff.; Dequad, Rep. dr. int. iii (1929) »Change« Nos. 333 sqq.; André Prudhomme, Clunet 1931. 5; Mestre, Quelques Aspects juridique des paiements internationaux (Cahiers de droit étranger, No. 5. 1934) 9—38; Koeppel 58, 67; Neumeyer III. 2. 342; Ussing, U. f. R. 1933 B. 281; Lov 1. Oktober 1936 og 18. Februar 1937. ZIPR 1937. 271.

Mest anerkendt er Definitionen af Attorney-General Paul Matter i Sagen Cour de Cass. 17. Maj 1927. D. P. 1928. 1. 25: »il faut que le contrat produise comme un mouvement de flux et de reflux au-dessus des frontières, des conséquences réciproques dans un pays et dans un autre«, der er optaget i § 6 L. 1. Oktober 1936, oph. af L. 18. Februar 1937: »impliquant double transfert de fonds de pays à pays.«

I Cass. Civ. 14. Februar 1934. D. P. 1934, 1. 78, (re Banque hypothécaire franco-argentine), foretrækkes følgende Definition: »le caractère international d'une opération ne dépend pas du lieu stipulé pour son règlement, mais de sa nature et des divers éléments qui entrent en ligne de compte, quel que soit le domicile des contractants, pour imprimer aux mouvements de fonds qu'elle comporte un caractère dépassant le cadre de l'économie interne.«

162) for Danmarks Vedkommende, se Ussing, U. f. R. 1941 B 127 ff og Madsen-Mygdal, Dansk Deviseret 40 og 104 ff.

163) Silz, Clunet 1939. 545, antager, at den officielle Kurs paa Valuta, der er undergivet Kontrol, ikke kan anerkendes i Udlandet. Dette er for vidt-

gaaende. Tabet for Kreditor opstaar ikke alene paa Grund af den vilkaarlige Kursfastsættelse. Tænker man sig f. Eks., at en Hollænder og en Tysker har kontraheret i £, betalbare i København, kan der blive Spørgsmaal om, hvorvidt den danske Krone enten holdes for højt eller for lavt i Forhold til £, som indkøbes andetsteds. I sidstnævnte Fald lider Kreditor ingen Skade; thi han forudsættes da straks for de af Debitor indbetalte d. Kr., at kunne købe £ til samme Kurs. Er Debitor bosat i Danmark, maa han i første Tilfælde betale den eventuelt meget høje Kurs, som forlanges, idet Nationalbanken kan fastsætte forskellige Kurser til forskellige Formaal, Ussing U. f. R. 1941 B. 130 og 134. Herved er intet at gøre. Til Gengæld kan han i det andet Tilfælde opnaa en Fordel, uden at Kreditor lider tilsvarende Tab. Derimod er det rigtigt, at der kan opstaa uheldige Konsekvenser, saafremt Kreditor, paa Grund af Devisereglerne, ikke straks kan faa sit Tilgodehavende overført. Indbetales Beløbet i København paa en spærret Konto, maa han enten vente i længere Tid, eller søge at sælge sit blokerede Tilgodehavende til Underkurs. I et saadant Tilfælde kan man reprobere den »urigtigt« ansatte Kurs; men dette faar sjældent Betydning, da man i det hele ser bort fra Betalingsforbudet, jfr. ndfr. Kap. 23. Kreditor vil derfor i Udlandet kunne sagsøge Debitor til fuld Betaling af £ Fordringen.

- 164) navnlig hvis Indfrielsen er sket til nominel Kurs i en Periode, hvor Betalingssamkvemmet er standset. De gældende danske Regler om Frigørelse under Krigsforhold, maa vistnok forstaaes saaledes, at Debitor kan frigøre sig efter nominel Kurs, Ussing l. c. 140. N. 22. Den Situation kan da tænkes at opstaa, at Udlandet — skønt villig til at akceptere selve Reglen om Frigørelse ved Indbetaling paa spærret Konto — dog reprobere, ud fra den Betragtning, at den nominelle Kurs vilkaarligt er blevet fastsat for ugunstigt for Kreditor. F. Eks. kunde man jo forestille sig, at der blev noteret flere nominelle Kurser, for samme Valuta, saaledes at en særlig ugunstig Kurs anvendtes ved Omregning af bestaaende Forpligtelser. Administrationen af de danske Regler er dog saadan at de ikke giver Grund til Kritik af denne Art. De nævnes kun som Eksempel paa den anførte Tankegang.
- 165) R. G. 14. November 1929. Bd. 126. 196.
- 166) Melchior 279—80. Dommens virkelige Begrundelse anses i Almindelighed for utilstrækkelig, jfr. Haudek 71, Nussbaum, Money 382—83, IPR 242, 261 Raape 305—06.
- 167) Borum 157, Raape 306, Mann 221 ff, Nussbaum, Money 377 ff. jfr. iøvrigt om Spørgsmaalet Litteraturangivelser ovenfor. 138, navnlig om den skandinaviske Diskussion, jfr. ogsaa Ussing U. f. R. 1937 B. 181 f., 1938 B. 106 f. og Denmark, Sv. J. T. 1943. 692.

Af den righoldige Litteratur om Guld klausuler kan iøvrigt nævnes G. Nebolsine, *The Gold Clause in Private Contracts* (1933); Yale L. J. Vol. 42 1051—95; Goodbar, »Dollar-Bond« *Indentures of French and German Corporations*, 13, B. U. L., Rev. 22 (1933); Paul Bakewell, jr., *Past and present Facts about Money in the United States*, New York 1936; Müller, ZIPR 1933. 489; Duden. ZIPR 1935. 615, 891, 1936. 385, 666. 1937. 265; Rabel

ZIPR 1936 492; Charlotte Behrend, Die Wirkung der Aufhebung der Goldklauseln. (Dis.) Leipzig 1936; Moreau, La clause d'or. (anm. ZIPR 1936. 441); Reichert, Die zwischenstaatliche Wirkung der Aufhebung von Goldklauseln (1938); Alexandroff, Du prétendu principe de la territorialité des lois monétaires, La semaine juridique 1938. Nos. 37—38. (Thèse 9/1938); Jèze, La clause-or dans les emprunts internationaux, Rev. sc. légis. financière XXXVI, 504; Mestre. Les Lois étrangères sur les clauses-or devant les tribunaux français, Gazette du Palais p. 301 du 28/10 1938 4; Donker-Curtius, Le caractère de droit public des législations abrogatives des clauses-or, Clunet 1939. 32. Videre Litteratur hos Nussbaum, Money 377, N. 1. Om forskellige Værker af Domke og Plesch, se Duden ZIPR 1935. 1001. 1937. 335, Mann, 217, Nussbaum l. c., Madsen-Mygdal U. f. R. 1941 B. 207. Endvidere talrige Notitser i Tidsskrifter, bl. a. Bloch, ZIPR 1936. 620 (om skandinaviske Domme); Wengler l. c. 395 (om Ægypten); Janda, J. W. LXVII. 2598 (om Østrig).

Om det materielretlige Spørgsmaal om Joint Resolutions Forfatningsmæssighed især Hart, The Gold Clause in United States Bonds, (1935) 48 Harvard L. R. 1057; jfr. Juristen 1935. 70; Sv. Juristtidn. 1935. 295.

- 168) Indflydelse fra romansk Teori har sikkert været stærk. Af romanske Domme, der underkender Guld klausullove, kan nævnes fransk D. 16/11 1938, B. I. J. I. XL. 98, ogsaa nævnt hos Nussbaum, Money, 347 N. 58 og rumænsk D. 12/6 1920, Clunet 1922. 196, ovnfr. N. 132, Nussbaum, Money 399.

Ganske ejendommeligt er en italiensk Dom 7. Juli 1934 (Foro Italiano 1934. I 1351, stadf. Foro Italiano 1936. I 229. Societa Idruelettrica Piemonte). Den begrunder frejdigt Anvendelsen af Joint-Resolution — altsaa Afvisningen af o. p. Paastanden — med, at Joint-Resolution netop er til Fordel for den italienske Debitor. Reproberingen vilde derfor være skadelig for det italienske Samfunds Økonomi.

- 169) saaledes Neumeyer for Guld klausullove af B-Gruppen, III. 2. 342 ff. Neumeyers Stilling til Guld klausullove af A-Gruppen har man ofte overset, se N. 65. B-Gruppens Love betragtes under det Synspunkt, at »es sich um Bestimmungen handelt, die den Schutz einer fremden Währung bezwecken.« Her »wird die Möglichkeit, sie anzuwenden, in der Tat nicht gegeben sein.« III, 2, 343. Begrundelsen er — som ellers — at »kein Staat verpflichtet ist, durch Eingriffe in den normalen Ablauf der Schuldverhältnisse öffentlichen Einrichtungen eines andern Staats aktive Förderung zu gewähren.« l. c. Herimod bl. a. Duden 622.

Argumentationer for Guld klausulloves offentligretlige Formaalt, jfr. f. Eks. Nial, T. f. R. 1934. 33—35, er ikke overbevisende. For Joint Resolutions Vedkommende foreligger der en særdeles nærliggende Grund for Lovgivningen til særligt at beskytte Debitorerne mod de saa hyppige Guld klausuler. Ogsaa f. Eks. den danske Guld klausullov 27. November 1936 synes — hvad allerede Tidspunktet for dens Udstedelse tyder paa — at mangle ethvert Holdepunkt for, at den skulde være et Led i et offentligretligt møntpolitisk System, jfr. Bagge 164 om svensk Lovgivning.

I den danske Telefonsag, U. f. R. 1935. 82 (90), udtales, at Grunden til at U. S. A. ikke vil anerkende Guld værdi klausuler »naturligvis« er den,

at saadanne Klausuler »vilde føre til en Svækkelse af Gulddækningen«. Dette er en meget problematisk Udtalelse, smh. ovnfr. N. 150.

- 170) Herimod Ussing, U. f. R. 1933 B. 282, Nussbaum Money 385—86 og Mann 221. Duden 620—21 afviser ligeledes dette for Joint Resolutions Vedkommende. Bagge 193 synes at lægge Vægt paa Møntstatut og Betalingssted, ovnfr. N. 38. Mann l. c. fremhæver, at tre Love lægger Vægt paa Møntstatutet, nemlig en polsk (1934), en østrigsk (1937) og den ndfr. nævnte tyske Lov 26 Juni 1936, »but they are isolated cases and do not impair the general rule that the proper law of the contract governs — a rule which is firmly established not only in the majority of foreign countries, but also in England.«

Man kunde i denne Sammenhæng spørge, hvilken Betydning det har, at den danske Guld-klausullov Nr. 254 27. November 1936 kun omfatter Forpligtelse til at betale »i danske Penge«. Ussing, Obligationsret 44 antager, at Dollars-Obligationer falder udenfor Loven; men rent bortset fra, at Loven maaske kan anvendes analogisk, synes Obligationer i fremmed Mønt, uden Effektivklausul, med Betalingssted i Danmark direkte at kunne henføres under Loven, da Debitor jo kan indfri i danske Penge efter Omregningskurs. Hvorledes nu dette end forholder sig, er der næppe Holdepunkter for, at den danske Lov indeholder en tosidig Kollisionsnorm eller en singulær Kollisionsnorm (expansiv intern Competencevilje). Der er sikkert kun Tale om en begrænset Competencevilje.

I British & French Trust Corporation v. New Brunswick Railway Co. (1937), 4 All. E. R. 516, lagde Appelretten Vægt paa Betalingsstedet, hvilket er blevet stærkt kritiseret af Mann 226 og Nussbaum, Money, 383 f. House of Lords, New Brunswick Railway Co. v. British & French Trust Corp. (1938) 1939 A. C. 1; 4 All E. R. 747, undgik at komme ind paa dette Spørgsmaal ved en særlig Fortolkning af den canadiske Lov samt ved at antage, at Klausulen ikke kunde konstrueres som en Guld-værdiklausul.

- 171) Tilbøjelig til denne Løsning synes Redaktionsnote i Ocean-Sagen, U. f. R. 1933. 703 (med Rettelse). Denne Sag drejede sig dog ikke om en Lov, der udtrykkelig ophæver Guld-klausulers Gyldighed, men det gør næppe nogen Forskel i Synspunktet. Nærmest afvisende heroverfor Ussing, U. f. R. 1933 B 282 og Borum 157.
- 172) Saaledes Neumeyer III. 2. 344 og IV. 203—04 m. H. t. »godartede« Guld-klausullove af A-Gruppen, (cfr. Bagges Referat 168 og 175). Neumeyer mener dog, at der er meget faa Love af denne Kategori. Paa dette Punkt maa man derfor indvende mod Neumeyer, 1) at han overser den lidet offentligretlige Karakter, disse Love normalt har, og 2), at han selv for de godartede Love lægger Vægt paa et specielt Tilknytningsmoment, Debtors Bopæl, medens Praksis følger *lex causae*. Dette sidste er et stærkt Argument imod Neumeyers Thesis, da Guld-klausullove nærmest synes at være Skoleeksempler paa Neumeyers Gruppe A.
- 173) Saaledes navnlig de højeste Domstole i Sverige, Norge og Danmark, se N. 44, og en finsk Dom 23. December 1937, B. I. J. I. 38. 280. Endvidere maa fremhæves Rex v. International Trustee for the Protection of Bondholders A. G. (1937) A. C. 500; 156 L. T. R. 352; L. J. K. B. 225; 1937 Yale

- L. J. 891 (House of Lords). Disse Afgørelser har saa meget større Vægt, som Debitor her var en Stat, hvilket efter nogles Mening skulde tyde særligt paa, at *lex causae* er Statens egen Lov, se herom f. Eks. Nussbaum, Money 387. De hollandske Domstole har ogsaa som Hovedregel anerkendt Joint Resolution. De Afvigelser, der forefindes, kan forklares gennem det ndfr. behandlede Synspunkt o. p. Competence, se ndfr. 315.
- 174) hvilket oprindeligt ogsaa forsvarede af Nussbaum, der dog en Overgang indtog en anden Stilling, se 138.
- 175) se navnlig Nussbaum, Money 391 ff.
- 176) De kommer i Almindelighed »nicht in Betracht«, jfr. III. 2. 314 ff.; thi derved vilde Domlandet understøtte Lovlandet i »Durchsetzung von Sonderinteressen eines fremden Staats in den Ablauf eines Schuldverhältnisses.« »Zwangsumstellung auf inländische Währung« skal i Reglen tjene »staatliche Sonderinteressen«, III. 2. 324.
- Dog er disse Loves Geltungswille undertiden begrænset til »Inlandsgeschäfte«. »Für andere Staaten kommen Zwangsumstellungen, die ein Staat zum Schutze seiner Währung oder aus aussenpolitischen Gründen vornimmt, abermals nicht in Betracht«, III. 2. 325. Dog gøres der enkelte Undtagelser. I. c. 323.
- 177) »auch für dritte Staaten bestehen keine Bedenken, eine solche Vorschrift anzuwenden, wenn es sich um Arbeit in jenen Ländern handelt«, III. 2. 314 og 324.
- 178) jfr. herved N. 161 om den franske Regel om interne Betalinger.
- 179) Ogsaa Neumeyer I. 157 ff. III. 2. 315, 324, 370 og 372, IV 203—04, lægger al Vægt paa Møntsorten — hvad enten nu dette skal forstaaes som Møntstatut eller en særlig materiel Territorialitet. At dette Standpunkt harmonerer vel med Neumeyer's almindelige System, er indlysende.
- 180) jfr. navnlig de hos Nussbaum, Money 294, anførte Domme.
- 181) Se om Opskrivningsspørgsmaal Schlegelberger, »Die Aufwertung im IPR«, ZIPR 1929. 869. Lewald, 29, Nussbaum, Das Geld 162, Neumeyer, J. W. 1928. 139 og Melchior, 294 f., Mann, 200 ff., Arminjon, Revue 1930. 385 ff. Videre Litteratur hos Nussbaum, Money 290, N. 28, jfr. ogsaa A. G. Cohn, U. f. R. 1922 B. 123, 1924 B. 88, Jarner, U. f. R. 1924 B. 95, Dawson, Effects of inflation on private contracts: Germany 1914—24, 33 Mich. L. Rev. 171 ff.
- 182) Navnlig Neumeyer I. c. og tidligere Nussbaum, IPR 255 og nu Borum 156. Melchior 295 kalder Læren for »Währungsreflextheorie«.
- 183) Neumeyer, III. 2: »Währung und Aufwertung gehören zusammen«, 370. »Geldschulden, die der Entwertung verfallen sind, sind nach dem Recht des Staats aufzuwerten, auf dessen Währung sie lauten«, 372.
- 184) Navnlig af Melchior 296.
- 185) Dette erkender Neumeyer I. c. 371 og Melchior, 295, anser det da for ulogisk, at Opskrivningsreglerne »doch nur ein Anhängsel des öffentlichen Währungsrechts darstellt und sich diesem als dem stärkeren fügen muss«.
- 186) I svensk Ret har man foretaget Opskrivning af Markfordringer efter svenske Retsgrundsætninger, HD 18. Maj 1928, N. J. A., 1928. 252; 27. Maj 1930, N. J. A. 1930. 507, ZIPR 1933. 936 f.: Opskrivning af Licensbetalinger i Hen-

hold til en i 1895 mellem den svenske Hær og Mauser-Fabrikkerne indgaaet Licensaftale. HD 16. Oktober 1930, N. J. A. 1930. 513, omhandlede derimod Forsikringskontrakter. Opskrivning kunde ikke finde Sted, da Forsikringsselskabet havde anbragt Præmiebeløbene i tyske Værdipapirer, der i Mellemtiden var blevet værdiløse.

I Danmark har man ment, at Opskrivning ikke kan foretages af Domstolene, men maa henhøre under Lovgivningsmagten, U. f. R. 1925, 105, U. f. R. 1928. 697 m. N. og Note 2, l. c. 1045.

- 187) »Man fragt, warum gerade die Aufwertung nach Seiten des internationalen Privatrechts anders behandelt werden solle« end disse Grundsætninger, 371. »Die einfache Antwort« er, at ved Aufwertung »handelt es sich um eine Sondermassnahme, die einzig mit der Währung zusammenhängt; nur ein Währungssturz kann sie veranlassen, und sie soll die Überwirkung währungsrechtlicher Grundsätze mildern, die ihrerseits ausserhalb allen Schuldrechts ihr Dasein haben.« l. c. Aufwertung hører til de »Rechtseinrichtungen, die ihren eigenen räumlichen Schwerpunkt besitzen. Darum muss eine Kollisionsnorm und eine eigene Kollisionsnorm, das für die »Aufwertung« massgebende Recht bestimmen.« 371—72.
- 188) Tysk Retspraksis synes ikke at lægge afgørende Vægt paa Møntstatutet, Raape 301, Melchior 296. Dette fremgaar af de hos Raape 303 N. 1 citerede Domme, f. Eks. RG 2. April 1935, Bd. 147, 377, JW 35, 2266, der ifølge Princippet i BGB § 242 (»Treu und Glauben«) opskriver en i Dollars aftalt Købesum for Bomuldsgarn. I Virkeligheden var det afgørende vel den bristende Forudsætning, at en Kreditoration som U. S. A. gik fra Guldets, hvilket for mange var aldeles uventet. Dommen kritiseres af Dietrich J. W. 1936. 1209. Dens Henvisning til, »dass die Loslösung des amerikanischen Dollars von seinem Goldbasis nicht wie seinerzeit der Verfall der deutschen Währung aus der Not der Zeiten und der Wirtschaftslage hervorgegangen, sondern im Wege der Gesetzgebung ohne Zwangslage«, synes ihvertfald ikke heldig.
- I dansk Praksis er Spørgsmaalet uafgjort. Borum 156 antager, at Møntstatutet er afgørende.
- I Frankrig, Norge, Ungarn og Czekoslovakiet har man anvendt o. p. Synspunktet, se Nussbaum l. c. med Noter, og Knoph, T. f. R. 1937.362—63, 1938. 57 om Norge, ndfr. 307 f. I Schweiz har man indtaget et Mellemstandpunkt, Nussbaum l. c. I Holland er det gentagne Gange udtalt, at Opskrivningslove ikke strider mod den »offentlige Orden«, ZIPR 1932. 291 og 857 (De Vries), dog foreligger der adskillige Tilfælde af o. p. Reprobering.
- 189) Domme hos Nussbaum, Money 294 N. 47 og 48, Anderson v. Equitable Life Assurance Society of the U. S. (1926) 42 T. L. R. (C. A.) 302.
- 190) Nussbaum, Money 385.
- 191) 31 Marts 1931, U. f. R. 1931. 639.
- 192) jfr. Borum N. T. f. int. R. 1933. 123.
- 193) Nussbaum, Money 247, N. 70.
- 194) 26 Juli 1934, Rev. Cr. 1935, 144, med Note af Niboyet, D. P. 35, 2, 12. Koepfel 94 og 108.

- 195) Loven »n'a fait que répondre aux suggestions des organismes internationaux tendant à réduire dans un but d'intérêt général les »frais généraux« de la nation autrichienne et, d'autre part, que la conjoncture économique universelle a rendu fréquentes, dans les systèmes législatifs de tous les pays du monde, de semblables dérogation aux grands principes du droit; que tout en déplorant cet état de choses, qui rend si incertaines les rapports entre individus, ce Tribunal ne saurait que faire état à l'encontre de de Galatti d'une disposition comprise dans un système législatif«, der er afgørende for Retsforholdet. *Niboyet* l. c. tilføjer, at Lovens tilbagevirkende Kraft ikke bør hindre dens Anvendelse.

Dommen kan iøvrigt ogsaa forklares ud fra et Tilknytningssynspunkt. De Galatti havde til Stadighed været beskæftiget i Bankens Kontor i Wien.

- 196) (1932) 48 C. L. R. 391.
- 197) En af Dommerne, Evatt J. omtaler »the general law of Victoria« i Mod-sætning til den specielle Lov. Udtrykket minder om Sondringen mellem primære, permanente Love og sekundære, ekstraordinære.
- 198) (1933—34) 50 C. L. R. 581.
- 199) (1938) A. C. 224.
- 200) Ganske vist udfoldedes der under Sagen stor Lærdom for at paavise, at Löven paa Opfyldelsesstedet, altsaa Victoria, burde være afgørende i denne Henseende. Opfyldelsesstedet var imidlertid uden Betydning, da der her klart var Spørgsmaal om »substance« — ikke om »mode and manner of performance«, (Jacobs & Co. v. Crédit Lyonnais (1884) 12 Q. B. D. 589. 53 L. J. Q. B. 156). Ej heller var der, som i *Ralli Bros. v. Comp. N. Sota y Aznar* Spørgsmaal om »Illegality«, ndfr. 172.
- Opfyldelsesstedets Betydning i engelsk Ret, har andre australske Retsforhold givet Anledning til at uddybe, jfr. *Adelaide Electric Supply Co. v. Prudential Assurance Co.* (1934) A. C. 122, se Mann, 156 og 174 ff. og *Auckland Corporation v. Alliance Assurance Co.* (1937) A. C. 587. Disse Domme omhandlede det Fortolkningsspørgsmaal, som efter 1931 var blevet akut, nemlig om en Aftale i £ skulde opfyldes i australske eller engelske £. Opfyldelsesstedet ansaas for afgørende for denne »mode of performance«, skønt Obligationens »value« herved i høj Grad paavirkes, jfr. ZIPR 1936. 283, se ndfr. Kap. 22, N. 64
- 201) Mann 258. Om Moratoriets i. p. retlige Behandling, herunder Forholdet til o. p. Spørgsmaalet, kan henvises til *Frankentein* II 239 f, v. Bar II 174 f, Nussbaum IPR 248, 269, 329, Shiron 9 (1915) Riv. di diritto internazionale priv. 152, Lorenzen 28 (1919) Yale L. J. 324, Ramel, Moratorium de la Lettre de Change, Upsala 1925, jfr. ogsaa Koërsner og Rabenius, Om Moratorium, Stockholm 1923. Ogsaa Neumeyer berører visse Moratorier III. 2. 323, IV. 247—48.
- 202) jfr. m. H. t. franske Moratorielove fra 1870'erne: Allartini & Co. v. Abbott (1872) 26. L. T. Rep 746, Rouquette v. Overmann (1875) L. R. 10 Q. B. 525, norsk og svensk HR-domme Clunet I. 149 f. 152 f. Et hollandsk Krigsmoratorium er anerkendt af de franske Domstole 22. Juli 1921, Clunet 1921.

- 532, under Henvisning til, at der i Frankrig var givet en lignende Lov (2. Juli 1919).
- 203) I Allartini-Sagen fremhæves det, at det for udenlandske Kreditorer vilde have været mere skadeligt end Moratoriet, hvis hele Frankrig var gaaet fallit. I Yale L. J. (1938) 459 henvises herved til, at Moratorielovens Formaal er »to aid the individual debtor by extending additional time for payment« uden Diskrimination, selvom den alene gælder udenlandske Kreditorer.
- 204) Schweiz 17. April 1916, Clunet 1917. 306. Der henvistes til Neutralitetsreglerne.
- 205) Østrig 9. Oktober 1930, Rspr. 1931. 11, Clunet 1931. 716.
- 206) jfr. herom P. Meyer, U. f. R. 1915 B. 97 f. Man fristes til at tillægge Loven næsten »processuel« Karakter, jfr. herved Ussing, Obligationsret 80 om at Virkningen var »processuel«. Naar S. & HD. 22. Februar 1916 (U. f. R. 1916. 508, S. H. R. T. 1916. 50, Juridisk T. 1916. 232) udtaler, at den danske Moratorielovgivning ikke kan hindre Realisation af et i Londen stillet Haandpant, skyldes dette, at § 2 i. f. om Haandpant er begrænset til »her i Landet beroende Sikkerhed«.

Underafsnit III. Heterogene Love.

Kapitel 22. Reglerne om offentligretlige Love.

- 1) Ovnfr. 61 om Grænseområdet.
 - 2) jfr. Litteraturangivelser hos Bar II. 31 om Skattelove. »It is one of the oldest rules of English law that the penal laws of foreign countries are strictly local and that they affect nothing more than they can reach by virtue of their own authority.«, Cheshire 75. De ældste kendte Domme gaar dog kun tilbage til det 18. Aarh., Leflar 194. De ældste Eksempler henholdsvis paa fiskale, poenale og politiske Love er Boucher v. Lawson (1735), Folliott v. Ogden (1789) og den franske Dom 16. Januar 1836 om Hertugen af Brunsvig, se ndfr.
 - 3) Jfr. f. Eks. for den romanske Skole Weis. 9. Udg. 125, fra Tyskland navnlig Neumeyer 422, 429, fra England, Cheshire 75, 78, om U. S. A. se Tekst. Fra Skandinavien kan nævnes Malmar 375, Knoph, T. f. R. 1937. 360, jfr. lidt uklart, Deuntzer 94. Raape 286, jfr. 316 er betænkelig ved at anerkende Grundsætningen generelt, men mener, den i adskillige Tilfælde er rigtig. M. H. t. Deviseretten anerkender Raape 309 ff. *lex causae*. Koepfel 83 ytrer ligeledes Betæneligheder, jfr. ogsaa den l. c. citerede Forhandling paa det 6. tyske Juristmøde i Czekoslovakiet, jfr. 86—87 om Tyskland.
- Nussbaum, Money 488, gaar direkte imod det anførte: »there is no plausible reason why a court in a situation governed by foreign law should shrink from using the »public law« provisions of the ap-

plicable legal system.« Denne Udtalelse, der ikke ledsages af nogen Begrundelse, staar i Forbindelse med Nussbaum's særlige Opfattelse af o. p. Reglen, se ndfr. 239. Den kan ikke godkendes som Udtryk for gældende Ret.

- 4) Saaledes ogsaa Malmar, 375 f.
 - 5) Jfr. ogsaa Malmar: »utländsk lag som har till syfte att förverkliga ett direkt statsändamål« kan ikke »tillerkännas någon verkan utöver statens territorium.«
 - 6) jr. ovnfr. 143 og navnlig Neumeyer 250.
 - 7) se 407 ff., 425 ff. og ovnfr. 144.
 - 8) Den tyske RG 3. Oktober 1923, Bd. 108. 241 taler saaledes om en udenlandsk Deviselov, »das nicht durch allen Kulturstaaen gemeinsame rechtlich-sittliche Erwägungen, sondern lediglich durch die in dem ausländischen Staate herrschenden wirtschafts- und sozialpolitischen (hier staatssozialistischen) Rechtsgrundsätze, die den deutschen Rechtsanschauungen widersprechen, gerechtfertigt wird«, jfr. RG 16. April 1912, (Sudansk Gummi), Warn. Rspr. 1912. 276 Nr. 241. O. p. Reglen lades derfor ude af Betragtning.
- RG, Bd. 121.337 (344): Den polske Valutalov »kann eine über die Grenzen des polnischen Staates hinausreichende Wirkung nicht zuerkannt werden«. O. p. Reglen undgaas saaledes, Koepfel 86.
- I Sagen om Wiener bunter Anleihe 14. November 1929, Bd. 126. 196 (204) henstiller RG til Undersøgelse om den østrigske Lov som »öffentlich-rechtlicher Eingriff des Staates in ein einzelnes Schuldverhältnis«, »doch aus öffentlich-rechtlichen Gesichtspunkten an den Grenzen des österreichischen Staates enden müsste, und ob daher von vornherein anzunehmen wäre, dass eine Einwirkung auf die Fortdauer der Schuldverpflichtung dem gesetzgeberischen Machtbereich des Schuldnerstaates entzogen wäre«, forsaavidt Debitor har forpligtet sig til Opfyldelse i Udlandet, Koepfel 87.
- 9) jfr. Koepfels Eksempler 88—89.
 - 10) Malmar: »direkt«.
 - 10 a) I en Note, 52 Harvard L. R. 1175.
 - 11) »foreign sovereigns have frequently been heard as plaintiffs to enforce their »governmental interests«.
 - 12) Om den konfiskerende Stats Viderealg, se ndfr. 351. Endvidere anføres United States of America v. Mc. Rae. L. R. 8 Eq. 69 (1869) »succession to property of Confederacy«. At U. S. Supreme Court efter Borgerkrigen indtog et særligt Standpunkt er dog kun naturligt.
 - 13) 3 De G. F. & T. 216, 45 Eng. Rep. 861.
 - 14) »jus cudendae monetae«, se Nussbaum Money 25 og 34 N. 49.
 - 15) De eventuelle Problemer om Mønt-Regaler kan maaske løses paa den i den internationale Forvaltningsret yndede Maade — ved Henvisning til Folkeretten. Neumeyer III 2. 128 gaar ikke ind paa Problemet.
 - 16) Navnlig 83 og 86—87, bl. a. under Henvisning til Neuner, 83.

- 17) i den ovnfr. 66 anførte Betydning, 89: »ad hoc geschaffenes Recht exceptionellen Charakters«.
- 18) 95, 98.
- 19) Koeppel 88 henviser til Regler om Værger og Lærlingeforhold, der trods deres offentligretlige Indhold, er normalt anvendelige; men de angivne Formuleringer lader saadanne Tilfælde uberørt.
- 20) Cheshire 78 og Restatement § 610: »no action«; Neumeyer 429, 245, 250, III 2. 314, 325; Borum Guldsklausulmålet 328; Raape 80: »der Anwendung schlechthin unfähig«, »nicht ausfuhrfähig«. Kun i den skandinaviske Diskussion om Spørgsmaalet synes der at være en vis Uklarhed paa dette Punkt, ovnfr. 139. Ihvertfald angives ingen Begrundelse for at fravige den internationale offentlige Rets Hovedprincipper. I nyeste Tid har Bagge (1942) og Nial (1944) klart indtaget et Særstandpunkt, se ndfr. Kap. 25, N. 346.
 Afvigende tilsyneladende Koeppel 106; men de anførte Domme peger ikke med Sikkerhed paa materiel Territorialitet. Det erindres herved, at Koeppel, ovnfr. Kap. 19, N. 65, er utilbøjelig til at adskille de to af Neumeyer angivne Hovedgrupper, hvilket vistnok ogsaa paa andre Punkter skaber Uklarhed. Ogsaa Raape's Standpunkt m. H. t. Deviselove betegner en Afvigelse. Den imødegaas, ndfr. 176 m. N.
- 21) 146 U. S. 657 (1892), (1893) A. C. 150 (P. C.)
- 22) 118 N. Y. 365, 23 N. E. 544 (1890).
- 23) 70 Md. 191, 16 Atl. 651, 2 L. R. A. 7 (1889).
- 24) Om en Lov er »*penal law in the international sense* ...« »depends upon the question whether its purpose is to punish an offense against the public justice of the State, or to afford a private remedy to a person injured by the wrongful act.« »The test is not what name the statute is called by the Legislature or the courts of the state in which it was passed, but whether it appears to the tribunal, which is called upon to enforce it, to be in its essential character and effect, a punishment of an offence against the public, or a grant of a civil right to a private person.« cit. hos Melchior 138.
- 25) »remedial, not penal, since it permitted a subject to enforce a liability in his own interests and for the protection of his private rights«, jfr. Cheshire 77—78. Jfr. i det hele Ahle Extraterritorial Enforcement of Statutes Imposing Liabilities on Stockholders (1911) 72 Cent. L. J. 245; Note (1914) 1 V. L. Rev. 390. Leflar l. c. 203, 211, 213, Kuhn 44 og Restatement 731.
- 26) Stumberg bifalder Praksis: »It would seem that the responsibility imposed upon directors or shareholders for acts done by them in violation of the law of the place of incorporation is not penal. The primary purpose is to afford to the creditors of the corporation additional security for corporate obligations. The relief given is compensatory and not merely by way of punishment for a wrong.« 342.
- 27) Leflar l. c. 206, Restatement, 731. Der er dog adskillige Erstatningsregler, som i U. S. A. er blevet anset for »penal«, Galveston H & S. A. R. Co. v. Wallace, 223 U. S. 481 (490), 56 L. ed. 516 (522), 32 S. Ct. 205; Stewart v.

- Baltimore & O. R. Co., 168 U. S. 445 (448), 42 L. ed. 537 (538), 18 S. Ct. 105. Den erstatningsretslige Distinktion mellem Workmen's Compensation og Employers' Liability refererer sig ikke til det poenale Moment. Den berøres ndfr. under D.
- 28) jfr. *Borum*, Personalstatut, 538, jfr. for Sveriges Vedkommende *Ramel* 109.
- 29) de indeholder en »personal disqualification of a penal nature«, jfr. *Cheshire* 78 ff., 260 og *Chetti v. Chetti* (1909) P. 67. *Schuster ZIPR* 1932. 524, mener overensstemmende hermed, at o. p. Klausulen faar ringe Betydning overfor udenlandske Ægteskabsforbud. »Die im Ehescheidungsrecht des Auslandes vorgesehenen Eheverbote sind nämlich sehr häufig überwiegend Strafvorschriften.«
- 30) Som *Leflar* bemærker, l. c. 194: »Why should penal claims not be enforced extraterritorially, to the same extent as are other claims?« »Occasional exclusion . . . should occur only when there is real reason for it, and then should be credited to that real reason«, *Leflar* l. c. 225, jfr. ogsaa herved *Restatement* p. 730 *Comment* c.
- 31) I anglo-amerikansk Ret har man i Reglen ladet sig nøje med den generelle Udtalelse i *The Antelope* (U. S. 1825) 10 *Wheat.* 123, »The Courts of no country execute the penal laws of another . . .«. Gaar man længere tilbage, finder man kun *Folliott v. Ogden*, 1 H. Bl. 123 (1789), aff'd *Ogden v. Folliott*, 3 T. R. 720 (1790), 4 Bro. P. C. 111 (1792), og *Wolff v. Oxholm*, 6 M. & S. 99 (1817), der begge angik Konfiskationer af fjendtlig Ejendom, foretaget af Stater, med hvem England paa de paagældende Tidspunkter var i Krig (henholdsvis New York og Danmark). Det var derfor naturligt, at de engelske Domstole »quite correctly and with an altogether incapable nationalist attitude« nægtede »to enforce such foreign penal statutes«, *Leflar* l. c. 194. Resultatet vilde dog under alle Omstændigheder følge med Sikkerhed af o. p. Klausulen. »Of course they could as well have spoken of local public policy, and have reached the same result as surely«, *Leflar* l. c.
- 31 a) *Restatement* 730.
- 32) *Arminjon*, *Les lois politiques et le dr. i. p.*, Rev. 1930, 385 ff.; *Koeppel* 90—91; *Melchior* 79 m. N. 3; franske DD 16. Januar 1836 (*Hertugen af Brunsvig*), *Sirey* 1836. 270, 7. Maj 1873 (*Grev Potocki*), *Clunet* 1875. 20. Ogsaa i Tyskland, *Melchior* 80 og England, *Koeppel* 94, berøres Problemet enkelte Gange, jfr. *Neumeyer* 426 f.
- 33) *Koeppel* 89 og 95, *Melchior* 80.
- 34) *Koeppel* gengiver 89 ff. de forskellige Opfattelser og naar til følgende Sammenfatning: »Es muss sich um »Ausnahmerecht« handeln, um Gesetze, die einzelne in Bezug auf die Gesamtheit, Ausländer gegenüber eigenen Staatsangehörigen benachteiligen. Nicht entscheidend ist augenscheinlich, ob sie im übrigen als Kampf- oder Notmassnahmen anzusprechen sind«, 92.
- 35) se Afsn. V. Noget Eksempel paa, at Milieu-Tilknytningslæren gælder fiskale Love, findes ikke. Muligheden kan dog ikke afvises, jfr. ndfr. 485.
- 36) *Alves v. Hodgson* (1797) 7 Term. R. 241, *Hibbert Cases* 211; *Clegg v. Levy* (1812) 3 Camp. 166; *Bristow v. Secqueville* (1850) 5 Ex. 275, 19 L. J. Ex. 289.

M. H. t. Vekselstempel er Resultatet fastslaaet i den engelske Veksellov S. 72, Neumeyer 245, N. 48. Om Vekselstempel Hertzfeld Vierteljahrschrift für Steuer- und Finanzrecht (1932) 6. 423 ff.

- 37) J. U. 1862. 564.
- 38) da Veksel-Akceptanten ikke mod Sagsøgerens Benægtelse havde ført det ham paahvilende Bevis for, at »en Veksel, efter de i Hamborg gjældende Love, skulde, navnlig ogsaa ligeoverfor Akceptanten, være i det Hele ugyldig, eller dog have tabt sin Vexelkraft, naar den enten var trukken med en Løbetid af 4 Maaneder eller ikke var forsynet med Stempel.«
- 39) Boucher v. Lawson, Cas. Temp., Hardwicke 85 og 194, 95 Eng. Rep. 53 & 125 (K. B. 1735) portugisisk Forbud mod Udførsel af Guld.
- 40) Holman v. Johnson (1775) Cowper 341; Sælgeren kunde kræve Betaling for Smuglergods, der var solgt i Frankrig, jfr. Neumeyer 422, Johnson III 500, Nussbaum Money 488, cfr. Anson, Law of contract, 16. Udg. 245.
- 41) *Ussing*, Aftaler 116 N. 8, 120 N. 22 b, 123 N. 33 b, jfr. ovenfor. 102 om Illegaltet.
- 42) jfr. bl. a. herom Melchior 416, Neumeyer 255 m. DD i N. 90 og Guilhot, L'impôt sur le revenu des créances, dépôt et cautionnements dans les rapports internationaux, Clunet 1939. 269 ff., jfr. om Litteraturen om Dobbeltbeskatning i det hele Neumeyer 17—18 N. 33, Rhokana Corp Ltd. v. Inland Revenue Commissioners (1938) A. C. 380 (H. of L. 1938), Nussbaum, Money 449.
- 43) eller »receivers«.
- 44) Matter of Hollins, 79 Misc. 200, 139 N. Y. Supp. 713 (1913); Goodrich v. Rochester Trust & Safe Dep. Co., 173 App. Div. 577, 160 N. Y. Supp. 454 (1916); New York Trust Co. v. Island Oil & Trans. Corp. 11 F (2d) 698 (C. C. A. 2 d, 1926).
- 45) Leflar 220.
- 46) Som om anden Lovgivning ikke ogsaa er eller bør være »social«.
- 47) Saaledes dansk Lov om Ulykkesforsikring Nr. 183 20/5 1933 § 4, 2. Stk.; Tilladelse af Direktoratet for Ulykkesforsikringen, jfr. *Ussing*, Enkelte Kontrakter 301.
- 48) f. Eks. den i foregaaende Note nævnte Lov § 5, dansk Lov Nr. 399 om Folkeforsikring 25. Juli 1940 § 81, 1. Stk. 2. Pkt.
- 49) Raape 80, (udh. her).
- 50) Gaarder 81, 100—01; Hult 380-81, 397; Borum 122, jfr. ndfr. 277.
- 51) Restatement p. 485—86, § 398: »in that state ...«; § 399: »in a state ... of that state«; § 400: »No recovery can be had under the Workmen's Compensation Act of a state if neither the harm occurred nor the contract of employment was made in the state.«
- 52) Restatement p. 485: »the difficulties of procedure may make it impracticable for a court in another state to attempt to administer the Act.«
- 53) Brandeis, J., i Bradford Electric Light Co. v. Clapper, 286 U. S. 145 (1932), 52 Sup. Ct. 571: »«Workmen's Compensation Acts» are treated almost universally, as creating a statutory relation between the parties — not, like

employers' liability acts, as substituting a statutory tort for a common law tort.«

Employers' Liability behandles saaledes som rent privatretlig, smh. Restatement p. 489.

- 54) jfr. herom Wolff, Das Recht der internationalen Kartelle und Trusts, ZIPR Rspr. 4. 513 f. med Litteraturhenvisninger, bl. a. Dörinkel, Internationales Kartellrecht (1932).
- 55) Den Kap. 16 N. 163 nævnte amerikanske Dom, Watkins Co. v. Mc. Mullan (Texas, 1928) 6 S. W. (2 d) 823 kan maaske opfattes paa denne Maade, da den angaar Salg udenfor Domstolstaten, Texas. Den kan dog ogsaa, da Sagsøgte boede i Texas, opfattes som Udslag af expansiv Kompetencevilje i Lovgivningen i Texas.
- 56) jfr. herved Ejvind Møller, Juristen 1943. 417 ff.
- 57) jfr. fra tysk Ret, RG Bd. 88, 254, J. W. 1916. 1021, Bd. 98. 294, og i dansk Ret for nogle Tilfældes Vedkommende, P. Melchior, U. f. R. 1941 B. 167—68.
- 58) Ralli Brothers v. Compania Naviera Sota y Aznar (1920) 1 K. B. 614; aff. (1920) Law Times Report 123, 375; 2 K. B. 287 (C. A. 1920), Hibbert 215, og Trinidad Shipping Co. v. Ralston & Co. (1920), 123 Law Times Reports 476.
- 59) jfr. ovnfr. 110 v. Illegalitet.
- 60) 386.
- 61) Det er med Rette, Nussbaum udtaler Money 501.: »The plaintiff, though subject to Spanish jurisdiction, by this very suit committed, or prepared, a punishable violation of Spanish law. From the viewpoint of English public policy, there was certainly no reason to protect the plaintiff in this situation.«
- 62) Man maa derfor ihvertfald foretrække følgende Afsnit af det af Warrington, L. J. afgivne Votum: »on the whole, I came to the conclusion that in the present case the owners could not in this country maintain an action for a larger amount of freight than that allowed by Spanish law«, 384.
- 63) Medens f. Eks. Cheshire heller ikke omtaler dette, er der dog en af Dommerne, Scrutton L. J., der forsaavidt berører dette. Han betvivler nemlig (385), at Reglen om »revenue laws« stadig er en Undtagelse. »The early authorities on this point require reconsideration, in view of the obligations of international comity as now understood.« Da engelsk Ret imidlertid efter den almindelige Mening ikke har ændret sin Stilling til »revenue laws«, kan denne Løsning dog næppe fastholdes.
- 64) Lex loci solutionis gælder kun som Specialstatut m. H. t. »mode af performance«, Jacobs v. Crédit Lyonnais. 12 Q. B. D. 589, 53 LJQB, 156, C of App. (1884). Det er imidlertid ret klart, at Spørgsmaalet om et Beløbs *Størrelse* ikke vedrører »performance«, men selve »obligation«.

Det er derfor ihvertfald rigtigt, naar Nussbaum bemærker: »This use of the place-of-payment theory is highly disputable«, Money 228 og 501. Ogsaa Neumeyer, 423, mener, at der forelaa »eine theoretische Fehlmeinung.«

Det er dog næppe rigtigt, naar Neumeyer l. c. mener, at Trinidad-Dommen har desavoueret Afgørelsen i Ralli Brothers-Sagen. Underinstansernes

Afgørelse var ganske vist paaberaabt under Proceduren i Trinidad-Sagen for Privy Council; men den nævnes ikke under Voteringen, der overhovedet ikke kommer ind paa Spørgsmaalet om Betalingssted. Skønt New York var Lossehavn, kunde det ogsaa vanskeligt hævdes, at Betalingsstedet for *Rabatten* var New York. Redernes Hovedkontor var, som nævnt, London. Iøvrigt er Appelrettens Afgørelse i Ralli Brothers-Sagen senere end Trinidad-Dommen.

Forøvrigt har der hersket nogen Uklarhed i engelsk Ret, men uanset de ret vidtgaende Udtalelser, bl. a. af Cheshire, maa det antages, at engelsk Ret fastholder det ovenfr. refererede Standpunkt, jfr. Restatement p. 438 om Sondringen i Praksis og Kap. 21, N. 200.

Udtalelserne i tilsyneladende modsat Retning gaar ud paa, at en Kontrakt bortfalder, hvis dens »performance« er »illegal by the lex loci solutionis«, Cheshire 201 og bl. a. Ralli Brothers v. Compania Naviera Sota y Aznar, ovenfr. Endvidere udtalte Lord Wright i Adelaide Electric Supply Co. v. Prudential Assurance Co. (1934) H. L. (E) A. C. 122, Mann 156 og 174 ff. og Cheshire 192: »The law of the place of performance must be applied in respect of any particular obligation which is performable in a country other than the country of the proper law.«

Spørgsmaalet er dog nu afgjort, idet det i Mount Albert Borough Council v. Australasian Temperance and General Mutual Life Assurance Society, Ltd. (1938) A. C. 224 (Privy Council) hedder: »The House of Lords had no intention of questioning the distinction emphasized in Jacobs, Marcus & Co. v. Crédit Lyonnais between obligation and performance.« »The law of the place of performance will prima facie govern the incidents on mode of performance, that is performance as contrasted with obligation«, jfr. Mann 156—57.

I U. S. A. skal der dog ud af den engelske Regel have udviklet sig »eine volle Kollisionsnorm hinsichtlich aller mit der Erfüllung zusammenhängenden Fragen zugunsten der law of the place of performance«, Koepfel 42 ff.; Lorenzen, Yale L. J. 1919. 350; Restatement §§ 358 og 360, Yale L. J. 1938. 455. Stillingen i amerikansk Ret er dog yderst usikker, Koepfel l. c. Yale L. J. l. c.

65) U. f. R. 1917. 429 jfr. 1915. 1003, T. f. R. 1918. 98.

66) Dommen refererer nærmere herom: »Da den europæiske Krig udbrød omkring den 1 August f. A., maatte de fleste Børser lukke, og da det herved blev umuliggjort at afvikle Børsterminsforretninger, blev det ved tysk Rigslov af 4. Aug. f. A. bl. a. fastsat, at Forbundsraadet kunde anordne, at visse Børsterminsforretninger ved Anordningens Ikrafttræden skulde anses ,som om en Kontrahent ifølge en ham tilkommende Ret var traadt tilbage, hvorefter der skulde finde en Likvidation Sted til en af vedkommende Statscentralmyndighed fastsat Pris.

I Henhold til denne Lov blev det af Forbundsraadet under 24. Aug. f. A., anordnet, at denne Regel skulde gælde bl. a. for Børsterminsforretninger i Kobber, der var afsluttede før den 1. Aug. f. A., og som først skulde opfyldes efter den 4. s. M., hvorhos Forfaldstiden for de ved Likvidationen opstaaede Fordringer for de Kontrakter, ved hvilke det var

aftalt, at Levering skulde finde Sted senere end den 31. Okt. f. A., fastsattes til den 30. Nov. s. A., idet der da skulde fradrages en Mellemløn af 6 pCt. p. a. fra sidstnævnte Dag i den aftalte Leveringsmaaned. Endelig blev det under 26. Aug. f. A. af Senatsforsamlingen i Hamborg fastsat, at Likvidationsprisen for Børsforretninger i Kobbør pr. 1915 skulde andrage 119½ Mark for 100 Kg.

I Overensstemmelse med disse Bestemmelser har Citanten derefter opgjort sit Mellemløn med Indstævnte, og Opgørelsen udviser en Saldo i Citantens Favør af 660 Mk. 20 Pf.».

67) Cohn 248.

68) Det kan ihvertfald ikke siges, at Loven var voldsomt krænkende for dansk Retsbevidsthed etc.; men Dommen er dog ikke uforenelig med hvad ndfr. udvikles om o. p. Hensynet.

Dommen har ogsaa andre Fortrin. Den betoner, at »i hvert Fald« P., der jfr. ndfr. 298 om Kompetenceoverskridelse, var »dansk Statsborger«, maatte frifindes. Dommen lader derimod den Mulighed staa aaben, at Loven i andre Tilfælde kan anvendes. Muligvis er denne Formulering paavirket af Federspiel's og Kahn's Tilknytningslære. Retten undgaar dog, saare behændigt, at komme ind paa om det er Tilknytningen til Lovland eller Domsland, det kommer an paa. Hvad der nu end ligger bag ved Udtalelsen: Dommen er betydningsfuld, som den, vistnok, første europæiske Dom i øverste Instans, hvor o. p. Tankens Relativitet klart er pointeret. En Behandling som i Neumeyers A-Gruppe hjemler Dommen ikke, idet det ved en saadan Lov umuligt kan siges, at Retsforholdets »Tyngdepunkt« er Debtors Domicil. Det maatte være den Børs, hvor Forretningerne skulde afvikles, altsaa Hamborg. Derimod kan Udtalelsen forenes med det ndfr. omtalte Kompetence o. p. Synspunkt.

Endelig illustrerer Dommen Udfyldningsspørgsmaalet, Cohn, 248 N. 1: »Sælgeren kunde eventuelt have opgjort Forholdet paa Grundlag af almindelig tysk Ret med Bortseen fra de særlige Afviklingsregler.«

69) S & H 22. Februar 1916, U. f. R. 1916. 508, S. H. R. T. 1916. 50, Jur. T. 1916. 232.

70) Cohn 246—47.

71) Cohn l. c.

72) Deviselovgivning i IPR er navnlig behandlet af Koeppel, Raaepe 309 ff. og Nussbaum, Money 487 ff. (afvigende tidligere Nussbaum IPR 72 og J. W. 1924. 667). Af andre Specialfremstillinger kan nævnes Neumann, Devisennotrecht und IPR. Bern 1938 (utrykt), Bendheim, Das Deutsche Devisenrecht und die Schweiz, Dis. 1936, Dietrich, J. W. 1935. 3013, Schoch, Hans RGZ 1936 A. 434, Mezger, Revue Lapradelle 1936. 370, Domke, Clunet 1937. 228, Journal of Comparative Legislation 1939. 54, E. J. Cohn, L. Q. R. 52, 474, Journal of Comparative Legislation 1939. 75, Note 44 Yale L. J. 1938. 458, Bergmann, B. I. I. I. 1936. 24, J. W. 1937. 279, jfr. videre Litteraturangivelser Raape 309, Nussbaum, Money 487 N. 1 og U. f. R. 1936 B. 284, ogsaa om det materielle Retsspørgsmaal.

73) Ussing, U. f. R. 1941 B. 131.

74) Koeppel 126.

- 75) Nussbaum anser konsekvent Territorialitetsterminologien for misvisende og begrundet sine Resultater med o. p. Reglen, jfr. ndfr. 240. Dette er dog kun muligt, naar man anlægger et specielt Syn paa o. p. Reglen. Gaar man ud fra den konventionelle Opfattelse af o. p. Reglen og Territorialitetssynspunkterne, maa Nussbaum's Udvikling opfattes som i Realiteten indeholdende en Heterogenitetsbetragtning.
- 76) Koepfel 77—78.
- 77) Money 496 ff.
- 78) 313—14.
- 79) 314. Der henvises til, at de hverken er politiske eller poenale Love. Den offentligretlige Karakter tages der ikke Stilling til. Naar alligevel adskillige af de af Raape 317 ff. anførte Eksempler er rigtige, skyldes det, dels at Raape vælger Situationer, hvor der ikke er Spørgsmaal om Heterogenitet, 1,3 og 4, medens der i Situation Nr. 2 fortrinsvis er valgt Eksempler, hvor Kreditor er »estopped« fra at paaberaabe sig Heterogeniteten. Endelig er der enkelte urigtige Antagelser, jfr. ndfr. under 2.
- 80) 316, cfr. Nussbaum, Money 490.
- 81) 320 og ovnfr. Kap. 20, N. 145.
- 82) Et Mellemstandpunkt indtages af Langen, J. W. 1935, 1869 f. og Lemkin, Valutareglering och Clearing, (Stockholm 1941) 132. (jfr. herom U. f. R. 1941, B. 207—08.) M. H. t. Heterogenitet anser Lemkin, 132, Opfyldelsesstedet for Tilknytningsmoment. Disse Antagelser er dog næppe reelt begrundede; men det maa erkendes, at anglo-amerikansk Ret er inde paa Synspunktet, jfr. ndfr. om Kleinwort-Sagen. Dette skyldes dog den specielle Retsudvikling, jfr. N. 64 og Lemkin mener selv, at, naar Betalingsstedet er i Lovlandet, vil man anvende o. p. Reglen. Sætningen bliver da af illusorisk Betydning. I Kleinwort-Sagen gaar Rettens Udtalelser forsaavidt videre end Lemkin. M. H. t. o. p. Reglen lægges Vægt paa Graden af den finansielle Nødstilstand, 144, paa en Maade som er i Strid med den herskende Praksis. Om Nial (1944) se ndfr. Kap. 25, N. 346.
- 83) Koepfel meddeler i sin Afhandling følgende Redegørelse: I Schweiz anvendes især o. p. Reglen, 123—25, dog taler enkelte Domme om offentligretlige Hensyn, 79—80, jfr. 98. — BG har ikke taget sikker Stilling til Heterogeniteten, 80. I Østrig var Retsstillingen ganske uklar, 81—83 (smh. Nussbaum, Money 488 N. 7).

Norge, 83 begrundet Ikke-Anvendelsen med offentligretlige Hensyn. Det samme gælder de romanske Lande 83, saaledes Frankrig 83—84, Belgien 84. I Tyskland er Stillingen iflg. Koepfel 86—87, 96 usikker. Afgørende er dog formentlig det økonomisk-politiske Moment, 96, 106.

Udenfor Schweiz anvendes o. p. Reglen ikke paa Kontinentet, 125. Derimod er det Hovedsynspunktet i anglo-amerikansk Ret, 99, 126—27. En hollandsk og en engelsk Dom har taget Hensyn til Deviselove, 126, 99 og ndfr. 185 og 181.
- 84) jfr. Madsen-Mygdal, Dansk Deviseret 13.
- 85) »überraschenderweise«, Raape 320.
- 86) 316 ff.
- 87) 317—18.

88) 318—19.

89) 319—20.

- 90) »Dingliche Veräußerungsverbote kann eben nur der Gebietsstaat erlassen«. At lade intern Competencevilje gaa imod dette »wäre geradezu absurd«. 321: Magtspørgsmaalet »unterscheidet das Zessionsstatut wesentlich von dem Sachenrechtsstatut. Dem Gebietsstaat kann kein anderer Staat ein Verbot der Veräußerung seiner Sachen aufdrängen, das leuchtet jedem ein« (!)
- 91) især da den tillige er urigtig. Cessionsstatutets Stat har ganske vist ikke »als solcher« »Magt« over en Fordring; men i det af Raape, 321, nævnte Eksempel har den dog en ligesaa effektiv Magt som i Tingsretstilfældet, idet Debitor ifølge Fordringen er domicileret der (Tyskland). Den Stat, der har Magt over Debitor, synes afgjort at være den af de implicerede, som har den største Magt over Fordringen, hvad Raape, mærkeligt nok, selv erkender andetsteds, 285: Det viser sig »dass die Forderung recht eigentlich da wurzele, wo das ihr verhaftete Vermögen seinen Mittelpunkt habe, nämlich am Wohnsitz des Schuldners.« Smh. ndfr. v. Dobbelt Ansvar, 356—57 og 368.

Omvendt maa det m. H. t. »Magten« over Ting erindres, at saasnart man fra fast Ejendom gaar over til rørlig Ejendom, vil det jo kunne forekomme, at Tingen flyttes uden for Statens Magtomraade, og netop herom drejer adskillige i. p. retlige Konflikter sig, jfr. ndfr. 346 ved Konfiskation. At Lovlandet skulde respektere Raape's subtile Sondring m. H. t. »sachenrechtliche Wirkung, nämlich die Nichtigkeit« synes utænkeligt.

Naar Raape 320 mener, at Tilfældet vanskeligt kan opstaa i Praxis, maa det dog erindres, at et Erstatningssøgemaal i Tyskland kan tænkes, hvis Ejendommen f. Eks. er stærkt behæftet, og Køberen derfor ikke faar den ham tilsikrede Retsstilling.

92) 320.

93) under Nr. 3, 319—20.

94) 321.

- 95) Raape's Hovedbetragtning er Magtsynspunktet; men som i N. 91 berørt, bedømmer han i dette Tilfælde Magtforholdene urigtigt — hvis det da overhovedet er disse, det kommer an paa. Naar selve Eksemplet maaske — men ogsaa kun maaske — dog i Resultatet er rigtigt, skyldes det bl. a., at det igen er et specielt Tilfælde, hvor en Estoppel-Regel kan gøre sig gældende, nemlig Estoppel over for lex causae som Minimum. Det er nemlig muligt, at Debitor ud fra almindelige Forudsætnings-Synspunkter maa kunne hævde, at den ungarske Cessionar p. Gr. a. sin særlige Stilling over for en Landsmand, maa være »estopped« fra at holde sig alene til lex causae. Den af Raape anførte schweiziske BGD (19/2 1936) var ikke »entsprechend« — altsaa Cession mellem to »Lovlændinge« — men angik en Cession fra en »Lovlænding« til en »Domslænding«. Dette kan meget vel betyde en Forskel. Hertil kommer, at det vel er tvivlsomt, om der ikke gælder et Specialstatut for Cession, jfr. herved Raape, 277 ff., saaledes at ungarsk Ret dog afgør, om Overdragelsen er gyldig. I saa Fald foreligger der Situation Nr. 3, Heterogenitet i Forbindelse med Estoppel af specielle Grunde — ungarsk Sagsøger — jfr. straks ndfr.

- 96) 317.
- 97) Ikke blot Betalingsforbudet, men ogsaa de forskellige Forbud mod Overdragelse af Gods eller Fordringer maa udsondres jfr. Raape ovenfor.; Koeppe 77; Nussbaum Money, 494 f., der ogsaa nævner »damages« og andre Tilfælde.
- 98) LG I Berlin 19. Februar 1932, J. W. 1932. 2306.
- 99) K. G. 27. Okt. 1932. J. W. 1932. 3773; O. L. G Darmstadt 9. Jan. 1935. J. W. 1935. 2385. Den førstnævnte Dom angaar en ungarsk Ejer af fast Ejendom i Tyskland, der androg om Forlængelse af en Betalingsfrist for en opskreven Fordring, hvilket kun kunde bevilges, naar Debitor manglede de fornødne Midler. Ungareren henviste til, at han ikke kunde udføre Penge til Tyskland; men Domstolen mente, at det maatte være den ungarske Stats Sag at give Tilladelse til Kapitaloverførsel. Gaves den ikke, maatte det være paa Ungareren Risiko. Den anden Dom angaar en Debitor, der under tilsvarende Betingelser ikke kunde kræve »Armenrecht«. Der var saaledes i begge Tilfælde kun Tale om at indrømme en ren Billighedsvirkning, Koeppe 125; Langen J. W. 1936. 1871; Wahle ZIPR 1935. 782; Nussbaum Clunet 1937. 236, Money 494.
- 100) i schweizisk D. 18. Sept. 1934 ndfr., E. J. Cohn, Q. L. R. 1936. 475.
- 101) St. Gallen 27. Marts 1933, Schw. J. Z. 31. 27, N. Rev. 35. 428 (territorial); St. Gallen 25. Aug. 1933, Schw. J. Z. 33. 9; Zürich 23. Apr. 1937, N. Rev. 1937. 627 ang. Italiens Deviseregler mod Folkeforbundsmedlemmer under den abessinske Krig (Debitor bærer Risiko for sit Lands Lovgivning. Kreditor hollandsk); B. G. 18. Sept. 1934, Rec. of. 60 II 294, Clunet 1937, 234, Rev. crit. 1936, 633; O. R. § 506. Desuden henvises til o. p. ovenfor. expropriationslignende Indgreb i velerhvervede Rettigheder; Voldgiftskendelse St. Gallen 19/9 1934, Schw. J. Z. 34. 142, ZIPR 1935, 712 (Territorialitet). Smh. N. 236.
- 102) Corte di Cassazione del Regno 30. Juli 1937, Foro Italiano 1937 I 1203.
- 103) Seine 23. Juli 1936, Sirey 1938 II 25, N. Rev. 36. 792, Koeppe 35, Nussbaum, Money 448. N. 7, Lemkin 125.
- 104) Middleburg 9. Jan. 1918, Weekblad van het Recht, 1918 Nr. 10220 angaaende tysk Valutalov for Belgien, Lemkin 126.
- 105) Ostram, Amsterdam 22. Marts 1935, Weekblad van het Recht, 1935 Nr. 12919, B. I. J. I. 33. 115; Amsterdam 23. Juni 1936, Rev. crit. 1937. 474, se Lemkin 126; Rotterdam 6. Juli 1938 (Vereinigte Stahlwerke), Nederland'sche Jurisprudentie 1938. 1242 (tillige Estoppel-Forhold.)
- 106) Oslo 13. Febr. 1936, B. I. J. I. 36. 284, Koeppe 83, Lemkin 127, Nussbaum, Money 487, 492.
- 107) Koeppe 82, 60, 128; Nussbaum, Money 488 N. 7. To af de senere Domme, O. G. 10. Dec. 1935, Rspr. 1936. 22. ZIPR 1936. 398 (Anm af Wahle), N. Rev. 1936. 370 (Anm. af Mezger); O. G. 10. Marts 1936, Jur. Bl. 36. 232, Clunet 37. 128 er dog i Overensstemmelse med Praksis andetsteds. O. G. 24. Apr. 1936, Rspr. 1936 Nr. 224, N. Rev. 1936. 608 (Anm. af Mezger), Clunet 1937. 237 (Domke) anerkender derimod Umulighed i et Kautionsstilfælde.
- 108) Nussbaum, Money 490—91; Lemkin 121 f; jfr. alerede Yudin v. New York Life Insurance Co. (1928) 226 N. Y. Suppl. 92 (russisk Deviselov), Koeppe 46; Perry v. Norddeutscher Lloyd (1934) 268 N. Y. Suppl. 525, 150 Misc. 73,

- Koeppel 44, Guldklusumålet 82; Sheppard v. Hapag. N. Y. L. J. 14/3 1934. 1232 og 6/4 1934. 1653, 289 N. Y. Suppl. 1037, Koeppel 44, 54. Vigtigst er Glynn v. United Steel Works Corp. (1935), 160 Misc. 405, 289 N. Y. Suppl. 1037, Rev. Int. des Sociétés 1935. 434, (Anm. Mezger), B. I. J. I. 33. 274, Hans RGZ 1936. 434, (1936) N. Y. Law J. 21/9 1936. 771 f, Koeppel 119; Central Hannover Bank and Trust Co. v. Siemens-Halske A. G. (1936), 15 F. Suppl. 927, aff'd 84 F. (2nd) 993, cert. denied 299 U. S. 585, N. Rev. 1936. 388, Koeppel 43, 47, 141, 143. Begge Domme omhandler Umulighed og tillige o. p. Synspunktet. Nævnes maa ogsaa Lann v. United Steel Works Corp. 166 Misc. 465, 1 N. Y. Suppl. (2nd) 951 (1938). Andre Domme citeres hos Nussbaum, Money 490 N. 14. Om Mayer v. Hungarian C. B. P., se ndfr. N. 227.
- 109) (1935) A. C. 148.
- 110) Nussbaum, Money, 500.
- 111) sammen med en ganske beslægtet Afgørelse, St. Pierre v. South American Stores (1937) 1 All. E. R. 206, 3 All. E. R. 349, og en ovnfr. nævnt østrigsk Kautionsdom, N. 107 i. f.
- 112) E. J. Cohn, Journal of Comparative Legislation 1939. 78.
- 113) Nussbaum l. c.
- 114) Nussbaum l. c. lægger derimod Vægt paa, at der ikke forelaa »a simple action af debt«.
- 115) der dog ogsaa er udpræget materielretlig, se 490—91.
- 116) ovnfr. i N. 111.
- 117) se Nussbaum, Money 500.
- 118) Bek. Nr. 265 29/5 1943, § 26: »Hvis Udlejeren flytter til Udlandet skal Betalingen ske paa anvist Sted i Indlandet«.
- 119) Det kan se lidt paafaldende ud, at Resultatet af Ralli-Brothers-Sagen, De-Beêche-Sagen, smh. m. Kleinwort-Sagen, ndfr., bliver, at hvor det er Eng-lændere, som har Fordel af Loven, anvendes den. I modsat Fald repro-bres den. Dette er dog ikke Udtryk for Statsegoisme, men stemmer med det ndfr. anførte, 215, 243 og 417.
- 120) Law Times Reports 160. 615, se ved det citerede 616 og 618.
- 121) saaledes f. Eks. i en anden Sammenhæng, Dommen l. c. 617.
- 122) Hvor stor Vægt man lagde paa lex-loci-solutionis-Princippet fremgaar af, at det kategorisk udtales: »If this contract had been to pay money in Budapest no doubt that principle would have been applied«, 616, Mac Kinnon, L. J. Det vides, at førende engelske Jurister paa dette Omraade ogsaa er tilbøjelige til lignende Synspunkter, og Reprobering vil saaledes ikke forekomme ved deviseretlige Betalingsforbud. Dette skyldes de særlige Regler om »mode and manner of performance«, N. 64. Resultatet kan da blive, at f. Eks. Maksimalprislove, der paavirker »obligation« ikke anvendes, medens Deviselove anvendes, idet den ovnfr. refererede Uklarhed om lex loci solutionis i Ralli-Brothers-Sagen og andre Sager ikke refererer sig til noget, som kan berøre Deviselove. Ret beset er denne Retsstilling dog i god Overensstemmelse med, hvad der udvikles i Kap. 23 om ideel Umulighed.
- Alt i alt maa engelsk Praksis opfattes saaledes, at Domstolene længst muligt vil undgaa at referere til p. p. Reglen; men skulde der opstaa et Tilfælde, hvor dette bliver uundgaaeligt, tør det antages, at den dog vil

blive anvendt, ihvertfald af Overhusets Dommere, jfr. N. 63 og de lige anførte amerikanske Domme. Endog Lemkin 134, forudsiger dette.

- 123) Udfra materielretlige Betragtninger kan Modregning dog allerede iflg. *lex causae* være udelukket, naar Fordringerne har forskellige Opfyldelsessteder, Ussing Obl. 396.
- 124) »D'ordre public, les juges suisses peuvent se refuser à prendre en considération les prescriptions étrangères relatives au trafic des devises, lorsqu'elles sont préjudiciables aux créanciers suisses.«
- 125) smh. Ussing 1941 B. 141, jfr. ogsaa om Frigørelse ved Clearingindbetalinger Madsen-Mygdal, Fagskrift for Bankvæsen 1943, 17 ff. M. H. t. Clearing er det i p.-retlige Problem ret simpelt, ndfr. 191, medmindre tre Lande, hvoraf et ikke er bundet til Clearingaftalen, er implicerede.
- 126) smh. herved Ussing, U. f. R. 1941 B. 141 om spærrede Konti i materiel Ret.
- 127) Foruden Raape, 318, ogsaa Koepfel 77—78 med lidet overbevisende Begrundelse for den overvejende privatretlige Karakter.
- 128) Ussing, U. f. R. 1941, B. 142, mener, at dansk Bek. 16. Juli 1940, »hører til de ensidige Bestemmelser, som ikke kan ventes anerkendt i Udlandet«. Mezger, N. Rev. 36. 583, mener, det er særligt klart, at o. p. Reglen netop gælder Frigørelsesreglerne, som betyder en »véritable confiscation« af Kreditors Ret.
- 129) Koepfel 77: »der Zusammenhang ist nur historisch«, jfr. ogsaa en Betragtning vedrørende o. p. Reglen og Holzer v. Deutsche Reichsbahn, ovnfr. i Columbia L. R. 1938. 1492: »It is arguable that although racial discrimination is incompatible with the public policy of the forum, that policy favours a foreign law which excuses performance of those who are prevented, by operation of law, from executing their contractual obligations«.
- 130) Denne Differentiering betyder ikke, at det her er o. p. Reglen, der er Tale om. Det er klart, at man ved Heterogenitetsspørgsmaalet maa komme ind paa Nuanceringen. Graden af »sozialem Oel« (se 89) maa influere her, hvor der er Tale om direkte Støtte til Statsformaal.
- 131) Den danske Bek. 1940 er frivillig, skønt der i Loven er Hjemmel til at fastsætte pligtmæssig Indbetaling.
- 132) Saaledes den danske Bek. 1940, hvis Administration ihvertfald ikke vil kunne kritiseres efter o. p. Reglen. Omvendt er denne Regel bl. a. udstedt som Retorsionsforanstaltning og for at skaffe nødvendige Varer til Landet. Dette kunde maaske tale for Heterogenitet. Yderligere er det vel ikke usandsynligt, at en dansk Debitor, der maa betale paany i Udlandet, ikke blot kan kræve det deponerede Beløb tilbage af Nationalbanken, men tillige af forskellige særlige Grunde kan kræve Erstatning af denne for, hvad han p. Gr. a. Kursændringer har maattet udrede mere. Dette vil kunne anspore Udlandet til at se bort fra Reglen.

Der er ingen Tvivl om, at den danske Bek. internt gælder uanset *lex causae*. Omvendt gælder den ikke Debitorer i Udlandet. Hvis Regler af denne Art anerkendes internationalt, vil der iøvrigt opstaa adskillige Vanskeligheder, da det vistnok er tvivlsomt, om Frigørelsesspørgsmaal afgøres efter *lex causae*, *lex fori* eller Specialstatuter som Loven paa Betalingsstedet eller Debtors Bopæl, ndfr. 372. En Lov, der hjemler Adgang

til Frigørelse før Forfaldstid under ugunstige Kursforhold, maa ihvertfald kunne angribes iflg. o. p. Reglen, jfr. ovnfr. om Wiener bunter Anleihe, og den danske Bondy-Sag, 157 og 174.

- 133) Belgisk D. 27/11 1935, B. I. J. I. 40. 60, anerkender Indbetaling til tyske Konversionskasser. Der var her vist nok i Virkeligheden en Clearing-aftale mellem Belgien og Tyskland. Sagen drejede sig om Kurssvingningers Betydning. Hollandsk D. 13/7 1936, B. I. J. I. 37. 70, anerkender ligeledes tyske Konversionsindbetalinger. Begge Partier var af hollandsk Nationalitet, men Debitor var bosat i Tyskland (hvad der selvfølgelig var Grunden til, at han faldt ind under de tyske Regler). At ogsaa Debitor var hollandsk, gjorde formentlig Retten mere lydhør for Estoppelbetragtninger ud fra Forretningsgrundlaget.

Ejendommelig er en belgisk Voldgiftsdom, 15/6 1936, Clunet 1936. 834, B. I. J. I. 37. 59, der begrænser Competenceviljen i den belgiske Lov til ikke at gælde internationale Laan.

Den interessanteste Afgørelse om disse Spørgsmaal er BG 21/9 1937, Amtl. Samlung 63 II, 303, der vel omhandler et Clearingforhold Italien-Belgien, men dette kom til Bedømmelse i et tredie Land, Schweiz. Den belgiske Kreditor sagsøgte en schweizisk Kautionsist, skønt den italienske Debitor ved Indbetaling havde frigjort sig. Kautionsisten frifandtes. Den egentlige ratio decidendi maa være en Estoppelbetragtning. I Kreditors eget Hjemland blev Frigørelsen anerkendt. Han maatte derfor være afskaaret fra at skaffe sig en bedre Retsstilling ved Søgmaal i et tredie Land, jfr. herved Nussbaum, Money, 512, N. 36 og ndfr. 486.

- 134) Ad denne Vej kan det tænkes, at Regler som den danske Bek. 1940 dog kommer i Betragtning. Hvis det nemlig efter Normalstatutet kan statueres, at Krigsforholdene har skabt Kreditorimora, og at den danske Debitor kunde have deponeret sin Ydelse i Danmark, kan der næppe være principielle Betæneligheder ved at ligestille en Indbetaling efter Bek. 1940 med en Deponering efter almindelige Regler.

- 135) Nussbaum, Money 501, Ussing U. f. R. 1941 B. 129.

- 136) Nussbaum l. c. anfører ikke anden Begrundelse, end at Resultatet »necessarily« maa være saaledes.

- 136 a) Bl. a. under Henvisning til Sagen de Beêche v. South American Stores, ovnfr. jfr. J. W. 1937. 711. Ogsaa Breslau OLG 18. Marts 1937, B. I. J. I. XXXIX. 323, antager, at en Debitor, der skal betale i Tyskland, ikke kan betale i Udlandet med Mark, der ikke kan importeres til Tyskland.

- 137) 11. Jan. 1938, B. I. J. I. XXXIX. 324.

- 138) 9. Januar 1937 (Mitteldeutsche Walzenfabrik G. m. b. H. c. Louyot) jfr. Domke i Clunet 1937. 243, og Koeppel 149.

- 139) Domke bifalder Resultatet og mener, at hvis Betalingsstedet er i Udlandet, kan Marksedlerne altid bruges til Betaling. Saafremt Betalingsstedet er i Tyskland, maa Marksedlerne ifølge BGB § 372 kunne deponeres. Dette er næppe rigtigt. Sagen Pyrmont, Ltd. v. Schott (1938) 4 All. E. R. 713. Law Times Reports 160, 118, har ingen Interesse i denne Forbindelse paa Grund af de særlige spanske Regler, jfr. Ussing l. c. 130, cfr. Nussbaum, Money 501.

- 140) se nærmere Oversigt i Madsen-Mygdal, *Das Devisenrecht Dänemarks*, Basel (1942.) 38.
- 141) Som det fremgaar af det 178—79 bemærkede, er Raape's Sondring mellem tingsretslige og obligationsretslige Aftaler, 312 og 316, næppe af større Betydning i deviseretlig Henseende.
- 142) Raape, 321, 312, bestrider dette ud fra en Magtbetragtning, der ikke kan godkendes, jfr. ovnfr. N. 91.
- 143) Schweizisk BG 19. Februar 1936, Amtl. Samml. 62. II. 108.
- 144) BG. 8/10 1935, Amtl. Samml. 61. II. 242, J. W. 1935. 3503, Clunet 1936. 1031.
- 145) jfr. m. H. t. tingsretlige Indgreb ogsaa Raape 320, der med Rette fremhæver, at Resultatet allerede følger af, at *lex rei sitae* er Normalstatut; Nussbaum, Money 494; Rotterdam 30/3 1937, *Niederlandsche Jurisprudentie* 1938. 686.
- 146) d. v. s. navnlig Kreditor er estopped fra Paaberaabelse af Loven om Ugyl-dighed, smh. 499.
- 147) Paris 30/6 1933, Clunet 1933. 963 (Bronstein ctr. Banque Russo-Asiatique). Loven er »politique et pénale« derfor »territoriale«. Det er betegnende for Rigtigheden af denne Opfattelse, at der har foreligget en dansk HRsag 21/1 1925, U. f. R. 1925, 260, hvor der overhovedet ikke var støttet nogen Indsigelse paa den russiske Deviselov. Sagen drejede sig om et selskabsrets-ligt Problem, ndfr. N. 175.
- 148) RG 3. Okt. 1923, JW. 1924. 667, RG 108, 241 og RG 1. Juli 1930, Clunet 1934. 154. RG 1. Juli 1930 findes ikke trykt i de større tyske Domssamlin-ger, men er vistnok en Stadfæstelse af den OLG 16 Maj 1929, Hans RG Z. 1930 B. 743 ff, der saa hyppigt omtales i Litteraturen. Iflg. Melchior 397, N. 5. findes yderligere en KG med samme Resultat som i 1923-Sagen.
- 149) 1923-Dommen, navnlig p. Gr. a. det Hensyn, den tager til Partsautono-mien, Nussbaum J. W. 1924. 667, IPR. 71, Money 496; Haudek 72, Raape 254; Frankenstein 579; det er forøvrigt ejendommeligt, at Nussbaum ud fra sit antagonistiske Syn paa Deviselove i Money opretholder sin Kritik. 1930-Dommens Opfattelse af o. p. Reglen kan ikke ganske tiltrædes, omend Resultatet er rigtigt, smh. 470.
- 149 a) Saaledes ogsaa Nussbaum, Money 497 N. 42, m. H. t. anden Emigration.
- 150) Clunet 1933. 337.
- 151) Clunet 1937. 784.
- 152) saaledes Nussbaum l. c. 499—500.
- 153) Det er altsaa ikke Estoppel fra Heterogenitetsreglen, men fra den tyske Lov, hvorved dens Heterogenitet altsaa bliver særlig klar, ndfr. 500.
- 154) Cl. 36. 931 (Ann.) Rev. Cr. 36, 487 (Ann. Niboyet), ZIPR 1937. 291. Tilsva-rende Afgørelser er truffet i Frankrig 8. Dec. 1936, Sirey 14. Januar 1937, 6 og 11. Marts 1938, *Revue Juridique d'Alsace et de Lorraine* 1938. 511.
- 155) Nussbaum, Money 498.
- 156) cfr. Niboyet l. c., der vil mene, at Dommen »marque un pas, un pas sérieux même, dans la bonne direction, celle de la collaboration interéta-tique, lorsqu'il s'agit pour les uns, et peut-être bientôt pour les autres, de se soutenir dans leur lutte pour leur sauvegard économique. L'heure devrait être finie, ou sur le terrain juridique, tant par la complaisance de

leur jurisprudences, que par l'appoint de tous les égoïsmes, chaque État paraît se réjouir de l'ennui qui arrive en voisin et s'en voudrait de l'aider en quoi que ce soit. Les mœurs juridiques — constatons-le, avec notre arrêt, tendent à s'épurer.»

- 157) N. Revue Lapradelle 5. 414 (Note af Mezger), Clunet 1939. 192.
- 158) Østrigsk Dom 9. Februar 1937, Rspr. 1937. 82.
- 159) Schweizisk BG 10. Juli 1934, Zürcher Rechtssprechung 1935. 135, m. fl. DD, Nussbaum l. c. 499 N. 51.
- 160) Omvendt kan man sige, at Mandanten, udover at Loven i sig selv var heterogen, p. Gr. a. Mandatkontrakten var »estopped« fra at paaberaabe sig selve Deviselovens Ugyldighed. Det skal iøvrigt tilføjes, at ihvertfald adskillige af de anførte Kontrakter sikkert var underkastet ikke-tysk *lex causae*. I Virkeligheden var der derfor alene Tale om det ovenfr. 103 v. Illegalitet omhandlede Problem, om der materielt forelaa Ugyldighed, fordi en udenfor Normalstatutet liggende Lov krænkedes.
- 161) jfr. m. H. t. Clearing, Madsen-Mygdal, U. f. R. 1941, B. 206.
- 162) jfr. Koepfel 78.
- 163) jfr. herved en belgisk Dom 27. November 1935, BIJI XL 60. og franske Domme 5. December 1933 BIJI XXXIX 366. og 21. Maj 1935, 9. Oktober 1936 BIJI XXXIX 316—17 om Udlæg i clearingpligtige Beløb. Schweizisk BG 21/9 1937, Amtl. Sammlung 63 II, 303 (Nussbaum, Money 512 N. 36) omhandler dette i Relation til et tredje Land, se N. 133.
- 164) BG 8/11 1935, J. W. 1936. 1176. Sikkerhedsstillelse for Procesomkostninger kunde ikke kræves med Henviisning alene til Faren for, at Sagsøgeren ikke kunde opnaa Betalingstilladelse.

Kapitel 23. Fremmed Ret som »Factum«, især om Umulighed.

- 165) Se Raape 315 om fremmed Rets faktiske Virkning i Modsætning til den »normative« Virkning. De fremmede Reglers »Geltung und Massgeblichkeit für die ausländische Behörde« maa »als Tatsache hingenommen werden«, Haudek 99, jfr. ogsaa Nussbaum IPR 69 og Melchior 371. Arminjon, Revue Darras-Lapradelle 1930. 285 f: »Ce n'est pas à dire que nul compte ne doit être tenu des lois constitutives, fiscales ou politiques étrangères. S'il est vrai que les dispositions légales de ce genre sont exclues de la sphère du droit international privé, en ce sens qu'elles ne peuvent être puissées que dans la *lex fori*, il ne s'ensuit pas qu'elles ne puissent exercer hors du pays ou elles ont été édictées une *action indirects* sur la solution des conflits des lois et produire une *situation de fait* dont on ne saurait faire abstraction.« 394. (udh. her.)

De derefter følgende Eksempler er nærmest Spørgsmaal om Illegalitet (f. Eks. Kontrakter angaaende Indførsel af Spiritus til U. S. A. etc.), eller Mandat-Spørgsmaal i Forbindelse med Beskatningsregler, f. Eks. Ejeren af fast Ejendom, der maa betale Skat for sin Lejer, jfr. herom ndfr. 509.

- 166) Meget klart udvikles dette i RG 28. Juni 1918, Bd. 93, 182, J. W. 1918 611, om Umulighed paa Grund af det engelske Handelsforbud med Fjen-

den. RG tiltræder, at »die richterliche Rechtsanwendung bestehe darin, dass vom Richter ausgesprochen wird, ein bestimmter Fall werde von einer bestimmten Rechtsvorschrift erfasst und sei nach ihr zu ordnen. Eine solche Rechtsanwendung kommt hier nicht in Frage« Det, der skal undersøges, er om »das englische Gesetz mit seinen schweren Strafdrohungen, in Verbindung mit der strengen Zensur und den scharfen Kontrollmassreglen der englischen Regierung einen so starken Hinderungsgrund für die Erfüllung der Kontrakte dargestellt hat, dass Unmöglichkeit der Erfüllung vorlag« I et saadant Tilfælde har en Dommer »*das englische Gesetz nicht angewendet*, sondern nur entschieden, ob dieses im Sinne des deutschen Rechts ein Hindernis für die Vertragserfüllung gebildet, eine *tatsächliche Unmöglichkeit* für sie geschaffen hat.« udh. her).

167) jfr. Haudek, 98.

168) Om Nationalisering af solgt Træ paa Roden, se Kinsell v. Timber Operators & Contractors (1927) 1 K. B. 298.

169) *Neumeyer* 190—193, hævder, at der ogsaa i Umulighedstilfælde er Tale om at »anvende« fremmed Ret. Til denne, som uklar betegnede Fremstilling, bemærker *Koeppel* 130, at ogsaa en Krig eller et Jordskælv forsaavidt »anvendes« af Domstolene. »Entscheidend ist, ob das fremde Gesetz entschuldigt, allein weil es gelten *will* und der Richter diesen Willen, dem Befehl des Rechts folgend, berücksichtigt, (so z. B. in England bei der illegality des territorialen Erfüllungsorts-Rechts) oder deshalb, weil sich der Schuldner seinem Willen nicht entziehen *kann* und der Richter aus dieser Zwangslage nach eigenem Recht die Folgen zieht«. *Raape* 315, antager, at hvis o. p.-Reglen kræver Bortseen fra normativ Virkning af en fremmed Regel, maa der ogsaa bortses fra dens faktiske Virkning. Den reale Begrundelse er dog uden Forbindelse med o. p. Reglen, ndfr. N. 209. *Lewald*, 35, vil se de her omhandlede Tilfælde som Udslag af o. p. Tankens Relativitet. *Nussbaum* antager klart, at o. p. Hensynet kan retfærdiggøre Bortseen fra en ellers indtrædende Umulighed, *Money* 488 ff. især 490—91: »But even under American law the question arises whether the debtor is exonerated because of the impossibility of performance caused by exchange control. The question has been negatived on the ground that impossibility of performance, due to change of foreign law, is no excuse. That holding is questionable, and if it be right, is nothing but a special application of the public-policy doctrine which can stand on its own feet.«

Dette synes at stride mod samme Forfatters Udtalelse i IPR 69: »Als Tatsache kann auch die kraft Vorbehaltsklausel unanwendbare Auslandsnorm im Inlande Bedeutung gewinnen.« Adskillige Domsudtalelser omtaler Reprobering af Deviselove og det faktiske Spørgsmaal om Umulighed under eet, ovnfr. 181 og *Koeppel* 127 og 128 ff.

170) *Koeppel* 78, udtrykker sig lidt uklart, men Opfattelsen fremgaar iøvrigt klart af 127 og navnlig 128 og 148: »Ein Ausserachtlassen tatsächlicher Unmöglichkeit ist nicht zu rechtfertigen, da es Kollisionsnormen für Tatsachen nicht gibt, daher auch die Vorbehaltsklausel auf die Ausschaltung von Rechtsnormen beschränkt ist«.

171) »Everything in Russia might have been destroyed by fire or flood, by war

or revolution, and still the defendant would have remained bound by its engagement», *Sokoloff v. National City Bank*, 239 N. Y. 158, (1924) A. L. R. 712.

- 172) F. Eks. Ophør af en juridisk Persons Eksistens kan dog ikke ganske lige-stilles med haandgribelige Facta. »There is a distinction not to be ignored between the life of a human being and the life of a persona ficta, the creature of the State. When a human being dies, his death is equally a fact whether he has died of illness in his bed or has been murdered on the highway. The event is not conditioned by the juristic quality of the cause. But in respect of juristic beings, the quality of the cause may determine the event as well. The personality created by law may continue unimpaired until law rather than might shall declare it at an end. Conceivably the law will declare it at an end when marauders have brought frustration to the purpose for which personality was given. That is another question. What is not to be lost sight of is that even so it is the law and not merely an assassin that must pronounce the words of doom.« *Petrogradsky M. K. Bank v. National City Bank*. 253 N. Y. 23. 170 N. E. 479 (1930) smlg. herved ndfr. om retskonstituerende Domme, 520.
- 173) *Holzer v. Deutsche Reichsbahn*, N. Y. Law Jour. 1936. 3171, 277 N. Y. 474, 14 N. E. (2d) 798 (1938) J W. 1938, 679, angik en i 1933 p. Gr. a. jødisk Afstamning afskediget Direktør i de tyske Rigsbaner. Under Sagen nævnes Spørgsmaalet om, hvorvidt han kunde kræve Erstatning, uanset han havde været ude af Stand til at gøre fortsat Tjeneste p. Gr. a. Indsættelse i Koncentrationslejr. Nogen Afgørelse heraf blev det dog ikke nødvendigt at træffe.

I Danmark foreligger adskillige DD om Søfolks Ret til Hyre under Internering under krigsmæssige Forhold, U. f. R. 1941 546 (H), smh. 1942. 633 (Hyre nægtet).

- 174) Dansk HR 7. Oktober 1921, U. f. R. 1921. 978, antager, at en Fuldmagt fra den daværende Bestyrelse for den russiske Murman-Bane, er bortfaldet »under særligt Hensyn til, at der senere har fundet store politiske Omvæltninger Sted i Rusland«.
- 175) HR 21. Januar 1925, U. f. R. 1925. 260: De to danske Indehavere af et Firma i Moskva havde i 1918 modtaget et Rubelbeløb, for at overføre dette til en Bank i New York, til Fordel for den indbetalende. Da Kreditor anlagde Sag til Beløbets Udbetaling, gjorde Firmaets Indehavere gældende, at der ifølge russisk Ret kun var Adgang til at holde sig til Indehaverne personligt, naar det havde vist sig, at Fordringen ikke kunde faas betalt hos selve Firmaet. Dette maatte først konstateres ved Retsforfølgning imod Firmaet i Rusland. Da dette ikke var sket, paastod Indehaverne Frifindelse for Tiden. Indsigelsen blev forkastet, da Firmaets Aktiver var blevet nationaliseret, »og i Mangel af Bevis i saa Henseende maa der gaas ud fra, at et saadant Søgmaal ikke blot ikke vil kunne føre til Fyldestgørelse af Sagsøgerindens Krav, men overhovedet ikke kan institueres.«

Stumberg anfører 340, at det kan være praktisk umuligt at gennemføre Aktionærers Hæftelse andre Steder end Hjemstedet, f. Eks. fordi Aktionærerne skal »be joint as parties defendant.«

- 176) *Sagen Rouquette v. Overmann and Schou* (1875) L. R. 10 Q. B. 525, angik en Veksel trukket paa Frankrig, hvor der paa Grund af et under Krigen udstedt Moratorium ikke kunde optages Protest. Dette Factum, at Protest ikke kunde foretages, maatte de engelske Domstole i hvert Tilfælde indlade sig paa at tage Stilling til. Paa lignende Maade maa Lovregler tage Hensyn til saadanne Omstændigheder, jfr. den engelske *The Bills of Exchange Act*, S. 72, og dansk Veksellov 23. Marts 1932, § 54: »Hvis der for Forevisningen af en Veksel eller for Protests Optagelse indenfor de foreskrevne Frister indtræder en uovervindelig Hindring (indenlandsk eller udenlandsk Lovforskrift eller andre Tilfælde af vis major), forlænges disse Frister.« »Vedvarer Hindringen længere end tredive Dage efter Forfaldstiden, kan Regres iværksættes, *uden at Forevisning eller Optagelse af Protest er nødvendig.*« (udh. her.)
- 177) Koeppel, 128 og 130, betoner Forskellen mellem dette og en kollisionsretlig Henvisning til et Specialstatut, som f. Eks. Opfyldelsesstedet i engelsk Ret.
- 178) Neumeyer 255, anfører som Eksempel, at Betingelsen for Arveret ifølge Testamente er, at Arveladerens Lig bringes til Hjemlandet. Virkningen af, at denne Betingelse paa Grund af udenlandske Lovregler ikke kan opfyldes, maa bedømmes efter materiel Ret. Herved kan ogsaa nævnes HRD U. f. R. 1894. 4, om mangelfuld Adkomst paa en svensk Ejendom.
- Ogsaa m. H. t. processuelle Bevissspørgsmaal opstaar Problemet. *The Baron Stjernblad*, P. C. 1917, *Law Times Rep.* 117, 743, Neumeyer 255, angaar et Tilfælde, hvor en svensk Ejer af en frigivet Prise ifølge en svensk Lov under Strafansvar var forhindret i at give Meddelelse om Skibsladningens Bestemmelse. Der tilkendtes ikke Ejeren Erstatning, han maatte selv bære Byrden ved den manglende Oplysning.
- 179) jfr. navnlig Wahle ZIPR 1935. 799 ff., Kegel, Rupp, Zweigert 46, 57 og Zweigert ZIPR 1940. 299.
- 180) Koeppel 148: »Umgekehrt ist dem fremden Richter kaum zuzumuten, auf diesem Wege dem nicht zuständigen oder ausgeschalteten Devisenrecht doch wieder zu praktischer Wirksamkeit zu verhelfen.«
- 181) se dog Koeppel 128.
- 182) jfr. Koeppel 129 og Ussing, Obl. 78 og 79.
- 183) Udtrykket anvendt i schw. D. 17. April 1916, se ndfr. N. 214.
- 184) Koeppel 129—30: »körperlichem Zwang, absoluter Hinderung der Leistung (physische) Die äussere (physische) Hinderung wird nur dann vorliegen, wenn der Schuldner ohne Genehmigung im Inland oder aus dem In- an das Ausland leisten will, da diese Vorgänge nicht nur von den Verboten betroffen, sondern auch durch die Überwachungsarbeit der Fahndungsstellen nahezu lückenlos vereitelt werden können.«
- 185) »Bei Verfügungen des Schuldners über sein Vermögen im Ausland dagegen wird er selten *an der Vornahme tatsächlich gehindert* werden können, hier läuft er nur Gefahr, dass sein Verstoß gegen die Verbote den Kontrollorganen bekannt (was wohl auch regelmässig der Fall sein wird) und er der Bestrafung entgegengeführt wird. Die in beiden Fällen bestehende staatsbürgerliche Bindung und öffentlich-rechtliche Gehorsamspflicht gegenüber dem Gesetz wird also im letzteren allein durch die weitere *psy-*

chische, auf der Wahrscheinlichkeit der Aufdeckung und Strafe beruhende »Unzumutbarkeit« ergänzt.» (udh. her), Koeppel 130.

186) Ussing, Obl. 76 ff, 95 ff., 125 ff. 185 ff.

187) Om Forholdet mellem 1) og 2) l. c. 79 og 86.

188) d. v. s. lade Udvekslingen af Ydelserne bortfalde. Dette kan ske saaledes, at Parten træder helt tilbage fra Kontrakten eller i Forbindelse med Fremsettelse af Erstatningskrav, Ussing, Obl. 99—100.

189) I engelsk Ret kan i Almindelighed ikke foreligge frigørende Umulighed, Jacobs v. Crédit Lyonnais, 12 Q. B. D. 589, 53 LJQB, 156, C. of App. (1884): »Now one of the incidents which the English law attaches to a contract is that (except in certain excepted cases as that of common carriers and bailees, of which this is not one) a person who expressly contracts absolutely to do a thing *not naturally impossible*, is not excused for non-performance, because of being prevented by vis major.» (udh. her.)

Det henstilles til Overvejelse, om dette er Grunden til, at man i engelsk Ret saa at sige ad Omveje dog naar til i mange Tilfælde at tage det udenlandske Forbud i Betragtning, saaledes at Resultatet ofte bliver det samme, som man vilde naa til efter de kontinentale Regler om Umulighed, eller endog at den udenlandske Regel i højere Grad tages i Betragtning end efter disse, ovenfr. N. 64. Endvidere tager man et vidtgaaende Hensyn til »the means of performance contemplated by the parties«, Williston, Contracts, secs. 1938, 1551 f. Følgen heraf kan blive, at der maa tages et vist Hensyn ogsaa til Deviselovgivningen, Yale L. J. 1938. 455. De paagældende Regler er dog saa uafklarede, at man i Praksis sikkert vil vise sig tilbøjelige til at domfælde Debitor, Nussbaum, Money 491, Koeppel 46. De Beéche v. South American and Chilean Stores er som 182 nævnt baade fra et materielretligt Synspunkt og i Forhold til o. p. Reglen saa konkret begrundet, at der ikke kan drages videre Slutninger fra Resultatet.

Af amerikanske Domme kan anføres: Richard & Co. v. Wreschner, Supr. C. of N. Y., 156 N. Y. Suppl. 1054; Tweedie Trading Co. v. Mac Donald Co. 114 Fed. 985; Krulewitch v. National Importing Co. (1921) N. Y. Suppl. 838; Lann v. United Steel Works Corp. 166 Misc. 465, 1 N. Y. Suppl. (2d) 951 (1938). Af tyske Domme kan anføres R. G. Bd. 84 125; R. G. 22. December 1916, Beiträge zur Erläuterung des deutschen Rechts 61, 460, Neumeyer IV 191; R. G. 13. November 1917, Bd. 91, 260; R. G. 15. Marts 1918, Deutsche Juristenzeitung 449, Neumeyer IV 254; R. G. 28. Juni 1918 II Bd. 93 182 ff., J. W. 1918 611, R. G. Bd. 99, 1; R. G. 10. Oktober 1924, Bd. 109, 295 ff.

Fra Frankrig Seine 30. Maj 1919, Cl. 1937. 243; og fra Schweiz BG 17. December 1914. 40 I 483 Revue Darras 17, 350 (Fransk Handelsforbud). BG 18. Maj 1917, 43 II 225 (Tysk Udførselsforbud bevirkede Umulighed, i hvert Fald »bedeutende Erschwerung der Leistungspflicht«); BG 19. April 1918. 44 II 163. Tysk Krigslovgivning ikke taget i Betragtning. Fra Østrig OG 25. September 1934, Rsp. 1934. N. 353. ZIPR 1936. 779; OG 10. Marts 1936, Jur. Bl. 36, 232, Cl. 1937. 128.

190) Ussing l. c. 78 og 79.

191) l. c. 81.

- 192) l. c. 83. Ved Quasi-Umulighed vil Betingelserne for Erstatning og Opfyldelsesdom altsaa i mange Tilfælde falde sammen, cfr. derimod om egentlig Umulighed l. c. 79 og om andre Tilfælde af Quasi-Umulighed, l. c. 86.
- 193) N. Rt. 1922. 31, U. f. R. 1923 B. 291, jfr. herved Ussing, l. c. 155 f.
- 194) af følgende Grunde: 1) D. 1918 angaar et Eneforhandlingsforhold, hvor der vel iflg. Sagens Natur næppe kunde kræves Opfyldelsesdom. 2) Dommen gaar ud fra, der foreligger materiel Umulighed og endelig 3) antager den, at Sælgeren kunde hæve Kontrakten, fordi Køberen ikke kunde stille de aftalte Rembourser. Ej heller strider det anførte mod Trinidad-Shipping-Sagen, ndfr. 204; thi her forelaa en virkelig Straffemulighed.
- 195) jfr. herved Rabel ZIPR 1936. 277 f, Cohn 247.
- 196) Bd. 93, 182, J. W. 1918. 611.
- 197) Klein J. W. 1918. 611, Frankenstein II. 293, Neumeyer 254, Bärwald 24.
- 198) Koeppel 131.
- 199) En tilsvarende Sag forelaa for RG med Henblik paa det franske Krigshandelsforbud, jfr. DJZ 1918. 513 og Koeppel 132. Herved kan ogsaa nævnes RG 10. Oktober 1924 Bd. 109, 295, der angaar en Strid som Følge af, at Kongeriget Danmarks Hypothekbanks Ihændehaberobligationer var blevet spærret i Danmark. At de danske Forholdsregler maatte tages i Betragtning, som Grundlag for materielretlige Konsekvenser, synes ikke betvivlet (jfr. ogsaa Melchior, 165).
- 200) Ussing l. c. 143, smh. m. 86. Under Voteringen anførte Majoriteten, at Indgrebet var forudseeligt, medens Minoriteten lagde Vægt paa, at Hindringen var af subjektiv Art og ikke vilde have mødt en Indehaver af Gruberne i Almindelighed. Havde der været Tale om et norsk Udførselsforbud for Malm, kunde det begrunde Ansvarsfrihed. Det er muligt, man saaledes kan opstille Særregler for Umulighed, der beror paa særlige subjektive Forhold hos Skyldneren, Ussing l. c. 142, 155, idet Kbl. § 24 maaske forudsætter, at Udførselsforbudet virker ret generelt. Den lige anførte RG strider ikke herimod, bl. a. fordi den antager materiel Umulighed, se ovenfr. N. 194.
- 201) Ussing l. c. 78; Nussbaum, Money 220 om »indestructibility of monetary obligations« og Kildeangivelser i N. 3; Koeppel 143 med Henvisninger.
- 202) I en Sammenhæng, hvor der udtrykkeligt ikke er Tale om Pengeforpligtelser (se 80) antager Ussing, 83, at Dom til Opfyldelse ikke kan kræves i det Omfang, en Sælger er fritaget for Erstatningsansvar iflg. Kbl. § 24. Der kan da spørges, om den samme Undtagelse maa gøres ved Pengeskyld m. H. t. de i Kbl. § 30, jfr. § 24 omhandlede Omstændigheder. Dette kan dog næppe antages. Den anførte reale Begrundelse, uforholdsmæssige Opofrelser, kan ikke anføres ved Pengeskyld, hvor Værnet alene ligger i Tvangsfuldbyrdsreglerne. Selvom Debitor kun ved at optage et meget dyrt Laan kan skaffe sig Betalingsmidler, kan han dog dømmes til at betale. Naar Ussing l. c. 85, nævner Kbl. § 30 og Gældsbrevs. § 7, 3. Stk., der begge handler om Pengeskyld, er det næppe Udtryk for en Forkastelse af det her anførte. Den abstrakte Mulighed for, at Debitor kan erhverve Penge, maa altid være tilstrækkelig. Dette Resultat er maaske endda indirekte forudsat af Gældsbrevs. § 7, 3. Stk., der forudsætter, at der altid

kan gives Dom til Opfyldelse, men at Betalinger kan udskydes ved »Forhaling«, ligesom Kbl. § 30 kun handler om Forsinkelse (i Modsætning til § 24, der trods Kapitlets Overskrift ogsaa handler om Umulighed). Al Pengemangel er teoretisk set forbigaaende.

- 203) jfr. ovnfr. 181 f.
- 204) jfr. Mezger, N. Rev. 1936. 370 og 583.
- 205) Sikker Trykfejl for »debtors«.
- 206) Ussing l. c. 79—80. I dansk Ret har der tilsyneladende været Domme, der fastslog Opfyldelse, skønt Betalingstilladelse ikke forelaa, Madsen-Mygdal, Dansk Deviseret 49. Dette beroede imidlertid i høj Grad paa de af Parterne nedlagte Paastande, jfr. W(illy) A(ndersen), S & H. R. T. 1938. 35—36 og en af S. & H. afsagt Dom 15/6 1943 (G. S. Nr. 76/1943) tyder nu paa, at manglende Betalingstilladelse vil blive taget i Betragtning efter Debtors Paastand. Retten indlod sig nemlig paa en nærmere Undersøgelse af Debtors Paastand om, at Betalingstilladelse ikke forelaa. Da denne Paastand imidlertid befandtes urigtig, blev der dog in casu ikke Spørgsmaal om Frifindelse.
- 207) Dietrich, J. W. 1936. 3013, 3503; Neumann, Devisennotrecht und Internationales Privatrecht, Bern 1938, 72.
- 208) I den schweiziske Osrām-Sag, BG 1/2 1938, Amtl. Samml. 64, II. 88, imødegaaes Dietrich's Betragtninger, Nussbaum, Money 492 N. 22.
- 209) Koepfel 147 ff; Raape 321: »Die Leistung mag dem ungarischen Schuldner unmöglich oder nicht zumutbar sein, aber es liegt das an dem Gesetz seines Staates, und das ist ihm zuzurechnen. Es ist also der Gedanke der Zurechenbarkeit, der hier den Ausschlag gibt« (udh. her).
- 210) ihvertfald ud fra et Risikosynspunkt.
- 211) jfr. ovnfr. ved Vareleverancer og Langen, J. W. 1936. 1869 f. Hvad angaar den mod Kreditor rettede Straf-Forskrift tages den derimod i Betragtning. Dette Resultat har intet med Reprobering af Straffelove etc. at gøre. Hovedprincippet viser sig ogsaa ved Debtors Ret til at hæve Kontrakten, se ndfr. 203.
- 212) jfr. 196 om Varer udenfor Restriktionslandet. Synspunktet kommer ikke frem ved en intern Bedømmelse, da Lovlandets Domstole uden videre maa respektere Forbudet. I Udlandet kommer dette ikke i Betragtning som »Norm«, enten fordi det reproberes, eller fordi det ikke hører til Normalstatutet.
 At Kreditor derimod anlægger Sag og modtager den forbudte Ydelse kan han selvfølgelig straffes for.
 Hvis det hidtil usete skulde forekomme, at Loven desuagtet straffede Debitor, er Spørgsmaalet vanskeligt. Domstolene vil muligvis, saafremt Straffetruslen er effektiv, være tilbøjelige til at ofre Debtors Liv eller Frihed for at skaffe Kreditor økonomiske Goder.
- 213) Koppel 137, jfr. 148.
- 214) Dette udtales, Clunet 1917. 306. i en Note til Dommen BG 17/4 1916, Biermann ctr. La Nationale, ovnfr. Kap. 20 N. 142: »Selon notre opinion, un paiement, opéré à l'étranger dans ces conditions n'expose pas le Français

qu'il effectue, reluctanté animo et sous la contrainte des voies parées, aux sanctions de la loi du 4 avril 1915.»

Under Sagen maatte det franske Forsikringsselskab saaledes erkende, at der ikke forelaa materiel Umulighed, og at der ikke var Sanktioner forbundet med at disponere i Schweiz. Der forelaa derfor ikke »impossibilité d'exécution« i C. C. § 119's Forstand, men blot en simpel »interdiction«. Det er denne Fastslaaen af, at der ved en »interdiction« ikke begrundes Umulighed, der her har Interesse.

- 215) I SHD 1. Febr. 1917, U. f. R. 1917. 311, antoges det, at en i Danmark bosat russisk Undersaat, der blev søgt af et tysk Firma til Betaling af en Veksel, ikke til sin Frigørelse kunde paaberaabe sig et russisk Ukas, der under Straf forbød at betale Pengesummer til tyske Selskaber.

Debitor henviste til, at han, der var russisk Undersaat, havde til Hensigt efter Krigens Afslutning at vende tilbage til sit Hjemland, og til, at det kejserlige Ukas maatte forstaas som rettet til *enhver russisk Undersaat*, ogsaa den, som midlertidig driver Forretning udenfor Rusland. Hertil bemærker Retten:

»Der er intet i den nævnte kejserlige Ukas — som tillige indeholder Forbud mod Udførsel af Penge, Værdipapirer, Sølv, Guld og Platin af mere end en vis Værdi pro persona — der antyder, at den skal gælde for andre end de Russere, der opholder sig i Rusland. Formodningen skønnes ikke at kunne være for, at en saadan Bestemmelse ogsaa skal gælde Personer, der lever og ernærer sig udenfor det russiske Riges Grænser. Allerede af denne Grund maa Indstævnte dømmes til at betale Vekselsummen«; men det tilføjes, »at han skulde kunne rammes af Straffen synes ganske umuligt, selv om han havde betalt frivilligt, *men der kan i hvert Fald ikke blive Tale herom, naar han betaler efter en Dom.*« (udh. her.)

Ogsaa den hollandske D. 2. November 1917, Clunet 1917. 1367, 1919. 425, Revue Darras-Lapradelle 1920. 249, ytrer Tvivl om, hvorvidt den engelske Krigslovgivning omfatter tvungen Opfyldelse, Koepfel 132, jfr. ogsaa en Dom fra Monaco 24. Maj 1917, Clunet 1917. 1908. At Retten under den hollandske Sag udtalte, at den blotte Pligtkollision ikke begrunder Umulighed, Neumeyer 254, er under Hensyn til hollandsk Rets særlige Stilling til Umulighedsspørgsmaalet ikke mærkværdigt. Retsforholdet havde hollandsk lex causae. Resultatet af Dommen blev ihvertfald rigtigt.

De af Koepfel 132, N. 19 og 20 anførte Domme forklares ogsaa let, ved at der var Tale om en Pengeforpligtelse.

- 216) Yale L. J. 1938. 453: »the debtors have argued that they will be punished by the German courts for any voluntary payment made either home or abroad Whether the danger is really so great as to render performance impossible may well be doubted, for an involuntary payment, compelled by judgment and execution, is not within the purview of the German penal provisions.«

Nussbaum, Money 492: »No injury will be inflicted upon the debtor by such enforcement of his debt since the authorities in his own

country can hardly take him to task for the actions of a foreign jurisdiction. Even should they seek to do so the forum cannot yield to such pressure. In fact no such effort has ever been made«.

I Praksis omtales Synspunktet af BG 8/10 1935, Amtl. Samml. 61 II, 242; Hollandsk Ostram Sag, 22. Marts 1935, B. I. J. I. 33. 115; Oslo Byret. 13. Februar 1936, B. I. J. I. 36. 284, m. fl. Domme l. c.

- 217) jfr. Nussbaum, Money 492. Koepfel, 145, anfører med Rette, at de reale Grunde til at se bort fra Umuligheden (smh. for dansk Ret, Ussing l. c. 78) ikke gælder ved Deviselovgivninger. Skyldneren »soll Tatsachen meistern — er soll nicht Verbote übertreten«; men netop ved ideel Umulighed er det Reglen — ogsaa i tysk Ret (RG 10/11 1933, Bd. 143. 327) — at den respekteres. Det er saaledes under alle Omstændigheder nødvendigt særskilt at undersøge Forholdet ved Bedømmelse i Udlandet.
- 218) Ussing l. c. 142.
- 219) Ussing l. c. 142, jfr. 79—80; Ussing og Dybdal, Gældsbrevslovene. 26 N. 19.
- 220) Almén. Om Köp och Byte av lös Egendom, 1924 I. 490.
- 221) Ussing, Køb (1939) 87. Der bortses fra de principielt set mindre vigtige Tilfælde, at en Køber skal træffe særlige Foranstaltninger til Købesummens Betaling.
- 222) Ussing, Obl. 142. og disse afviger igen ikke væsentligt fra Reglerne om Specieskyld. l. c. 141, jfr. 133.
- 223) F. Eks. i engelsk common law er culpa ikke nogen Betingelse for at tilkende »damages«, Nussbaum, Money 493—94.
- 224) Købelov § 38. Spørgsmaalet om *Erstatning* for Rentetab, efter at Beløbet er indbetalt paa spærret Konto, ligger maaske anderledes, saaledes at den anførte Culparegel maa være afgørende smh. Madsen-Mygdal, Dansk Deviseret, 101 cfr. Ussing U. f. R. 1941, B. 141.
- 225) Internt kan lignende Spørgsmaal dog opstaa, hvis der først nogen Tid efter Fordringens Forfaldstid foreligger Betalingstilladelse.
- 226) og som alene Kreditor ved Sagsanlægget kan bringe til Ophør.
- 227) Det ovenfr. anførte om Interferens-Paavirkningen kan næppe være til Hinder for at antage Ansvarsfrihed. Det maa være tilstrækkeligt, at Hovedstolen betales. I Praksis ses Problemet ikke at have foreligget ofte, jfr. dog italiensk D. 30/7 1937, Foro Italiano 1937 I 1203, Nussbaum, Money 494 N. 31; Mayer v. Hungarian Commercial Bank of Pest (1937), 21 F. Supp. 144, Nussbaum l. c. 501 N. 55
- I intet af Tilfældene tilkendtes Erstatning; i sidstnævnte Tilfælde dog med en speciel Begrundelse.
- 228) se f. Eks. Nussbaum, Money 493—94; Madsen-Mygdal, Dansk Deviseret 101 f.
- 229) Ussing l. c. 80.
- 230) Der synes ikke ved Pengeskyld at være Anledning til at opstille særlige Regler om subjektive Omstændigheder, jfr. ovenfr. N. 200. Ved Pengeskyld kan der nemlig uanset om de i § 24 ommeldte frigørende Omstændigheder foreligger, kræves Dom til Opfyldelse, se ovenfr. Hvis der er Grund til at opstille Særregler for en Sælgers specielle Omstændigheder, er Erstatningsansvaret et Surrogat for den Opfyldelsesdom, som nægtes. Da

der ved Pengeskyld altid kan opnaas Opfyldelsesdom, maa Kreditor være tilfreds hermed. Helt udelukket er det dog maaske ikke, at der i sjældne Tilfælde kan blive Spørgsmaal om Ansvar for det i Tiden mellem Forfaldstid og Tvangs-Fyldestgørelsen lidte Tab, f. Eks. hvis Debitor efter Kontraktens Indgaaelse er flyttet til et i Forhold til hele Kontraktsgrundlaget ganske inadæquat Land, og dette Land saa senere indfører Betalingsforbud.

- 231) og er saaledes beslægtet med det under VI behandlede Spørgsmaal.
- 232) Saaledes Nussbaum, Money 494, jfr. Madsen-Mygdal, l. c. 103, Fagskrift for Bankvæsen 1943. 21 (Særtryk 17); jfr. Osrām-Sagen BG 1/2 1938, ovnfr. og Nussbaum l. c. 494 N. 30.
- 233) Herefter synes det i Almindelighed at være Reglen, at en frigørende Umulighed for Debitor ogsaa maa virke frigørende for Kautiōnisten. Foreligger der en Umulighed, for hvilken Debitor er ansvarlig, er Kautiōnisten ogsaa ansvarlig for Erstatningens Betaling, jfr. Ussing, Kautiōn 52 med N. 59, 206, 207 og 218.
- 234) Neumeyer 254 N. 83; Nussbaum, Money 503, bemærker om Fortolkningen af Kautiōnsaftalen i den ndfr. nævnte schweiziske Dom BG 18. September 1934, hvorefter Kautiōnsaftalen ogsaa skulde sikre mod tysk kreditor-fjendtlig Lovgivning: »The argument is convincing This involves a certain independence of the surety-obligation vis-à-vis the principal debt, a phenomenon well known in conflict-of-laws.«

Haudek 98, besvarer ikke Spørgsmaalet, hvor vidt Kautiōnistens Hæftelse strækker sig, men henviser blot til BGB § 767, 768, 770. Om schweizisk Ret jfr. den ndfr. anførte Dom. Litteraturangivelser om Kautiōn findes hos Letzgus, Die Bürgschaft, ZIPR Bd. 3. 837 ff.

- 235) M. H. t. Clearing, Madsen-Mygdal, Fagskrift for Bankvæsen 1943. 24 (Særtryk 28).
- 236) Af Praksis kan nævnes OLG Hamburg, 7. Juli 1915, J. W. 1915. 1375. Kautiōnisten maatte betale for Debitor, der var forhindret paa Grund af de fjendtlige Regler om Handel med Fjenden. Særlig karakteristisk for Tilfældet er, at der oven i Købet var Tale om en indenlandsk Kautiōnist, der saaledes kom i Vanskeligheder paa Grund af, at den engelske Debitor faldt ind under Krigsforbudet. Kreditor var vistnok tysk.

Schweizisk BG 18. Sept. 1934, Amtl. Sammlung 60 II 294, Praxis des BG XXIII No. 147 angaar et Tilfælde, hvor Debitor var Tysker. Kreditor var Schweizer, og Kautiōn var stillet af en schweisisk Bank. Kautiōnistens Indsigelse, støttet paa den tyske Deviselovgivning, blev underkendt allerede paa Grund af OR § 506, der bestemmer: »Der Bürge ist berechtigt und verpflichtet, dem Gläubiger die Einreden entgegenzusetzen, die dem Hauptschuldner zustehen, soweit er nicht durch die Art seiner Verpflichtung von der Geltendmachung solcher Einreden ausgeschlossen wird«. Eventuel force majeure for Debitor vilde derfor være uden Betydning for Kautiōnisten. Dommen gør dernæst yderligere nogle Bemærkninger om, hvorledes man vilde stille sig overfor Deviselov-Indsigelsen, naar den fremkommer fra Debitor. Præmisserne paa dette Punkt, der har vundet en vis Berømmelse, udtaler, at o. p. udelukker selv indirekte Anvendelse af en

fremmed Deviselov, hvis Indgreb har en ekspropriationslignende Karakter, hvorfor den er i Strid med Princippet om »Sicherheit wohlervorbener Rechte und ihrer Unverletzlichkeit.«

Tilsvarende Afgørelser er truffet ved en Voldgiftskendelse, 19. Sept. 1934, St. Gallen, Schweiz J. Z. 34, 142, se Koeppel 80, ZIPR 1935. 712. Det fremhæves at en Henstandslovgivning ikke vil kunne frigøre en schweizisk Kautionsist for en tysk Debitor, »weil ihr Grund in allgemeiner Insuffizienz im Schuldrecht liege und der Bürge gerade hier einspringen müsse«. Saa meget mindre kunde Kautionsisten blive frigjort ved den stærke offentlig-retligt prægede Deviselovgivning.

Svarende til disse Afgørelser er en omtrent samtidig østrigsk Afgørelse OGH 5. Sept. 1934, Rspr. Nr. 300, den angaar en ungarsk Deviselov (Transfer-Moratorium). Der var Tale om ungarsk Debitor og ungarsk Obligationsstatut, men om østrigsk Kautionsist og østrigsk Kreditor. Der henvises til, at et udenlandsk Moratorium er territorialt, for saa vidt angaar Domslandets Bedømmelse af en Domslandet tilhørende Kreditor. (Ifølge Koeppel 107 ligger heri, at f. Eks. en ungarsk Kreditor maatte respektere den ungarske Lov under en Sag i Østrig.) Desuden er der Tale om en offentligretlig Hæftelsesbegrænsning, som en østrigsk Kautionsist ikke kan paaberaabe sig. Koeppel henviser til den østrigske Kreditors Interesse i Afgørelsen 81.

En direkte modstridende Afgørelse blev truffet af den samme Ret 24. April 1936, Rspr. 1936 Nr. 224, Note af Wahle. Nouv. Rev. d. dr. int. pr. 1936, 608, Note af Mezger. Rettens Distinktion over for den lige anførte Sag var at her var ikke blot selve Obligationen, men ogsaa Kautionsaftalen undergivet Forbudsstatens Regler. Dette er næppe tilstrækkeligt afgørende, jfr. Koeppel 82. Maaske har Domstolen ladet sig paavirke af, at Kreditor var Udlænding, medens Kautionsisten var bosat i Domslandet. Debitor var Tysker, mens Kreditor var Hollænder, bosat i Belgien, og Kautionsisten i hvert Fald var bosat i Østrig. Dommen kritiseres ogsaa af Domke i Clunet 37. 237.

- 237) Ifølge Ussing l. c. 196 kan Kautionsisten ikke paaberaabe sig Moratorier, der kun indrømmes Skyldnere, der er ude af Stand til at betale, men derimod Moratorier af mere generel Karakter. Disse Regler er formuleret med Henblik paa indenlandsk Ret og kan derfor næppe være til Hinder for at antage, at i Kautionsforhold, hvor flere Lande er impliceret, vil man være tilbøjelig til at fortolke Kautionsaftalen saaledes, at Kautionsisten ogsaa maa betale til Trods for Moratorier af generel Art.
- 238) jfr. de skandinaviske Købeloves § 39 og Forsikringsaftalelovenes § 26, Stk. 2, Madsen-Mygdal, Juristen 1941. 23.
- 239) jfr. Madsen-Mygdal, U. f. R. 1937 B. 165; Nussbaum, Money 484 og to dér anførte DD.
- 240) jfr. Madsen-Mygdal, Juristen l. c.
- 241) RG 11. Juli og 5. Dec. 1916 J. W. 1916. 1184 og Warn. Rspr. 1917. 1.
- 242) Ifølge Neumeyer 254. N. 83 beroede disse Domme paa specielle forsikringsretlige Overvejelser, jfr. ogsaa herom Koeppel 132 med Domme.
- 243) jfr. Madsen-Mygdal, Juristen 1941. 27.

- 244) jfr. l. c. 37.
- 245) jfr. herom for Danmarks Vedkommende l. c. 38.
- 246) Det kan herved bemærkes, at hvis Debtors Forpligtelse iflg. *lex causae* er ugyldig, kan Kreditor træde tilbage, jfr. om et dansk-svensk Mageskifte, U. f. R. 1894. 4, hvor Spørgsmaalet dog ikke blev aktuelt. Det er forøvrigt vanskeligt at fastslaa *lex causae* for et Mageskifte af to faste Ejendomme i hver sit Land.
- 247) Ussing, Køb (1939) 85 og 88; RG 19/12 1923, J. W. 1924. 672 m. N. af Nussbaum. Ud fra lignende Betragtninger kan det forsaavidt forklares, at Kreditor kan nægte at modtage Betaling med indførselforbudte Sedler, 186.
- 248) ovnfr. Kap. 22 II E.: »It may be that the appellants might have declined to ship the goods on the ground that the allowance of a rebate might render them liable to penalties under the laws of U. S. A.«
- 249) smh. Nussbaum, Money, 226, N. 31 med Henvisninger.
- 250) samt for Omkostningsspørgsmaalet og Adgangen til at betale i indenlandsk Mønt, ovnfr. 157 og Melchior 285 ff.
- 251) som undertiden maa bestemmes forskelligt i forskellige Relationer, smh. Ussing, Obl. 55 og Nussbaum, Money 226—27.
- 252) Nussbaum l. c. N. 30.
- 253) Nussbaum l. c. 228; Borum 141.
- 254) jfr. ovnfr. N. 64 om engelsk Ret og Borum 152—154. Se endvidere ndfr. 299 om Kompetence-Overskridelse.
- 255) F. Eks. vil ideel Umulighed allerede i vidt Omfang følge af det ovnfr. anførte. At Kreditor kan straffes, er dels omtalt ovnfr. m. H. t. Retten til at hæve Kontrakten og omtales m. H. t. Reproberingsspørgsmaalet ndfr. 441.
- 256) Smh. Ussing, Obl. 79: »Hvis det bliver umuligt at erlægge Ydelsen paa Opfyldelsesstedet, men den kan erlægges andre Steder, falder Forpligtelsen til at yde ikke bort, medmindre Opfyldelsesstedet havde afgørende Betydning for Parterne, men Opfyldelsesstedet maa ændres, idet der tages størst mulig Hensyn til de Interesser, der laa til Grund for den oprindelige Bestemmelse af Opfyldelsesstedet.« jfr. ogsaa Koeppel 132.
- 257) Der synes at være en Tendens i Praksis til at tage Forbudet i Betragtning. Disse Domme kan dog bortforklares ved, at der har været Tale om Vareleverancer, eller ved at Opfyldelsesstedets Lov tillige var *lex causae*, eller endelig ved at Kreditor havde Bopæl paa Opfyldelsesstedet. Ihvertfald findes der næppe selv i anglo-amerikansk Praksis nogen Dom, der for en Penge-Skyld indtager en anden Stilling. Navnlig Ralli Bros. v. Comp. N. S. A. er som tidligere nævnt let forklarlig ved, at ogsaa Kreditor kunde straffes. Trinidad Shipping & Trading Co. Ltd. v. G. R. Alston & Co. (1929) ovnfr. stemmer med det ndfr. Afsn. V. anførte, se 171 f.
- 258) Smh. 182 f. om De Beêche-Sagen og en Udtalelse i Kleinwort-Sagen. De positive Regler om Kreditors Flytning i Lejelovens § 26, ovnfr. og Gælds-brevsloven § 3. 2. Stk. Ussing l. c. 56, vil af denne Grund ofte stemme med det anførte; men de har sikkert kun direkte Omkostningsspørgsmaalet for Øje.

- 259) Ussing, Obl. 396, lægger ogsaa ved Modregning under Deviselovgivning Vægt paa de til Opfyldelsesstedet knyttede Forudsætninger. Det erindres herved, at Modregning ofte er forbudt i Deviselovgivningen, men at Forbudet er heterogent, ovenfr. 183.
- 260) Omvendt maa det ihvertfald kræves, at Kreditor i god Tid inden Foranstaltninger til Betalingen træffes, giver Meddelelse om, at Opfyldelsesstedet ønskes omlagt.
Samtidig er det klart, at Debitor ikke i chikanerende Hensigt maa bringe Betalingsmidlerne til Forbudslandet.
- 261) Den danske Telefonsag, U. f. R. 1935. 82, kom ind paa Spørgsmaalet om Umulighed m. H. t. Betaling i Guld. LRDommen udtaler, at efter Frdn. 5. April 1933 »maa det anses at have været umuligt for de Sagsøgte den 15. August 1933 at indfri de forfaldne Rentekuponer« i Guld Dollars paa Betalingsstedet i New York, »og de Sagsøgte Forpligtelse hertil maa derfor anses som bortfalden«. Der tages herved ikke Hensyn til, at det ikke var umuligt for Debitor at betale i København. En herom nedlagt subsidær Paastand toges ikke til Følge, »da Betalingsstedet er New York«. Denne Begrundelse synes ikke holdbar, men HR fik ikke Lejlighed til at tage Stilling hertil, da den subsidiære Paastand ikke blev gentaget for HR. Den rette Begrundelse for Debtors Frifindelse bør ikke søges i Umulighedsbetragtninger, men alene i, at *lex causae* var amerikansk, og at Joint Resolution derfor fandt Anvendelse, jfr. HRDommen og navnlig Sagen mod Finansministeriet, U. f. R. 1939. 296 (304—05).
- 262) Veksellov § 42, jfr. L. 9/2 1932, jfr. nærmere om dette og andre Eksempler, Madsen-Mygdal, Fagskrift for Bankvæsen 1943. 24 (Særtryk 29).
- 263) Hermed kan sammenholdes Telefonsagen. Hvis Betalingsagenten i New York ved Præsentationen havde tilbudt Betaling i Papirdollars og denne afvistes, kunde Beløbet deponeres; men i sig selv kunde dette næppe være afgørende, hvis *lex causae* var ikke-amerikansk. Iøvrigt er det muligt, at der som sagt gælder et særligt »Frigørelsesstatut«.
- 264) Duden ZIPR 1935. 629 (om Joint Resolution) og australske Domme, 160 f, om Rentenetskæring. Omvendt kan Kreditor ikke paaberaabe sig en Opskrivningslov, blot fordi den gælder paa Opfyldelsesstedet.
I Telefonsagen var der muligvis nogen Uklarhed m. H. t. Joint Resolution. Joint Resolution er kun en ren civilretlig Forskrift. Den hjemler en civilretlig Ret for Debitor til at vægre sig ved at betale mere end det nominelle Beløb. De amerikanske Myndigheder vilde aldrig tænke paa at indlede Straffesag, fordi Telefonselskabet betalte en dansk Kreditor et større Beløb end Joint Resolution hjemlede, jfr. herved Hovrättens Dom i Skandia-Sagen, N. J. A. 1937. 5. Herom udtaler Dommen, at »Betaling af den tilsvarende Værdi i Papirdollars« vilde være »i Strid med Joint Resolution«. (LR: »handlet i Strid med« ... HR: »Betaling efter Guldværdi er i Strid med de i Dommen omtalte amerikanske Lovbestemmelser«). Det kan ikke antages, at det herved formenes, at Debitor ved at betale paa denne Maade skulde gøre sig skyldig i et ikke nærmere defineret Retsbrud.

Kapitel 24. Heterogenitetens Begrundelse.

- 265) Borum 102. Smh. herved Neumeyer 244 om Tilladelse til Jagtlejekontrakt. Det kan for at undgaa et Tomrum ogsaa i andre Tilfælde være praktisk, at andre Forvaltningsmyndigheder griber ind, f. Eks. hvis Ægtefællers Underholdspligt skal fastsættes af Øvrigheden, men denne nægter at beskæftige sig med Sagen, fordi en Part flytter til Udlandet. Saadanne Tilfælde omtales ogsaa af Neumeyer 163 og 244, jfr. LG Altona, J. W. 1926. 1357.
- 266) Beslægtet hermed er det, at indenfor Selskabsretten kan Manglen af »an appropriate remedy« — saasom et fælles Selskabsværneting for Aktionærerne — hindre Gennemførelsen af Krav mod Aktionærer, Restatement § 186.
- 267) 80, cit. ovnfr. 169.
- 268) jfr. ovnfr. l. c.; Restatement p. 485: »... the difficulties of procedure may make it impracticable for a court in another state to attempt to administer the Act«.
- 269) Borum, cit. ovnfr. Kap. 8, N. 150.
- 270) Borum 63.
- 271) l. c. 62.
- 272) Saaledes f. Eks. Fosters Bemærkninger om Proceslovenes processuelle Territorialitet, som Udslag bl. a. af en »practical necessity«. Det vilde for Dommere og Sagførere være »an intolerable burden if those at the forum were compelled to master all the intricacies of an unfamiliar practice«, ovnfr. Kap. 8, N. 140.
- 273) nemlig m. H. t. den statsretlige Grundsætning om »due process«. »In this connection it may also be significant that the decisions denying state power fall largely into three categories: shareholders' liability, insurance and workmen's compensation, all of which are *minutely regulated by state statute*.« 64 N. 37. (udh. her.)
- 274) jfr. EG § 13, Borum 106.
- 275) At Vielse ikke foretages, naar Ægteskabsbetingelserne i Indlandet mangler, selvom de er tilstede efter Parternes Personalstatut, er vel foreneligt med, at der ikke er knyttet større Betænkeligheder til, at Vielsen ikke foretages, ndfr. 256 f. Det samme gælder dog ogsaa det omvendte Tilfælde, hvor Betingelserne efter dansk Ret vel er til Stede, men ikke — hvad Vielsesmyndighederne er vidende om — efter fremmed Ret, herom navnlig Borum 106, Raape 160, se ndfr. 257.
- 276) 1930'ernes Behandling af Guld klausullove og Deviselove kan nævnes herved.
- 277) Man kan maaske herved henvise til den Vægt, Domstolene lægger paa, at der i »Krisesager« indhentes Udtalelser fra Priskontrolraad, Vareforsyningsdirektorat etc.
- 278) se Raape 317 med Henvisninger (jfr. ogsaa Madsen-Mygdal, U. f. R. 1936 B 284. med Henvisninger). »Was liegt hier vor? Unmöglichkeit, dauernde oder vorübergehende? Annahmeverzug? Moratorium? Schuldumwandlung?«, Raape l. c.

279) Bd. 151. 116, J. W. 1936. 2449.

280) J. W. I. c.

281) Spørgsmaalet om Virkning af en Indbetaling paa spærret Konto eller Clearing-Konto ligger derimod undertiden klarere paa Grund af udtrykkelig Udtalelse i Loven, jfr. ovenfor. 184.

282) Saadanne Eksempler paa, at Retstilstanden volder Usikkerhed, frembyder den danske Ocean-Sag, U. f. R. 1933 A. 703 der er afsagt, inden Spørgsmaalet om Guldklusulens principielle Gyldighed i engelsk Ret havde fundet sin endelige Afgørelse i House of Lords og adskillige Guldklusulsager der er paadømt inden U. S.-Supreme Court havde taget Stilling til Spørgsmaalet om Joint Resolutions Forfatningsmæssighed, saaledes de hollandske Domme af 13. Marts 1936, ndfr. 299, og den danske Sag mod Københavns Telefonselskab, U. f. R. 1935 A. 82. Ingen af disse Sager viser dog noget m. H. t. Reproberingsspørgsmaalet. Saaledes var i Ocean-sagen engelsk Ret ikke »Normalstatut«, hvorfor det var ret let at komme udenom en Stillingtagen, og i Sagen mod Københavns Telefonselskab undlod Sagsøgeren, hvad der udtrykkeligt fremhævedes under Proceduren, at nedlægge Paastand om Joint Resolutions Forfatningsstridighed. En saadan Paastand, som danske Domstole umuligt kunde have behandlet, maatte sikkert have medført »Afvisning« af den paagældende Paastand som uklar (herom Hurwitz, Tvistemaal 91), eller eventuelt en begrænset Udsættelse, indtil endelig amerikansk Afgørelse forelaa. En Tilflugt til Reprobering kan naturligvis kun finde Sted, hvor Loven iøvrigt har ihvertfald nogen Lighed med de Love, som Domlandet ellers reproberer.

Det her omhandlede Tilfælde adskiller sig ganske fra det principielle Spørgsmaal, om Domstolene ex officio skal afvise Sagen, naar der slet ikke foreligger Oplysninger om fremmed Ret, se herom Borum, 2. Udg. 58 ff., og Hurwitz I. c. 130. Den Situation, som Joint Resolution kunde af føde, var, at en af Parterne i en Sag, hvor det iøvrigt er paa det rene, at udenlandsk Lov skal anvendes, rejste et specielt intrikat Problem, som selv Lovlandets højeste Domstol kun med største Vanskelighed og under voldsomme Dissenser kunde løse. Da Parterne — naar de iøvrigt har fri Raadighed over Processen — selv maa være Herre over, hvilke af de i amerikansk Ret hjemlede Paastande og Indsigelser de vil gøre gældende, kan en uløselig Tvivl paa et specielt Punkt ikke føre til at Sagen afvises i sin Helhed, da den anden Part maa have Krav paa en Afgørelse i Sagen. Der er næppe i Almindelighed processuelle Hindringer for at foretage en »delvis Afvisning« af enkelte uklare Paastande eller Indsigelser, men det faar kun praktisk Betydning i sjældne Tilfælde, som netop i det her foreliggende. Den uklare Retstilstand vil efter herskende dansk Teori ikke kunne udsætte nogen af Parterne for en »Bevisrisiko«. Faktiske Uklarheder vil derimod ikke forhindre, at der med Bistand af Bevisbydere reglerne træffes en Realitetsafgørelse.

283) jfr. Poul Andersen, Forh. paa 14. nordiske Juristmøde, 1928, 187 ff: »Navnlig kan jeg slet ikke se, at Betragtningen vedrørende Skattekrav fra eksotiske Lande skulde kunne siges at være af materiel Art. Den Omstændighed, at danske Domstole muligen vil staa aldeles hjælpeløse i juridisk Hen-

seende overfor et Skattekrav fra Uruguay eller Paraguay, er dog ikke en materiel Begrundelse for, at Domstolene skulde nægte at tage under Paa-kendelse Skattekrav fra norsk, svensk eller tysk Side. Det er naturligvis en Omstændighed, som kan medføre, at Domstolene ikke kan befatte sig med Kravet. Hvis det ikke kan gøres klart, hvorledes Skatteloven er i Uruguay, ja, saa maa Sagen afvises eller Frifindelse maa finde Sted. Iøvrigt vil det formodentlig være ligesaa vanskeligt for Uruguays Domstole at tage Stilling til Skattekrav fra Danmark, men nogetsomhelst materielt ligger der efter min Mening ikke deri«. Jfr. iøvrigt forrige Note. At den, der støtter sit Krav paa fremmed Ret, maa have en særlig stærk Bevisrisiko for manglende faktiske Oplysninger, fremgaar bl. a. af H. U. f. R. 1936. 471: »ikke tilstrækkelige Holdepunkter.«

284) f. Eks. i Danmark, jfr. Grdl. § 70.

285) Grdl. § 70.

286) Berlin, Statsforfatningsret II (1939) 284—85.

287) jfr. Melchior 322 om visse russiske Afgørelser, smh. ndfr. 519.

288) Lov Nr. 158 om Prisaftaler 18. Maj 1937 § 8, 1. Stk. § 9, jfr. § 14, 4. Stk. smh. L. Nr. 474 22. November 1941 om Priser §§ 8, 10, 11, 4. Stk.

289) ifølge Nussbaum, Money 492, N. 26.

290) Argumentet har dog kun begrænset Rækkevidde. Det vil saaledes ikke kunne overføres f. Eks. paa Krigslovgivningernes Forbud mod »trading-with-the-enemy«. — Den i saadanne Love aabnede Dispensationsmulighed er jo — bortset maaske fra Perioder mellem en indgaaet Vaabenstilstand og den endelige Fredsslutning — tomt Bogstav.

291) jfr. dansk Bek. 205 25. April 1941 ang. Forbud mod Salg, Udlejning og Bortfragtning til Udlandet af danske Skibe.

292) Udtrykket anvendt af Raape 80.

293) Denne Betragtning findes først i Sagen State of Colorado v. Harbeck (1921) 232 N. Y. 71, 133 N. E. 357, og tiltrædes i Almindelighed i Litteraturen, Lorentzen, 491, Cheshire, 78, Leflar, 217. Ifølge Leflar l. c. 220, havde Underinstansen anlagt det Synspunkt, at netop »inheritance tax« i Modsætning til andre Skatter var »contractual«, men det ændredes i Appellinstansen.

294) Langen, J. W. 1936. 1869 ff; Koeppel 120: Reprobering af »untragbare als schädlich empfundene Normen«. Ogsaa Nussbaum maa anføres herved, jfr. ndfr. 239 f.

295) Nussbaum, Money 491—92, og flere ndfr. anførte Domme, 243. Nussbaum taler her om »a kindred device«.

296) Ret plausibelt kunde Betragtningen tage sig ud ved Krigslovgivning. Det hævdes her ret ofte, ndfr. 244, at en neutral Stat vilde bringe sin Neutralitet i Fare, hvis den tog Hensyn til de krigsførende Landes Krigsforanstaltninger. Det ses dog ikke rettere end, at Neutraliteten vilde bevares lige saa vel, hvis den neutrale Stat ligeligt respekterede begge de krigsførende Parters Love.

297) Se ovnfr. 90, ogsaa om Kahn.

298) jfr. ovnfr. 54 om Diskussionen i U. S. A. og Danmark. I Strafferetten diskuteres Universalprincippet eller Beskyttelsesprincippet, Borum 29. Som Tegn

paa en vis Udvikling i international Retning kan vel f. Eks. Bestemmelser i den danske Straffelov 15. April 1930, § 7, Stk. 1, Nr. 2 og § 10, Stk. 3, opfattes.

299) jfr. Leflar 201.

300) se 164.

301) At omvendt Trangen til at anvende fremmede offentligretlige Regler i sig selv skulde være saa stærk, at den skulde føre til at anvende uden for Normalstatutet liggende Love, er ihvertfald uantageligt. Smh. iøvrigt herom ovnfr. 150 f.

302) Derimod kan man maaske generelt sige, at det nu engang er »Spillet Regler«, at en Stat selv maa vaage over sine Interesser. Dette kan ske ved Straf, eller som det f. Eks. hyppigt ses i den fiskale Ret, ved »Gidsler«, 506. Naar da en offentligretlig Lov forelægges Udlandets Domstole, har Lovlandet forsaavidt tabt Spillet. Herved støtter man sig dog i Realiteten alene paa Traditionen.

303) f. Eks. om Spillegæld. Disse rejser dog ogsaa Spørgsmaal om expansiv Kompetencevilje, se Afsn. II.

304) respektive Opfyldelseshandlingen, f. Eks. en Modregningserklæring.

305) I den rene offentlige Ret skal Staten i Reglen ogsaa nok sørge for at gøre sit Krav gældende.

306) Neumeyer 422, N. 57, nævner det ældre Persien som Eksempel. RG 26. September 1919, J. W. 1920. 138, omhandlede det i sin Tid i Bulgarien sædvanlige Forhold at give Drikkepenge til Embedsmænd. Forbudet herimod kunde en Sælger ikke paaberaabe sig for at unddrage sig, »was landesüblich und zu zweckentsprechender Abwicklung des Geschäfts unerlässlich war, also keinen sittlichen Makel und keine nennenswerte Gefahr an sich trug. Er könnte nicht mit dem offenbaren Vorwand durchgelassen werden, dass er eine Geschäftsmoral habe befolgen wollen, die über den Stand der orientalischen Anschauungen hinausging.«

307) Neumeyer 246, N. 48 og ovnf. 168.

308) jfr. ndfr. 527 om moderne Tendenser i samme Retning. Iflg. Heilmann (1934) 43 Yale L. J. 1082, skal man foretrække »the maximum consequences of contractual enforceability of promises in respect to »intrinsic validity«, »formal validity« and so-called »effects«, eller »the maximum enforcement or effect to the promise or undertaking.« Pritchard v. Norton, 106 U. S. 124 formoder »that the parties had in contemplation a law according to which their contract would be upheld, rather than one by which it would be defeated«.

309) saaledes at man anvender systematisk neutrale Udtryk som »vilkaarlig Indgriben« i Kontraktsforhold, ovnf. 174 om den danske Bondy-Sag.

309 a) Der kan herved ogsaa henvises til Bagges Udvikling, 167—68.

310) Det vil formentlig sjældent være muligt at afgøre, hvorvidt Lovens Kompetencevilje til Gengæld er externt begrænset, smh. ovnf. 120.

311) Hvis Loven ogsaa anerkendes uden for *lex causae*, vil det sige, den anerkendes fuldt ud, og Resultatet bliver da selvfølgelig Enhedsbedømmelse. Imod en saa vidtgaaende Regel se ovnf. 150 f.

- 312) jfr. navnlig Koeppe 102, schw. D. 27/3 1933, N. Rev. 1935. 428. Hvis Lovlandet ovenikøbet selv anser fremmede Love af den paagældende Art for heterogene eller exorbitante, vil der naturligvis være særlig Grund til at reprobere Loven, BG 19/2 1936, Rec. of. 62 II 108, ovnfr. Koeppe 125. Undertiden lægges der under eet Vægt paa, at Lovlandet samtidig fastsætter intern expansiv Competencevilje og reproberer fremmede Love, saaledes nærmest Cohn, L. Q. R. 1936. 474 f., cit. Koeppe 102 og ovnfr. Kap. 10, N. 209.
- Neumeyer berører ogsaa den expansive Competencevilje, se 144, men vil snarere drage den principielle Konsekvens, at den maa anerkendes internationalt.
- 313) Ved o. p. Reprobering er der ikke nogen tilsvarende Sammenhæng; men o. p. Reglen kan paa forskellig anden Maaade beskæftige sig med Competenceviljen, se Kap. 29.
- 314) jfr. Mc. Crate, J. i Goodmann v. Deutsch-Atlantische Telegraphen Ges. 166 Misc. 509, 2. N. Y. Supp. (2d) 80 (1938) om Mobilisering af »the marines«, cit. ndfr. 498.
- 315) med »einem besonderen Währungsrisiko und wird wirklich zwingende Allgemeininteressen beim Gegner ebenso beachten, wie er deren Beachtung durch den Gegner für sich und sein Land erwartet.« Langen J. W. 1936. 1869 ff. Skønt den ikke vedrører selve Reproberingsspørgsmaalet, kan man herved ogsaa citere en ældre dansk Dom (Københavns Soret 30. December 1852, J. U. 1853. 66), der anerkendte Bodmeribreve i Strid med de paa Bestemmelsesstedet, København, gældende Principper med Bemærkning, at »Ladningseierne maa finde sig i, at de, ved at forskrive Varer fra fremmede Steder komme til at lide under de Forhæftelser, Skipperen efter det Flag, hvorunder han farer, har været berettiget til at foretage.«
- 316) Lorenzen, Yale L. J. 28. 350. Om de under Krigen 1870—71 udstedte franske Moratorier bemærker en engelsk Dom, Allatini & Co. v. Abbott (1872) 26 L. T. Rep. 746, saaledes, at det vilde have været mere skadeligt for de udenlandske Kreditorer, hvis hele Frankrig var gaaet fallit.
- 317) medmindre man helt vil forlade alt, hvad der i Øjeblikket forstaas ved IPR. Smh. 532 og 47 om Mulighederne herfor.

Kapitel 25. Heterogenitetens Virkninger. Relativitet og Udfyldning.

- 318) jfr. ovnfr. 8—9 om Zitelmann, og nærmere ndfr. 334 f.
- 319) jfr. dog f. Eks. Raape 80. Raape fremsætter i denne Sammenhæng en Bemærkning om, at naar en Lov har begrænset Competencevilje, maa Udfyldning ske med lex fori. Dette er næppe rigtigt, undtagen i de i Heterogenitetstilfælde ret hyppige Tilfælde, hvor lex fori har en korresponderende Lov med expansiv intern Competencevilje, og Resultatet maa da alene tilskrives det nævnte Forhold.
- 320) Efterhaanden som Staten i stigende Grad griber ind i private Retsforhold, vil en saadan Retstilstand maaske ikke forekomme Tanken altfor utopisk.
- 321) jfr. om »krause Phantasien« i denne Retning Neumeyer III 2. 328 N. 10.

- 322) thi den medfører reelt samme Resultat, som hvis et Land foreskrev, at Myndighedsalderen skulde være f. Eks. 125 Aar!
- 323) jfr. om Sovjet-Ruslands Monopol paa Udenrigs-Handel Neumeyer 247.
- 324) Det kan tilføjes, det almindeligste dog er, at hjemlige offentligretlige Love ikke omfatter Sagsforholdet. Ofte vil det ikke være en Lov af samme Art, som den reprobere, der gælder expansivt i Domslandet. Som Eksempel kan man nævne, at Lovlandets Deviselov forbyder Debitor at betale, medens Domslandets Deviselov paabyder Kreditor hurtigst muligt at søge Fordringen inddrevet. Eksemplet er kun Associationsgrundlag, da, som man vil se, ingen af de to Deviselove rejser en i. p. retlig Tvist, men henholdsvis et materielretligt og et rent offentligretligt Problem.
- 325) Raape 78; Borum 60 f; Hurwitz, Tvistemaal 128 f.
- 326) U. f. R. 1918. 212.
- 327) Borum 144 ff. og ovnfr. 39.
- 328) Note i Clunet 1924. 664 og ndfr. 337.
- 329) dog med de sædvanlige Begrænsninger, Borum 146. En Lov, til hvilken Retsforholdet ikke har nogen Tilknytning, kan ikke aftales.
- 330) omend Læren herom jo snarere beskæftiger sig med Aftale om Anvendelse af et helt Retssystem. Aftalen om at en enkelt Lov skal anvendes er dog mindre betænkelig.
- 331) Man maa herved erindre det 182 om De Beéche-Sagen anførte, skønt denne strengt taget angaar det materielretlige Umulighedsproblem.
- 332) jfr. ndfr. 501—02 om Zentraleuropäische Länderbank og Quigley v. Desjardins. Vigtigt er det i denne Sammenhæng, at BG 28/9 1938, Clunet 1939. 192, ovnfr. 190 lægger Vægt paa, at Mandanten havde forbeholdt sig, at Risikoen skulde være Mandatarens.
- 333) Ihvertfald er dette foreneligt med Underinstansens Stilling.
- 334) Dalloz 1927. 296.
- 335) jfr. herved Nussbaum, Money 375.
- 336) 166 Misc. 509, 2 N. Y. Supp. (2d) 80 (1938).
- 337) Herved kan anføres dansk HR 2. November 1893, U. f. R. 1894 4, skønt den ikke har noget med o. p. Synspunktet at gøre. En Slutseddel om et Mageskifte, hvorved en svensk og en dansk Ejendom skiftede Ejere, var ikke underskrevet af Vitterlighedsvidner, hvad der efter svensk Ret var en Betingelse for dens Gyldighed. Under Henvisning hertil søgte den danske Erhverver af den svenske Ejendom at hævde Retshandlens Ugyldighed. Det antoges, at Slutsedlen var forbindende for ham, allerede fordi Sælgeren desuagtet var villig til at vedstaa Handelen.
- 338) dog med Forbehold af de sædvanlige Regler om Udnyttelse og Adgangen til Rettighedsafkald.
- 339) Nemlig naar Heterogeniteten er tvivlsom, eller naar den heterogene Lov af særlige Grunde, jfr. ndfr. III, dog skal anvendes, jfr. herved RG 3/10 1923, ovnfr. 188, om russisk Deviselov.
- 340) Medmindre det udtrykkeligt er aftalt, at Risikoen er Mandatarens, jfr. ovnfr. N. 332 om BG 28/9 1938.
- 341) Raape 80: »der Anwendung auf einen jenseits der Staatsgrenzen liegenden Fall schlechthin unfähig,« »nicht ausfuhrfähig«; Melchior 76: »einfach

das ausländische Recht nicht angewandt«; Neumeyer: Saadanne Regler kan »unmöglich in Betracht kommen«, 245. Der foreligger »Ausschluss einer Anwendung fremden Rechts«, 251. Reglerne er »einer Anwendung in andern Staaten nicht fähig.« 256. Restatement §§ 610 og 611: »No action«. Ogsaa de Forfattere, der lægger Hovedvægten paa den begrænsede Kompetencevilje, antager processuel Territorialitet, jfr. Klein i Zentr.-blatt 1916. 1004 og i 1924, Niemeyer, Niem Z 33, 405; Frankenstein 579: »einen rein territorialen Charakter, wirken nicht über die Staatsgrenzen hinaus«. Smh. Duden ZIPR 1935. 620 og Koeppel 105.

Naar Koeppel 106 omtaler tysk Praksis om den polske Valutalov som materiel territorial, maa det erindres, at denne Lov snarest maa henføres til o. p. Reglen, ovnfr. 157 og ndfr. Det samme gælder hollandsk Ret, 111. Derimod synes Opfattelsen i Frankrig, 107, og Schweiz, 111, noget svingende, men er dog i Resultaterne ikke uforenelig med det her udviklede. Udviklingen om anglo-amerikansk Ret, 111—12, kan ikke tiltrædes. Reglen om Opfyldelsesstedet angiver et »Specialstatut«.

342) Se 38 og f. Eks. Klein 316 om Nødvendigheden af klare og sikre Grund-sætninger.

343) jfr. ovnfr. 179 om Raape 317 ff. og Nussbaum Money 497, N. 42.

Bondy-Sagen, U. f. R. 1917. 429, lader den Mulighed aaben, at andre end den sagsøgte Dansker maatte bøje sig for den tyske Lov. Dette vil sikkert faa Betydning over for en tysk sagsøgt, se ndfr. 434.

344) f. Eks. hollandsk Dom 13/7 1936, B. I. J. I. 37, 70, ovnfr. Kap. 22, N. 133. M. H. t. Kuponbeskatning kan dette ogsaa gøre sig gældende, se 506.

345) De forskellige Afgørelser om Kaution i Forbindelse med Deviselove angaar materielretlige Spørgsmaal.

346) Nial (1944) har i sin »Internationell Förmögenhetsrätt« ofret Heterogenitetsproblemerne en indgaaende Behandling, som kort kan berøres her. I Overensstemmelse med en Minoritetsudtalelse af Bagge, N. J. A. 1942, 389, tages der i en Række Tilfælde til Orde for en »Særbehandling« af samme Art som forsvaret under den skandinaviske Guld klausul-Diskussion, Kap. 19.

Nial bemærker, at Territorialitets-Terminologien er flertydig, 111, N. 1, og fastslaar, at den herskende Opfattelse gaar ud paa, at offentligretlige Love er »processuelt territoriale« 111. Nial anvender udtrykkeligt denne Benævnelse, uden at det af Henvisninger kan ses, om den hidrører fra Koeppel, der som den første har bragt den i Anvendelse.

Medens Nial deler den almindelige Opfattelse forsaavidt angaar Straffe- og Skattelove, 111, 117, mener han, at Love, der som Deviselove og Guld klausullove gør Indgreb i private Obligationsforhold efter Omstændighederne maa kunne anvendes, 111. Nial gaar herved ud fra, at ikke nogen Forfatter har hævdet, at Territorialiteten skulde gælde undtagelsesløst, 112, hvilket iøvrigt næppe er rigtigt, se Kap. 22. For Nial bliver Problemet herefter — ligesom for adskillige af de Forfattere, som i 1930'erne behandlede Guld klausulproblemet — at bestemme, om de normale Kollisionsnormer skal gælde, »eller om lagens särskilda natur påkallar uppställandet av andra förutsättningar för dess beaktande«, 115.

De Resultater, som derefter anføres, synes dog ikke at stride mod den her forsvarede Opfattelse af Heterogenitetens Natur.

M. H. t. Konfiskation gøres der udførligt Rede for svensk Praksis, 118 ff. Det er navnlig afgørende, hvor Tingen befinder sig, 126. Det anførte stemmer imidlertid med de Resultater, man vil naa til med Udgangspunkt i Normalstatutet, *lex rei situs*, og i Lovens begrænsede Kompetencevilje suppleret med o. p. Reglen, (som Nial berører 127 og 132), og Grundsætningen om Normalstatutet som Minimumsbetingelse, se f. Eks. 127, jfr. ndfr. Afsn. IV U. II. Interessant er den 131 anførte Betragtning, hvorefter Privatpersoner, som er bosat i den konfiskerende Stat, ikke kan gøre Rettigheder gældende, saafremt dette indirekte vil komme Staten til Gode. Dette harmonerer med de ndfr. 441 og 444 anførte reale Betragtninger om Personers Tilknytning til Lovlandet.

M. H. t. Deviselove omtales navnlig Dispositionsforbudene, der — formentlig ganske ubeføjet — opfattes som analoge med Guld klausullove, 135. Det antages, at den fremmede Lov maa anerkendes, naar det drejer sig om Ejendom indenfor Lovlandets Territorium, 138—139. Dette Resultat er dog i afgørende Strid med den foreliggende Praksis om Valutasmugling m. v., se ovnfr. 189, og Resultatet er utvivlsomt alt for skematisk. At der kan blive Tale om at anvende en fremmed Deviselov, er paavist ovnfr., l. c., men Forholdene ligger som dér anført ret komplicerede. Bl. a. spiller hele Forretningsgrundlaget i høj Grad ind. At Nial vil tage dette i Betragtning, ses af Udviklingen 140.

M. H. t. Mønt- og Guld klausullovgivning lægger Nial Hovedvægten paa Skyldstatutet, 141 f., og der opstaar saaledes ikke Disparitetsproblemer.

Afsnit IV. Exorbitans (Ordre Public).

Underafsnit I. Exorbitante Love.

Kapitel 26. O. P. Tankens Formulering i Teorien. Gruppering.

- 1) jfr. ovenfr. Kap. 12, N. 11—16 om Savigny, VIII. 33; Gebhardt, Motive 259 (jfr. Frankenstein 193); Zitelmann 317—18, 324, 327—28, 369.
- 2) Dette kan vel siges at ligge bag hele Læren om »o. p. international«, og synes undertiden at komme ret klart frem, jfr. ndfr. 235 om den af Haager-Konferencen 1894 fastslaaede Definition.
- 3) dens »inherent quality«, Columbia L. R. 1933. 523.
- 4) Saaledes tales der i R.G. 4. Oktober 1882 ,Bd. 9 9 om Love, »welche nicht mit allgemeinen Gerechtigkeitsgrundsätzen im Einklange stehen und insbesondere lediglich zum Schutze eines Sonderinteresses des ausländischen Staates oder seiner Angehörigen, namentlich in Richtung gegen die einheimischen Gläubiger, eingeführt sind.« Sondringen antydes i Columbia L. R. 1933. 423.

I Ayub et.al. v. Automobile Mortgage Co., Texas (1923), 252 S. W. 284 omtales, at en Transaktion kan 1) være »malum in se«, 2) være »contrary to good morality«, 3) »injuriously affect the rights of citizens of this state«, 4) eller »contravene the positive policy of the law of the forum.« En ret beslægtet Inddeling angives, Virginia L. R. 1937. 289—90: »the public policy of the forum is said to be infringed when the enforcement of the foreign law would be contrary«, 1) »to good morals«, 2) »inherently harmful«, 3) »directly injurious to the forum of the state or its citizens«, 4) »or would amount to a neglect of the duty owed by the forum to its own citizens.« Disse Sondringer er indarbejdet i ovenstaaende System.

Knoph, T. f. R. 1937. 359—61, nævner følgende Grupper: a) Strid »mot landets sedelige opfatning. Skoleeksempler på dette er at den fremmede rett anerkjenner tvegifte, slaveri eller gyldigheden av spill og veddemål«. b) Institutet »ukjendt i domstollandet, f. eks. en institusjon som »den borgerlige død«. c) Når anerkjennelsen av den fremmede rett truer statens sikkerhet, eller viktige offentligrettslige interesser«. d) »Når den fremmede rett strider mot prinsipper som efter domstollandets mening hører til rettens og rettfærdighetens elementære fordringer«. e) Om Knoph's Omtale af de territoriale Love, se ovenfr. Kap. 18, N. 3.

- 5) jfr. 2—3, Kahn 211; Laurent II. 341—42; Gutzwiller 115.
- 6) Hvorvidt de utilitariske Synspunkter burde opstilles som en selvstændig Hovedgruppe, kan maaske diskuteres. Det vil let ses, at de har Berøringspunkter med det rene Prohibitivstandpunkt.

- 7) jfr. herom 97 f. Nævnes kan Savigny 32 ff., der for nogle Tilfældes Vedkommende henviser til sædelige Hensyn, og Bar, hvis Hovedsynspunkt er om Retsforholdene »von den einheimischen Gesetzen als unbedingt verwerfliche betrachtet werden«, 130. Udelukkede er Retsforhold eller Ydelser »welche nach der Gesetzgebung des Staates daselbst nicht geduldet, beziehungsweise daselbst nicht erzwungen werden sollen«, 132. Ørsted, (Privatreth. Skr. II, 101, Eun. IV. 46) udtaler bl. a.: »Contractmæssige Forhold, som stride mod anerkjendte absolute Rets- eller Sædeligheds-Forskrifter, kunne, om de endog ere oprettede i Udlandet og mellem Udlændinge indbyrdes, ikke fortsættes her i Riget.« Overensstemmende med Bar er Deuntzer (1894) 93 og Gjelsvik (1918) 39, 2. Udg. 41, Domslandets »sædelige Opfattelse« omtales ogsaa af Federspiel 232 og Knoph, T. f. R. 1937. 359.
- 8) saaledes vel Knoph 359, cit. i N. 7. Fra U. S. A. kan anføres »the enforcement of the foreign law would be contrary to good morals«, Virginia L. R. 1939. 289. Kontrakten vilde være »malum in se«, eller »contrary to good morality«, se N. 4 om Ayub-Sagen.
- 9) jfr. »gegen die guten Sitten«, EG § 30; »les bonnes moeurs«, C. c. § 6; »la moral«, Argentina § 14 Nr. 1; »la morale publique«, Congo-Staten, se Zitelmann 334.
- 10) 142 Wis. 114, 124 N. W. 1042, 1044 (1910).
- 11) 6 Mass. 358.
- 12) At en af Parterne benyttede sig af Loven, naar den nu engang var givet, kunde man maaske strengt taget ogsaa kritisere; men det vilde aabenbart ikke være en Betragtning, der egner sig som Grundlag for hele o. p. Læren.
- 13) Det maa dog bemærkes, at de ældste o. p. Formuleringer netop adskiller sig fra den gængse »Moral«-Formulering, jfr. ovnfr. 2 om Bartolus (1314—1355) og »privilegia odiosa« og om Dumoulin's (1500—1566) »statutum exorbitans«, d. v. s. en Lov, der indeholder »une iniquité manifeste«, eller, som Bouhier (1673—1746) udtrykker det, er »opposée aux règles de l'équité«.
- 14) Actes II. 52, Kahn 210, Federspiel 98, ovnfr. Kap. 12, N. 27.
- 15) Ved »Nicht-Anwendung« af fremmed Ret er det afgørende »Missbilligung seines Inhalts an sich, d. h. ohne dass dafür der Inhalt des eignen Rechts in Betracht käme.« 328.
- 16) Her bliver »die Anwendbarkeit gewisser fremder Rechtssätze, ihres Inhalts halber versagt«, 317—18, fordi de »so gemissbilligt sind, dass ihre Nichtanwendung in Frage kommt«, 318.
- 17) Her »wird nach einem allgemeineren Massstab beurteilt: wenn sein Inhalt als diesem Massstab nicht entsprechend gemissbilligt wird, soll es unanwendbar sein. Insbesondere handelt es sich da um eine Prüfung nach dem Gesichtspunkte des Verstosses gegen die guten Sitten«, 327. M. H. t. disse fastslaas det, at »die sittliche Anschauung, der der fremde Rechtssatz nicht widerstreiten darf, muss die Grundlagen unseres sozialen Lebens betreffen — eine nähere Bestimmung ist kaum zu geben«, 336. Zitelmann's Eksempler 352 smh. m. 374 og 375 fjerner sig dog i Realiteten ikke væsentligt fra den ældre »Morallære«.

- 18) Iflg. Niemeyer kan o. p. Reglen karakteriseres som et Blankomandat, hvorefter »die ausnahmsweise Ablehnung ausländischen Rechtes nur in solchen Fällen erfolgen soll, in denen dessen Anwendung durch rechtspolitische Gesichtspunkte gefordert wird, deren Berechtigung der inländischen Rechtsanschauung zweifellos erscheint«, 96—97. Klein, 325, anfører: »Der Beurteilungsmassstab der »guten Sitten« ist bereits in dem Beurteilungsmassstabe »Zweck des eigenen Rechts« enthalten« Die Zwecke der eigenen Gesetzesregelung bilden in den positiven Vorbehaltsklauseln immer wiederkehrenden Gesichtspunkt (Beurteilungsmassstab)«.
- 19) Bd. 60. 296 og senere, se Raape 63.
- 20) F. Eks. Frankenstein 199; Nussbaum IPR 65; Raape 63. Melchior nævner RG's Formel med Tilslutning, 340.
- 21) Vurderingen sker »nicht nach der juristisch-technischen, sondern nach der ethisch-sozialen Seite«, Frankenstein 212. Iflg. Raape 62, er Love, der støder mod »die guten Sitten«, »Sätze, die den sittlichen Grundanschauungen unseres Volkes widersprechen, und zwar in erheblichem Masse«. At Anvendelsen 1) direkte (eller umiddelbart, RG 1892 Bd. 30, S. 124) angriber 2) Statens »Grundlage« er Betingelser, der øjensynligt ofte ikke er til Stede, naar o. p. Klausulen anvendes. I Virkeligheden er RG formentlig ikke selv blevet staaende ved sin Definition, Nuusbaum 66. Især anser Raape Formuleringen for ganske uanvendelig ved »Zweckgesetzen«. Derimod antages det, at RG navnlig har haft Love, der strider mod »die guten Sitten«, for Øje; »auf diese passt sie allenfalls«, 63. Neumeyer 229—30 taler om, at »die gesellschaftlichen und staatspolitischen Anschauungen, auf denen der fremde Rechtssatz beruht, sich von den Anschauungen des Inlands sehr weit entfernen so sehr dass es anstössig erscheint, wenn die öffentliche Gewalt des Inlands zu einer Verwirklichung der auf sie gegründeten Rechtssätze beiträgt«.
- 22) Lorenzen (1922), 748: Naar »the »foreign« law is so far opposed to the local law as to shock the conscience of the court, it will determine the case with reference to the local rule«. Nogle Domme taler om, at der sker en Krænkelse af »the fundamental principles of justice« (Chubbuck v. Holloway (1931), 182 Minn. 225, 234 N.W. 314), »some fundamental principle of justice, some prevalent conception of good morals, some deep-rooted tradition of the commonwealth« (Loucks v. Standard Oil Co. (1918) N.Y. 99, 120 N.E. 198). I Vladikavkazsky Ry. Co. v. New York Trust Co. (1934) 263 N. Y 369, 189 N.E. 456, siges det om visse sovjetrussiske Forholdsregler, at de er »contrary to our public policy and shocking to our sense of justice and equity«. Tanken findes ogsaa i romansk Teori, jfr. f. Eks. Sauser-Hall i Skandia-Sagen, I 320: »des injustices manifestes«.
- 23) jfr. ndfr. 328.
- 24) ZIPR 1936, 913 f: »für einen Gesetzgeber gehörig und erlaubt ist«.
- 25) Federspiel 232 er enig i Zitelmann's Formulering og fremhæver, at Misbilligelsen har en særlig Karakter, smh. Zitelmann 328, 329, 336.
- 26) U. f. R. 1928. 1045.
- 27) Borum, 1. Udg. (1931) 64—65, 2. Udg. (1942) 66 f, Juristen 1939. 632. O.p.Reglen anvendes, »naar Anvendelsen af den fremmede Lovs Regel vilde føre

til et Resultat, som er stridende mod de Principer, hvorpaa det danske Retssamfund er bygget op« 1. Udg. 53; Ross, Folkeret, 207: »Modstrid med fundamentale, nationale Retsprincipper«. Forsigtigt udtaler H. Munch-Petersen, U. f. R. 1934 B. 11: »Det lader sig jo imidlertid ikke nægte, at Situationen undtagelsesvis vil kunne stille sig saaledes, at et Lands Domstole vil krympe sig ved at anerkende og gennemføre en Afgørelse, der er truffet i et andet Land«; Hjejle (1937) taler om »dansk Rets fundamentale Grundsætninger eller danske absolut tvingende Retsregler« 211.

28) jfr. ovnfr. 17.

29) T. f. R. 1937. 359.

30) Gaarder, T. f. R. 1936. 81, anlægger ogsaa et etisk Synspunkt, og norsk Praksis anvender Udtryk som, at en Lov »vilde stride mot en hovedgrundsætning i vår rettsorden«, »o.p.« synspunktet« (Aufwertungs-Sagen), N. Rt. 1934. 152, N.T.f.int.R. 161. I Guldlausulsagen, N.Rt. 1937. 888, hævdedes det, at Joint Resolution »vilde virke så urettferdig at domstolene må vegre sig ved å godkjenne resultatet«.

Malmar definerer 360, o.p.Reglens nærmere Indhold saaledes: »Bestämmelser i utländsk lag vilka stå i direkt strid med det till grund för svensk rätt liggande sedliga åskådningssättet eller avse att förverkliga politiska, sociala eller religiösa syften oförenliga med den uppfattning som kommit till uttryck i svensk rätt, äro sålunda uteslutna från tillämpning här i riket«. Hult, T.f.R. 1939, 380—81, formulerer o.p.Tanken som gaaende ud paa »att hänsyn till de inom ett visst territorium härskande religiösa, moraliska eller sociala åskådningarna d.v.s. vad man plägar kalla hänsyn till l'ordre public, i större eller mindre utsträckning kan stå hindrande i vägen för tillämpning inom territoriet av utländsk parts personalstatut. Detta är emellertid en fråga om undantag från personalstatutet, och den blir, väl att märka, att bedöma på olika sätt allt eftersom den till användande ifrågasatta utländska lagen mer eller mindre radikalt står i strid med de avgörande inhemska rättsåskådningarna«.

31) Mac Grate, J., i Goodman v. Deutsch-Atlantische Telegraphen Ges. 166 Misc., 509, 2 N. Y. Supp. (2d) 80 (1938). Smh. Virginia L. R. 1937, 291 om »holier than thou«-Indstillingen.

32) Mac Grate, J, l. c. I en foregaaende Sætning hedder det bl. a.: »...we would hesitate to say that our necessity which makes fiscal law here cannot be matched by »their« necessity elsewhere. It has been said that »necessity is the plea of tyrants«. Statutes of recent date everywhere show that those who would shun the title have used the plea«.

33) Schweizisk BG 8/10 1935, Rec. of. 61. II. 242 og 13/12 1935, Rec. off. 61 III. 204, J.W. 1936. 1116.

34) jfr. f. Eks. Domme i N. 4.

35) En anden Sag er, at Krænkelser af en tredie Stats Interesser kan opfattes som anstødelig for Retsfølelsen, og man naar da indirekte, via Interesse-Læren, tilbage til et etisk Standpunkt og det hertil hørende Syn paa Tilknytningsproblemet.

36) jfr. Raape 62 om »auf unserer sittlichen Grundanschauungen«; »our notions of right and morality« (Oscanyon v. Winchester Repeating Arms

Co. (1880) 103 U.S. 261, 26 L.Ed. 539); »our sense of justice and equity«, Vladikavkazky Ry. Co. v. New York Trust Co., 263 N.Y. 369, 189 N.E. 456 (1934).

- 37) Laurent II 370—72; Weiss taler om »intérêts vitaux de l'Etat« og Statsorganisationens »bases fondamentales«, senere i Manuel (1925) om »l'intérêt général de l'Etat«, 393, 395; Pillet 1890: »intérêt public« i Mod-sætning til »intérêts des particuliers«, jfr. om denne af Pillet senere for-ladte Formulering, Kahn 207.
- 38) Af Prohibitivlærens Tilhængere nævner Savigny 32 f. foruden sædelige Hensyn: »Gründen des öffentlichen Wohls, mögen diese nun mehr einen politischen, polizeilichen, oder rein volkswirtschaftlichen Charakter ha-ben«. Paavirket heraf er mange tyske Forfattere, jfr. især ndfr. om Nuss-baum IPR 64 N. 5. Zitelmann opstiller vel ikke Interessesynspunktet som en Universalformel, men dog er han nær herved. I Afsnittet om »Ver-stoss gegen die guten Sitten« hedder det, at Reprobering af en fremmed Lov »wegen seines Inhalts«, 350, kun er berettiget, »wenn unsere eignen Interessen es gebieterisch verlangen«, 351, »weil seine Anwendung ... unsren Interessen schädlich sein würde«, 356. I Afsnittet om »Verstoss gegen inländisches Recht« anføres det, at Grunden til Lovens expansive Geltungswille især er den, »dass bei diesen Fällen in näherer Weise als bei vielen anderen die öffentlichen Interessen beteiligt . . . sind«, 372. Man vil ofte kunne finde en Vejledning i, om offentlige Interesser staar paa Spil, idet »die Zusammenhänge zwischen der vom eigenen Recht ge-wollten Ordnung dieser bestimmten Privatinteressen mit den öffentlichen Interessen intimere sind. Gerade aus dieser unleugbaren Thatsache er-klärt sich der ewig wiederholte Versuch, das Charakterisierungsmerkmal der unbedingt anwendbaren Sätze in ihrer Inhaltsbeziehung zur öffent-lichen Ordnung u. dergl. zu suchen.« 372. Iflg. Ekström (1921, 118 og 1912. 419) kan fremmed Ret udelukkes ikke blot. naar der foreligger »perhorres-cens«, men ogsaa naar »tillämpningen af en främmande rättssats ter sig såsom vådlig för den allmänna rättssäkerheten eller för den offentliga ord-ningen (t. x. förhållanden, som angå fast egendom, o.s.v.)«.

I U.S.A. tales om, at »the commonwealth or its citizens may be inju-red« ved at anerkende en fremmed Kontrakt, f. Eks. om Indsmugling af Varer i Domslandet; »because the giving of legal effect to such a contract would be repugnant to its rights and interest«, Greenwood v. Curtis (1810) ovnfr. Om det konkrete foreliggende Salg af Slaver hedder det: »We do not perceive any injury, that could arise to the rights or interests of this state or its citizens, if either of the contracts had been faithfully execu-ted agreeably to the terms of it.«

Flere DD, den første fra 1899, taler om, at den fremmede Lov er »di-rectly injurious to the forum state or its citizens«, Columbia L.R. 1933. 523, Virginia L.R. 1937. 290, en enkelt, l. c. om, at den er »inherently harmful«. En Dom fra 1923 (Ayub v. Automobile Mortgage Co., se ovnfr.) fremhæver, at Transaktionen »does not injuriously affect the rights of citizens of this state«. Der lægges saaledes ofte Vægt paa, om de frem-

mede Rettigheder »strike in some way at the protected class of the forum's citizens«. Columbia L.R. 1. c. jfr. ogsaa Yale L.J. 1938. 458.

- 39) »Es kann sein, dass die heimische Rechtsordnung den Vorgang an und für sich als ordnungswidrig wertet, es kann aber auch sein, dass das Heimatrecht dem Vorgang zunächst alt »uninteressierter Zuschauer« gegenübersteht und erst eingreift, wenn er irgend etwas berührt, was dem Heimatrecht schutzwürdig erscheint.«

»Dass die Anwendung fremden Rechts in irgendeinem Stadium »an sich«, ohne Rücksicht auf schutzwürdige heimische Interessen ordnungswidrig sein sollte, wird heute kaum vorkommen. Es bedarf daher keiner weiteren Systematisierung dieser Tatbestände. Wir dürfen uns vielmehr zunächst auf die Fälle beschränken, in denen die Vorbehaltsklausel nur eingreift, wenn ein schutzwürdiges Interesse für die heimische Rechtsordnung vorliegt«, 197.

Det karakteristiske for de relative Forbehold er, »dass sie fremdes Recht grundsätzlich zulassen, es aber im Einzelfall zurückweisen, weil sonst ein schutzwürdiges heimisches Interesse verletzt werden würde«, 206, »ein wirklich schutzwürdiges Interesse«, 209.

- 40) *Koeppel* bemærker, at Forbeholdsklausulen skal værne mod Indgreb, hvis »Wirkung auf das Inland schädlich sind«, 121. »Ihrem Wesen wird in allen Ländern entsprochen, sie zur Wahrung berührter schutzwürdiger Inlandsinteressen einzusetzen . . .« 123. *Langen, J. W.* 1936. 1869 ff. opererer udelukkende med Interessessynpunkter. *Raape* udtaler om EG § 21: »Ob diese Vorschrift auch zugunsten eines Ausländers anzuwenden ist, ist bestritten, aber wohl entgegen dem Wortlaut zu verneinen, denn sie ist eine (spezielle) Vorbehaltsklausel. Wie immer ist daher auch hier Voraussetzung für ihre Anwendung, dass es *deutsche Belange* sind, die durch die Anwendung des fremden Rechts beeinträchtigt werden. Das muss insbesondere gelten, wenn wie hier der fremde Rechtssatz nur zweck, nicht sittenwidrig ist. Man unterstelle, dass auch der Beklagte ein Tschechoslowake ist. *Was geht uns diese Sache an?*«, 210—11. (udh. her). *M.H.t. Deviselove*, 315, tales ogsaa om »die inländische Belange«.
- 41) *Sichel f. Eks.* 1470: »Just how directly local interests must be affected in order to bring the public policy doctrine into play cannot be precisely defined«; *W.L.W., Virginia L.R.* 1937, f. *Eks.* 297: »The interest of New York does not seem to be involved at all«; *Note, Yale L.J.* 1938. 458: »adversely affect an important American interest«. I *Bradford Electric Light Company v. Clapper* (286 U.S. 145 (1932) 52 Sup. Ct. 571) hedder det bl. a.: »Moreover there is no adequate basis for the lower court's conclusion that to deny recovery would be obnoxious to the p.p. of New Hampshire . . . the interest of N.H. was only casual«.
- 42) *Foruden de etiske Hensyn omtaler Cohn*, 245, »de Interessenter, som Staten særlig har til Opgave at værne om. I sidstnævnte Henseende vil der navnlig være Tale om fremmede Retssætninger, der er i Strid med Folkeretten.« En af *Knoph's Grupper, T.f.R.* 1937. 359, er: c) »Når anerkjennelsen av den fremmede rett truer statens sikkerhet, eller viktige offentligrettslige interesser«. Endvidere omtales under d) »nasjonale inter-

esser« og under e) »at det ikke stiller sig naturlig for domstollandet at dettes eller dets borgeres interesser skal være underlagt den fremmede rets herredømme«.

Nial bemærker et Sted, T. f. R. 1934, 47: »en så avvisande hållning motiveres icke av statens egna eller dess undersåtars intressen, och måste därför betecknas som ett avsteg från tillbörlig comitas gentium«.

H. Munch-Petersen, U. f. R. 1900. 184, resumerer o.p. Reglen derhen, at Anerkendelsen af fremmed Ret »ikke strækkes videre, end det lader sig forene med vore egne Interesser. Hvor den fremmede Retssætning kommer i Strid med Hensyn, som vi herefter maa anse for ufravigelige, tillægge vi den ingen Betydning for vore Myndigheder«.

- 43) Nussbaum's Udgangspunkt er nærmest Prohibitivtanken. Naar EG § 30 lader det bero ved den enkelte tyske Norms »Zweck«, IPR 65, »the nature of the domestic rule to be protected« (Cheatham 502), bør Maalestokken udledes af »den Gesichtspunkten der deutschen öffentlichen Ordnung«, 65. Dette Udtryk synes Nussbaum langt at foretrække fremfor Ordet »Zweck« i § 30's Definition af o.p. Klausulen, 64 N. 5; »denn unverkennbar ist ihr ein »staatspolitischer« Zusatz beigemischt«, 62; »The underlying theory is semi-political in nature; it is designed to eliminate dangers that might result from a free application of foreign law under broad conflict-of-laws principles«. Money (1939) 391. Standpunktet fremgaar ogsaa af den Vægt, der lægges paa Tilknytningen til forum, 63—64.
- 44) »all that is involved is that where public policies collide, the court will apply the policy of the forum rather than any other«, Nussbaum, Money, 490. (udh. her).
- 45) »There must be a material contact of the case with the forum to warrant the use of the public policy weapon«, 496; »a court will not carry out foreign measures *injurious to the forum*«, 490. »An American interest in the situation involved should at least be required«, 396 — og om en tysk Dom: »No *German interest* was at stake«, 496. (udh. her).
- 46) Zitelmann 328.
- 47) l. c. 336.
- 48) Bar 131.
- 48 a) Se N. 31.
- 49) Nussbaum, Money 489—90. (udh. her).
- 50) »Es berührt unsre Interessen an sich nicht, was »hinten, weit in der Türkei« für Ehegesetze gelten: erst dann wird jenes Kampfmittel der Nichtanwendung am Platze sein, wenn die Anwendung des fremden Rechtssatzes Wirkungen auf unserem Gebiet hervorbringen oder gutheissen würde, die wir für so schädlich erachten, dass wir sie nicht dulden können«, Zitelmann 351. »Das kann nur statthaben, wenn die fremde unsittliche Rechtswirkung unmittelbar, nicht bloss in ihren an sich sittlichen Folgen, eine »Beziehung« zu unserem Lande hat«, l. c. 356, jfr. 356—57, 358 og 359. Samme Tankegang findes hos Sichel 1470.
- 51) ovnfr. N. 40.
- 52) jfr. Frankenstein 207, og Nussbaum, Money 496.
- 53) jfr. ndfr. 296 om Diskrimination.

- 54) navnlig i Afsn. V om Tilknytning.
- 55) jfr. Columbia L.R. 1933. 523, der fremhæver Vanskelighederne ved »the indeterminate scope of the word »interest« and the fact that the requirements is literally met if only the instant defendant or a limited class is in fact damaged in interest«.
- 56) Beiträge zur Erläuterung des deutschen Rechts 66, 104, Niemeyers Zeitschr. Bd. 32, 452.
- 57) jfr. ndfr. 501 om Estoppel. Det afgørende var, som RG siger: »Es würde geradezu unsittlich sein, wollte sich der Beklagte auf das Ausfuhrverbot berufen, um sich der Bezahlung des Kaufpreises zu entziehen«.
- 58) BG 26. Oktober 1937, 63 II. 383, Clunet 1938. 968: Spanske Deviseregler (Modregningsforbud) reproberet, »lorsqu'elles sont préjudiciables aux créanciers suisses«.
- 59) Koepfel 123 og ndfr. 425—26. Nussbaum, Money 491—92 refererer ogsaa disse Tilfælde som Udslag af »the public policy concept or of a kindred device« (udh. her). Hvorledes dette skal forenes med Nussbaum's Hovedsynspunkt forklares ikke, og det fremgaar iøvrigt, at Nussbaum fastholder, at det skal være Domslandets Interesser, som berøres, jfr. 496: »No German interest was at stake«; 497 N. 42: »American public policy would not come into play«. Raape og Frankenstein polemiserer udtrykkeligt imod at lade Udlændinge nyde godt af o. p. Reglen, jfr. ovnfr. N. 51 og 52.
- 60) jfr. ogsaa ovnfr. om den ganske bagvendte Anvendelse af Interesselæren i den italienske Dom. 7. Juli 1934, Kap. 21 N. 168.
- 61) Ganske vist udtales dette direkte i et Par Domme som Begrundelse for ikke at reprober. I en canadisk Dom National Surety Co. v. Larsen (1929) 4 D.L.R. 918 (B.C. App.), hedder det: »Bail proceedings, except those in our own courts, are not of our concern. We have no policy with regard to them«. Den Hanseatiske OLG 16. Maj 1929, Hans RGZ 1930 B. Sp. 743 f., RG 1. Juli 1930, 418 fremhæver, at »die deutschen »guten Sitten« und die deutschen Gesetze« forholder sig indifferent til et Tilfælde, hvor to Rusere har indgaaet en efter den russiske Deviselov ugyldig Retshandling. Melchior 397. Det samme udtales f. Eks. i R.G. 14. Dec. 1927 (Bd. 119, 262, JW 1928. 656 ZIPR Sonderh. 1928 Nr. 11, Niemeyer Z. 39. 323 ff) om Opskrivning. Disse Afgørelser er imidlertid rigtige af særlige Grunde, jfr. ndfr. 415—16.
- 62) Nussbaum, Money 396.
- 63) I. c. 396, 497 og Ostram-Sagen, Schweiz, BG 1. Februar 1938. 64, II. 88, Using, U.f.R. 1938 B. 107.
- 64) Columbia L.R. 1938. 1490 f.
- 65) navnlig schw. BG 19. April 1918. 44 II. 163, se Koepfel 79; Yale L.J. 1938. 459.
- 66) som nævnt i N. 59 strejfer Nussbaum Tanken i Money 492: »a kindred device«.
- 67) F. Eks. Cohn 245; Frankenstein 221; Knoph 359: »f. Eks. fordi de inneholder en ubeføjet diskriminasion av utlenninger«; Rasting, Folkeret 137.
- 68) 378 ff.

- 69) saaledes at der skulde foreligge »ren« processuel Territorialitet; »zwar muss die Nichtanwendbarkeit hier viel weiter gehen wir betrachten die Bestimmung des fremden Rechts als überhaupt nicht vorhanden«, respektive foretages Ekspansion, jfr. 291.
- 70) I en enkelt af sine Afhandlinger opstiller Kahn et blandet etisk-folkeretligt o. p.-Begreb, der senere igen opgives, se ndfr. B. 2.
- 71) Se f. Eks. Ross l. c. 205; Rasting, l. c. 121.
- 72) M. H. t. Krigslovgivningen har man drøftet, om det vilde være neutralitetsstridigt at anerkende Betalingsforbud, jfr. ovenfr. I, og mellem de krigsførende Lande om et saadant Forbud er folkeretsstridigt, jfr. om Sagen Fried-Krupp A. G. (1917) 86, L.J.Ch. 689, Koeppe 126—27. Da Betalingsforbud kan ignoreres ud fra materielretlige Betragtninger, behøver man ikke at forbyde sig heri. Iøvrigt vil man vel næppe nutildags betragte Krigslovgivningerne som stridende mod folkeretlig Sædvane. Endelig kan det anføres, at U.S.A. har ignoreret Beslaglæggelser, foretagne af en allieret Stat. Frankrig, jfr. 342 om Frenkel-Sagen, Koeppe 26—27.
- 73) Forøvrigt kunde det, jfr. 378—79, se ud, som om Zitelmann mener, at Diskrimination over for egne Borgere kan være folkeretsstridig. I saa Fald er Resultatet m. H. t. Relativitet klart urigtigt.
- 74) Ross, Folkeret 206. Gutzwiller 61, 78 ff, især 88—91 gør et Forsøg m. H. t. Pengeretten. Det fremgaar dog heraf, at de folkeretlige Regler herom er lidet udviklede.
- 75) jfr. f. Eks. ndfr. 299 om Koninjljke-Sagen.
- 76) jfr. Rasting l. c. 7; Ross l. c. 118, 136—37.
- 77) At en Stat ikke har nogen IPR er maaske nok folkeretsstridigt; men dette kan vist ikke i sig selv udelukke Anvendelsen af dens Love.
- 78) navnlig fordi der ikke foreligger et »selvstyrende Samfund paa territorial Basis«, Ross l. c. 117 og 122.
- 79) Ross l. c. 117.
- 80) Problemet glider, navnlig m. H. t. Oprørspartier, let over i Spørgsmaalet om Anerkendelse af en Regering, jfr. om Oprørspartier f. Eks. Ross l. c. 122—23: Naar Oprørspartiet har hævdet sig effektivt som Ordensmagt, foreligger »en lokal de facto-Regering«. En anden Sag er, at de af underordnede kompetente Organer inden for en Statsforbindelse givne Regler, naturligvis kan anvendes.
- 81) Rasting l. c. 135 ff; Ross l. c. 239 ff.
- 82) Jfr. herom Dickinson, Unrecognized Government or State in English and American Law (22 Mich. L. R. (1923) 29); Borchard, The unrecognized Government in American Courts. 26 American Journal of International Law (1932) 261; Louis L. Jaffe, Judicial Aspects of Foreign Relations (1933); Nussbaum, Comparative and international Aspects of American Gold Clause Abrogation, Yale Law Journal 1934. 53.
- 83) 14.
- 84) Cardozo i Petrogradsky M.K. Bank v. National City Bank, 253 N.Y. 23. 170 N.E. 479 (1930): »The every-day transactions of business or domestic life are not subject to impeachment, though the form may have been regulated by the command of the usurping government To undo

- them would bring hardship or confusion to the helpless and the innocent without compensating benefit.« » . . . acts or decrees that were just in operation and consistent with public policy, were sustained not infrequently to the same extent as if the government were lawful,« jfr. Sokoloff-Sagen ndfr. og *United States v. Insurance Companies*, 22 Wall. 99, 89 U. S. 99 (1874): *To Forsikringsselskaber oprettet i Sydstaterne under Borgerkrigen med Godkendelse af Oprørsstaternes Myndigheder anerkendtes som »valid corporations« med »legal capacity to sue«*; *Sprott v. U.S.*, 20 Wall 459; *Texas v. White*, 7 Wall 700, 733; *Mauran v. Ins. Co.* 6 Wall 1; *Baldy v Hunter*, 171 U.S. 388; *James & Co. v. Second Russian Ins. Co.*, 239 N.Y. 248 (1925); *Connick. The Effect of Soviet Decrees in Amerikan Courts*, 34 Yale L.J. 499, 506
- 85) Dette skal allerede være fastslaaet i *Rose v. Hinley* (1806), jfr. Landau, *La reconnaissance du gouvernement des Soviets par les tribunaux Américaines*.
- Saaledes udtaler den kendte amerikanske Dommer Cardozo i *Sokoloff v. National City Bank*, 239 N.Y. 158 (1924), A.L.R. 712: »Courts of high repute have held that confiscation by a government to which recognition has been refused has no other effect in law than seizure by bandits or by other lawless bodies.« I andre Sager er »acts or decrees« af en ikke-ankendt Regering anset for »nullities when they worked injustice to citizens of the Union, or were in conflict with its public policy.«
- Ogsaa i *Petrogradsky-Sagen*, se Note 84, omtaler Cardozo Spørgsmaalet, »Soviet decrees« er ikke »law« men »exhibitions of power«. Vi ignorerer »the jural consequences — if the consequences, apart from the declaration, do not follow from the change itself.« Smh. *Russian Commercial & Industrial Bank v. Comptoir D'Escompte de Mulhouse*, (1923) 2 K.B. 630, 638, S.C., H. of L. 40 T.L.R. 837; *Banque Internationale v. Goukassow* (1923) 2 K.B. 680; *Luther v Sagor & Co.*, (1921) 1 K.B. 456, S.C. (1921) 3 K.B. 532; cfr. *White Child & Berney Ltd. v. Simmons* (1922) 127 L.T. 571.
- Der gøres dog visse Undtagelser »under pressure of some insistent claim of policy or justice«, *Sokoloff v. N. C.-Bank* 164, saaledes naar »violence to fundamental principles of justice or to our own public policy might otherwise be done.«
- 86) jfr. *Dougherty v. Equitable Life Assurance*, 266 N.Y. 71, 193 N.E. 897 (1934) (jfr. ogsaa *Dougherty v. National City Bank*, 285 N.Y. Suppl. 491): Naar Parterne »have specifically stipulated that the laws of their native land shall govern their acts we give effect to those laws after recognition by this country, the same as we would give effect to the laws of any nation which had not developed out of revolution.«
- »Our conclusion therefore, is that, since recognition, the Soviet decrees became the laws of Russia, governing the policies here in question, and that obligations thereunder were at an end.« Sagsøgte var »excused as a matter of law.« jfr. *Koeppel* 46.
- 87) jfr. den lige anførte *Dougherty-Sag*: »Recognition does not compel our courts to give effect to foreign laws, if they are contrary to our public policy« — og *Rasting, Folkeret* 14 og 137.

- 88) jfr. den N. 82 citerede Litteratur og ndfr. 348 samt Vladikavkazky Ry. Co. v. New York Trust Co. 263. N.Y. 369, N.E. 456 (1934): »Prior to recognition we clearly intimated that our decision would have been the same if at the time recognition had been granted. (James & Co. v. Second Russian Insurance Co. 239, N.Y. 248, 257).«
- 89) se Knoph, T.f.R. 1937. 359—60.
- 90) 167 (udh. her).
- 91) Der gælder noget særligt mellem Stater, der ikke »staar nogenlunde paa samme Kulturstandpunkt«, 231. Retsopfattelsen hos vilde eller halvvilde Folkeslag vil nemlig »i paakommende Fald ikke uden videre kunne tilsidesættes som betydningsløs«, 24. Det udvikles herom, 24, nærmere: »I hvilket Omfang man vil tage Hensyn til en saadan Ret, forsaavidt den iøvrigt med tilstrækkelig Klarhed vil kunne oplyses, er derimod et andet Spørgsmaal. Medens saaledes et civiliseret Lands Domstol næppe vil tage i Betænkning at afgøre det retlige Mellemværende mellem to Medlemmer af et uciviliseret Samfund efter den i dette gældende Ret, vil Forholdet sandsynligvis stille sig noget anderledes, hvis det drejer sig om et Mellemværende mellem et Medlem af et civiliseret og et uciviliseret Samfund, selvom Sagen efter almindelige internationalprivatretnlige Regler vilde være at bedømme efter sidstnævntes Ret. Et »Ægteskab«, f. Eks. indgaaet i Afrika mellem en Europæer og en halvvild Kvinde efter de der brugelige Skikke under Formen af et Køb el. l. vilde formentlig ikke af en europæisk Domstol blive anset for bindende for Europæeren, medens der intet vilde være til Hinder for at lægge den uciviliserede Ret til Grund for Handels- og Kontraktsforhold indgaaede under lignende Omstændigheder.«
- 92) »Nicht ausfuhrfähig, wenn nicht schon grundsätzlich unanwendbar, ist vor allem das Recht unzivilisierter Staaten und Völkerschaften. Man denke an einen Wilden, der gelegentlich einer sog. Völkerschau nach hier kam und sich absonderte«. 80. Allerede Bar bemærker, 130. at o.p. Tilfældene er »einige — unter Nationen, die auf annähernd gleicher Kulturstufe, selten vorkommende — Ausnahmefälle.«
- 93) »a personal disqualification of a penal nature.« 78.
- 94) 79 og 80: »The privileges and disqualifications created by a foreign institution or status are not ubiquitous. They do not necessarily apply to acts occurring in England. This truism holds even with regard to institutions that have an exact parallel in English law. Guardianship is a component of all legal systems, but though our Courts recognize the status of a guardian regularly appointed by the proper authority in a foreign country they obviously cannot allow him to exercise in England powers which, though permissible by the foreign law, are unknown to English law«.
- 95) p. 183 ff.
- 96) jfr. ogsaa Restatement § 608 om »No Form of Action Provided«. Naar der ikke er »an appropriate remedy« § 186, opstaar en »Dissimilarity of remedies«, Harvard L.R. 46. 194. »The public policy of some states might very well be opposed to statutory liabilities of unusual types, not com-

monly recognized as desirable nor known to the law of the place where enforcement is sought«, Harv. L.R. 46. 223.

- 97) Et Sted hedder det, at Institutet tillige skal stride mod p.p. 80, jfr. ogsaa 238. Efter Udviklingen om Værger omhandles polygame Ægteskaber, hvorom det hedder, at de ikke kan opløses i England, »not because polygamy is unknown to English law, but because English judicial machinery is designed only for monogamous unions.« 80. smh. 238 og 291—94.
- 98) »Several personal conditions or relationships are regarded as status by the civil law, but not by the common law No effect is given in a common law state to such a status, unless a statute so provides«, 183. Det fremgaar dog ogsaa udtrykkeligt, at § 120 har haft visse europæiske Retsforhold for Øje, i.c.; men det spiller tillige ind, at hele p. p. Problemet er stærkt processuelt paavirket, jfr. saaledes den systematiske Placering af § 610—12 og Columbia L.R. 1933, 520, hvor forøvrigt N. 95, Status-Begrebets Uklarhed berøres.
- 99) De almindelige Tilfælde af intern expansiv Kompetencevilje omhandles af Cheshire, 73—74, som Gruppe 1: »Where a statute requires the exclusive application of English law«. Illegalitetsreglerne som internt expansive omhandles i Cheshire's Gruppe 2: »Where foreign law conflicts with the public policy of English law«, samt i Restatement § 612 og tildels § 134 om p.p. Dette fremgaar af Cheshire 73, 74 og 198 ff og af Restatement § 612's Eksempler: Hazard og Terminsforretninger. Heterogenitet omhandles af Cheshire i Gruppe 3: »Where the foreign law is a penal or revenue law«, 75 og af Restatement i §§ 610 og 611 om »Foreign Public Right« og »Penalty«. Tilbage bliver da de egentlige Exorbitans-Tilfælde, Cheshires i Teksten omhandlede Gruppe 4: »Where the foreign law imposes a personal disqualification of a penal nature«, 78, og Restatement § 120, se Text. Det er da betegnende nok ogsaa i disse Tilfælde, at Relativiteten diskuteres, jfr. Kap. 36 N. 7.
- 100) Under alle Omstændigheder er der derfor næppe Grund til at overføre den engelske Teori til Skandinavien, jfr. dog om en noget beslægtet Udtryksmaade U.f.R. 1937. 944. ndfr. 284, og Borum 96. Anglo-amerikansk Rets Stilling udløste en ejendommelig Refleksvirkning i Danmark, jfr. U.f.R. 1929. 121, Borum N.T.f.int.R. 1930. 51, jfr. ndfr. Kap. 31, N. 154.
- 101) Kahn 88, om Jura'ens »Axiombegreffe«, f.Eks. om der foreligger en »Ting« i juridisk Forstand; Melchior 118—19, jfr. 117; Neuner 119.

Hvis der findes Grænser for Axiombegreberne, kunde man ogsaa nævne »Mønt« som Eksempel. Et Lands Vareomsætning kan blive i den Grad baseret paa Rationeringsmærker og Forskels-Priser for forskellige Befolkningsskasser, at ethvert Sammenligningsgrundlag forsvinder. I en vis Periode, hvor en Del af Vareomsætningen skete i »Torgsin«-Butikker mod Forevisning af Fagforeningsbog etc., var der i Sovjetrusland en Bevægelse henimod et saadant System. Paa lignende Maade kan et Lands Valutahandel blive saa behersket af specielle Tilladelser og forskellige Kurser, at den almindelige Opfattelse af »Kurs« etc. maa give op. Det er maaske lettere at se, at dette Eksempel kan faa Betydning i IPR. Den bl.a. i Danmark, Ussing, U.f.R. 1941 B. 131 og i adskillige europæiske og

sydamerikanske Lande hjemlede Notering af forskellige Kurser (f. Eks. Rejse-Mark, Turist-Dinarer) kan maaske illustrere, hvad en fremtidig Udvikling kan føre til.

- 102) Selv det polyandriske Virvar, der opstaa ved, at Mændene maaske har forskellige Personalstatuter, kunde man nok bringe Rede i. Det kan ikke adskille sig væsentligt fra de Problemer, der kan opstaa ved, at en Kvinde bigamisk ægter to Mænd med forskellige Personalstatuter.
- 103) Det beroede saaledes vistnok paa en Overeksponering af de møntpolitiske Bevæggrunde til Guldklusullovgivningen, naar man tidligere saa ofte klassificerede de første Love om Guldklusuler som »offentligretlige«. Efterhaanden har vel de fleste erkendt, at de fortjener at staa paa Række med Privatrettens øvrige Regler. Ligeledes vakte Deviselovgivningen ved sin Fremkomst under Verdenskrigen 1914—18 Tvivl. At den medfører en Indskrænkning af Indlændinges »Habilitet« eller hører til Tingsretten vil næppe nogen nu antage; men ejendommelige Opfattelser, »krause Phantasien« (Neumeyer III, 2, 328), i saa Henseende har været fremsat, J.W. 1924. 1516.
- 104) VIII. 33. (udh. her).
- 105) Den opfattedes som en Underafdeling af den første, Prohibitilovene, Nussbaum IPR 61: »inländische Monogamie, ausländische Polygamie«. Bar 131 kritiserer den anden Gruppe som uklar. Sondringen er dog beslægtet med en af Gebhardt benyttet, Gebhardt, Motive 259 (jfr. Frankenstein 193), smh. om de Gebhard'ske Udkast (1881 og 1887) iøvrigt Kahn 178 ff; Niemeyer 96; Frankenstein 188 f.
- 106) jfr. ovnfr. 8 og 12.
- 107) Singulære Kollisionsnormer med sekundær Tilknytning opstilles ikke over for udenlandske Regler, »welche mit den inländischen in einer bestimmten näheren oder nächsten Verwandtschaft stehen«. 254.
- 108) 289—90. Medens Kahn tidligere har benægtet Eksistensen af en almindelig o.p.Regel, ovnfr. 12, vil Kahn nu ved o.p. forstaa »etwas wirklich Internationales«, 289, nemlig »das den Kulturstaaen Gemeinschaftliche, um jene Grundlagen der staatlichen Ordnung, welche nach der gleichmässigen Rechtsentwicklung der Völker so fest sich niedergeschlagen haben, dass sie als Voraussetzungen der Verkehrsmöglichkeit anerkannt sind, und ein Abgehen von ihnen nicht nur als Anstössigkeit nach innen, sondern als Rechtsverletzung nach aussen empfunden würde. Wiederum ist also eine gleichmässige Übung Voraussetzung dieses internationalen ordre public; nicht aber ist nötig, dass diese Übung immer und ausnahmslos befolgt worden sei, ja sie kann unter Umständen in diesem oder jenem einzelnen Staat dauernd missachtet worden sein, wenn nur in der grossen Mehrzahl der Völker das energische Bewusstsein sich kundgibt, dass solche Missachtung Rechtsverletzung ist, und vielleicht nur auf der eigensinnigen Festhaltung von Resten einer allgemein überwundenen Entwicklungsstufe beruht. Gerade in solchen Fällen dürfte dieser völkerrechtliche ordre public praktisch bedeutsam werden.«

»Dieser wirklich internationale ordre public ist überhaupt keine Ma-

terie des internationalen Privatrechts, sondern ausschliesslich des Völkerrechts«, 289—90.

Klein 340 ved øjensynligt ikke, hvorledes man skal forene denne Lære med Kahn's tidligere Betragtninger. Han indskrænker sig til at bemærke, at Kriteriet »Rechtsverletzung« ikke yder nogen Vejledning ved Afgørelsen. Denne kan kun træffes, naar en Norm i Domslandet krænkes. Forklaringen maa findes i den senere, af Klein vistnok oversete, Afhandling i 1900, ndfr. N. 109.

- 109) Bedeutung der Rechtsvergleichung mit Bezug auf das IPR, 491 ff, se 501. Disse Tanker er en Videreførelse af Læren om Kollisionsnormernes Relativitet, 252, 254.
- 110) En retssammenlignende Metode fører til »die das Substrat einer bestimmten Kollisionsnorm bildenden materiellen Rechte aus dem Gesichtspunkt ihrer näheren oder entfernteren Verwandtschaft zu prüfen«, 500, »und hiernach die Funktion des sogenannten »o. p.« zu bestimmen«, 503.
- 111) 503 og 502. Man skal »die verschiedenen materiellen Rechte untereinander in Gruppen gliedern«. »Die verschiedenen feindlichen Rechte scheiden sich ganz von selbst . . . in feste Gruppen, je nach dem Grade ihrer Verwandtschaft untereinander. Es stellt sich dabei heraus, dass wenn auch eine gleichmässige internationale Kollisionsnorm für alle die divergierenden Rechte nicht durchzuführen ist, dies doch sehr wohl innerhalb der einzelnen Rechtgruppen geschehen kann; ähnlich wieder von Gruppe zu Gruppe usw. Lehrreiche Beispiele liefert besonders das Eherecht, das Ehescheidungsrecht, das Aktienrecht, das Recht der Inhaberpapiere u. a. m.«
- 112) »Sachnormen«.
- 113) ».... die verschiedenen Rechtsordnungen sind für das internationale Privatrecht inkomensurabel«, 501.
- 114) Synspunktet »der partiellen Internationalität«, 501, fører til »zwischen diesen Gruppen partiell internationale Normen auszubilden, insolange und insoweit universell internationale nicht möglich sind«, 503; ».. wir kommen gleichzeitig zur Entdeckung und Durchführung von Kollisionsnormen, die zwar keine generell, aber doch eine partiell-internationale Wirksamkeit haben: ein Resultat, das nicht nur für die Gegenwart höchst förderlich ist, sondern auch als Wegweiser für die Zukunft zur immer universelleren Internationalität dienen wird«, 502.
- 115) En Inddeling af de forskellige Retsordner »in feste Gruppen«, 501, lader sig ihvertfald næppe foretage.
- 116) f. Eks. Revue Darras-Lapradelle 1920. 248 ff. og i Lærebog (1928) 168.
- 117) »Lorsqu'il en est autrement tout son organisme est faussé«, Rev. 1920. 256; »cette communauté juridique . . . est nécessaire pour qu'on applique les lois étrangères«, Lærebog 168.
- 118) Lærebog 169.
- 119) »Le résultat poursuivi par l'application des lois étrangères est, en effet, avant tout de donner à chaque loi la portée qui doit lui appartenir d'après son but social. Dans un pays comme l'Italie, qui ne veut pas qu'on divorce, appliquer une loi étrangère qui admet le divorce, c'est sacrifier la loi

italienne sur l'indissolubilité du mariage. La mesure, par conséquent, du défaut de communauté juridique entre deux pays s'envisage pour chaque question concrète posée», l. c.

- 120) Iflg. *Neuner*, ZIPR 1934. 120, er det kun muligt at lade Kollisionsnormerne rette sig efter de materielle Reglers Genstand, naar der foreligger Overensstemmelse mellem Retsordnerne. Af denne Grund »ist sogar eine grundsätzliche Übereinstimmung der verschiedenen Rechte nach Inhalt und Struktur Voraussetzung eines sinnvollen und praktisch durchführbaren internationalen Privatrechts. Das internationale Privatrecht löst die Rechtsordnungen in Normgruppen auf und bestimmt für diese Gruppen den Anwendungsbereich. Diese Auflösung ist in einer für alle Rechtsordnungen gültigen Weise nur möglich, wenn diese grundsätzliche Übereinstimmung besteht, und nur dann ist es möglich, auf einen und denselben Fall Normgruppen anzuwenden, die verschiedenen Rechtsordnungen entnommen sind. Eine solche Übereinstimmung zwischen den Rechten der europäischen Kulturgemeinschaft besteht in der Tat.« I det hele fremhæver *Neuner*, 119, »die vielen stillschweigenden Voraussetzungen .. von denen unser übliches System des internationalen Privatrechts ausgeht. Auch eine gewisse Gleichartigkeit der verfassungsrechtlichen Organisation gehört dazu. Würde z. B. in einem Staat der Richter nicht ein abstraktes Recht anwenden, sondern für jeden konkreten Einzelfall das Recht neu schaffen, so würde diesem Recht gegenüber unsere Kollisionsnorm versagen. Es liesse sich keine Rechtsnormgruppe, die unter den Verweisungsbegriff fällt, finden; auch würde unserem Richter, wenn er dieses Recht anwenden sollte, eine Aufgabe zugemutet, die er seiner verfassungsrechtlichen Stellung und seiner Schulung nach nicht erfüllen kann. Aber dies ist ein rein theoretischer Fall.«

Wengler, ZIPR 1934. 208, fremhæver lignende Synspunkter og mener, at o. p. »höchst wahrscheinlich als ein Anwendungsfall des Gleichheits- bzw. Willkürsatzes aufgefasst werden muss.« Der tænkes dog vistnok navnlig herved paa Diskriminationstilfældene, ndfr. 291 f.

Kapitel 27. Reale Overvejelser vedrørende Forbeholdsklausulen.

- 121) jfr. foreg. Kap. om »status as such« (smh. *Cheshire* 79, *Restatement* § 120) eller »Dauertatbestände« (smh. f. Eks. *Frankenstein* 235), som er ukendte i Domslandet — f. Eks. polygame Ægteskaber, Slaveri, særlige Slægtskabsformer som »recognized natural child« (*Restatement* p. 183).
- 122) I *Restatement* p. 184 anføres som Eks., at et uægte Barn, der i Faderens Hjemland har samme Stilling som Ægtebarn, maa betale Arveafgift som ikke-beslægtet Arving. Denne Form for Vacuum kan næppe siges at medføre i. p. retlige Betænkeligheder.
- 123) *Hyde v. Hyde* (1866), L. R. I. P. & D. 130. *Cheshire* 233, 237.
- 124) *Fransk D. 18. Juli 1885, Clunet* 1886. 108.
- 125) Det er maaske med Henblik paa saadanne Tilfælde, at *Restatement* p. 731, udtaler, at Staten i de almindelige p. p. Tilfælde (i Modsætning til »the

- procedural p. p.«) »refuses altogether to enforce the legal relations created by the foreign law.«
- 126) ovnfr. Kap. 9 N. 183 om RG 7. November 1916, Melchior 411 (og 317); Canada Southern Railway v. Gebhard, (1883), 109. U. S. 527. Cfr. om et særligt Tilfælde, hvor Likvidationen ikke omfattede, eller ikke antoges at omfatte, udenlandsk Formue. Hvis en Lov, der foreskriver Opløsning af Aktieselskaber, undlader at foreskrive Likvidation af Selskabernes Formue i Udlandet, maa Udlandet se bort fra den sekundære Lov, jfr. OLG Frankfurt 1. November 1907, ROLG. 16. 100, m. H. t. fast Ejendom: »weil das Grundstück sonst herrenlos würde«, Frankenstein 216. Sagen drejede sig om en engelsk Likvidation; Opløsningsdekretet ligestilles her, for Eksemplets Skyld, med en sekundær Lov. En anden Mulighed er naturligvis at foretage en Ekspansion af den begrænsede sekundære Lov; men en Likvidationsregel er jo knyttet til Institutionen, Likvidationsmyndigheden. Der er derfor ingen anden Udvej end at anse Selskabet for bestaaende og saa maaske i næste Minut gaa over til at lade Domslandets Myndigheder likvidere dets Formue i Domslandet.
- Der er sikkert mange gode Grunde der taler for at reprobere de sovjet-russiske Opløsninger af Selskaber forsaavidt angaar Værdier udenfor Rusland. En af dem turde være, at en Anerkendelse vilde kunde medføre, at Værdierne bliver herreløse. Det var ihvertfald usikkert, om Dekreterne tilsigtede at omfatte Ejendom udenfor Rusland.
- 127) W. L. W. Virginia L. R. 1937. 297: »... the courts should not allow moral notions, aided by an intense current feeling against the Nazi regime, to lead them to a conclusion which will plague them later, when feeling does not run so high«
- 128) I Columbia L. R. 1932. 132 fremhæves som »teoretisk Betragtning«, at »the confusion caused by the introduction of an indefinitely elastic concept like public policy should be minimized.«
- 129) »Ausnahmesatz Sicherheitsventil«, Bar 132; en »Vorbehaltsklausel«, Zitelmann; »safety valve«, Lorenzen 746; »et Isoleringslag, der beskytter Landets egen Retsorden imod uheldige Indflydelser udefra«, Cohn 240—41.
- 130) »The desirability of uniform enforcement of rights«, Restatement p. 732, er utvivlsom, ihvertfald ud fra kulturelle Synspunkter, se ovnfr. 30—31, og reale, omend ikke nærmere udforskede, Grunde taler vel i samme Retning jfr. l. c.: »There is a strong public policy favoring the enforcement of duties validly created by the law governing their creations.« I Loucks v. Standard Oil Co. (1918) 224 N. Y. 99, 120 N. E. 198, Cheatham m. fl. 173, udtalte Cardozo (med Henblik paa »damages«): »There is a growing conviction that only exceptional circumstances should lead one of the states to refuse to enforce a right acquired in another.«
- 131) jfr. 351—52, 366 ff: »Damit haben wir eine neue eigenartige Anwendung der Vorbehaltsklausel. Und zwar müssen die hierher gehörigen Fälle besonders gestellt werden, weil *die Kritik*, die an den fremden Rechtssätzen geübt wird, *hier schärfer sein darf als bei der gewöhnlichen Streitentscheidung*«, 366—67. (udh. her.)
- 132) »Die Behörde findet *es ihrer Würde nicht* entsprechend zu der Schaffung

einer Rechtswirkung mitzuhelfen, die sie als verwerflich ansieht, wenn schon diese Verwerfung nicht so stark sein mag, dass auch die nach ausländischem Recht bereits eingetretene Wirkung wegen Unsittlichkeit bei uns für nichtig erachtet würde. Die Behörde wendet dann nicht das fremde Recht unter Ignorierung oder Korrektur des einzelnen unsittlichen Rechtssatzes an, sondern sie wendet überhaupt kein Recht an, sie weigert ihre Mitwirkung«, 367. (udh. her.)

- 133) »Dieser Charakter der blossen Weigerung der Thätigkeit tritt ganz rein z. B. bei der Eheschliessung hervor«, l. c.; men der findes dog ogsaa andre Tilfælde. »Etwas ähnliches lässt sich bei der Vormundschaftsanordnung über einen Ausländer wenigstens konstruieren«, l. c.
- 134) Iflg. Zitelmann stiller det sig dog ikke helt klart »bei den konstitutiven richterlichen Akten, die auf Grund eines prozessualen Verfahrens erfolgen«, l. c., f. Eks. Skilsmisdomme.
- 135) Jfr. om disse Borum 57, Niboyet Traité I 36, Cheshire 2. Udg. (1938) 18—19.
- 136) Borum 109.
- 137) Der er forøvrigt her Tale om en prohibitorisk Anvendelse af o.p. Klausulen.
- 138) Det anførte er derfor ikke til Hinder for Tilknytningsreglen i Afsn. V.
- 139) Der er Tale om permissiv o. p. Reprobering, naar man reproberer et udenlandsk Ægteskabsforbud.
- 140) 106, Personalstatutet 433 ff.
- 141) Borum 107, Raape 160.
- 142) Det viser sig da ogsaa, at Værgemaal ikke nyder stor international Anerkendelse, jfr. Cheshire 80, og ovnfr. N. 94 og 100 og Borum, N. T. f. int. R. 1930. 51.
- 143) jfr. ihvertfald K. 24 N. 266 om et ret specielt Tilfælde i Restatement § 186. Endvidere kan nævnes Reglerne om uægte Børn, Raape 80: »da ist die Mitwirkung spezifisch inländischer öffentlicher Behörden und ein spezifisch inländisches Verfahren des öffentlichen und des halböffentlichen Rechts vorgesehen usw. Alle diese Umstände ketten eine Vorschrift dermassen an das eigene Land, dass sie sozusagen nicht ausfuhrfähig ist«, jfr. ovnfr. 169.
- 144) Den 286 nævnte franske Dom, Clunet 1924. 663 om den dødsdømte Tyrk kan — forsaavidt de tyrkiske Regler gik ud paa, at Skilsmisse kun kunde ske for tyrkiske Myndigheder — eventuelt anføres herved.
- 145) smh. Stumberg 64 N. 37, cit. ovnfr. Kap. 24 N. 273.
- 146) ndfr. om Polygami, Relation Nr. 5, 272.
- 147) IPR. 60: »Selbst wenn die an der Ausarbeitung einer Kollisionsregel beteiligten Stellen eine weitergehende Kenntnis des ausländischen Rechts hätten, als billigerweise vorausgesetzt werden kann, so würden sie, da alle Rechte der Welt durch die Pforte der Kollisionsregel in die inländische Praxis hineinschlüpfen können, im Ungewissen bleiben, wohin in einzelnen Falle diese Politik der offenen Tür führen kann. Dazu kommt, dass die Kollisionsnorm dem ausländischen Gesetzgeber, vom Inland aus gesehen, einen Freibrief für künftige Änderungen seines Rechtes ausstellt, die durch die Kollisionsnormen des heimischen Rechts in complexu übernommen werden.«
- 148) »Jede Kollisionsnorm gilt nur für einen solchen Kreis von Sachnormen,

welche denjenigen Sachnormen, die bei Entstehung und Entwicklung der Kollisionsnorm Pate gestanden haben, einigermassen homogen sind«, Kahn 501.

- 149) Recueil, 1933 II, 100 om EG § 30: »Il suffirait de modifier les derniers mots de cette disposition de facon suivante: »ou au but d'une règle de rattachement de la loi allemande« pour qu'il exprime très exactement l'idée qui vient d'être exposée«. § 30 skulde da lyde saaledes: Anvendelsen af de foranstaaende Regler er udelukket, naar Anvendelsen »gegen den Zweck einer deutschen Kollisionsnorm verstossen würde.« I Danmark, jfr. Rpl. § 223 a, maatte man paa tilsvarende Maade lægge Vægt paa, at »Anerkendelsen vilde være aabenbart uforenelig med Landets Kollisionsnormer«.
- 150) Cohn benytter sig ogsaa af et Billede med mekaniske Elementer: »Med et træffende Billede har Bar 112—13, karakteriseret den internationale Privatrets Grundprincip paa den Maade, at Staten anerkender det retlige »Stempel«, som den fremmede Lovgivning har paatrykt Retsforholdet, medens det endnu var undergivet dennes Herredømme, og kun forbeholder sig en »Overstempling« af Hensyn til de Retsvirkninger, som indtræder, efter at Forholdene er kommet inden for Statens eget Competence-omraade«, se navnlig 113 N. 13. »Med dette Billede som Udgangspunkt kan man udtrykke »ordre public«-Reglens Ejendommelighed paa den Maade, at Staten her ikke blot nøjes med en »Overstempling«, men ligefrem *omgør eller udsletter det oprindelige Stempel*«, 240. (udh. her.)
- 151) jfr. ovenfor Kap. 5, N. 71 om Cardozo 67—68: »The walls of the compartments must be firm«.
- 152) jfr. Kap. 3, N. 218, især Kahn 190, 254 og 499: »die werdenden Rechtsideen«.
- 153) I en anden Sammenhæng bemærker *Melchior* 399: »Die Wirklichkeit zeigt, dass es unduldsame und duldsame internationale Privatrechte gibt. Die Versuchung zur Intoleranz ist für ein nach allgemeinen Grundsätzen geschaffenes, folgerichtig systematisiertes internationales Privatrecht, z. B. das italienische, bei weitem grösser als für internationale Privatrechte, die mit ganz geringen Ausnahmen von der Praxis gebildet sind, wie das englische, oder die wie das deutsche, neben einem lückenhaften, den Stempel des Opportunismus offen zur Schau, tragenden Gesetz auf der Praxis beruhen. Das italienische internationale Privatrecht, das von seinen Schöpfern als Grundlage eines Weltrechtes angesehen wurde, ist seiner Natur nach unduldsam.«

M. H. t. Domicil- og Nationalitetsprincippet antager bl. a. Nussbaum IPR 61 og Gutzwiller 121, at o. p. Hensynet spiller en mindre Rolle i England og U. S. A. end paa Kontinentet, fordi man i anglo-amerikansk Ret hylder Domicilprincippet.

I Lande, hvor udtrykkeligt aftalt Statut anerkendes, antages det, at Tendensen til at reprobere vil være ret stor over for et aftalt Statut, der ikke harmonerer med den reelle Tilknytning. Dette hævdes ihvertfald i Frankrig og Canada. Niboyet. Dr. int. pr. (1928) 797, Johnson 481 N. 2. En fransk Dom 12. Juni 1894 (Cour de Cas) Sirey 1895. I 161 (angaaende negligenceclause) anses dog for at gaa for vidt, Audinet 71.

Schmitt. 205, antager, at inden for Obligationsretten gør de særlige offentligretlige Hensyn, der mærkes i Familie- og Ægteskabsretten, sig sjældnere gældende. »Der schuldrechtliche Teil des internationalen Privatrechts ist nämlich, zum Unterschied von einem anderen Teil, in der Tat besonders »neutral««. For Obligationsrettens Vedkommende har de kolliderende Normers Indhold mindre Betydning, »weil die Kollisionsnormen als solche ihre eigene selvstændige Logik hätten.« Reprobering er derfor sjældnere indenfor den internationale Obligationsret. Forsaavidt dette er rigtigt inden for visse Omraader af Obligationsretten, f. Eks. Handelsretten, skyldes det sikkert, at de materielle Reglers *Indhold* er ret ensartet. At Kollisionsnormerne skulde være særligt fortrinlige, kan næppe udledes heraf, og det er heller ikke Schmitt's Mening.

- 154) Arminjon, Rec. 1933 II. 101, refererer den sædvanlige o. p. Lære som en Hensyntagen til »l'ordre social« og »l'intérêt général«, og udtaler derefter: »L'explication que je propose est moins étroite. L'exception mal dénommée de l'ordre public international se justifie par des *raisons d'équité et de convenance*. Si cette dérogation peut, dans certains cas, être incomplète, parce que, en écartant la disposition de la loi étrangère applicable d'après les règles de rattachement ordinaire, elle maintient certaines de ses conséquences quand elles ne sont pas elles-mêmes contraires à l'ordre public international, c'est que la meilleure solution des difficultés qui naissent des relations entre les hommes n'est pas toujours la pure logique. Le droit n'est point une géométrie.« l. c. 102. (udh. her.)

Kapitel 28. Saglig Exorbitans. Casuistik.

- 1) Ikke mindst Zitelmann og Kahn afgiver Illustration hertil, jfr. ndfr. 396—98 m. N. 30—33 og 40.
- 2) Deviselovgivningerne, der hører til den sekundære Gruppe, kan dog udskilles i et stort Antal Relationer, se ovenfr. 180 f.
- 3) Saaledes enstemmig Opfattelse, f. Eks. Savigny 33; Ørsted Eun. IV. 46, Privatretl. Skr. II. 101; Bar 130; Zitelmann 365; Kahn 180—81; Cheshire 79; Borum 96.
- 4) Bar 408; Zitelmann 365 f; Klein 326; Borum 96.
- 5) Zitelmann l. c., saaledes ogsaa Borum l. c., jfr. i det hele 382.
- 6) se dog et særligt Spørgsmaal i Scot. v. Sanford., ndfr. N. 15.
- 7) Smith v. Brown, et. al. Salk 666, Holt's R. 495 S. C.
- 8) se Dissensen i Greenwood v. Curtis, ndfr.
- 9) 6 Mass. 358.
- 10) Selve Sagen mundede sluttelig ud i en Række handelsretlige Spørgsmaal af teknisk Art, hidrørende fra, at Vekslens »Naturalopfyldelse« naturligvis ikke blev krævet. Disse skal ikke forfølges. Hvad der har Interesse, er Præmissernes Udtalelse om o. p. Spørgsmaalet.
- 11) 362.
- 12) 377.
- 13) Columbia L. Rev. 1933. 513, N. 39.

- 14) Santos v. Illidge (1859), 8 C. B. (N. S.) 861., jfr. ogsaa Madrazo v. Willes (1820) 3 B & A 353.
- 15) Scott v. Sanford (1857), Sup. Ct. U. S. 19 How. 393, vakte et voldsomt Røre i U. S. A. og spillede en betydelig Rolle i den Agitation, der i 1861 førte til Borgerkrigen. Slaven Scott tilhørte en i Missouri hjemmehørende Militærlæge. Efter med sin Herre i nogle Aar at have opholdt sig i et Par nordlige Stater, hvor Slaveri var ophævet, vendte han frivilligt med tilbage til Missouri. Her blev han af sin Herre pisket, hvad der senere gav Anledning til, at han krævede Erstatning for Overfald. For Unionsdomstolene drejede Sagen sig alene om, hvorvidt han ved at betræde fremmed Grund var blevet fri. U. S. Supreme Court antog ikke dette, hvad vel i og for sig er forstaaeligt, da Scott var fulgt frivilligt med tilbage. Interessant er det derimod, at der ikke — formentlig af konstitutionelle Grunde — synes at have været Diskussion om, hvorvidt Tugtelsesret over for Slaver overhovedet burde anerkendes. En tilsvarende Sag, hvor statsretligt uafhængige Stater var implicerede, vilde rejse Problemet. I et beslægtet Eksempel om Hindu-Barneægteskaber antager Melchior 335, at der ikke kan gives Erstatning.
- 16) Borum 96, jfr. Deuntzer 93—94; Cheshire 79.
- 17) 2. Udg. 97.
- 18) 9. O. L. R. 474, Johnson III. 492.
- 19) Der foreligger i disse Tilfælde ikke Diskrimination, jfr. ndfr., idet den paagældende selv har paataget sig den specielle Forpligtelse.
- 20) D. 18. Juli 1885, Clunet 1886. 108.
- 21) Rabinowitsch, J. W. 1925. 1235, Klein, Blätter für IPR 1929. Sp. 259 f.
- 22) »It may reasonably be conjectured, therefore, that an English Court, should the issue arise, will not regard a polygamous marriage properly contracted in accordance with the lex loci celebrationis as a complete nullity for all purposes, but subject to considerations of public policy and to the fact that the matrimonial remedies of England are inappropriate to such a union, will acknowledge that it creates the lawful status of husband and wife.« Cheshire 238, jfr. 291—94.
- 23) se især Lorenzen, Polygamy and the Conflict of Laws, 32, Yale L. J. 471 (1923) og Cheshire 235 f., 291 f. med Casuistik 235—36. Lewald, Revue Darras-Lapradelle 1928. 162 anfører yderligere et Par Domme, der dog paa Grund af deres mangelfulde Referat er uden større Interesse. Kahn 168, bemærker: »Rechtsfälle über Polygamie, Sklaverei u. ä. sind, soweit bekannt, vor deutschen Gerichten nicht vorgekommen — leider, möchten wir sagen; sie hätten sehr instruktiv werden können, wie die englische und nordamerikanische Praxis beweist.« Restatement nævner Polygami i § 132 a) og § 134.
- 24) Undén, Internationell Äktenskapsrätt, 11.
- 25) Melchior 332, Frankenstein 208, v. Bürck 25, 27, Restatement § 132 a) »Illustration« 1.
- 26) Uomtalt i Litteraturen.
- 27) Daily News 13. Marts 1880, Clunet 1880. 338, Bar 130, Zitelmann 364, Wolff 42.

- 28) jfr. en Udtalelse i Sagen Harvey v. Farnie (1881), 6 P. D. 35.
- 29) i Staudingers Kommentar (1931) 809.
- 30) 41, 2. Udg. 43.
- 31) »Aa negta vigjin vilde ha vore aa hjelpa til aa halda uppe trællehøvet, og soleis beinveges fremja det.«
- 32) Hyde v. Hyde (1866) L. R. I P & D. 130, jfr. Kahn 116 og Cheshire 236 f. jfr. den amerikanske Dom, Roche v. Washington, cit. hos Kahn 117.
- 33) 28. November 1923, Clunet 1925. 767, Frankenstein 210, ndfr. 437.
- 34) Klein 326, Wolff 42, v. Bürck 25, Restatement § 134, »Illustration« 1. p. 202.
- 35) Gjelsvik 41, 2. Udg. 43; Kahn 180—81, 116 ff (om Hustru Nr. 2 og Nr. 3). Smh. herved algiersk Dom 28. Juli 1879, Clunet 1880. 395, om Hustruens Pligt til at følge Manden til ny Bopæl. Dommen omhandler ikke noget kollisionsretligt Problem.
- 36) jfr. om »libel«, Cheshire 236. Ansaret for et tungerapt Harems Injurier kan jo blive noget tungt.
- 37) jfr. 259 om Kumulation, cfr. dog Frankenstein 208. Ogsaa Zitelmann 364, antager Bidragspligt i visse Tilfælde, hvor Hustruen paaberaaber sig Mandens Samliv med andre Hustruer, jfr. herved ogsaa fransk Dom 1924, Clunet 1924. 663.
- 38) Royal v. Cudahu Packing Co. 195. Iowa 759.
- 39) smh. Cheshire 236, N. 4.
- 40) Deuntzer 93.
- 41) Zitelmann 363.
- 42) A. D. 302.
- 43) Clunet 1881. 552.
- 44) p. 202.
- 45) Zitelmann 363; Kahn 180—81; Melchior 332; v. Bürck 27; Lorenzen 749; Restatement § 134 »Illustration« 2 p. 202; Borum 96.
- 46) 76 Mich. 498, 43 N. W. 602.
- 47) Cheshire 238; The Times Newspaper 16. og 18. December 1926, 14. og 18. Januar 1927; cit af Beckett, L.Q.R. XLVIII. 348
- 48) In re Bethell (1887), 38 Ch. D. 220, angik et af en Englænder indgaaet »Ægteskab« med en Kvinde af den afrikanske Baralong Stamme. Spørgsmaalet var, om en Søn af denne Forbindelse kunde anses som ægte, saaledes at han kunde tiltræde en testamentarisk Arv. Dette antoges ikke. Cheshire 233 f, nævner Dommen, som om det var det polygame Moment, der gjorde Udslaget. Ifølge Cheshires Referat har Dommen dog hæftet sig ved en ret speciel Omstændighed, nemlig at den paagældende Englænder havde valgt at indgaa netop et Baralong-Ægteskab, i Stedet for et europæisk Ægteskab. jfr. ndfr. 275.
- 49) l. c.
- 50) Ifølge tysk Ret gives der jo kun Arveret til ægte Børn. Man undgaar derfor ikke at komme ind paa Spørgsmaalet, om den paagældende er ægte. Dette Spørgsmaal maa ganske vist efter tysk Rets IPR afgøres ved en Weiterverweisung til Fødselsstatutet, altsaa Hinduret.

- 51) 326.
- 52) Cheshire 236.
- 53) 362—65, ndfr. 396 f.
- 54) Zitelmann, 363—65, ndfr. Kap. 37 m. N. 30.
- 55) Kahn 116, Cheshire 237.
- 56) 141, Misc. 574, 252 N.Y. Supp. 518.
- 56a) Harvard L.R. 46. 223.
- 57) Selskab i Arizona, Aktionærs Hjemting New York, 232 U.S. 221, 34, Sup. Ct. 312, 58, L. Ed. 577 (1924) jfr. herved Restatement § 191.
- 58) Det er fast Sædvane, at udenlandske Selskaber som en Betingelse for at kunne drive Virksomhed i Landet maa underkaste sig Landets Ret (og Værneting i Landet). Det derved opstaaede Statut for Selskabets Kontrakter vil i mange Tilfælde svare ganske godt til »proper law« for de paagældende Salgs- eller Forsikringskontrakter, Dougherty v. Equitable Life Assurance Co. 266 N. Y. 71, 193 N.E. 897 (1934) om russiske Forsikringskontrakter; men naar der som her gribes ind i Selskabets interne retlige Struktur, er »Virksomheds-Landets« Ret ikke afgørende. Den kan ikke influere paa Domslandets Bestemmelse af Selskabs-Statutet.
- 59) 1 K. B. 49, 22 T.L.R. 45. I Virkeligheden gjaldt det anførte ogsaa Thomas-Sagen, idet Selskabet var indregistreret i Arizona. Aktionæren var imidlertid af ganske særlige Grunde »estopped« fra at paaberaabe sig — ikke blot o.p. Reglen — men ogsaa Reglen om, at Normalstatutet bør være Minimums-Betingelse.
- 60) Ved Vurderingen af den amerikanske Dom maa det erindres, at den udelukkende vedrører Stater inden for U.S.A.
- 61) Se om Loven Kuhn Yale L.J. 1908. 457, Ahle, 72 Cent. L.J. 1911. 245 f., Va. L. Rev. 1914. 390 f., Hohfeld, Col. L. R. 1909. 285 f. og 492 f., 1910. 283 f., 520 f.
- 62) jfr. Restatement § 191 (b) og (c) og ndfr. 498—99.
- 63) »while the statutes of California cannot force an agent upon a foreign principal, still, if he has created an agency in advance, he has come within the jurisdiction by his agent«, Holmes, J.
- 64) jfr. ovnfr. 117 og U.f.R. 1880. 1149, der dog ikke berører Spørgsmaalet om Ikke-Anvendelse af den holstenske Regel om Ophævelse af Fr. 5/3 1734, jfr. Kap. 29 N. 79. Om tysk Praxis Lewald 78; Melchior 386.
- 65) Greenwood v. Curtis, ovnfr. 268, anfører som Eksempel paa »an example pernicious and detestable«: »Thus if a foreign state allows of marriages incestuous by the law of nature, as between parent and child, such marriage could not be allowed to have any validity here«.
Om Børnægteskaber efter engelsk Ret, se Melchior 386: ikke o.p.; efter Hinduret: o.p., Melchior 335.
- 66) Greenwood v. Curtis, ovnfr. 268: »But marriages not naturally unlawful but prohibited by the law of one state and not of another, if celebrated where they are not prohibited, would be holden valid in a state where they are not allowed. As in this state a marriage between a man and his deceased wife's sister is lawful, but it is not so in some states; such a

marriage celebrated here would be held valid in any other state, and the parties entitled to the benefits of the matrimonial contract«.

- 67) Den nordiske Konvention, jfr. Bek. Nr. 323 28/12 1931, tager netop kun Forbehold m. H. t. Meddelelse af visse Dispensationer, der skal muliggøre et Ægteskabs Indgaaelse. Uafgjort er det dog maaske, hvorledes de svenske og finske Domstole vil stille sig til et Ægteskab, som de danske Myndigheder har muliggjort ved — i Strid med den i Notevekslingerne paatagne Forpligtelse — at meddele de paagældende Dispensationer.
- 68) Ifølge Borum, Familieretten II (1941) 14, er dette »utvivlsomt«; jfr. Restatement § 123. Det samme antages i tysk Praksis, Melchior 387—88.
- 69) Melchior 147.
- 70) Borum l. c., Melchior l. c.
- 71) Borum, Personalstatutet, 448.
- 72) jfr. ovnfr. N. 48. Ifølge Cheshire 233 f. fremgik det af Sagen, »that Y, who was a domiciled Englishman, deliberately went through the ceremony of marriage with this woman according to the customs of the tribe; that he refused an opportunity to be married by a priest in the English manner; and that he repeatedly declared himself to be a Baralong, desirous of marrying according to Baralong customs. Upon this evidence it was held that the union was a marriage in the Baralong sense only, and was not a valid marriage according to the law of England.« Begrundelsen er noget ejendommeligt; thi Afslaget kunde jo ogsaa fortolkes netop som Udslag af Mandens grundfæstede Opfattelse af, at Ægteskabet var gyldigt.
- 73) 212 Mass. 412, Clunet 1913. 1341.
- 74) Niemeyers Zeitsch. 16. 286.
- 75) jfr. Underinstansens Dom, Niemeyers Zeitschr. 1904. 590.
- 76) Frankenstein 214—15 refererer mærkværdigvis Dommen, som om den in concreto havde anerkendt tyrkisk Ret. Dette maa bero paa en fuldstændig Misforstaaelse af en Udtalelse i Præmisserne.
- 77) jfr. dog ogsaa RG, Bd. 150. 283 om italiensk Rets Krav om Sagsøgerens personlige Fremmøde, Raape 173.
- 78) Jfr. 286, Sagen om den dødsdømte Tyrk, Clunet 1924. 663. Jfr. iøvrigt om en spansk Dom, Revue Darras 1933. 142.
- 79) Melchior 388; men dette beror vel nok paa en singular Kollisionsnorm. Hvor Problemet kommer frem som Led i Skilsmisssager etc., er Opfattelserne delte, Lewald 33.
- 80) f. Eks. af Melchior 389, jfr. herved 335 om Hinduægteskaber og Zitelmann 361.
- 81) Forklaringen kan derfor ikke søges i, at der foreligger permissiv o.p.Reprobering, cfr. Melchior l. c. Spørgsmaalet om Erstatningspligt inden for Status-Forhold er vistnok kompliceret, jfr. ovnfr. N. 15 ved Slaveri.
- 82) Melchior 389; Lewald 33.
- 83) LG Altona 19/3 1926, J.W. 1926, 1357. ZIPR Rspr. 1926. 27, Nr. 76.
- 84) jfr. herved Union Trust v Grosman, 245 U.S. 412 (1918). For vidtgaende er sikkert Domme, der inden for det tyske Rige anvender o.p.Reglen over for »das Verbot der aussergerichtlichen »Vermögensabsonderung« der

Ehefrau nach badischem Recht (RG II 7. Oktober 1884 Bd. 12, 309), die Haftung der Ehefrau für Schulden des Mannes nach Hamburger Recht (RG VI. 5. Febr. 1891 Z.1, 601)«, Frankenstein 187—88. Noget tilsvarende gælder Regler om Publikation af Ægtepagter, Kahn 168. Naar f. Eks. de engelske Domstole undgik at anvende de hollandske Registreringsregler for Ægtepagter, Ex parte Melbourn (1870) L.R. 6 Ch. 64 Hibbert, Cases p. 187, er dette vistnok ogsaa for vidtgaaende. Begrundelsen var dog ikke o.p.Reglen, men Kvalifikation som »processuel«, jfr. K. 9 N. 184. Det maa dog tilføjes, at da Særeje, fri Dispositionsret, er det principielle Udgangspunkt i engelsk Ret, maa engelsk Retsopfattelse staa fremmed over for de kontinentale Ugyldighedsregler for Ægtepagter.

- 85) Forbudet gælder i Rumænien og Italien og i stærkt modificeret Form i Frankrig og Belgien.
- 86) Raape 210, med Praksis i N. 2; Hult 396; Gaarder 100.
- 87) U.f.R. 1929. 114, modsætningsvis; Gaarder 101.
- 88) Borum 122 med skandinavisk Litteratur; EG § 21. 2 Sætning; Raape 208 f; Lewald 144 f; Melchior 354 og 356.
- 89) Melchior 118.
- 90) N.R.T. 1933. 649; N.T.f.int.R. 1934, 43.
- 91) Saaledes anføres den tyske Regel i danske Lærebøger til Orientering, f. Eks. Munch-Petersen, Borgerlig Ret, 11. Udg. 106. Desuden hviler Reglen jo paa visse retstekniske Betragtninger, der vel maa have nogen Værd uanset Lægevidenskabens vekslende Opfattelser.
- 92) l. c.
- 93) Lewald 33—34; Melchior 391—92.
- 94) I Holland er det m. H. t. et af en Udlænding i Holland oprettet Testamente antaget, ZIPR 1932, 848, »dass obwohl man dem Rechtssatz locus regit actum nur fakultative Bedeutung zuschreibt und in besonders wichtigen Fällen das nationale Recht eines Ausländers auch für die Form seiner Handlung als massgebend erklärt, dennoch die niederländischen Testamentsformvorschriften beachtet werden müssen, weil sie zur öffentlichen Ordnung gehören.«
Raape's Eksempler 239, 241 og 246 er i Virkeligheden singulære Kollisionsnormer.
- 95) OAG Jena 7/7 1853, Seuff. Arch., Bd. 16. 1 f; Lewald 31. Kahn 169, nævner enkelte andre Eksempler.
- 96) OAG Rostock 17/12 1857, se Lewald 31.
- 97) V.L.R. U.f.R. 1934. 961 undgik i et blandet tingsretligt og obligationsretligt Mellemværende at anvende en tysk Lov 8. Decbr. 1931, hvorefter en Panthaver i fast Ejendom, som ved Tvangsrealisation erholder denne tilslaaet for et Beløb mindre end 70 pCt. af den ansatte Værdi, alligevel anses fyldestgjort i det Omfang, han vilde være dækket, hvis Budet havde lydt paa 70 pCt. Saavidt ses støttes Resultatet paa, at den tyske Lovs Kompetencevilje ikke udstrakte sig til Forholdet mellem Panthaveren i en Ejendom i Angel og den, til hvem han havde givet Pantebrevet i Haandpant, i et Tilfælde, hvor Haandpantsetteren selv havde ladet Ejen-

dommen tvangsrealisere. Under Hensyn til den danske Regel i Rpl. § 578 kunde der vel næppe være Tale om o.p.Reprobering.

- 98) Bd. 80. 129.
- 99) Lenel, Deutsche Juristenzeitung 1913. 883; Klein, Bay Z. 1914. 316; Frankenstein 220; Lewald 31; Raape i Staudingers Kommentar 804 kritiserer, ikke overbevisende, Dommen udfra andre Synspunkter end o.p.Læren.
- 100) I saadanne Tilfælde vil et af Ørsted hævdede Princip stadig kunne anvendes — omend Udviklingen ellers har gjort Standpunktet forældet, Borum 139. Ørsted udtaler, Privatretlige Skrifter, 100: »Dersom det Tilfælde skulde indtræffe, at rørligt Gods, som tilhørte Nogen her i Riget, var i et fremmed Land, hvis Love ei saa ubetinget som vore hjemle Vindicationen mod den troskyldige Besidder, mod Eierens Villie blevet overdraget en saadan, maatte det og, dersom det kom tilbage her i Landet, kunne gjensøges hos Besidderen. Den i det fremmede Land indgaaede Contract kunde ikke berøve tredie Mand (Ejeren) den Ret, som han, efter vore Love ikke kan miste derved, at hans Ting, skjøndt i en ulastelig Form, kommer i en Mands Hænder, som var uvidende om hans Eienomsret.«
- 101) jfr. f. Eks. Forudsætning m. H. t. »want of consideration«, Pritchard v. Norton, 106 U.S. 124 og ovnfr. K. 9 N. 168 om »statute of frauds« og C. c. Art. 1341.
- 102) se ovnfr. 117.
- 103) bortset fra det konstruerede Eksempel under A, 109.
- 104) se saaledes Citizens Nat. B. of Orange, Va. v. Waugh; Mirgon v. Sherk; RG 20/2 1880, ovnfr. Kap. 16 N. 169.
- 105) ovnfr. 268: »Thus in states where a greater rate of interest is allowed than by our statute, a contract securing a greater rate of interest, but agreeably to the law of the place, may be sued in our courts, where the plaintiff shall recover the stipulated interest«.
- 106) RG 25/5 1928, J.W. 1928. 2013.
- 107) Anderledes Borum 159—60 og Minoriteten i HR-Sag, U. f. R. 1940. 652. Majoritetens Afgørelse synes udtrykkeligt at fastslaa, at en 30-aarig Forældelse maa anvendes, naar den følger af lex causae, jfr. Carstens T.f.R. 1941. 239, cfr. Borum l. c. Det betones i Præmisserne, at Parternes Domicil ved Aftalens Indgaaelse var i Altona, samt at Indgaaelsessted og Opfyldelsessted var Altona. Bl. a. under Hensyn hertil findes det, »at Spørgsmaalet om Fordringens Forældelse maa afgøres efter tysk Rets Regler, uanset at Appellanten, der er dansk Statsborger, har haft Bopæl her i Landet siden 1916—17.« (udh. her).

Dette Resultat maa sikkert foretrækkes, allerede fordi det stemmer med den almindelige Anskuelse i beslægtede Lande, se f. Eks. Raape 278; Schnitzer 291; Lewald 29.

Hertil kommer de mange retstekniske Vanskeligheder, som en Vide-reførelse af Minoritetens Tanke vil frembyde. Skal det komme an paa, om Debitor har haft Domicil i Domslandet i hele Perioden? eller vil man mene, at 20-Aars Fristen kan paaberaabes i alle Tilfælde? (saaledes vistnok Borum l. c.) Hvorledes maa ellers Sagen afgøres, hvis den paagæl-

dende har haft Bopæl i en Række forskellige Lande med forskellig Frist? Vil man eventuelt ved Flytning til et Land med 15-Aars Forældelse lade Debitor nyde godt heraf? De ndfr. anførte Tilknytningssynspunkter vil ihvertfald ikke kunne besvare alle disse Spørgsmaal; thi et saa aldeles skarpt Kriterium som 20 Aar i o.p.Læren harmonerer ikke med de skønsmæssige Afgørelser, o.p.Læren maa træffe. Ved at introducere dette Kriterium bryder man med de, omend bølgende, saa dog kontinuerlige Linier i o.p.Lærens Landskab.

Hvis man maatte ønske at gøre 20 Aar til den længste Frist i Tilfælde som det paagældende, maa det gøres ved at opstille en særlig Kollisionsnorm herom, jfr. 37. Denne Kollisionsnorm vil, hvis den giver dansk Ret et Fortrin, være af singularer Art, se ovnfr. 41 og 26.

- 108) 22/11 1912, Leipziger Zeitschr. f. deutsches Recht, 1913, Sp. 550. Melchior 383. I samme Retning peger OLG Kolmar 26/1 1911, Rhein Z. Bd. 3. 495, Lewald 29, der anvender fremmed Ret, trods Afvigelser m. H. t. Forældelsens Afbrydelse.
- 109) ZIPR Rspr. 1928 Nr. 17. Dommen paaberaaber sig dog ikke EG § 30, men BGB § 242.
- 110) Regler svarende til den danske Forsikringsaftalelov § 30, omhandles i Home Insurance Company v. Dick, 281, U.S. 406—408, 74 L. ed. 926 (1930) og Hartford A & I Co. v. Delta & Pine Land Co. 292 U.S. 143 (1934).
- 111) Klein 320—21.
- 112) cfr. dog RG VI. 24. Okt. 1892 Bd. 30, 122.
- 113) Melchior 316.
- 114) 4. Februar 1886, Clunet 1886. 332, 10. November 1894, Clunet 1895. 871.
- 115) Munch-Petersen, Skifteretten (1935) 306.
- 116) saaledes Munch-Petersen l.c. m.H.t. Tvangsakkord.
- 117) jfr. Litteratur, cit. hos Melchior 354.
- 118) Melchior l.c.
- 119) saaledes England, Cheshire 217, EG § 12 (f.s.v. angaar Krav mod en Tysker), Borum T.f.int.R. 1933. 123.
- 120) Borum, T.f.int.Ret 1933. 123 og 2. Udg. 158, Raape 324. Dette antages ogsaa i U.S.A., Restatement §§ 378, 384, 391, 392, 412.

Hvis Erstatningssagen opstaar mellem to Parter fra Domslandet, har der hersket nogen Utilbøjelighed til at frifinde, naar Domslandets Ret vilde føre til Dommfældelse, saaledes m.H.t. Skibssammenstød, Restatement § 410 (a), Raape 327, Irma-Mignon-Sagen, N.Rt. 1923 II. 58, Borum 142 og U.f.R. 1932. 652 om Ansvar for en Jagthunds Bid. Denne sidste Sag opstod mellem to danske Deltagere i en Jagtudflugt til Sverige; men Afgørelsen lettedes ved, at hverken dansk eller svensk Ret kunde begrunde Ansvar i det foreliggende Tilfælde. Noget tilsvarende maatte da i det hele gælde ogsaa m.H.t. Parter, der har Tilknytning til tredie Land, hvis Lovgivning stemmer med Domslandet. Om man i disse Tilfælde ligefrem skal tale om Reprobering under Anvendelse af de i Afsn. V anførte Synspunkter eller opstille særlige Kollisionsnormer for disse Tilfælde, vil sikkert alene en fremtidig Retsudvikling kunne kaste Lys over.

- 121) 31 Minn. 11, 16 N.W. 413.

- 122) »It is not necessary that the law of the state where the right of action accrued, and the law of the forum where it is sought to be enforced, shall concur in holding that the act done gave a right of action The statute referred to is not against the public policy of the laws of this state, though differing from the common-law rule, which we retain.«
Om Workmen's Compensation se *Bradford Electric Light Company v. Clapper*, 286 U.S. 145 (1932) 52 Sup.Ct. 571.
- 123) RG 25. Juni og 9. Juli 1892. Bd. 29, 90 ff; Melchior 368. The Halley (1868) L. R. 2 P. C. 193.
- 124) jfr. N. 15 om *Scott v. Sanford* angaaende en Slave, og Melchior 335 om Hinduægteskab.
- 125) 267 U. S. 544.
- 126) jfr. OLG Frankfurt 1/11 1907. ROLG, Bd. 16. 100, der dog støtter sig paa en klar tysk singularer Kollisionsnorm i HGB § 302. Abs. 4, Melchior 346. Regler om Kapitalnedskrivning uden Indkaldelse af Kreditorer er ikke blevet reprobeteret, RG 27/5 1910, Bd. 73. 366. I U. f. R. 1925. 260, blev der ikke rejst o. p. Indsigelse mod russiske Regler, hvorefter et Interessentskabs Kreditorer først skulde angribe Selskabsformuen, inden de kunde holde sig til de ansvarlige Deltagere. I England kom man udenom en tilsvarende spansk Regel ved — ret ejendommeligt — at kvalificere den som processuel, In re Doetsch (1896) 2. Sh. 836.
- 127) Se Melchior 393—94.
- 128) jfr. herved Borum 134—35.
- 129) hvor Retsinstituttet ikke kendes. For Anerkendelse, Ramel 91; Ekström 1912. 422. Hos Moldovan 166, nævnes en fransk Sag om en efter Hinduret foretagen Adoption. Dens Resultat meddeles ikke.
- 130) Borum l. c.
- 131) Hvis der forelaa en af det offentlige udøvet »negotiorum-gestio«-Virksomhed, kunde man ihvertfald anlægge den Betragtning, at den franske »negotiorum-gestio«-Lov overskrider sin Kompetence ved at befatte sig med Aktiver i Udlandet.
- 132) hvor der henvises til Ross, *Theorie der Rechtsquellen*. 340 f. Frankenstein taler f. Eks. 216 om »das ... Fehlen einer Vorschrift« svarende til en bestemt tysk Regel.
- 133) jfr. f. Eks. *Cheshire's Opregning af Illegalitetstilfælde*, 198—99: »Thus the following contracts, all of which were valid by the proper law, have been held to be unenforceable: a contract in restraint of trade; a champertous agreement; a contract to facilitate a divorce, to stifle a criminal prosecution or to supply goods to an enemy subject; an undertaking by a putative father to maintain his illegitimate child; an agreement between divorced parties that one of the children should remain under the care of the wife; a contract to perform an act which was prohibited by an English statute; and contracts vitiated by duress or coercion«.
- 134) respektive almindelig Spillegæld. For dansk Rets Vedkommende har begge Former for Spil praktisk Betydning i denne Sammenhæng.
- 135) *I Thuna v. Wolf*, 130 Misc. 306, 223 N. Y. Supp. 765 (1927) om Hazard, fremhæves saaledes »the friendly and sociable nature of poker as played in

- private«, og Nødvendigheden af »an irreconcilable antagonism« for at kunne afvise Kravet, se Columbia L. R. 1933. 521, N. 107.
- 136) Nogen Vejledning findes ikke i Domspraksis. Bond. v. Hume, 243. U. S. 15 (1917), Kap. 15, N. 152, anerkender Gyldigheden. To danske DD, U. f. R. 1904 B. 1 og 1904 A. 503, ovnfr. 103 omhandler den Situation, at Domslandet i Modsætning til Lovlandet anerkender Terminsforretninger, og drejer sig iøvrigt ikke om Reprobering. N. Rt. 1927. 663 og 794 omhandler Terminshandler.
- 137) jfr. f. Eks. spansk Dom, Revue Darras 1933. 142 m. H. t. italiensk Lovgivning. Begrundelsen er udpræget prohibitiv, Kap. 16, N. 165. Netop m. H. t. Skilsmissereglerne spiller *lex fori* i mange Lande en overvældende Rolle som Normalstatut, jfr. f. Eks. Raape 171 f; Borum 118.
- 138) »... que, par suite, en vertu des principes plus haut posés, les tribunaux français peuvent et doivent comme question d'ordre public connaitre de l'instance engagée«, fransk Dom 16. April 1924, Clunet 1924. 663. Forøvrigt illustrerer Dommen, hvor urimeligt en Fastholdelse af Nationalitetsprincippet kan virke i en Situation, hvor Baandet mellem Land og Borger er sønderrevet ved en Dødsdom.
- 139) Sv. Juristtidn. 1928 1.
- 140) 22. Juli 1903, 31 Clunet 355 og 27. Marts 1922, 49 Clunet 115. Det fremgaar ikke klart af Dommene — hvilket heller ikke kunde forventes — om der reelt foreligger expansiv Kompetencevilje — med Domicilet som Tilknytning — eller o. p. Reprobering.
- 141) »Det er selve mangelen på underholdsplikt overhodet som i dette tilfælde begrunner anvendelse av norsk rett. M. h. t. exceptio pl. conc. og videre m. h. t. bidragenes størrelse vil det riktige være å legge til grunn de regler som gjelder efter vedkommende fremmede rett for de tilfelle da denne kjenner underholdsplikt, forudsatt at dette fører til et »anstendig« bidrag«, Gaarder 100—01. »Ett ytterligare skäl för att ur denna synpunkt avböja den utländska lagens tillämpning kan emellertid tänkas ligga i att de underhållsbidrag den medger enligt svensk uppfattning te sig orimligt små. Även det är något, som kan beröra »l'ordre public«. En svensk domstol, som konstaterat viss mans faderskap, bör icke medverka till att ådöma en underhållsplikt, som med hänsyn till underhållsbeloppets ringhet ur svensk synpunkt ter sig som ett faktisk negerande av de med faderskapet följande naturliga förpliktelserna. Att de enligt en utländsk lag utdömbara beloppen åro något mindre eller tiden för deras utgående något kortare, än vad som motsvarar svensk rätt, kan emellertid icke anses som något skäl att av hänsyn till »l'ordre public« sätta den utländska lagen åsido«, Hult 397.
- 142) Frankenstein 217, jfr. 206.
- 143) saaledes af Frankenstein 219.
- 144) RG 23. Oktober 1911, J. W. 1912. 22, Frankenstein 216, Dansk D. 6. August 1903, U. f. R. 1904 A. 259. I sidste Tilfælde var o. p. Indsigelsen end ikke gjort gældende.
- En dansk Dom 6. Juli 1876, U. f. R. 1876. 1028 angaar Arv efter en i Udlandet bosat Person. Den synes besjælet af ærlig Vilje til at se bort

fra de engelske Regler, der tillader fri Testationsret. Den underkender ganske vist ogsaa Testamentets formelle Gyldighed, da det ikke opfylder danske Krav til Form; men det fremgaar af Dommens Opbygning, at man ihvertfald har været indstillet paa, at afdødes Søn skulde have sin Tvangsarvelod. Det er ikke let at se Dommens Begrundelse for disse Resultater. Den synes at indtage et strengt »territoriant« Standpunkt. Den af Borum, Personalstatut. 545 N. 6, foreslaaede Forklaring fremgaar ihvertfald ikke af Dommen.

En tysk Lov 5. November 1937 gav visse Regler om Arveret for tyske Emigranter, som er blevet frataget deres tyske Statsborgerret. Tyske Arveladeres Adgang til at testere til Fordel for statsløse, var begrænset. Omvendt havde Arveladeren en særlig Adgang til at testere til Fordel for andre, idet statsløse Arvinger i visse Tilfælde ikke havde Tvangsarveret. Raape 241 mener, at Lovens Indhold derfor er egnet til Anerkendelse i Udlandet. Dette kunde maaske hævdes, forsaavidt angaar dens saglige Indhold, men den diskriminerende Kompetencevilje vilde utvivlsomt udsætte Loven for Reprobering ved Ekspansion.

145) Se herom Lewald 34.

146) I N. Rt. 1931. 1185, ZIPR 1933. 942 udtales, at »dersom svik efter vedkommende fremmede retts ordning ikke skulde ha de samme alvorlige rettsfølger som efter norsk rett, vilde en norsk domstol være avskåret fra å legge de fremmede rettsregler til grunn.« Afgrænsningen over for Illegalitetsregler med expansiv Kompetencevilje er vanskelig, 111 f, 117. Der hersker maaske i Norge en — ikke anbefalelsesværdig — Tendens til at lade Svigs-Regler o. lign. have expansiv Gyldighed, jfr. om Aftalelovens § 33, Ocean-Sagen, U. f. R. 1935 B. 1 ff. Oslo Byret udtaler her bl. a. »... retten er av den opfatning at en stat plikter så langt som dens herredømme reker å gi sine borgere sådan rettsbeskyttelse som tilsies av selve den rettsorden staten opretholder. En avgjørelse som er uforenelig med denne rettsorden kan staten ikke plikte å gjennomføre overfor sine borgere.

Men når retten skal avgjøre om der i nærværende tilfelle foreligger en avgjørelse av denne art har det fremstillet sig som nødvendig at det må skje en drøftelse av selve det materielrettslige grunnlag for den danske dom.« 1. »Når B & W hadde dette på det rene ved pantobligasjonens mottagelse i underskrevet stand vil det efter rettens opfatning stride mot redelig eller god tro senere å ville gjøre gullklausulen gjeldende overfor Ocean, jfr. Aftalelovens § 33.

Retten antar, at denne lovbestemmelse er av så grunnleggende art for norsk handelsskikk at den må regnes for å gå inn under begrepet norsk rettsorden. Det er derfor efter rettens opfatning ikke adgang til å la den danske høiesteretsdom av 21. juni 1933 få bindende virkning i Norge ...», 5.

147) RG 30/10 1926, Niemeyers Zeitschr. Bd. 39. 276, Revue Darras 1928. 523.

148) 103 U. S. 261. 26 L. Ed. 539.

149) jfr. Healey, 225.

150) Bd. 106. 82, Melchior 365 f; 383. Smh. ovnfr. 280 om Afgang i Fristernes Længde.

151) Klein 321; Frankenstein 205; jfr. 117 om BGB § 624. M. H. t. præceptive

- Opsigelsesregler kan ogsaa anføres den ovnfr: 283 citerede Modern Woodmen of America v. Jennie Vida Mixer (1925) 267 U. S. 544 om et forsikringslignende Forhold.
- 152) I to danske Sager, U. f. R. 1901. 31. jfr. 1899. 716 og U. f. R. 1920. 754, var o. p. Spørgsmaalet end ikke rejst.
- 153) jfr. f. Eks. dansk Lov om Konossementer Nr. 150 7/5 1937 § 8, smh. m. §§ 3.8^o og 5.
- 154) Atlanta & W. P. R. Co. v. Broome, C. of Appeal Georgia, 3 Ga. App. 641, 60 S. E. 355. (1908): »Especially is this true where the conflict as to the validity of such contracts arises not because of any statute of the state where the contract is made, but because the courts of that state *differ from the courts of this state as to a principle of the common law.* (udh. her.) »At common law common carriers could not contract against their own negligence; and in this state such contracts are held to be contrary to public policy.«
- Af amerikanske Domme om negligence-clauses, smh. Columbia L. R. 1938. 1491 N. 7, kan nævnes The Kensington. 183 U. S. 263 (1902); Northern Pacific Ry. Co. v. Kempton (1905), 138 Fed. 992 (C. C. A. 9th.); Fox v. Postal Telegraph Cable Co. (1909) 138 Wis. 648, 120 N. W. 399 (Telegrafering); Oceanic Steam Navigation Co. v. Corcoran (1925), 9 F. (2d.) 724 (Skade paa Passager); Straus & Co. v. Canadian Pacific Railway Co. (1930) 254. N. Y. 407, 173 N. E. 564. Strausdommen er blevet kritiseret som et »bête noire«, Columbia L. R. 1933. 514 N. 40, idet der ikke kan foreligge en etisk Fordømmelse af den af den traditionelle Lære krævede Intensitet; thi »the New York rule as to the validity of exemption provisions has been changed twice, by judicial decision and by statute«, Columbia L. R. 1931. 496. Hertil maa bemærkes, at Dommen vistnok kan forklares alene ud fra en expansiv Kompetencevilje, jfr. ogsaa den ovnfr. Kap. 12, N. 6 citerede uheldige Definition af p. p., som Dommen indeholder.
- 155) Hans. OLG 30/4 1921, Hans. RZ 1921, Sp. 456 f; 30/5 1923, Hans. GZ 1923, Hbl. 179, Neumanns Jahrbuch Bd. 22. 356, Frankenstein 216, Melchior 394.
- 156) Bd. 73, 366.
- 157) Hjejle 193.
- 158) 211 N. Y. 346, 105 N. E. 652.
- 159) jfr. herved, at Duden, ZIPR 1935. 628, antager, at Joint Resolution først kan anses for at falde ind under § 30 naar en endnu stærkere Depreciering af Dollaren gør en »Aufwertung« naturlig, 628. Smh. ovnfr. 152.

Kapitel 29. Exorbitant Kompetencevilje.

- 1) Zitelmann 379 udtaler: »Wir betrachten die Bestimmung des fremden Rechts als überhaupt nicht vorhanden oder denken sie vielmehr so geändert, dass die Fremden mit den Einheimischen, die Christen untereinander und mit den Nichtchristen die gleichen Rechte geniessen.« Selve Betegnelsen Ekspansion anvendes ikke af Zitelmann.

- 2) se f. Eks. Ross, Folkeret. 194 ff.
- 3) Se om Zitelmann 378 f. ovnfr. Kap. 26, 245. En bedre Stilling for Udlændinge end for Indlændinge kan aldrig kræves, Lemmon v. People 20 U. S. 562 (1860).
- 4) Healy 512.
- 5) 142 Wis. 114, 124 N. W. 1042. Omvendt vil man i Stater, hvor Hustruens Kautionsadgang er indskrænket, vistnok anerkende fremmed Rets Mangel paa tilsvarende Regler, jfr. herved Union Trust Co. v. Grosman (1918) 245. U. S. 412 og U. f. R. 1912. 83, der dog ikke direkte angaar Reproberingsproblemer, jfr. ovnfr. 277.
- 6) Paris, Sirey 25/11 1850, Sirey 1850. 2. 166; Hirsch J. W. 1930. 1939; Melchior 79.
- 7) Paris 16/1 1836, Sirey 1836. 270.
- 8) jfr. hertil Borum, Personalstatutet 193; Poul Andersen, Statsforfatningsret I. 356—57.
- 9) Seine 7/5 1873, Clunet 1875. 20.
- 10) H. Munch-Petersen, U. f. R. 1900. 187 og 1909 B. 199.
- 11) jfr. Zitelmann 379 om »wenn etwa die Christen hinter die Bekenner eines anderen Glaubens zurückgesetzt wären«; Kahn 241 om »Gesetze, welche die religiöse Freiheit beschränken, indem sie »Ketzer« etwa das Erbrecht entziehen«; Cheshire 79 om »disqualifications arising from ... excommunication, heresy, infamy, civil death, popish recusancy, nonconformity, and so on«.
- 12) Borum, Personalstatutet 192 og 440.
- 13) Spørgsmaalet om impedimentum ligaminis er dog omstridt i tysk Ret, Lewald 32 og Melchior 386—87. For Reprobering Bay. OLG 18/1 1918, Lewald l. c. og 28/12 1921, Melchior l. c. I 3 andre tyske Afgørelser var o. p. Spørgsmaalet ikke rejst, Melchior l. c.
- 14) For Reprobering fransk Dom, Clunet 1923. 85; Borum l. c. 192 og Lewald l. c.; OLG Hamburg 6/10 1908, Revue Darras 1910. 471. For Anerkendelse af impedimentum disparitatis cultus Beer, Niemeyers Zeitschr. 19.1 ff; Melchior 387; OLG Karlsruhe 28/3 1917 og LG München 28/12 1905, cit. af Lewald l. c.
- 15) jfr. fransk Dom Clunet 1885. 296; Borum, Personalstatut 192—93 og 440; Raape 161. Det samme antages m. H. t. Ægteskab mellem Hinduer af forskellig Kaste, Borum l. c. 193.
- 16) »not discriminating against either white or colored persons since they apply to both«, Sichel, Yale L.J. 1936. 1467; State v. Tutty, 41 Fed. 753 (C.V.S.D. Ga. 1890); State v Jackson, 80 Mo. 175 (1883), Raape 161: »they constitute a prohibition against both races alike and confer no special privileges upon either«; Kessler, ZIPR Bd. 1. 824; nu Restatement § 132 c).
- 17) jfr. herved Raape 161 N. 2 om Stillingen i Belgien.
- 18) Raape 160—61; Borum 106—07.
- 19) N.Y. Law Journ. 1936. 3171, 277 N.Y. 474, 14 N.E. (2d) 798 (1938) J.W. 1938 679.
- 20) Va.L.Rev. 1937. 288.

- 21) Saaledes *Sichel*, Problems raised by the Holzer case: Suability of a foreign government-owned corporation; Extraterritorial application of the German non-aryan laws, Yale L.J. 1936, 1463 ff; W.L.W. i Virginia L.R. 1937, 288 ff. Public Policy of the Forum as Ground for Enforcement of Foreign Contract Discharged by Discriminatory Foreign Decree. Herimod indvendes, Columbia L.R. 1938. 1490 ff, at Domstolene i New York vistnok ikke anerkender Tilknytningssynspunktet. Skulde endelig Tilknytnings-synspunktet spille ind, anføres det, at der dog er en vis Tilknytning mellem forum og en Sag af netop denne Beskaffenhed. Denne skulde ligge i, at U.S.A. i 1938 tog Initiativet til en international Konference om Flygtningespørgsmaalet. Denne Tilknytning maa dog synes noget søgt.
- 22) Iflg. Columbia O.R. 1938. 1490 ff, var det afgørende i de paaberaabte Præjudikater »that the supremacy of foreign government over property located within their jurisdiction could not be questioned. The Holzer case did not involve this sort of exercise of sovereign power, and the narrow doctrine of the seizure cases seems inapplicable here«.
- 23) se Wengler ZIPR 1934. 208.
- 24) *Williams v. Bruffy*, 96 U.S. 176 (1877) om Krigslove; om Deviselove *Re Glynn v. United Steel Works*, 160 Misc. 405, 289 N.Y. Supp. 1037 (1935), *Nussbaum*, Money 489, *Ussing U.f.R.* 1941 B. 131.
- 25) *Rspr.* 1931. 11.
- 26) *Clunet* 1931. 716: »Quant à l'ordre public la décision nous paraît comme exemple presque classique d'une juste application de ce point de vue«. Der var ingen Grund til at ty til Folkeretten for at begrunde Resultatet.
- 27) *Raape* 301, jfr. *Knoph* 360.
- 28) Henholdsvis de ovenfr. nævnte Domme *Re Glynn v. United Steel Works* og *Williams v. Bruffy*.
- 29) *Rev. dr. int. pr.* 21 (1926) 23, ZIPR 1934. 208.
- 30) *Raape* 65.
- 31) *Nussbaum*, Money. 290 N. 30.
- 32) Bd. 114, 171, JW 1926. 2367, ZIPR Sonderh. 1926/27 Nr. 6 smh. m. Underinstansens Dom i *Sagen U.f.R.* 1928. 697 (H).
- 33) *Borum* 1. Udg. 65; Redaktions-Note U.f.R. 1. c., jfr. ogsaa *Ussing U.f.R.* 1935 B 6.
- 34) Den hos *Koeppel* 67 nævnte franske Møntlov er maaske et Eksempel paa en begrænset Kompetencevilje, som kunde tiltrænge Expansion.
- 35) En Udtalelse i dansk HRD, U.f.R. 1917. 429 refereres i T.f.R. 1918. 99 af *Sjøgren* saaledes: »Retten fandt, at den ommeldte tyske Lovbestemmelse var af en saadan Karakter, at den ikke kunde være forbindende for P. som dansk Statsborger.« (udh. her). Selvom Udtalelsen synes beslægtet med den her omhandlede Tankegang, kan den dog næppe med Sikkerhed betragtes som Udtryk for, at den danske Højesteret vedkender sig denne. Det samme gælder for Ø. L. R.'s Vedkommende Bemærkningen i U.f.R. 1931. 640 om, at »der ikke er paavist nogen Hjemmel til at anse den i Tyskland skete Tvangsnedsættelse af Sagsøgerens Tilgodehavende for bindende for ham ved Retsforfølgning her i Riget.«

- 36) I U.S.A. har adskillige Domme om »due process« fastslaaet, at en Stat ikke maa »extend« sine præceptive Forsikringslove til Forsikringsaftaler uden for Staten, Harvard L.R. 46. 291, se Home Insurance Co. v. Dick (1930), ovnfr. og navnlig Hartford A. & I. Co. v. Delta & Pine Land Co. (1934) ovnfr. Især den sidstnævnte Dom er betydningsfuld, fordi Loven indeholdt en udtrykkelig singular Kollisionsnorm. Beslægtet med disse Domme er tysk K. G. 19. December 1928, ZIPR Rspr. 1928. 26, Walker 310, der anvender EG § 30 imod to polske Love (27. August 1919 og 26. Januar 1928), hvorefter en mellem to Tyskere indgaaet Forsikringskontrakt om Genstande, der befandt sig i Polen, vilde være ugyldig.
- 37) Koepfel 87. (udh. her).
- 38) 71.
- 39) Efter at have opstillet visse Regler for Tvangskursers Gyldighed bemærker Eckstein 118, at Domslandet kan gøre Krav paa, »dass seine eigenen Gläubiger innerhalb der dargelegten Grenzen vom ausländischen Zwangskurs verschont bleiben«. Det samme gælder, hvis Kreditor er hjemmehørende i en tredie Stat. »Diese Frage wird praktisch, wenn ein Gericht über eine Forderung zu entscheiden hat, die sonst nicht Beziehungen zu dem Währungsstaat aufweist, die dessen Herrschaftsgewalt über die Forderung begründen. Die Anerkennung wird hier zu versagen sein. Denn es liegt kein Anlass vor, den seine berechtigten Grenzen überschreitenden Zwangskurs durch die inländischen Gerichte durchsetzen zu lassen«.
- 40) Gulklauseulmålet 334 (udh. her).
- 41) Koepfel 23, jfr. ogsaa Oslo Byret 13. 1936, B.I.J.I. 36. 1936. 284, Koepfel 83, Nussbaum. Money 492.
- 42) ZIPR IX (1935—36) 913, B.I.J.I. 34 (1936) 304 og 315.
- 43) Dommen henviser til »dass Entstehung, Ausführung und Erlöschen des vorliegenden Darlehnsvertrags sich ausschliesslich im Gebiet der Vereinigten Staaten vollziehen; dass der Umstand, dass die Parteien in den Niederlanden ansässig sind, für sich allein für den niederländischen Richter keinen genügenden Grund gibt Joint Resolution beiseite zu setzen«.
- 44) En Sondring mellem »collectible« og »payable« i Amsterdam kunde ikke opstilles. »The distinction between the two decisions lies in the fact that in the former case payment was to be made and was demanded in Amsterdam while in the second case the sphere of Dutch conceptions was in no way touched.« Mann, 231 N. 2.
- 45) »... der Umstand, dass der Gesetzgeber der Vereinigten Staaten aus Gründen, die sich aus den besonderen dortigen Verhältnissen ergeben, sich zur Ausserkraftsetzung der Goldklausel in bestehenden Verträgen für verpflichtet gehalten hat, nicht genügt, die Beschränkung des durch diesen Vertrag bedungenen und versprochenen Rechts auf Zahlung in diesem Lande zu rechtfertigen«; stærkere i Plesch's Oversættelse: »yet the circumstance that the legislator of the United States of America, for reasons resulting from the exceptional conditions in that country, thought fit to render inoperative the gold clauses in all existing agreements, does not constitute a sufficient justification for the infringement of the right

- to receive payment in Holland.« The Gold Clause II (2. Udg. 1936) 19 (smh. U.f.R. 1941 B. 207).
- 46) B.I.J.I. 38—1938. 283.
- 47) Mann 231 N. 2: »The detailed arguments advanced in the third decision are apt to increase the doubt one entertains in respect of the first decision,« (Koninklijke); Nussbaum, Money 393: »The reasons for this judgment of Solomon are somewhat tenuous inasmuch as the collection in Amsterdam is not of much importance as compared with the more weighty American contacts that are identical in the two cases. However, the concept of *ordre public* gives the court much latitude and it cannot be said that the distinction made by it in these cases was arbitrary.« Hvis den danske Bondy-Sag opfattes som et Overgrebstilfælde, er det ihvertfald klart, at den ikke lægger Vægt paa Betalingsstedet.
- 48) (udh. her).
- 49) Den Omstændighed, at Obligationsforholdet engang var ophørt, kunde snarere siges at føre til, at den tyske *lex causae* nu var uden Betydning, og at selve Efterbetalingskravet maatte determineres efter et selvstændigt Skyldstatut. Jfr. herved f. Eks. om den i.p. retlige Behandling af Berigelseskrav, Raape 296.
- 50) T.f.R. 1937. 362. Begrundelsen er ialtfald uomtvistelig forsigtigere end Flertallets. l.c. 363.
- 51) 362. (udh. her).
- 52) l.c. 363.
- 53) 362 n (udh. her).
- 54) 357 N. 3 (udh. her).
- 55) 364—65 (udh. her). Det Ræsonnement, som findes i de norske og svenske Guld klausulsager, at Staten ikke kunde give sin Guld klausullov Anvendelse paa de i U. S. A. udbudte Dollars-Obligationer, er ikke helt rigtigt, og ihvertfald er det ikke, som Knoph udtaler, »utenfor tvil«. Hvis *lex causae* er amerikansk, vil Udlandet ganske vist næppe tage Hensyn til en norsk eller svensk Lov; men der er intet i Vejen for at give Loven med intern Virkning.
- 56) Hvorvidt det vilde være et naturligt Modstykke hertil at lade Loven gælde udover Normalstatutet, omhandles i Kap. 20, 151.
- 57) Saaledes Gutzwiller (1940) 61. Med Henblik paa Deviselovgivningen bemærkes: »Damit entsteht von selbst die Frage, ob sich nicht — abgesehen von der Möglichkeit, der Anwendung solchen grundverschiedenen Rechts die Vorbehaltsklausel entgegenzusetzen — auf Grund völkerrechtlicher Gesichtspunkte eine Abgrenzung der Währungsbereiche der einzelnen Staaten ermitteln lasse.«
- 58) Guld klausulmaalet 335. Smh. ovnfr. 152.
- 59) Norsk Rt. 1937. 888 ff. U.f.R. 1938 B. 16, N.T.f.int.R., 1939, 206, ovnfr., kommenteret af Knoph, T.f.R. 1938. 46 ff.
- 60) jfr. Knoph. T.f.R. 1938. 56.
- 61) jfr. Definition heraf hos Borum 13.
- 62) Borum 15 f.
- 63) Borum 3—4, 11—21.

64) Borum 9 og 21.

65) T.f.R. 1937. 363.

66) T.f.R. 1938. 58.

67) Medens det negativt saaledes er klart, at Tilbagevirkning ikke i sig selv er afgørende, er det ikke klart, hvad der positivt ligger i Præmisserne. De kan opfattes som Udtryk for »Anwendungs-Læren«, Kap. 36, men der foreligger ikke Holdepunkter herfor. Knoph mener, at Højesteret i 1938 har godkendt de af ham fremførte Synspunkter for Kompetenceoverskridelse, T.f.R. 1938. 57; men da Dommen med Flid undgaar at komme ind paa at nævne denne Tanke, synes Slutningen usikker. Meningen kan vistnok alene have været, at HR vil lade det bero paa de konkrete Forhold, hvorvidt den tilbagevirkende Lov strider mod o. p. Et af de Momenter, der her vil komme i Betragtning, kan saa være, om der foreligger Kompetenceovergreb. Tankegangen synes i det Hele beslægtet med de 3 hollandske Guld klausuldomme.

68) Allerede i den senere Statutteori finder man denne Anskuelse, Nussbaum, IPR 78. Hos Dicey, (Conflict of Laws, 4. Udg. v. Keith, 1927) 1. hedder det: »Any right which has been duly acquired under the law of any civilised country is recognized and, in general, enforced, by English Courts, and no right which has not been duly acquired is enforced or, in general, recognized by English Courts.«

Cheshire siger (1935) 553:

»Private International Law exists to fulfil vested rights not to destroy them.« og 4: ».... one of the first functions of law is to protect, and to give effect to, rights which have become vested in a person by operation of law or as the result of some legal transaction the chief object of Private International Law is the recognition of vested rights.«

Videre hedder det 39—40: ».... Finally we must turn to what Professor Beale calls the territorial system, which is the foundation upon which the Courts of England and America are developing their principles of Private International Law. The basic principle is the protection of vested or acquired rights and it may be stated as follows.

The territorial law of England, which must apply exclusively to all cases that fall to be determined by an English Court, has for one of its principal objects the protection of rights already vested in a suitor.«

Betragtningen gentages 215: »The object of Private International Law, as we have so often had occasion to state in these pages, is to protect vested rights which have been acquired in other countries«

I amerikansk Ret er navnlig Story Exponent for Tanken, jfr. Beale, Conflict of Laws, (1916) 63. Grundtanken er, at »vested rights shall be protected.« Ifølge Beale 105 anses dette for at være et ligefrem genialt System, som de amerikanske Domstole er naaet til, jfr. Restatement §§ 1 og 6.

Pillet's Lære omhandles ndfr. 381 f, i hvilken Sammenhæng den har særlig praktisk Betydning. Den har ikke vundet Bifald, jfr. Nussbaum l.c. Müller, Der Grundsatz des wohlerworbenen Rechts im IPR, Berlin

1935. 282 ff. og den dér anførte Litteratur, bl. a. Arminjon: *Précis de droit i.p.* 1² (1929) 271, *Recueil* 1933 II 5, især 50 ff.

Læren om velerhvervede Rettigheder har ogsaa i andre Lande spillet en Rolle, jfr. navnlig Müller, l.c. F. Eks. har man ment, at der forelaa en folkeretlig Pligt til at anerkende Rettigheder eksisterende i andre Lande, saaledes allerede v. Martens, *Völkerrecht* (1886) 288 f., *ZIPR* 1936. 1064.

- 69) saaledes nu Borum 2. Udg. 16.
- 70) VIII. 132. Man maa, for at kunne udtale, om en Rettighed er velerhvervet, først vide, efter hvilken Retsorden Erhvervelsen skal bedømmes. jfr. Borum 1. Udg. 5 (med Henblik paa den intertemporale Ret): »Begrebet »velerhvervede Rettigheder« er saaledes Udtryk for Undersøgelsens Resultat, men intet tjenligt Middel ved Bestemmelsen af Forholdet mellem gammel og ny Lov.«
- 71) l.c. 323 ff. Nussbaum IPR 80 taler om en international »Trägheitsgesetz«, hvorefter i Tilfælde af Statutændring alt forbliver »beim alten«.
- 72) *Recueil des Cours*, 1933. II: »La notion inconsistante, ambiguë et polymorphe des droits acquis n'est utilisable à aucun degré en droit international privé.« 101 — »Le respect des droits internationalement acquis est un de ces pseudo-principes, on dirait mieux une de ces pétitions de principe, que l'on présente comme la clef de toutes les difficultés et qui ne font que poser sous une forme obscure, souvent même décevante, le problème à résoudre.« 103.
- 73) Jherings *Jahrbücher* Bd. 42, 204.
- 74) Melchior, 70, føjer hertil: »Obwohl in keinem deutschen Gesetz der Grundsatz ausgesprochen ist, dass erworbene Rechte zu schützen sind, so findet doch dieser Grundsatz stillschweigend in unserem ganzen Rechtssystem seinen Ausdruck.« Jfr. f. Eks. EG § 15, 1°, § 17, 2°.
- 75) I materiel dansk og norsk Ret opstilles forskellige Kriterier til Afgørelse af, om der i Anledning af et Indgreb i en Ret maa betales Erstatning af det offentlige. Der lægges Vægt paa, om Indgrebet skyldes saglige, generelle Hensyn, Vinding Kruse, *Ejendomsretten* 232, eller paa om det har en »almennyttig« Causa, Troels G. Jørgensen, *Festskrift for Vinding Kruse*, 1940. 207 ff. I international Ret faar disse Sondringer ingen Betydning; thi enten kan Indgreb af denne Art reprobere ud fra den Betragtning, at Erstatning burde være givet, eller ogsaa med Henvi-
ning til, at de generelle, almenyttige Indgreb er offentlig Ret.
- 76) Bagge, 203, opkaster ud fra det Synspunkt, at Joint Resolution skyldes offentligretlige Interesser, Spørgsmaalet: Vil man, saafremt Joint Resolution ophævedes, anerkende, at Debitor stadig havde den ham ifølge Bestemmelsen tilkommende »Ret« til at frigøre sig ved Betaling af det nominelle Beløb? Saafremt den offentligretlige Interesse betones, bør »även den förvärvade privaträttsliga förmånen försvinna. Om uteslutande privaträttsliga synpunkter anläggas, ställer sig saken annorlunda.« Bagges Tanke gaar saaledes ud paa, at Krænkelse af »Rettigheder«, der skyldes Speciallove af heterogen Art, i særlig Grad vil blive tolereret. O.p. vil ikke blive anvendt over for »Krænkelsen«.

Realiteten bag en saadan Betragtning er, at man tillægger den »vel-erhvervede Ret«, ifølge en ekstraordinær Lov, mindre Værdi, end den der skyldes en »normal« primær Lov. Kreditors »Ret« ifølge den statiske Retsorden til at kræve Betaling efter Guldværdi vil, naar den konfronteres med Debtors »Ret« ifølge den »sekundære« Lov, der ophæver Guld-klausulen, have en Præferencestilling. Debtors »Ret« som frigjort efter almindelige Regler, vil dominere overfor Kreditors Ret i Henhold til en »sekundær« Opskrivningslov. Disse Resultater følger dog formentlig af de almindelige Synspunkter i o.p.Læren.

- 77) Saaledes omhandler Borum 14—15 og 20—21, ikke Spørgsmaalet i Almindelighed, men det fremgaar dog tydeligt, at visse præceptive Indgreb i Obligationsforhold kan finde Sted. F. Eks. nævnes det som en Selvfølge, at Forholdet mellem Ejer og Lejer maa bestemmes efter den til enhver Tid gældende Lejelovgivning, 14. Det er dog klart, at man ikke herfra uden videre kan slutte til andre Obligationsforhold, hvor der ikke kan være Tale om Relocations- og Passivitets-Hensyn.
- 78) 12—13.
- 79) jfr. om Loven U.f.R. 1936. 99 (H) og Illum U.f.R. 1941 B. 78. Andre Eksempler paa tilbagevirkende Love anføres f. Eks. hos Borum 16 f. og Egon Larsen, Tvungen Ejendomsafstaaelse (København 1940) 107 f. Dissensen U.f.R. 1881. 41, til dansk Dom, U.f.R. 1880. 1149, omtaler en holstensk Lov, 14. April 1856, der bestemte, at Ægteskabsløfter ikke skulde give Retskrav paa Ægteskabets Fuldbyrkelse. Loven omfattede ogsaa bestaaende Krav, men af nærliggende Grunde rejstes der hverken af Majoriteten eller Dissensen Spørgsmaal om at bortse fra Lovens tilbagevirkende Kraft.
- 80) Saaledes Melchior 357—58, cfr. Rabinowitsch J.W. 1928. 3092 med Doms-henvisninger.
- 81) OLG Frankfurt 17/12. 1925. J.W. 1926. 2858, ZIPR. Rspr. 1926—27 Nr. 77.
- 82) Melchior 384; Lewald 29; Nussbaum, Das Geld 162.
- 83) N.J. 1930. 593, ZIPR 1932. 857.
- 84) 2. Februar 1932, N.J. 1932. 1227, ZIPR 1932. 857—58.
- 85) »Obschon der holländische Richter den Grundgedanken des Aufwertungsgesetzes als richtig anerkennt, steht das Ergebnis im vorliegenden Falle so sehr mit der in Holland herrschenden Vertragsfreiheit in Widerspruch, dass die Klage abgewiesen werden muss.« Hollandsk Dom, 10. December 1930, N.J. 1930. 1241, ZIPR 1932. 856.
- 86) N.J. 1932. 1095.
- 87) Clunet 1935. 372, Rev. critique 1936. 163, ZIPR 1935. 182, Sirey 1935. I 201. Anm. af Niboyet. Nouv. Rev. d. dr. int. pr. 1935. 287. Andre franske Domme underkender ligeledes Opskrivning, Seine 9/4 1930, Clunet 1930. 1012; 26/5 1936, Gazette du Palais 1936 II. 329; i rent privatretlige Forhold. Strassbourg 6/4 1932, Rev. crit. 1932. 568, nægter et Opskrivningskrav mod en Franskmand, der havde købt en Ejendom i Karlsruhe under Henvisning til, at Opskrivningslove baade er »politiske« og som tilbagevirkende er i Strid med C.c. § 2.

- 88) Begrænsningen til franske Borgere anses for at være for snæver, Ni-boyet l.c., Esmein, ZIPR 1935. 182. Appelleren havde derimod anerkendt Kravet med den Begrundelse, at »l'acheteur d'un immeuble sis à l'étranger se soumet aux lois du pays régissant la vente des biens situés sur son territoire, et que, le législateur pouvant déroger à l'art. 2 C. civ. en édictant des lois rétroactives, rien ne s'oppose à ce que le juge français applique des lois étrangères ayant un tel caractère, lorsqu'il s'agit d'impôts concernant la transmission d'un immeuble sis à l'étranger«.
- 89) N.Rt. 1934. 152, N.T.f.int.R. 1935. 161, Clunet 1937. 930.
- 90) 28. Februar 1930, J.W. 1930. 1900, 26. Februar 1932, Amtl. Sammlung 58 II. 124, Semaine judiciaire de Genève 1932. 354. En ungarsk Dom 1930, anser derimod de tyske Regler for o.p. stridige, ZIPR 1937. 179.
- 91) se Carstens T.f.R. 1941. 239.
- 92) De anførte hollandske Domme reprobere ikke de Tilfælde, hvor Debitor, »Paaberaaberen«, var Polak eller Amerikaner, men derimod i de to Tilfælde, hvor Debitor var Hollænder. Det skyldes dog, som den anførte Opstilling viser, Tilfældigheder. Ihvertfald er Dommene ikke i Strid med det 433 antagne, hvorefter det kommer an paa Paaberaaberen's Tilknytning til Lovlandet, Tyskland; thi det fremhæves i Dommene, at Polakken gennem sin Besiddelse af fast Ejendom, de amerikanske Selskaber gennem deres Agenturer, havde stærk Tilknytning til Tyskland.
- 93) Bd. 119, 262, JW 1928. 656, ZIPR Sonderh. 1928 Nr. 11, Niemeyer Z. 39. 323 ff.
- 94) Amtl. Sammlung, 54 II 314, Nussbaum. Money 295.
- 95) Warn. Rspr. 1930 78 ff. Clunet 1934. 152, vistnok den samme Dom, som omtales af Bärwald 17 med Citering af Leipz. Zeitschr. 1930. 771.
- 96) Bd. 132. 193; Melchior 307; Bärwald 20.
- 97) Bd. 114. 171, J.W. 1926. 2367, ZIPR Rspr. 1926/27 Nr. 6; Melchior 305; Niemeyer III. 2. 301; Raape 93; Bärwald 17.
- 98) jfr. herved Bärwald 20.
- 99) Om den ejendommelige rumænske Dom 12/6 1920, Clunet 1922. 196, se Nussbaum, Money 399 N. 84.
- 100) N.J.A. 1937. 1 ff. U.f.R. 1937 B. 184. T.f.R. 1938. 570.
- 101) N.J.A. 1937. 13. T.f.R. 1937. 366—67.
- 102) N.J.A. 1937. 17.
- 103) Norsk Rt. 1937. 888 ff. U.f.R. 1938 B. 16. N.T.f.int.R. 1939. 206.
- 104) T.f.R. 1938. 56.
- 105) ZIPR 1936. 385, J.W. 1936. 2058, Revue Lapradelle, 1936. 353, U.f.R. 1938 B. 107.
- 106) Deutsche Justiz 1936. 995, Raape 308.
- 107) Vogel, Dt. Justiz 1936. 1490, Jürgensen, J.W. 1937. 2947.
- 108) Raape 308, Koepfel 17, Nussbaum, Money 394.
- 109) Raape 308, Nussbaum, Money 296, KG 3. September 1936, ZIPR Bd. 10, 391, Koepfel 64, Schelling, Zwei Fragen zum Fremdwährungs-Schuldverschreibungsgesetz und zur Verordnung über Fremdwährungsschulden, Niemeyers Zeits. 1938. 252 f.

- 110) jfr. Nussbaum, l.c. 295: »one-sided« og 395: »retaliatory in their treatment of contracts« og navnlig Domke, B.I.J.I. (1937) 36. 189, der anser dem for uanvendelige i Udlandet som stridende mod velerhvervede Rettigheder.
- 111) Amtl. Sammling 64 II. 88; Ussing, U.f.R. 1938 B. 106—08.
- 112) RG Bl. 1126, jfr. Domke l.c. 205; Nussbaum. l.c. 296 N. 60; Berghold, Devisen-Archiv 1937. 65.
- 113) l.c.
- 114) Betalingsstedet nævnes ikke i Dommen. og det synes ikke, som om Betaling kunde ske i Schweiz, cfr. Ussing, l.c. Derimod betones det, at 1/5 af Laanet var udbudt i Schweiz.

Kapitel 30. Exorbitans.

- 115) jfr. ovnfr. 235 om RG 1905, Bd. 60. 296, og den 2. Haagerkonference 1894.
- 116) Raape 63; Frankenstein 199; Nussbaum IPR. 65.
- 117) 189, jfr. 187, 214 ff.
- 118) Raape 62 og ovnfr. 235 f.
- 119) Frankenstein 220.
- 120) Som det siges i Marshall v. Shermann (1895), 148 N. Y. 9, 42 N. E. 419 (udh. her).
- 121) Schmitt, 211.
- 122) Hvis derimod de sædvanlige Opfattelser var rigtige, maatte man — i Mod-sætning til Nussbaum (Money 490), der ikke synes at føle noget Ubehag over for den skarpt udformede o. p. Opfattelse, han fremsætter — være enig i den almindelige Aversion mod o. p. Reglen, der af Mac Grate, J., malende er udtrykt i Goodman v. Deutsch-Atlantisch Telegraphen Ges. 166 Misc., 509, 2 N. Y. Supp. (2d) 80 (1938), cit. ovnfr. Kap. 1, N. 73 og 236.
- 123) Lærebog 169, ovnfr. 251.
- 124) I nogle af Polygamiets Relationer kunde det se ud, som om det retstekniske Hensyn til Dobbeltansvaret spiller ind, men disse isolerede Tilfælde taler ikke imod, at det i det hele er etisk-retspolitiske Synspunkter, der begrunder Rebrobering.
- 125) 118, jfr. 147—48.
- 126) Anonym Note, Columbia L. R. 1933. 520 m N. 95. (udh. her).
- 127) Publicitet som Pantsætningsforskrift tillægges i Nutiden stor retspolitisk Betydning. Den maa dog ikke overvurderes, og ihvertfald gaar det altfor vidt, naar visse ældre retshistoriske Skoler vil tillægge Romerrettens Mangel paa saadanne Regler Andel i Rigets Undergang.
- 128) N. Rt. 1933. 649.
- 129) Se f. Eks. om Polygami, Restatement § 132 a) jfr. de ved § 134 anførte Eksempler, og om Blodskamsægteskaber § 132 b). Sidstnævnte Bestemmelse lægger Vægt paa Domicilloven og viser saaledes, at det ikke kan være forums moralske Opfattelse, der spiller ind. I skandinaviske Lande, hvor selv de mest odiøse Ægteskaber ifølge Lovgivningen ikke er ugyldige, men kun omstødelige, vil der formentlig være en endnu stærkere Tendens til

at anerkende saadanne Ægteskaber, saa længe Omstødelsesdom ikke er afsagt.

- 130) Melchior 335, om Krav mod Faderen.
- 131) Raape 62.
- 132) Raape 62.
- 133) Hyde v. Hyde (1866), L. R. 1 P & D, 130, Cheshire 233, Kahn 115.
- 134) Seedat's Executors v. The Master (1917) A. D. 302.
- 135) IPR 62: »unverkennbar ist ihr ein »staatspolitischer« Zusatz beigemengt«, jfr. med Tilslutning Knoph T. f. R. 1937, 360.
- 136) Niemeyer 96—97; Klein 316; Cohn 245; Borum 67, 65, 53 og Juristen 1939. 632; Gaarder 100—01; Knoph 359.
- 137) Zitelmann 336, mener iøvrigt, at »die sittliche Anschauung, der der fremde Rechtssatz nicht widerstreiten darf, muss die *Grundlagen* unseres sozialen Lebens betreffen ...«.
- 138) Det anførte er saaledes stik imod Clough v. Gardiner, 111 Misc. 244, 249, 182 N. Y. Supp. 803, 807 (1920) aff'd 194 App. Div. 923, 184 N. Y. Supp. 914: »In a judicial sense, public policy does not mean simply sound policy, or good policy, but it means the policy of a state established for the public weal ...«. Denne Udtalelse behøver dog ikke at have særlig Reference netop til det i. p. retlige Problem.
- 139) jfr. f. Eks. Klein 325: »Die Zwecke der eigenen Gesetzesregelung bilden den in den positiven Vorbehaltklauseln immer wiederkehrenden Gesichtspunkt (Beurteilungsmasstab)«.
- 140) RG 3/10 1923, Bd. 108, 241, J. W. 1924. 667, jfr. herved Kahn (1899) 289, om »das den Kulturstaaten Gemeinschaftliche um jene Grundlagen der staatlichen Ordnung, welche nach der gleichmässigen Rechtsentwicklung der Völker so fest sich niedergeschlagen haben, dass sie als Voraussetzungen der Verkehrsmöglichkeit anerkannt sind, und ein Abgehen von ihnen nicht nur als Anstössigkeit nach innen, sondern als Rechtsverletzung nach aussen empfunden würde«.
- 141) Af ældre Litteratur, se Niboyet, Manuel de dr. int. pr., 2. Udg. 540 ff. Le-wald, Mitteilungen der D. Ges. f. Völkerrecht VII 1926, 47 ff., Revue Dar-ras-Lapradelle 1928. 161 ff, IPR (1930—31). 35, opstillede Tilknytningslæren som den tredje Form for Relativitet med stærkt Tilslutning af Nussbaum, ovnfr. 9 m. N. 101.
- 142) Naar man har ironiseret over, at f. Eks. Staten New York gentagne Gange ændrede sin Stilling til negligence-clauses, og i den Anledning kommenteret o. p. Reglens Indhold, Columbia L. R. 1931. 496, maa det erindres, at der i Virkeligheden ikke var Tale om Reprobering, men om intern Kom-petencevilje. Bärwald 21, nævner at ved Rhinlandets Besættelse ophørte Devisefrdn. at gælde, RG 17/12 1927, Seuffert. Arch. 82. 65. Ogsaa her er der blot Spørgsmaal om Kom-petenceviljen.
- 143) Allerede Betegnelserne »droit commun« og »common law« virker sugge-stionerende, jfr. om o. p. i Forhold til Romerretten, Bouhier (1673—1746), Observations sur la coutume du duché de Bourgogne Kap. 35, og om com-mon law Atlanta & W. P. R. Co. v. Broome, C. of Appeal Georgia. 3 Ga. App. 641, 60 S. E. 355. (1908), cit. ovnfr. Kap. 16 N. 173.

- 144) jfr. f. Eks. Nussbaum IPR, 66: »der ausländische ordre public geht den inländischen Richter nichts an«; Raape 63: »Der inländische Richter hat sich nur um den inländischen ordre public, nicht auch um den eines dritten Staates zu sorgen. Der ordre public ist sozusagen eine häusliche Angelegenheit.«, jfr. iøvrigt 439 om »l'effet reflexe de l'o. p.«
- 145) jfr. Borums træffende Udtalelse m. H. t. Kvalifikation, 76: »fordi en tilsyneladende Forskel mellem forskellige Landes Ordning af den efterlevende Ægtefælles Retsstilling ikke sjældent ved en dyberegaaende Undersøgelse vil vise sig mere at bero paa en forskellig Systematik eller Terminologi end paa en virkelig Forskel i Retsopfattelsen«.
- 146) Bar, (1889) 128—29, 132; Zitelmann 328, 329, 336, 337—50, 350 ff. Federspiel slutter sig til Zitelmann; thi »en Misbilligelse af en fremmed Stats Love vilde føre til overhovedet at frakende Forhold, stiftede i den fremmede Stat paa Grundlag af disse Love, Egenskaben af Retsforhold og dermed til en betænkelig Nægtelse af at anerkende den vedkommende Stat som suveræn«, 232. Der synes dog kun at foreligge en Strid om, hvad der skal lægges i Ordet Misbilligelse; thi Federspiel finder det ganske i sin Orden, at en Stat *nægter* »i visse Tilfælde at anvende en anden Stats Love *som værende i Strid med den sædelige Opfattelse* eller med positiv Ret i Indlandet.« (udh. her), l. c. Ekström 1912. 422: »Vidare är att märka, att domaren icke får anställa något slags jämförelse mellan den egna och den främmande rätten och fråga sig, vilkendera han ställer högre«.
- 147) Raape 173. N. 1 bemærker om et Enkeltilfælde, som ikke paa nogen Maade ses at adskille sig fra andre o. p. Forhold, at »der rigor iuris doch wohl schon *im Rechtssatz selber steckt* und nicht erst durch seine Anwendung erzeugt wird« (udh. her).
- 148) Som ovenfor. Kap. 29 N. 35 bemærket tages der dog muligvis et Forbehold m. H. t. Kompetencen; men da der i og for sig var ret stærke Grunde til at lade den danske Spekulant følge Trop med de tyske Regler, var det afgørende formentlig Lovens heterogene Karakter, 174—75.

Kapitel 31. Exorbitansens Virkning.

- 149) saaledes endnu Arminjon, Recueil, 1933 II. 99.
- 150) jfr. Niemeyer 93—94. Jfr. endvidere Raape 64; Neumeyer 230, 238—39; Melchior 365 f; Koeppe 127; jfr. Niboyet 177 og 201; Den Omstændighed, at der snart udfyldes med egen Ret, snart med fremmed Ret, tager Pillet og Zitelmann i Betragtning, naar de sondrer mellem positiv og negativ o. p. og »Anwendung« og »Nicht-Anwendung«, se Kap. 40, N. 232.
- 151) Zitelmann 325; Nussbaum IPR 69.
- 152) Clunet 1924. 663.
- 153) Restatement § 123, smh. Borum Familieret II (1941) 14.
- 154) Raape 65. Sagen U. f. R. 1929. 121, fastslaar Retsvirkningerne m. H. t. en Kapitals Frigørelse af Overformynderiet p. Gr. a. den umyndiges Domicilændring. Realiteten i Sagen turde angaa de Konsekvenser, man maatte drage af canadisk Rets Ikke-Anerkendelse af de danske Regler om Umyn-

diggørelse p. Gr. a. Ødselhed, Borum, N. T. f. int. R. 1930. 51. En Retorsion over for den fremmede Reprobering vilde have bestaaet i at opretholde Kapitalens Bestyrelse under Overformynderiet; men dette skete altsaa ikke. Afgørelsen er dog ikke ren, idet den tillige omfatter Spørgsmaalene om Betydningen af det nye Personalstatut og om de materielretlige Betingelser for Umyndiggørelsens Ophævelse.

155) jfr. Clunet 1924. 664, med Note og Litteraturhenvvisninger.

156) Den sidste Eventualitet p. Gr. a. manglende Procesforudsætninger, Hurwitz, Tvistemaal 121.

157) Under den mundtlige Procedure forudsattes det vistnok som selvfølgeligt, at o. p. Paastanden var undergivet Parternes Raadighed.

158) Borum 58—60; Hurwitz l. c. 129.

159) Hurwitz l. c. 130.

160) jfr. f. Eks. Koeppel 120.

Underafsnit II. Konfiskation, Beslaglæggelse m. v.

Kapitel 32. Krigslovgivning og Konfiskation.

- 1) Garner, International Law and the World War, § 173; Grimm, Die Einwirkung des Krieges auf internationale Lieferungsverträge, Berlin 1922; Kegel, Rupp und Zweigert, Die Einwirkung des Krieges auf Verträge, Berlin 1941; Rasting, Folkeretten I. 264 ff.; Madsen-Mygdal, Juristen 1941. 17 ff.
- 2) Rasting, l. c. 266; Madsen-Mygdal, l. c. 20.
- 3) jfr. fra U. S. A. Hoare v. Allen (1789) 2 Dall. 102; Brown v. Hiats (1872) 15 Wall. 177 og fra England Hugh Stevenson & Sons Ltd. v. Aktienges. Für Cartonnagen-Industrie (1918) A. C. 239; Garner l. c.; Madsen-Mygdal l. c. 19.
- 4) Ertel Bieber & Co. v. Rio Tinto Co. Ltd. (1918) A. C. 260, Dynamit Actien-Gesellschaft v. Rio Tinto Co. Ltd. (1918 A. C. 292 (begge om Kobber).
- 5) Furtado v. Rogers, 3 Bos. & P. 191, 127 E. R. 105.
- 6) Barrault, Revue Darras-Lapradelle 1916. 572, 1917. 141; Niboyet l. c. 1920. 248; Moutier l. c. 1920. 250.
- 7) 251 N. Y. 243, 167 N. E. 430.
- 8) jfr. Koeppel 126—27.
- 9) Af andre Domme om Krigslovgivningen kan nævnes Page v. Pendleton (Virginia 1793), Huberich, Int. Law Notes 3, 190: Neutral Stat intet Hensyn til Krigsforbud; Re Fried. Krupp A. G. (1917) 86 L. J. Ch. 689, 2 Ch. 188: Tysk Forbud mod Betaling af Renter; Genf 30/10 1917, Rev. Darras-Lapradelle 1918. 190: Krav fra tysk Forvalter i Polen; BG 3/5 1927, Rec. 53 III Nr. 14: Krav fra engelsk Likvidator af tysk Formue.
- 10) Rasting Folkeret II. 110 ff.

- 11) jfr. herved f. Eks., at U. S. A. i en Noteveksling anerkendte Mexiko's Ret til at ekspropriere Oliekilder mod »retfærdig og rimelig« Erstatning, Finanstidende 1943/44 Nr. 16.
- 12) Estoppel-Betragtninger af den i Afsn. V omhandlede Art kan støtte dette Resultat.
- 13) Beale, Conflict of Laws (1935) § 45. 4.
- 14) Rheinsteins ZIPR 1934. 294. cfr. herimod Cohn 248—49.
- 15) Pillet, Revue Darras 1907. 525 og Le régime international de la propriété industrielle, No.s 248—253 og talrige Domme, f. Eks. Baghis v. Cusinier, 221. U. S. 580, Lecouturier v. Rey (1910) A. C. 262, RG. 2 Maj 1908, Bd. 69 1 ff, Buenos-Ayres 23. Decbr. 1905, Sirey 1908. 4, 9, dansk S. & H. R., U. f. R. 1911. 724, og H. R., U. f. R. 1921. 449.
- 16) Lynch v. Provisional Government of Paraguay (1871) L. R. 2 P & D 268, Hibbert Cases 176. Konfiskationsdekretet af en afdøds Ejendom omfattede udtrykkeligt Ejendom i Udlandet. Dette ikke til Hinder for, at afdødes Enke kunde beholde det i England værende Løsøre.
- 17) jfr. Ordene »tilerkännas rättsverkan«, HD 26/6 1931, N. J. A. 1931. 351 (Banque Russe du Commerce et de l'Industrie ctr. A. B. Göteborgs Bank); HD 26/3 1932, N. J. A. 1932. 217, N. T. f. int. R. 1933. 115, Malmars Sv. Juristtidning 1937. 374, (Ruditzky); HD s. D., N. J. A. 1932. 225, l. c. (Pomoschitsch). I Ruditzkysagen, udtaler HD, at »den ryska banken visserligen blivit upplöst såsom ryskt bolag. Däremot kan åt de bestämmelser i dessa dekret, som avse konfiskering av bankernas egendom, icke tillerkännas rättsverkan, såvitt angår egendom befintlig utom ryskt territorium. Sådan egendom är att betrakta såsom en det upplösta bankbolagets tillgång, vilkan bör komma dess borgenärer eller aktieägare tillgodo.« Disse Domme angaar iøvrigt ligesom de i Kap. 33 anførte Fordringer. Jfr. endvidere franske Domme (om Skibe) Cass. Req. 5. Marts 1928, Revue (Darras) 1929. 288, jfr. Marseille 25/4 1925, Clunet 25. 391, Aix 27/12 1925, 26. 667, Revue 26. 56. *The Jupiter No. 1* 1924 P. 236. *The Jupiter No. 2* 1925 P. 69. *The Jupiter No. 3* 1927 P. 250, Hibbert Cases 45, 3 Cambridge Law J. 80, 41 Harvard L. Rev. 402 (om Skibe i Marseilles Havn og i en russisk Havn, Odessa, som Sovjetregeringen paa Konfiskationstidspunktet ikke havde okkuperet) og ndfr. Kap. 33. Om Dekreternes Fortolkning, jfr. U. f. R. 1926 B. 252. Grossman, Effect given to Soviet decrees in United States, 22 Calif. L. Rev. 439 ff. Connick Louis, The effect of Soviet Decrees in American Courts 34 Yale L. J. 499 (1925). Heinrich, Die russischen Enteignungsdekrete, Hamb. Dissert. 1933 og ndfr. N. 61. Den Omstændighed, at Sovjet ihvertfald ikke vilde overtage den bestaaende Gæld og saaledes næppe heller kunde succedere i Aktiverne, berøres i N. J. A. 1931. 351 og N. t. Dommen om den russiske Kirke i København, U. f. R. 1925. 940 (H). Nær Berøring med Konfiskationsproblemet har Opløsningen af russiske Selskaber, ndfr. 352.
- 18) 1 K. B. 140; 104 L. J. K. B. 46; 151 L. T. Rep 499; 50 T. L. R. 284. ZIPR 1936 305: Den spanske Konge Alfons havde deponeret Værdipapirer i en spansk Bank, der igen havde deponeret Papirerne i Westminster Bank i London. Det antoges, at den spanske Republiks Konfiskation af Kongens Formue ikke kunde omfatte disse Værdier. Det maa herved bemærkes, at Kongens

Retsstilling, f. Eks. i Tilfælde af den spanske Banks Konkurs, vilde have været som en Separatists. Hvor dette ikke er Tilfældet, vil Problemet være mere kompliceret, Italiensk Dom 8. Maj 1934. B. I. J. I. (1935) 82, ZIPR 1935. 206.

- 19) RG 7. Juni 1921. Bd. 102. 251.
- 20) Cl. 35, 940.
- 21) 2 K. B. 176; 54 L. R. 603; 159 L. T. 369.
- 22) Ct. Sess. 63 Ll. L. 5 Rep. 83.
- 23) *Compania Espanola de Navigacion Maritima v. The Navemar* 303 U. S. 68 (1938), 52 Harvard L. Rev. (1939) 1175. Dommen erkendte, at medens Skibet laa i Buenos-Ayres, kunde det ikke konfiskeres, men da det paa Rejse til New-York »regained the high seas she was within the Spanish government's Jurisdiction.« Betragtningen er yderst spinkel. Skibet blev iøvrigt senere paa Franco-Regeringens Foranledning udleveret Ejeren, N. Y. Times 23. April 1939 p. 3 co. 3.
- 24) Se f. Eks. *Ingenohl v. Olsen* 273 U. S. 541 og Schw. BG 3. Maj 1927. 53 III Nr. 14 (Koepfel 79), smh. J. T. 1916. 320—28 om Beslaglæggelse af Varer.
- 25) *Aksionairnoye Obschestvo A. M. Luther v. James Sagor & Co.* 3 K. B. (1921) 432, se herom f. Eks. *Rasting, Folkeret* 13—14; *Ross Folkeret* 144; *Columbia L R.* 1938. 1490.
- 26) 234 N. Y. 372.
- 27) »The litigation is not with regard to title to property situated within the jurisdiction of our courts.« I saa Fald »it might be that the theory of the comity of nations would have a place.« Der henvises herved til *Luther v. Sagor* og andre Domme ndfr. N. 36.
- 28) 262 N. Y. 220, 186 N. E. 679.
- 29) »Does title pass or is the Soviet government no better than a thief, stealing the property of its nationals and giving only a robber's title to a stolen property?
 »Plaintiff contend that the Soviet decrees of confiscation did not divest them of title ...«. Efter en tiltrædende Udtalelse om »acts-of-state«-Doktrinen hedder det: »In this case another situation is presented. The oil property confiscated was taken in Russia from Russian nationals. A recovery in conversion is dependent upon the laws of Russia. (*Riley v. Pierce Oil Corp.* 245. N. Y. 152, 154). When no right of action is created at the place of wrong, no recovery in tort can be had in any other State on account of the wrong.«
- 30) *Neumeyer* 252—53; *Melchior* 396, jfr. saaledes franske Domme: *Bordeaux* 2. Januar 1928, Cass. Req. 5. Marts 1928, *Clunet* 1934. 151, *Revue Darras* 1929. 288, Note af E. Audinet; *Ropit*, *Revue Darras* 1926. 126; *Arminjon Revue Darras* 1930. 395.
- 31) *Neumeyer* 253. Det kan herved bemærkes at iflg. et Angivende i den engelske Dagspresse bragtes der under Boerkrigen en Del Guld ud af Prætorioria efter Englændernes Okkupation. Guldet førtes til Tyskland og blev her tilkendt de oprindelige Ejere.
- 32) *Rasting, Folkeretten* I. 13—14, 121—22, 137. ... I U. S. A. er det blevet hævdet, 52 Harvard L. R. 1175, at Staterne burde stille sig anerkendende

overfor Konfiskationskrav, uanset Restatement § 610, der hævdes kun at omhandle »penal and revenue laws«. Der henvises til, at Staterne paa forskellig Maade indirekte understøtter hinandens Interesser; men alt i alt kan den opstillede Fortolkning af »governmental interest«, der menes at føre til ogsaa at anerkende Ekspropriations-Statens direkte Krav, næppe godkendes, smh. ovnfr. 164.

33) Hervey, *The Legal Effects of Recognition in International Law* (1928), Baty: *So-Called »De Facto« Recognition* (1922) 31 *Yale L. J.* 469, Dickinson: *The unrecognized Government or State in English and American Law*, (1923) 22 *Mich. L. Rev.* 29. 118, Trotter (1925) 3 *N. C. L. Rev.* 88, 41 *Harvard L. R.* 403; Neumeyer 159.

34) Ross, *Folkeret* 144, 82—83.

35) *N. Y. Law Jour.* 1936. 3171, 277 *N. Y.* 474, 14 *N. E.* (2d) 798 (1938) *J. W.* 1938. 679.

36) *The Annette*, *L. R. Pro. Div.* (1919) 105; *The Nueva Anna*, 6 *Wheat.* 193; *Luther v. Sagor*, ovnfr. C; *Oetjen v. Central Leather Co.* 246 *U. S.* 297 (1918); *Ricaud v. American Metal Co.*, 246 *U. S.* 304 (1918); *The Navemar* (1937), ovnfr. C.; *Wulfsohn v. Russian Socialist Federated Soviet Republic*, ovnfr. C.; *Dougherty v. Equitable Life Assurance Soc.* 266 *N. Y.* 71, 193 *N. E.* 897 (1934); *Columbia L. R.* 1938. 1491.

37) Ross l. c. 144 om den retroaktive Virkning.

38) Se den ovnfr. citerede Litteratur og Leflar, 46 *Harvard L. R.* 203 *N.* 29, jfr. Dicey p. XII: »Curiously enough, the Courts have not been pressed with the argument that confiscation of the property of British subjects should not be recognized in English Courts, though French and American Courts have shown some disposition to accept that view.«, jfr. ovnfr. Kap. 26, 246—47 om Anerkendelsens Betydning. Den eneste Dom, der anvender Doktrinen udenfor Beslaglæggelsestilfælde er *Holzer-Sagen*. Denne specielle Dom er derfor formentlig særlig tvivlsom, *Columbia L. R.* 1938. 1490 f., cit. ovnfr. Kap. 29, *N.* 22.

Ihvertfald maa den engelske Doktrin paa en eller anden Maade begrænses. F. Eks. er det jo klart, at den udenrigsministerielle Anerkendelse ikke kan føre til, at England f. Eks. inddriver den udenlandske Stats, af Ligningsmyndighederne fastsatte, Skattekrav.

39) *Parlement Belge*, *The (1880) Hibbert Cases*, 45; *Hassard v. United States of Mexico* (1899) 29 *Misc.* 511 (1903) 173 *N. Y.* 645, smh. *Guldkl.-maal.* 74, *Undén*, *Rättegång mot udländsk stat*, *Uppsala Universitetets årsskrift* 1929. *Juridiska Fakultetens Minneskrift* 14; Ross, *Folkeret* 229—30.

40) se herom *N. Y. Univ. L. Q. Rev.* 1939. 490 ff.

41) *A. C.* 485, 1. *All Eng. Rep.* 719, *Columbia L. R.* 1939. 510 (*Compania Naviera Vascongado v. S. S. Christina*).

42) cit. under B, 345.

43) *C. A.* 1939 P. 37.

44) *N. Rt.* 1938. 584, *N. T. f. int. R.* 1939. 210.

45) *Dagbladet Børsen* 5. Decbr. 1940.

46) se *Børsen* 17. Juni 1942.

47) se svensk HD, *N. J. A.* 1934. *N. T. f. int. R.* 1936. 159.

- 48) 1926 B. 252.
- 49) The Russian Commercial and Industrial Bank v. Comptoir d'Escompte de Mulhouse, ndfr. 363.
- 50) jfr. R. U. U. f. R. 1922 B. 39.
- 51) Om Sovjet-Regeringens Anerkendelse se allerede Bek. Nr. 266 15. Juni 1923.
- 52) Ross l. c. 191.
- 53) ovnfr. B. Den specielle anglo-amerikanske Praksis kan derfor i og for sig siges at fremme Ekspropriant-Statens »governmental interests«, Restatement § 610, jfr. 52 Harvard L. R. 1175: »recognition of the transferee's title furthers a governmental interest insofar as it facilitates sales of confiscated property and precludes the possible necessity of indemnification of the transferee by the seller-government.«
- 53 a) cit. i N. 22.
- 54) Clunet 35. 940.
- 55) I. KB. 677. jfr. ogsaa Russian Government v. Lehigh Valley R. R. (C. C. A. — 2 d — 1927) 21 F. (2 d) 396 c t 401. 265 U. S. 573, 44 S. Ct. 460 (1924) 275, U. S. 571, 48 S. Ct. 159 (1927) Republica of Peru v. Peruvian Guano Co. 36 Ct. Div. 489 (1887) og Lynch v. Provisional Government of Paraguay (1871) L. R. 2 P. & D. 268. Hibbert Cases 176, ovnfr. N. 16.
- 56) 58 T. L. R. 751, W. N. 237, 106 L. J. (Ch) 279.
- 57) Jfr. ogsaa Haile Selassie v. Cable & Wireless Ltd. 3 All Eng. Rep. 677 (1938) Columbia Law Rev. 39. 704.
- 58) The Times 22. Juni 1939.
- 59) jfr. saaledes, med Henblik paa Guld klausuler, Bagge 204, Nussbaum, Money 387 ff.
- 60) jfr. Lewald 48.
- 61) Om Opløsning af russiske Selskaber, se Nebolsine Recovery of Foreign Assets of Nationalized Russian Corporations (1930). 39 Yale L. J. 1130 f.; Wortley, British Yearbook of Int. L. 1933.1 ff. ZIPR 1934. 294 og Clunet 1938. 1017 ff.; Wohl, Nationalization of Joint Stock Banking Corporations in Soviet Russia, 75 U. of Penn. Law Rev. 385, og Ostrecht 1925 Nr. 1, Niemeyers Zeitschr. Bd. 38. 244; Timaschew, Archiv f. d. zivilistische Praxis, Bd. 129. 16; Goeldlin de Tiefenau, L'existence à l'étranger des sociétés russes 1928. 105 ff.
- Dekreternes Uklarhed fremhæves i Russian Commercial & Industrial Bank v. Comptoir D'Escompte de Mulhouse (1924), jfr. U. f. R. 1926 B. 252, ndfr. 363, og Sokoloff v. National City Bank, 239 N. Y. 158 (1924) A. L. R. 712; Petrogradsky M. K. Bank v. National City Bank, 253 N. Y. 23. 170 N. E. 479 (1930).
- 62) Opløsning antaget: Svensk HD 26/6 1931 og 26/3 1932, N.J.A. 1931. 351, 1932. 217 og 225, ovnfr.; In re Russian Bank for Foreign Trade (1933) 1 Ch. 745; KG 25/10 1927, J.W. 1928. 1232.
- Opløsning ikke antaget: Joint Stock Co. of Volgakama Oil and C.F. v. National City Bank (1925) 240 N.Y. 368; Petrogradsky M.K. Bank v. National City Bank 253 N.Y. 23, 170 N.E. 479 (1930): »We think the plaintiff is not dissolved, but is still a juristic person with capacity to sue«;

Vladikavkazy Ry. Co. v. New York Trust Co. 263 N.Y. 369, 189 (N.E.) 456 (1934); KG 31/3 1925, J.W. 1925. 1300, Clunet 1925. 1057; Fransk Cass. req. 4. Juli 1933, D.H. 33. 425, ZIPR 1934. 583, Clunet 1934. 662: »la suppression de la Société russe n'empêche pas que certains éléments de son patrimoine social puissent subsister.«.

Særlige Forhold forelaa i Russian Commercial & J.B. v. Comptoir d'Escompte de Mulhouse (1924) House of Lords. 40 Times L. Rep. 837, U.f.R. 1926 B. 252; James & Co. v. Second Russian Ins. Co., (1925) 239 N.Y. 248; ndfr. 363, 494.

63) De tre svenske HD. 1931 og 1932 ovnfr.; KG 25/10 1927 ovnfr., smh. J.W. 1928. 1232.

64) Bestyrelse: Vladikavkazky Ry. Co. v. New York Trust Co. 263 N.Y. 369, 189 N.E. 456 (1934); cfr. dog Russian Reinsurance Co. v. Stoddard, 240 N.Y. 149, 142 N. E. 703 (1925), ndfr. 364. Aktionærer: N. J. A. 1932 225 (Pomoshchtsch); cfr. RG 20/5 1930, Bd. 129. 98, J.W. 1931. 141 (begrundet med Rapallotraktaten). Kreditorer: N. J. A. 1932. 217 (Ruditzky). Likvidatorer: N.J.A. 1931. 351 (Banque russe du Commerce); Petrogradsky M.K. Bank v. National City Bank 253 N.Y. 23, 170 N.E. 479 (1930); Vladikavkazky Ry. Co. v. New York Trust Co. 263 N.Y. 369, 189 (N.E.) 456 (1934).

65) Jfr. Forudsætning i United States of America v. Belmont, 301 U.S. 324; Sokoloff v. National City Bank, 239 N.Y. 158 (1924). A.L.R. 712, (1928) 164 N.E. 745; Dougherty v. National City Bank, (1935) 285 N.Y. Suppl. 491.

Særlige Omstændigheder forelaa i Dougherty v. Equitable Life Assurance Soc. 266 N.Y. 71, 193 N.E. 897 (1934), ndfr. 419, 470; jfr. Perry v. Equitable Life As. Co., Time L.R. vol 45. 468.

66) Melchior 343; J.W. 1928. 1232: »Erfolgt keine endgültige Lösung im gerichtlichen Wege, so werden die betreffenden Regierungen schliesslich gezwungen sein, sie im legislativen Wege zu lösen«.

67) J.W. 1928. 1232; Rundstein, Ostrecht 1925. 336.

68) jfr. fransk Dom 24. Marts 1933, D.H. 33 354, ZIPR 1934. 584 og Banque-russe-Sagerne, 4/1 1938 og 29/3 1938, Clunet 1938. 1018 og 1025.

69) se Cheshire 377.

70) Matter of People (of State of New York by James A. Beha, as Superintendent of Insurance of the State of New York) v. Second Russian Insurance Comp. 244. N.Y. 606 (1927); Same v. Russian Reinsurance Co. of Petrograd. 255; Same v. First Russian Reinsurance Co., Estd. 1827, 255 N.Y. 415.

71) Jfr. om dansk Skadeforsikringslov § 50, Madsen-Mygdal, Juristen 1941. 38.

72) Ndfr. 364.

73) N.J.A. 1934, 427; N.J.A. 1932, 217; N.T.f.int.R, 1933, 116; Malmar, N.T.f.int.R. 1936. 152.

Kapitel 33. Dobbelt-Ansvar. Beslaglæggelse af Fordringer.

74) Værst af alt er naturligvis et Dobbelt-Ansvar i samme Land, der opstaar ved, at Domslandet tillader Kumulation af Love, ved delvis at anerkende, delvis at reprober en fremmed Lov, se herom 214. Det, der ndfr. om-

- tales, er, at disparitære Love kan medføre Dobbelt-Ansvar derigennem, at Debitor maa betale to Gange i to forskellige Lande.
- 75) se Litteratur hos Raape 283.
 - 76) 283 ff, jfr. ogsaa 312 og 321.
 - 77) Raape 284.
 - 78) l. c. Smh. Kap. 22, N. 91.
 - 79) Munch-Petersen, Tvangsfuldbyrdelse (1937) 113.
 - 80) Munch-Petersen, Skifteretten (1935) 311.
 - 81) jfr. Nordiske Konkurs-Konventioner Art. 8, Munch-Petersen l. c. 323.
 - 82) l. c. 293, smh. ogsaa Raape 285.
 - 83) l. c. 294.
 - 84) Raape 284.
 - 85) l. c.
 - 86) Raape 312 (udh. her).
 - 87) l. c. 284.
 - 88) cfr. derimod f. Eks. om en »intern« Konflikt mellem danske Clearing-regler og danske Tvangsfuldbyrdsregler, U.f.R. 1937. 421.
 - 89) Raape 285 bemærker i en anden Sammenhæng: »dass die Forderung recht eigentlich da wurzele, wo das ihr verhaftete Vermögen seinen Mittelpunkt habe, nämlich am Wohnsitz des Schuldners«.
 - 90) Spørgsmaalet om Interesse- og Retfærdighedssynspunkterne i o.p.-Læren faar ikke nogen klar Belysning af de anførte Domme, der tildels angaar Tilfælde, hvor Retfærdighedsforestillingerne krænkes, f. Eks. Nationalisering, eller hvor særlige Interesser, nemlig folkeretlige Hensyn til Neutralitet under Krig, staar paa Spil, nemlig ved Krigslovgivning. Det kan dog vistnok forventes, at de neutrale Lande efter Krigens Afslutning vil indtage samme Stilling til Lovenes Heterogenitet, selvom derved Borgere i Domslandet lider Skade, jfr. saaledes netop Schweiz 1924, ndfr., om et Aktieselskabs Formue og Danmark 1922, ovnfr. om Varemærket »Grammophone«, samt Frenkel & Co. v. L'Urbaine, ndfr. (skønt Dommen in concreto betoner Hensynet til Indland). M. H. t. »rene« Deviselove (i Modsætning til Treuhändertilfældene) findes ingen Afgørelser. I Sager af denne Art vil Domstolene dog formentlig se bort fra Deviseloven, selv med Tilsidesættelse af Indlændinges Interesse og selvom et moralsk indigneret Standpunkt ikke kan indtages, f. Eks. fordi Domslandet selv har en tilsvarende Lovgivning.
- At det ihvertfald ikke kan være Domslandets Interesser, der har gjort Udslaget, fremgaar dog, om ikke af Konklusionerne, saa af Præmisserne. Intet Sted indlader man sig paa en nærmere Drøftelse af det forretningsmæssige Grundlag, der i nogle Tilfælde vil gøre Risikoen for Dobbelt-Ansvar stor, i andre ringe.
- 91) Virkningen er permissiv.
 - 92) Reproberingen er her egentlig ogsaa permissiv, idet Hovedpunktet er, at man ikke vil respektere Deviselandets offentligretlige Krav paa Tilgodehavendet. Som Refleksvirkning heraf kan da den oprindelige Kreditor benytte Reproberingen permissivt.

- 93) jfr. »Double Liability« of Garnishees resulting from Failure of Jurisdiction, 48 Yale L.J. (1939) 690; Holt, Federal Interpleaders' Act and Conflict of Laws in Garnishment, 4 U. of Chi. L. Rev. (1937) 403.
- 94) Melchior 318 ff.
- 95) Melchior 318.
- 96) »The decision of that question depends upon where the debt sought to be attached is situated«, 1 K.B. 673, 678.
- 97) 2 K.B. 26, 3 C. 2.
- 98) 318.
- 99) Stirling L.J. (udh. her). Det sidste var end ikke bestridt under Sagen, hvad der under Hensyn til Hans. OLG 10. Oktober 1900, citeret hos Melchior 318 N. 2, egentlig er mærkværdigt. Sagens Realitet er maaske, at en Garanti ikke er noget Eksekutionsobjekt.
- 100) Bankes L.J. 678.
- 101) Scrutton L.J. 681, 683 (udh. her).
- 102) ndfr. 419.
- 103) 239 N.Y. 158, (1924), A.L.R. 712.
- 104) I de af Cardozo, J. formulerede Præmisser antages det, at Bankens »liability was unaffected by the attempt to terminate its existence and the seizure of its assets«, thi den var et i New York oprettet Selskab. »The situation in a legal aspect is not changed by the fact that the property of the Russian branch has been scattered or despoiled, or though it be shown that the new or nationalized bank in appropriating the assets assumed the liabilities«. »There is no suggestion of a novation, releasing the defendant and substituting its successor. Its obligation as the primary debtor in its relation to its own creditors continued unimpaired«.
- 105) 1 Hy. Bl. 123, 135. aff'd Ogden v. Folliot. 3 T.R. 726 (1790), 4 Bro. P.C. 111 (1792).
- 106) 13 Mass. I. 6.
- 107) 6 M. & S. 92.
- 108) 96 U.S. 176.
- 109) Jfr. ogsaa Dewing v. Perdicaries. 96 U.S. 193 (1877).
- 110) 40 Times L.Rep. 837. (H. of Lords), U.f.R. 1926 B. 252.
- 111) Lord Cave.
- 112) 240 N.Y. 368.
- 113) 239 N.Y. 248.
- 114) 240 N.Y. 149, 142 N.E. 703.
- 115) »This case seems, however, to have been substantially overruled The Stoddard case was distinguished on the ground that it was an equity action«, Columbia L.R. 1938. 1492 N. 12. Naar det her hedder, at det er Vladikavkazky-Sagen, straks ndfr. der indtager det ændrede Standpunkt, er det dog urigtigt.
- 116) 253 N.Y. 23, 170. N.E. 479.
- 117) 263 N.Y. 369, 189 N.E. 456.
- 118) Smh. 427: »La suppression de la Société russe n'empêche pas que certains éléments de son patrimoine social puissent subsister«. Navnlig i Frank-

- rig har man imidlertid foretaget en ligefrem Likvidation af Selskabernes Aktiver udenfor Rusland, se ovenfr. 353.
- 119) Bd. 129, 98, J.W. 1931. 141.
- 120) Derimod anvendes en Formulering, der reelt gaar ud paa, at en *permissiv* Virkning af EG § 30 ikke er indiceret i dette Tilfælde, se herom ndfr. Kap. 40, 478, m. N. 217 og 235.
- 121) Melchior 363 og 396.
- 122) I. c. 364.
- 123) N.J.A. 1931. 351; 1932. 217; 1932. 225.
- 124) N.J.A. 1938. 567, U.f.R. 1941 B. 155.
- 125) I engelsk Ret afgør *lex fori* saaledes, hvem der er »correct person to sue«, jfr. Cheshire 542.
- 126) N.J.A. 1941. 424 ff., Undén, T.f.R. 1942. 247.
- 127) Clunet 1939. 257 f.
- 128) Som det ses, undgaar Retten at anvende o.p. Terminologien. Derimod er Formuleringen forenelig baade med Indfortolkning af en begrænset Kompetencevilje, med de forskellige Anskuelser om heterogene Love samt endelig med et Kompetenceoverskridelsessynspunkt.
- 129) se ovenfr. 187; om Schweizisk BG 19. Februar 1936, Amtl. Samml. 62. II 108. Kap. 22, N. 95.
- 130) Raape 321: »Der Wohnsitzstaat des Gläubigers hat, wie wir früher (S. 312) sahen, die Macht, diesem die Forderung im Wege der Enteignung zu entziehen. Ist das aber richtig, dann hat er auch die Macht, ihm die Verfügung über die Forderung zu verbieten. In maiore minus«.
- 131) 284.
- 132) I. c.
- 133) I. c. 322.
- 134) 248.
- 135) 300 F. 741 (D.C. 1924), 267 U.S. 22.
- 136) 93 L.J. Ch. 449; (1924) 2 Ch. 101.
- 137) Bd. 132. 128 f. J.W. 1932. 346.
- 138) Melchior 319 (udh. her).
- 139) 251 N.Y. 243 (1929).
- 140) Bd. 145, 16. ZIPR Rspr. 1934. 138.
- 141) Jfr. Columbia L.R. 1933. 527 N. 159: »multiple civil liability is obviated by the full faith and credit clause.« Forfatteren tilføjer kritisk: »It is not immediately apparent why here the first state to obtain jurisdiction should have the exclusive privilege of avenging its »public wrong««. Jfr. ogsaa om Prioritetsprincippet ndfr. Kap. 44, N. 71.
- 142) I The Baarn No. 1 (1933) No. 2 (1934) var det snarere Spekulation i Valutakurser, der laa bag, Nussbaum, Money 432.
- 143) jfr. de under II nævnte engelske Domme om »garnishment« og Zimmermann v. Sutherland (1927) 274 U. S. 253; Mann 256; Nussbaum, Money 434.
- 144) jfr. Madsen-Mygdal, Juristen 1941. 24.
- 145) I.c. 26.
- 146) N.J.A. 1938. 567, U.f.R. 1941 B. 155.

Afsnit V. Estoppel (Relativitet).

Underafsnit I. Relativitet og beslægtede Problemer.

Kapitel 34. Relativitet og Relationer.

- 1) Sichel, 1470, taler om at »the public policy concept a principle which may be described as a rule of relativity is applied in varying degrees in the same place and the same time so as to affect a foreign law in one situation and leave it unimpaired in another ...«.
- 2) Melchior 361 ff, Eckstein 123, Raape i Staudingers Kommentar 822, Makarov, Quellen 419. United States v. Belmont 301, U.S. 324 (1937).
- 3) Melchior 363, 396 f.
- 4) Kohler, Zeitschr. f. Völkerrecht Bd. 10. 322 ff. og Raape i Staudinger's Kommentar 824. Extraterritorialitets-Spørgsmaalet omhandles af Hartenfels, Die Extraterritorialien als Kunden deutscher Banken, Bankarchiv 1923. 202 ff.

Kapitel 35. Reprobering og præjudicielle Spørgsmaal.

- 5) I anglo-amerikansk Ret, hvor de velerhvervede Rettigheder ellers spiller saa stor Rolle, findes ikke tilsvarende Teorier. En velerhvervet Ret er ikke nogen Ret, der i kvalificeret Forstand har Tilknytning til Udlandet, men, saa vidt ses, ogsaa en »action«, som en Udlænding gør gældende mod en Indlænding — altsaa baade »conflit des lois« og »droits acquis« for at tale med Pillet.

Saaledes hedder det hos *Cheshire* 41: »This doctrine is, however, subject to the qualification that a foreign acquired right, which is contrary to the public policy of English law, will not be recognized in this country«. Ligeledes bemærkes 533: »It is not consonant with the nature of Private International Law to refuse recognition to a vested right acquired abroad, unless the result is a conflict with some rule of public policy so insistent as to override all other considerations«. Det samme fremgaar af *Columbia L.R.* 1931. 496, hvor der ganske vist antydes en Indskrænkning til kvalificerede Tilfælde, men denne Indskrænkning stemmer, jfr. ovenfor med de almindelige Regler. »There is eminent authority to the effect that the public policy exception to the enforcement of foreign

created rights, to employ the »vested rights« terminology, should be limited to instances involving the violation of fundamental principles of justice or good morals«.

- 6) bl. a. i Recueil, 1925, III 489 ff, jfr. Niboyet 190 ff., Nussbaum 79, Raape 4—5.
- 7) *Niboyet* 201 (udh. her), jfr. 198. Ifølge l. c. 199 vil det, at man har erhvervet en Ret, ikke i sig selv støde an mod o.p., men »seule la procédure destinée à le faire naître contrarie l'ordre public En définitive, l'ordre public, bien qu'il conserve toujours la même nature, possède une intensité moindre sur le terrain du conflit des lois que sur celui de la naissance des droits,« 200 »Le principe que nous défendons ici a donc pour effet d'accuser une plus grande stabilité des rapports de droit, surtout en présence de l'effet dissolvant de l'ordre public..«, 201.
Moldovan (1932), slutter sig til Pillet's Lære og anfører 104 ligeledes, at o.p. trænges tilbage af velerhvervede Rettigheder. Ifølge Healy 477 er Tanken oprindelig gjort gældende af *Despagnet*, Clunet 1889. 215.
- 8) Ifølge Pillet's Definition foreligger der et »droit acquis«-Tilfælde, naar Retsforholdet paa det relevante Tidspunkt i Fortiden alene har Tilknytning til et bestemt Lands Lovgivning. I saadanne Tilfælde, hvor al Tilknytning er til Lovlandet, vil o.p. Hensynet sjældent gøre sig gældende, ndfr. f. Eks. 417.
- 9) »des lois politiques comme des lois constitutives ou fiscales, par exemple des lois sur la compétence judiciaire ou la procédure.« Rev. Darras-Lapradelle 1930. 395.
- 10) »Ce qui a été fait sous leur empire, dans le ressort du système juridique ou elles sont en vigueur, l'a été valablement conformément au seul droit applicable et doit être maintenu partout, sauf bien entendu, le cas ou les dispositions en question seraient contraires à la morale ou au droit public du pays sur le territoire duquel la situation qu'elles ont produite est invoquée C'est dans cette hypothèse qu'on peut admettre en droit int. privé la notion des droits acquis.« l.c.
- 11) Recueil 1933 II. 102, jfr. ovnfr. Kap. 27, N. 154.
- 12) Iflg. *Bar*, 129, kommer fremmed Ret kun i Betragtning som Præjudicial-spørgsmaal eller som Factum. Et Eksempel foreligger, hvor Sønnen af det polygame Ægteskab gør sin Arveret gældende: »Die Polygamie ist in diesem Falle nur die entfernte Grundlage eines anderweiten mit unserer Rechtsordnung nicht collidirenden Anspruchs, ein Präjudicialpunkt in dem Processe über diesen. Die Polygamie besteht und bestand in der Heimath dieser Ausländer; daran können die Entscheidungen unseres Richters nichts ändern. Wollte aber unsere Rechtsordnung dergleichen von ihr selbst in ihrem Bereiche nicht geduldete Rechtsverhältnisse nicht einmal factisch oder als Präjudicialpunkte für andere Rechtsansprüche anerkennen, so würde die letzte Consequenz dieser Ansicht nur eine völlige Verwirrung des Verkehrs mit jenem Auslande, in Wahrheit eine Aufhebung jedes gesicherten Verkehrs sein können.«, 129.
 Iflg. *Zitelmann* gælder Læren om Beziehung kun de præjudicielle Spørgsmaal, jfr. 355 om »unsittliche« Sætninger, 375 om Forhold, der absolut strider mod en tysk Lov, og 376 (lidt uklar) m. H. t. de Forhold,

der falder ind under en begrænset Forbudslov. Som Eksempler paa Situationer, hvor fremmed Ret foreligger som Præjudicialpunkt, nævnes især Tilbagesøgning, hvor Spørgsmaalet, om Beløbet skyldes, er præjudicielt; Deliktskrav, hvor Spørgsmaalet om Handlingen er retsstridig er præjudicielt. For at afgøre Arve- eller Underholdskrav maa det præjudicielt afgøres, om et Ægteskab er gyldigt »oder für irgend einen beliebigen Anspruch ist die Frage vorentscheidend, ob diese oder jene Person Sklave gewesen sei oder nicht u. s. w.« 355—56..

Melchior 263 og 331 ff. Som Eks. anføres, at et polyamt Ægteskab Nr. 2 ikke kan indgaas i Tyskland. Derimod kan Børn af polygame Forbindelser rejse Arvekrav i Tyskland, 332; *Wengler* 228—29; *Raape* 61: Spørgsmaalet, om en Person gyldigt er blevet skilt eller gyldigt har indgaaet et Ægteskab, udgør i visse Tilfælde alene en Vorfrage, »und eben daran mag es liegen, dass uns die Anwendung selber nicht anstössig erscheint, doch wird man mit dieser Unterscheidung von Vor- und Hauptfrage oder, wie man vielleicht auch sagen kann, von mittelbarer und unmittelbarer Anwendung nicht in allen Fällen durchkommen. Eine schematische Abgrenzung ist eben nicht möglich«.

- 13) *Melchior* 259, 260; *Neumeyer* 234 f., 236, N. 23. Det er iflg. *Neumeyer* ikke muligt »unter den Vorfragen, an die sich eine Rechtsfolge knüpft, nach rechtstechnischen Merkmalen diejenigen auszusondern, die in so enger Beziehung zu dieser Rechtsfolge stehen, dass auch ihnen gegenüber die Vorbehaltsklausel wirksam werden kann«, 235—36; »Nicht die Anwendung, sondern die Durchsetzung des fremden Rechtssatzes kann Anlass geben, zu der Vorbehaltsklausel zu greifen...«, 235, jfr. 234. For Forvaltningsretten kan o.p. Spørgsmaalet kun opstaa ved »Vorfragen«, 235. Ganske det samme gælder de artfremmede Indgreb. »Denn völlig übereinstimmend wie bei der abwehrenden Vorbehaltsklausel fallen die Hemmnisse, die einer Anwendung und Anerkennung jener Massnahmen entgegenstehen weg, wenn nicht ihre unmittelbare Durchsetzung mit Hilfe des Inlands begehrt wird.« 252. Omvendt: »wo solche Verbote als Vorfrage für eine anderweitige Rechtsfolge in Betracht kamen, mussten sie von der Beachtung ausgeschlossen werden, wenn die Beachtung Behörden eines andern Staats genötigt hätte, zu einer unmittelbaren Durchsetzung ihrer Wirkungen beizutragen.« 253. Spørgsmaalet om Kuponkat og anden »Steuerabzug« behandles i denne Sammenhæng, 255. Hvor der ikke foreligger særlig Aftale mellem Parterne, »ist die Frage rein gestellt, und es wird der fremde Privatrechtssatz, der das Recht auf Abzug gibt, einer Anwendung in andern Staaten nicht fähig sein, denn er bedeutet die Durchsetzung des Steueranspruchs gegenüber dem Gläubiger.« 256. Udelukkelsen af fremmede Indgreb begrænses saaledes »auf eine unmittelbare Durchsetzung im Inland«. 256. Den her omhandlede Begrænsning maa gøre sig gældende baade over for den ene Gruppes materielle og den anden Gruppes processuelle Territorialitet, jfr. Indledningsordene 251: »Wird hienach privatrechtlichen Vorschriften des Auslands in beträchtlichem Umfang die Folge versagt, so ist dieser Satz doch alsbald in seiner Tragweite zu begrenzen.«

Det staar i Forbindelse med *Koeppels* i Kap. 19, N. 65 omhandlede Misforstaaelse, naar han tilsyneladende mener, at Begrænsningen kun gælder over for processuel Territorialitet, jfr. 87. N. 146: »auf bereits abgeschlossene Tatbestände aber soll sich der »destruktive Charakter« dieser Methode nicht auswirken IV, 252.«

- 14) Begrundelsen formuleres bedst 252: »Haben sich ausserhalb des inländischen Rechtsschutzes auf der Grundlage, die der zuständige Staat geschaffen hat, Rechtsverhältnisse aufgebaut, so kann es nicht Aufgabe des Inlands sein, die so geschaffene Ordnung *über das rechtlich begründete Mass hinaus zu gefährden.*« (udh. her.)
- 15) »wenn unter Mitwirkung der Behörden des Inlands eine missbilligte Rechtsfolge herbeigeführt oder in ihren Wirkungen verstärkt wird«, 235.
- 16) 237.
- 17) 252 ff.
- 18) Selvom Anvendelsen af den engelske Lov »als mittelbare Einwirkung erscheint, so kann die Unterstützung, die einer mittelbaren Auswirkung gewährt wird, under besonderen Umständen dennoch als unerträgliche Belastung empfunden werden.« 254.
- 19) 252—53.
- 20) Zitelmann 355 f; Melchior 263 f; Neumeyer 235. Tager man f. Eks. nogle kurante Eksempler paa præjudicielle Retsforhold fra en Fremstilling af Procesretten, ses det let, at der i adskillige Tilfælde er Mulighed for en Reprobering, jfr. f. Eks. Hurwitz, Tvistemaal 263.
- 21) jfr. henholdsvis Hurwitz, Tvistemaal, (1942) 262—63, og Ross, Folkeret (1942) 83.
- 22) Kahn 22 ff; Raape 68 ff, 146, 200, 215, 221, 225, 239, 240, 296 og 324; »Selbständig anknüpfbar sind selbstverständlich die präjudiziellen Rechtsverhältnisse.«, Haudek 27; jfr. om Spørgsmaalet ogsaa Robertson, The Preliminary Question in the Conflict of Laws. L.Q.R. 1939. 565.
- 23) Om Begrebet »Weiterverweisung«, se bl. a. Melchior 194 og Borum 68. *Melchior* 246 ff. mener hos Anzilotti (Il diritto internazionale nei giudizi interni (1905) 192 f.) og i Retspraksis i alle Lande at have fundet en stiltiende Anerkendelse af, at der gør sig en Forskel gældende. Denne Forskel skulde ytre sig paa følgende Maade:

Forums Kollisionsnormer træffer Afgørelse af, hvilken Retsorden der er afgørende for Hauptfrage.

Det herefter afgørende Retssystem skulde da bestemme, hvilken Ret der gælder m. H. t. Vorfragen, de præjudicielle Retsforhold. Hvilket Retssystem, der bliver afgørende for de præjudicielle Retsforhold, afhænger saaledes af Kollisionsnormerne i det Retssystem, som er afgørende for Hovedspørgsmaalet. Om Melchiors Afgrænsning, se ovenfor. 383 ø.

Som Eks. anføres 246: »Ein Verstorbener wird grundsätzlich nach seinem Heimatsrecht beerbt. Ein Deutscher wird also nach den deutschen Gesetzen beerbt. Über die Frage, ob ein Neffe eines Deutschen als Intestaterbe berufen ist, entscheidet demnach deutsches inneres Recht. Ob aber jemand ein Kind eines verstorbenen Bruders des Erblassers ist, richtet sich bei einem deutschen Erbfall zweifellos nach dem Recht des verstor-

benen Bruders und nicht nach demjenigen des Erblassers. Für diese Frage kann deutsches inneres Recht nicht in Betracht kommen, wenn der Bruder kein Deutscher war.«

Det er ikke let at se, at Melchior herved skulde have rejst et nyt Spørgsmaal. Det er muligt, at det i mange Tilfælde vil vise sig, at et præjudicielt Spørgsmaal afgøres paa den af Melchior anførte Maade, og Resultatet er til en vis Grad positiv Ret, forsaavidt det er rigtigt, at »Weiterverweisung« maa anerkendes i samme Omfang som Renvoi, jfr. Raape 43 og 229. Hele Fremstillingen hos Melchior handler i Virkeligheden kun om Weiterverweisung. Der kan intet mærkeligt være i, at Weiterverweisungs-Princippet ogsaa gælder ved Vorfragen, saafremt forums IPR anerkender dette Princip.

For Melchior, der i videste Omfang bekender sig til Renvoi- og Weiterverweisungs-Princippet, er det derfor naturligt at antage, at sidstnævnte Princip ogsaa gælder ved Vorfragen.

I en kort Afhandling, Die Frage des anzuwendenden Kollisionsrechts, ZIPR 1934. 121 f. synes *Eckstein* tilbøjelig til at antage »Weiterverweisung« m. H. t. Vorfragen; »präjudizielle Rechtsverhältnisse unterliegen ihrem eigenen Kollisionsrecht. Dies hängt mit der Frage zusammen, auf welchen Zeitpunkt bei der Ermittlung des anzuwendenden Kollisionsrechts abzustellen ist«. 137, jfr. herved 139.

Wengler har indgaaende drøftet »Die Vorfrage im Kollisionsrecht« ZIPR 1934. 148 ff. *Wengler* anvender imidlertid Udtrykket »Vorfrage« i en særlig Betydning. »Vorfrage« i sædvanlig Forstand benævner han »Teilfrage«. Han naar til det Princip, »dass auf die Teilfrage das Kollisionsrecht der Hauptsache angewendet werden muss«. 228 Ogsaa denne Opfattelse tør vel betegnes som en Udformning af »Weiterverweisung«s-Princippet.

24) 330—31.

25) jfr. f. Eks. Poul Andersen, Statsforfatningsret (1944) 236. Det er dog en Ejendommelighed ved Reglerne om Indfødsret, at man maa lægge Vægt paa, om det fremmede Land reelt akcepterer den paagældende som Borger. Er der derimod Tvist om, hvorvidt f. Eks. en Person kan sidde i et Selskabs Bestyrelse, vil det være tilstrækkeligt, at han efter danske Regler er dansk. At han maaske i sit Domicilland betragtes som Statsborger og ikke som Dansker, bliver uden Betydning.

26) Der foreligger her ikke den ovenfor omtalte »middelbare« Gennemførelse; thi Virkningen af de fremmede Skatteregler kan vel siges at forstærkes paa Bekostning af Danmark.

27) Neumeyer 204, ses ikke at tage Stilling hertil. Ifølge Deuntzer 97, er det »utvivlsomt, at den ikke kan straffes for Bigami, som i Udlandet ægter en gift Person, naar dette efter Stedets Love er tilladt.« Denne Udtalelse er heller ikke klar. Som Udgangspunkt for Eksempler kan anføres de særlig Klosterregler, som berøres i den danske Kasperek-Sag, U.f.R. 1937. 188.

28) At sige, at fremmed Ret »faktisk« har grebet ind, vilde være en Terminologi uden vejledende Formaal.

- 29) Resultatet følger ikke af *lex rei sitae*-Reglen, hvilket man kan overbevise sig om ved at tænke sig, at de paagældende Effekter befandt sig i Danmark.
- 30) Dette er forøvrigt et i Praxis forekommende Eksempel, som er beslægtet med det 33 og 48 anførte Tankeeksperiment, at IPR erstattedes med *lex fori*. Det viser, at som nævnt maa fremmed Ret desuagtet anvendes i et vist Omfang.
- 31) I Forbindelse med det 511 anførte Passivitetssynspunkt kan man maa-ske sige, der foreligger et hævd-lignende Fænomen. Om Betalinger, jfr. Sindballe, *Judicielle Afgørelsens Retskraft* (1918) 2 ff.
- 32) Zitelmann 360; Arminjon, Rec. 1933. II. 102: »... on conçoit bien que la solution la plus juste et la plus utile ... puisse être de ne pas revenir sur ce qui a été établi à l'étranger, conformément à la loi normalement compétente.«
- 33) Som Eksempel ud over de i Afsn. IV nævnte kan som særligt henhørende til præjudicielle Spørgsmaal nævnes, at et nationaliseret Skib beskadiges. Kan den oprindelige Ejer af Skibet eller Regeringen kræve Erstatning af Skadevolderen? Principielt maa dette være muligt for den oprindelige Ejer, men de materielretlige Regler om Fastsættelsen af Tabet, samt Estoppel-Hensyn, kan gøre dette Resultat ret illusorisk i Praxis.
- 34) jfr. herved, at Melchior ovnfr. definerer »Hauptfrage« som det »streitige« Retsforhold. Det kan herved bemærkes, at Reproberings-Indsigelsen næppe skal tages i Betragtning *ex officio*, jfr. ovnfr. 226 og 337.
- 35) jfr. om Proceserklæringers Virkning under nye Processer, H. Munch-Petersen, *Dansk Retspleje* (1924) 275 f. Det er iøvrigt bemærkelsesværdigt, at Restatement ikke blot sonder mellem »Recognition« og »Enforcement« af fremmede Domme §§ 429 f, §§ 433 f; men som et tredje Tilfælde opstilles *res-judicata*-Virkningens *Omfang* og til Bestemmelse heraf opstilles et særligt Statut, nemlig Reglerne ved det første forum, § 450.

Underafsnit II. Dislokation.

Kapitel 36. Læren om »A n v e n d e l s e «.

- 1) *Fiore*, der vistnok som den første har opstillet Princippet, udformer det ret klart: »gli effetti di codesto fatto giuridico«, *Fiore, Diritto internazionale privato*, 2. Udg. Florens 1874, 3. Udg. Turin 1888—89 I. Nr. 256, 257 ff., cit. Kahn 176, og i fransk Oversættelse, Melchior 329: »Il faut, que ... les effets d'un fait juridique .. puissent, sur le territoire étranger, être en opposition avec les lois d'ordre public qui y sont en vigueur«. *Fiore*, hvis Værks 2. Udg. forelaa i fransk Bearbejdelse ved Antoine, har sikkert øvet betydelig Indflydelse uden for Italien.

Despagnet, Clunet, 1889, 215, opstiller den Teori, at »les conséquences légales d'une disposition de loi étrangère qui est en elle-même contraire à l'ordre public tel qu'il est envisagé par la loi territoriale, ne sont souvent

pas contraires à l'ordre public et peuvent être acceptées sans difficulté». Videre Literaturangivelser hos Kahn 175, N. 41 og 176—77. Bar selv henviser til Udkastet til ny belgisk Lovbog, der talte om »application«, Bar 130.

- 2) De klassiske Linier lyder saaledes: »Gerade hier ist es besonders wichtig zu beachten, dass ein Rechtsverhältnis gar nicht ausschliesslich einem einzigen territorialen Rechtsgebiete anzugehören braucht, vielmehr in seinen Wirkungen nach sehr verschiedenen territorialen Rechtsgebieten sich verzweigen kann. Nun haben wir immer nur das Recht, diejenigen Zweige und Schösslinge als nicht existierend zu behandeln, gleichsam abzuhausen und abzugraben, welche auf unserem Territorium hervortreten; der Stamm, der in fremder Rechtsordnung steht, is unserer Einwirkung entzogen, und würde der Zweig oder Schössling, der bei uns hervortritt, eine schädliche Wirkung zu äussern nicht vermögen, würde er nicht mit unserer Rechtsordnung in Collision treten, so wäre es verkehrt und ungerecht ihm deshalb zu vernichten, weil der Stamm, wenn er auf unserem Boden stände, hier nicht geduldet werden könnte. Z.B. Polygamie kann bei uns nicht geduldet werden; aber kann man den Söhnen eines Muhamedaners, der nach den Gesetzen seines Vaterlandes in Polygamie gelebt hat, deshalb bei uns das Eigenthum an einer in unserem Territorium befindlichen zur Erbschaft des Vaters gehörigen Sache versagen? Gewiss nicht.« Bar 129.
 - 3) Billedet har, som Ekström, T.J.F. 1912, 420, siger, »åbskådlighetens förtjänst« og er »på den grund vandrät jorden rundt, ehuru den knappast kan sägas gifva någon djupare inblick i sakens natur.«
 - 4) »Die bisherigen Formulierungen des Princip, namentlich die gesetzlichen, berücksichtigen nicht, dass es etwas Anderes ist, ein Gesetz als Factum anerkennen und einem Gesetze unmittelbar zur weiteren Wirksamkeit Beistand zu leihen und Folge zu geben.... Der vom Auslande hereingebrachte oder entflohenen Slave darf also bei uns nicht vindicirt, eine Frau, die aus dem Harem eines Muhamedaners entflohen ist, kann von unseren Gerichten nicht angehalten werden, weiter in der polygamischen Ehe zu leben, eine Trauung eines in Polygamie lebenden Muhamedaners mit einer zweiten oder dritten Frau bei uns nicht vorgenommen werden, und eine Klage z.B. aus einem unerlaubten Spiele ist von unseren Gerichten unbedingt abzuweisen.« 130. Resultatet bliver, at »unsere Rechtsordnung und unsere Gerichte dürfen sich nicht dazu hergeben, unmittelbar Rechtsverhältnisse oder Rechtsansprüche zu realisieren, welche von den einheimischen Gesetzen als unbedingt verwerfliche betrachtet werden«, Bar 130.
- Skulde man formulere dette Princip i en Lovbog, kunde man ifølge Bar maaske sige: »Die Anwendung auswärtiger Rechtsnormen ist insoweit ausgeschlossen, als sie dazu dienen würde, im Gebiete des Staates Rechtsverhältnisse zu verwirklichen oder Handlungen und Leistungen zu erzwingen, welche nach der Gesetzgebung des Staates daselbst nicht geduldet, beziehungsweise daselbst nicht erzwungen werden sollen«, 132.
- 5) »Wenn der Slave in dem Slavenstaate verweilt, wird er nicht dadurch

frei, dass unsere Gerichte ihn für frei erklären, und die in einem anderen Lande sich vollziehende Thatsache der Slaverie muss als Thatsache auch von unseren Gerichten, wenn sie nicht factisch widersinnige Urtheile fällen sollen, anerkannt werden.« 408. »Allein, wenn das fragliche Verhältnis sich durchaus in dem fremden Lande vollzieht, so wäre es eine Absurdität, die Thatsache, die man doch nicht ändern kann, als Vorfrage im Sinne des ausländischen Rechts nicht anzuerkennen«, (I Holtzendorff's Enzyklopädie der Rechtswissenschaft, 1890, 729) Smh. om Bar ovnfr. Kap. 35, Note 12. Et enkelt Sted udtrykker Bar sig noget uforsigtigt: »Dass Beschränkungen der Rechtsfähigkeit aus confessionellen Gründen keine extraterritoriale Wirksamkeit haben, ist ohne Weiteres klar.« (IPR) 412.

- 6) *Tysk* Litteratur til 1898 anføres hos Kahn 175 N. 39; Klein 322; Nussbaum IPR (1932) 67 (i Forbindelse med Tilknyningslæren); Wolff (1933) 42; Raape (1938) 60—61 (i Forbindelse med andre Synspunkter).

Fra *Skandinavien* kan fremhæves Reuterskiöld (1907) 33—35: »tillämpning med andra ord, att lagen i fråga tillämpning skulle innebära medverkan till realiserande af ett förhållande...«. Noget anderledes Malmar (1937): »utländsk lag ej vinna tillämpning, då *den* står i strid med...« o.p. 376 (udh. her); Ekström: »Allt beror på huruvida *användandet* av den främmande rättssatsen i de föreliggande fallet måste anses strida mot vad som enligt vår uppfattning utgör god sed och allmän ordning.« (1921) 118 (udh. her); Iflg. Gjelsvik (1918, 2. Udg. 1936) godkendes Slaveri og Polygami, naar de er »berre eit præjudicielt punkt for eit rettskrav« (40. 2. Udg. 42), »som i seg sjölv er vel og bra nok.« Tankegangen kan sammenfattes i Bar's bekendte Billede. »Den greini, at nokon vil vigja seg med ei kone nr. 2, hogg me av. Den derimod, at eit barn med ei kone nr. 2, er egtefødt, vert staaende«, 42, 2. Udg. 43. I det hele foretrakkes Bar 45—46, 2. Udg. 47. Det samme gælder Deuntzer (1894), 93: »Derimod synes der ikke fra et sædeligt Standpunkt at være noget til Hinder for at anerkende en andetsteds faktisk indtraadt Retsvirkning, om den end efter vore Begreber har et usædeligt Udspring, naar derved ikke iværksættes en paa vort Territorium forbudt Handling. Hvis f. Eks. en Stat tillod Flerkoneri og gav Manden Ejendomsret over alle Hustruers Formue, synes han at maatte kunne gennemføre sine derved erhvervede Formuerettigheder ved Søgmaal her i Landet.« Cohn (1917) 232 og 244 lægger Vægt paa de konkrete Virkninger. Det fremhæves, at o.p. Reglen »altid kun bør anvendes under Hensyn til de Virkninger, som affødes indenfor Statens Interessesfære«. 244. Borum (2. Udg. 1942) 96—97 refererer i en speciel Sammenhæng Bar's Billede. Som Forklaring paa, at Regler om Slaveri og Polygami i visse Tilfælde ikke reproberes, anføres, at der her kun er Tale om »præjudicielt« at anerkende Slaveriets Eksistens og det polygame Ægteskab.

- 7) Den første Omtale findes vistnok hos Dicey, *Conflict of Laws* (1896) Rule 124 og p. 474 ff, se Kahn 175 N. 40, smh. m. 171 N. 34. Hos *Cheshire* (1935, 2. Udg. 1938), der er ret overensstemmende med Dicey (Gutzwiller 120) omtales Relativiteten 79 og navnlig m. H. t. »unknown status« — i Virkelig-

heden det eneste egentlige o.p.-Tilfælde, som anføres. Man kan iflg. *Cheshire* ikke sige, at »a status of a kind not recognized by English law will not be recognized as such in England.« 79. Den bliver ikke »completely disregarded«. »The non-recognition of slavery was confined to acts in England and it did not mean that our Courts disregarded the existence of slavery, or of rights over slaves, in other countries But it is one thing to recognize an institution or status which is valid in a foreign legal system and another to allow its *consequences* as fixed by the foreign law to operate in England. The privileges and disqualifications created by a foreign institution or status are not ubiquitous. They do not necessarily apply to acts occurring in England«, 79—80 (udh. her). Smh. ovnfr. 248—49 og Kap. 26, N. 99.

Iflg. *Restatement* § 120, ligeledes om »unknown status«, vil »no effect be given to the status as such«. Dette er ifølge Kommentaren p. 184 ikke til Hinder for, at den fremmede Status »is accepted as affecting rights arising in a foreign state which gave effect to the status.« I § 134 udtales om »Marriage Contrary to Public Policy«: »If any effect of a marriage created by the law of one state is deemed by the courts of another state sufficiently offensive to the policy of the latter state, the latter state will refuse to give that effect to the marriage«.

Af Kommentaren fremgaar, at »the action of the state in refusing to give effect to a marriage on the ground stated in this Section does not deny the validity of the marriage, but precludes the enjoyment within the state of some particular right or other interest incident to the marriage. Wherever a particularly strong policy of the state of the domicile at the time of the marriage is concerned, the validity of the marriage may be involved under the rule stated in §§ 131 and 132«, 201 og »a state may refuse to give one effect to a foreign marriage and at the same time allow the marriage another effect.« p. 202. I § 612 omtales ikke noget tilsvarende.

8) Kahn 180, 183, 170.

9) Kahn 177 og 230. Kahn var oprindelig (1891) enig med Bar i, at visse fremmede Retsregler, f. Eks. om Polygami, maatte anerkendes som »Tatsachen«, 118. Man kunde — mente Kahn — ikke tale om at »reprobere« en saadan Regel; »wir reprobieren den Palmbaum nicht, den unser Boden nicht trägt, und wir betrachten die schwarze Hautfarbe der Neger nicht als Krankheit —« (115—16) ej heller om at anerkende den, selv præjudicielt, 118. Den var blot et Factum.

10) Kahn udtaler bl. a.: »Oder ist es etwas anderes als eine platte Selbstverständlichkeit, dass unser Richter fremdes Recht nicht anwenden darf, wenn das inländische Recht ihm die Anwendung verbietet?« 177.

»Entkleidet von allen in dem nunmehrigen Zusammenhange völlig nichtssagenden und überflüssigen Schnörkeln und Verzierungen, wiederholt uns der verbesserte Prohibitivgedanke lediglich das erste und oberste Prinzip allen internationalen Privatrechts: Fremdes Recht ist anzuwenden, wenn dies dem Geist und Sinn unserer Rechtsordnung entspricht; es ist nicht anzuwenden, wenn seine Anwendung dem Sinn und Geist

unserer Rechtsordnung widerstreitet. »Es braucht kein Geist vom Grabe herzukommen, um das zu kündigen.« In Prosa: Man braucht nicht von »Prohibitivgesetzen« zu reden, wenn man uns nur diesen allgemeingültigen Grundsatz ins Gedächtnis zurückrufen will.« 178.

»Man kann günstigenfalls ihnen noch die Bestätigung entnehmen, dass der elementare Satz *lex specialis derogat legi generali* auch für die Kollisionsnormen gilt. Das braucht man dem verständigen Gesetzausleger allerdings nicht zu sagen; und ob für den unverständigen ein solcher Nürnberger Trichter grossen Vorteil bietet, erscheint immerhin fraglich.« 180.

»Was man mit der verbesserten Formulierung der Prohibitivlehre in Wahrheit sagt, ist nach unserer Meinung also: gar nichts. Eine andere Frage ist, was man damit hat sagen wollen oder hätte sagen sollen.« 180.

- 11) Kahn 176 N. 42.
- 12) RG, Bd. 150. 283, angik en italiensk Regel, som ubetinget krævede personligt Fremmøde i Skilsmisssager. Raape 173, N. 1; bemærker hertil, at hvis Fremmøde kræves uanset lovligt Forfald, »der rigor iuris doch wohl schon im Rechtssatz selber steckt und nicht erst durch seine Anwendung erzeugt wird«. Det anstødelige var selvfølgelig Manglen paa Regler om lovligt Forfald.
- 13) Saaledes bemærker Nussbaum IPR 67 om Bar's Lære: »Die Vorbehaltsklausul wendet sich keineswegs gegen die Geltung der ausländischen Norm. Sie richtet sich nur gegen deren Anwendung im Inlande. Soweit insbesondere die Vorbehaltsklausel sich auf die Verletzung der guten Sitten stützt, gibt dies dem Richter kein Recht zu einer moralisierenden Kritik des ausländischen Gesetzes (oder Urteils). Der Richter darf nicht weiter gehen als bis zu der Feststellung, dass die Anwendung des fremden Rechts (bzw. die Anerkennung des fremden Urteils) im Inlande gegen die guten Sitten verstösst.«
- 14) jfr. f. Eks. Koepfel 120 og Neumeyer: »...der fremde Rechtssatz bleibt grundsätzlich anwendbar, und wenn seine Wirkungen ausserhalb der Rechtssphäre des Inlands eingetreten sind, so sind sie auch für das inländische Recht eingetreten. Aber auch dann, wenn das Inland in die Lage kommt, die eigene Mitwirkung zu versagen, verbleibt es bei der Anwendbarkeit des fremden Rechts, wenn auch Anpassungen an die Bedürfnisse der Rechtslage erforderlich werden mögen«, 230, jfr. 239.
- 15) F. Eks. opererer baade Nussbaum, IPR. 67, og Raape ndfr. 399, med begge Synspunkter uden klar Adskillelse.
- 16) Kahn udtaler om Tilknytningslæren: »Das ist es, was man mit der verbesserten Prohibitivlehre hat sagen wollen oder hätte sagen sollen, was man aber nicht gesagt hat. Hier war der Punkt, die Lehre Savignys zu verbessern und weiterzuführen«. 182, jfr. 474.
- 17) Klein 318: »Das grosse Verdienst dieser Kahn'schen Untersuchung besteht vor allem in der starken Betonung des später näher zu besprechenden, von v. Bar inaugurierten und von Zitelmann bereits präzisierten Gedankens der primären und subsidiären Anknüpfung«. Federspiel 229: »Savigny undersøgte med andre Ord Lovenes Indhold, me-

dens det naturligste synes at have været at rette. Undersøgelsen paa, om det ikke snarere var galt fat med Udgangspunktet, Retsforholdets Sæde. Det faldt ham ikke ind, at et Retsforhold efter de forskellige Relationer, hvori det optræder, kan have sit Sæde flere forskellige Steder eller for at bruge v. Bar's bekendte Billede, at et Retsforhold kan have sin Stamme og sin Rod i et Territorium og række sine Grene ind over et andet Territoriums Grænser«. Iflg. Cohn, 234, er Tilknytningslæren blot en Op-løsning af »Sædet« i dets Bestanddele. »Kahns uttalende om vetenskapens oppgift i afseende å prohibitivlagarna torde, i en mera teoretisk formulering, någorlunda återgifva Bars tanke, då han säger, att frågan endast kan röra sig därom, huruvida den verkan af rättssatsen eller rättsförhållandet, som framträder inom området för vår rättsordning, står i strid med absolut befallande rättssatser.« Ekström 1912. 421.

Kapitel 37. Tilknnytningssynspunktet.

- 18) jfr. 352 om Krav, som umiddelbart beror paa den fremmede »unsittlichen Rechtssatz«, og 374—75 om, at der ved »Verstoss gegen inländisches Recht« er visse Forbudslove, som hviler paa »eine ganz allgemeine Missbilligung des betreffenden Rechtsgeschäfts«. I saa Fald fører Lovens Fortolkning til, at »das verbotne Rechtsgeschäft in jeder Beziehung gleich einem unsittlichen juristisch zu behandeln.... gleichgiltig ob der Anspruch schon seinem unmittelbaren Inhalt oder ob er nur seinem Grunde nach rechtlich gemissbilligt ist....«. Undertiden maa Forbudet dog forstaas saaledes, at det kun forbyder visse Retshandler, f. Eks. de, der foretages af en Indlænding (i Indland eller Udland) eller som indgaas i Indlandet (af Indlændinge eller Udlændinge) o. s. v., 374. I disse Tilfælde maa der sondres, 376. De Retshandler, som omfattes af Forbudet, ligestilles med de »unsittliche«, altsaa absolut Udelukkelse. Iøvrigt staar Retshandlerne under de »normalen i.p.rechtlichen Regeln«. Bestaar Kravet f. Eks. »bloss auf die Leistung als eine im Ausland vorzunehmende, so würde kein Grund vorliegen, eine Verurteilung auf Vornahme der Leistung im Ausland zu versagen«, 376.
 - 19) Zitelmann 355, 375, 355—56, cit. ovnfr. Kap. 35, N. 12.
 - 20) 356. Foruden den »normale« Tilknnytning til »Lovlandet« har »....der Fall eine andere — grundsatzmässig freilich unerhebliche — Beziehung zu unserem Staat, und wenn unser Recht diese Beziehung auch nicht als stark genug erachtet, um seine eigne Rechtsordnung ihretwegen auf einen solchen Fall schlechthin für anwendbar zu erklären, so schafft sie doch ein so grosses Interesse an dem Fall, dass wenigstens, wo Notwehrlage gegeben ist, also bei Unsittlichkeit des fremden Rechts eine Korrektur eintritt.«
- »Hiermit gewinnt auch diese Lehre einen Anschluss an die allgemeinen Sätze des internationalen Privatrechts. Zugleich ist es nun möglich, wenigstens in Umrissen zu bestimmen, welcher Art die Beziehung zu unserem Staat ist, durch welche die Vorbehaltsklausel ausgelöst wird«, 356—57.

21) 357, se nærmere ndfr. 428.

22) »Ist die unsittliche Rechtswirkung dem fremden an sich massgebenden Gesetz gemäss erst eingetreten, nachdem bereits die Beziehung zu unserem Territorium geschaffen war, so sehen wir sie von vornherein als niemals giltig gewesen an,« 357.

»Hat sich der Thatbestand hingegen vollendet, während eine Beziehung zu unserem Gebiet — wie sie allerdings später vorhanden war — noch nicht bestand, ist also die Rechtswirkung bereits vor dieser Beziehung in Kraft getreten, so ist weiter zu unterscheiden, ob die Wirkung bloss ihrem erstmaligen Eintreten oder auch ihrer Fortdauer nach unsittlich ist. Erscheint uns bloss das einmalige Eintreten der Rechtswirkung als Unsittlichkeit, *nicht auch der nunmehr bestehende Rechtszustand, so ist zu der Zeit, wo die Beziehung zu uns wirklich wird, keine jetzige Unsittlichkeit mehr vorhanden*: wir haben kein Interesse und darum keinen Grund, die Anwendung des fremden Rechts einzuschränken; ist hingegen nicht bloss das einmalige Eintreten der Rechtswirkung unsittlich, sondern erscheint uns auch der infolge dieser Rechtswirkung vorhandne Rechtszustand als *dauernd unsittlich, so kann sich unsre Nichtanerkennung der Rechtswirkung doch nur auf den Zeitraum erstrecken, in welchem die Beziehung zu unsrem Gebiet vorhanden war*, nicht auf die Zeit vorher, nicht auf die Zeit nachher. Mit anderen Worten: unsre Gerichte müssen anerkennen, dass der Rechtszustand zu der Zeit, bevor die Beziehung zu unsrem Gebiet eingetreten ist, wirklich zu Recht bestanden hat, obwohl er uns unsittlich erscheint; wir haben an seiner Nichtanerkennung, soweit es sich um jenen früheren Zeitraum handelt, kein Interesse. Von dem Augenblick aber, in dem die Beziehung zu unsrem Gebiet eingetreten ist, und für die Zeit, da sie vorhanden ist, gilt der Rechtszustand seiner Unsittlichkeit halber für uns nicht mehr als vorhanden.

Zusammengefasst würde dies heissen: wir erkennen nicht an und umgeben nicht mit Rechtsschutz das erst auf unserem Grund und Boden eingetretne unsittliche Rechtsverhältnis nebst allen seinen Folgerungen oder das zu unserem Grund und Boden in Beziehung getretne, dieses *von dem Augenblick ab, da es zu unserem Grund und Boden in Beziehung getreten ist*,« 358 (alt udh. her).

23) »die Ehe besteht auch für unsre Rechtsprechung nicht mehr fort. Wir haben an der Nichtanwendung des fremden Rechts hier kein Interesse, die Beziehung zu unserem Gebiet tritt eben erst in einem Zeitpunkt ein, in dem eine Unsittlichkeit nicht mehr vorhanden ist,« 359.

24) »Daraus ergibt sich für uns: würde ein solches Geschäft zwischen Ausländern in Deutschland abgeschlossen, so würden wir es zwar, wenn seine Giltigkeit in irgend einem Prozess bei uns in Frage käme, als nichtig behandeln; ist aber zu einer Zeit, wo die Beziehung zu unserem Staat noch nicht vorlag, die Rechtswirkung schon eingetreten, das Eigentum erworben, die Forderung übergegangen, so betrachten wir das Eigentum als bestehend, die Forderung als übergegangen«, 360, smh. ovnfr. 388.

- 25) 361, smh. dog 349; »erst in der Leistung, die sie für die Zukunft verlangt, sehen wir die Realisierung des Zwecks, dem sie ihre Entstehung verdankt, darum macht dieser Zweck, wenn er unsittlich ist, nicht nur ihre Entstehung sondern ihr Bestehen zu einem unsittlichen.

»Damit ergibt sich die rechtliche Behandlung. Ein seinem Inhalt oder seinem Grunde nach unsittlicher Anspruch muss von dem Augenblick ab als erloschen gelten, in dem die Beziehung zu unserem Gebiet hergestellt ist, insbesondere also der Schuldner unser Gebiet betreten hat; für die Zeit vorher aber müssen wir ihn als vorhanden ansehen«.

»Beispielsweise würden wir wegen einer noch im Ausland geschehenen Erfüllung dieser Obligation eine Rückforderungsklage nicht unter der Begründung gewähren dürfen, dass wir die Obligation wegen ihrer Unsittlichkeit nicht als gültig anerkannten; hingegen wäre eine vom Schuldner im Inland bewirkte Leistung so zu beurteilen, als wäre auch nach dem fremden Recht der Anspruch erloschen gewesen: gewährt das fremde Recht in solchem Falle eine Rückforderung des Gezahlten, so gewähren wir sie auch und können den Rückforderungskläger nicht deshalb abweisen, weil ja nach dem fremden — eben unsittlichen — Rechtsatz die Forderung bestanden habe.« 361.

- 26) 345. »Beispielsweise würde der deutsche Richter die Klage aus einem wucherlichen Geschäft zwar abweisen müssen, auch wenn das Geschäft im Ausland zwischen Ausländern eingegangen wäre, zur Rückleistung der schon geleisteten Vermögensvorteile aber dürfte der ausländische Gläubiger vom deutschen Richter — immer vorausgesetzt, dass das Geschäft nach ausländischem Recht gültig wäre — nicht verurteilt werden, eine derartige besondere Verpflichtung ihm aufzuerlegen hat nur sein Personalstatut die Macht: dem Inländer kann also das deutsche Gesetz jene Verpflichtung auferlegen, mag er das Geschäft auch im Auslande mit einem Ausländer geschlossen haben, dem Ausländer aber nicht. Anders ist freilich zu entscheiden, wenn das Geschäft seitens des Ausländers im Inland geschlossen ist, dann trifft auch den Ausländer die Rückgabeverpflichtung, aber nicht unter dem Einfluss der »Vorbehaltsklausel«, sondern aus einem anderen hier zwischenwirkenden internationalrechtlichen Grundsatz jene Rückgabepflicht dient, mag sie auch technisch nicht als Schadenersatzpflicht ausgestaltet sein, doch der vermögensrechtlichen Wiederausgleichung der durch die verbotene Handlung eingetretenen tatsächlichen Lage, und steht deshalb unter dem Recht des Orts des begangenen Delikts.« 375—76.

- 27) 362 (udh. her).

- 28) »Fortdauernd unsittlich ist z. B. die Sklaverei, die Geschwisterehe, fortdauernd unsittlich eine zweite Ehe, so lange die erste noch besteht; hingegen würde die zweite Ehe keine gegenwärtige Unsittlichkeit mehr enthalten, sobald die erste Ehe durch Scheidung oder Tod gelöst wäre«, 362; »z. B. das fremde Recht gestattet eine weitgehende Züchtigung der Ehefrau, weitgehende Freiheitsbeschränkung der Hausangehörigen. Von dem Augenblick ab, da die kraft des unterworfenen Personen unser Gebiet betreten, gilt für uns das Recht seinem Inhalt nach als verändert, und zwar

- auf das sittlich erlaubte Mass heraufgemindert.« 361. »Die hier immer wieder behandelten Beispiele sind die Mehrehe und die Sklaverei.« 361
- 29) »Es würde unzweckmässig und ungerecht sein, das Dasein der Sklaverei in einem anderen Lande in unserer Rechtsprechung einfach zu ignorieren. Kommt in irgend einer Hinsicht, insbesondere bei einem vermögensrechtlichen Anspruch in Frage, ob eine bestimmte Person Sklave eines Anderen zu einer Zeit gewesen sei, da beide Personen als Ausländer in dem ausländischen Staat, der die Sklaverei gutheisst, sich befanden, so ist die Sklaverei als vorhanden gewesen anzuerkennen. Von dem Augenblicke ab jedoch, da der Sklave deutschen Boden betritt, und für die Zeit, da er in Deutschland weilt, muss er als frei gelten: denn von jetzt ab würde die faktische Ausprägung des Sklaverei-Verhältnisses auf deutschen Boden geschehen, also deutsche Interessen berühren. Er gilt mithin von jetzt ab als vermögensfähig, eine Verletzung durch den Herrn wäre widerrechtlich u. s. w. Man darf jenen ersten einschränkenden Satz nur nicht zu falschen Konsequenzen entwickeln. Beispielsweise wäre eine Klage aus einem Sklavenhandel, selbst wenn der Sklave nie in Deutschland gewesen wäre, unzulässig: der massgebende Gesichtspunkt wäre aber hier ein anderer, nämlich der, dass wir keine Klage aus einem unsittlichen Geschäft bei uns zulassen.« 365.
- 30) »Leben demnach Ausländer im Ausland ihrem Heimatrecht zufolge in giltiger Mehrehe und kommt nun ein Anspruch vor unseren Gerichten — etwa kraft Gerichtsstands des Vermögens oder der belegenen unbeweglichen Sache — zur Sprache, für den das Dasein der zweiten Ehe präjudiziell ist, so ist die Giltigkeit dieser zweiten Ehe noch nicht zu leugnen. Stirbt also der in der Mehrehe in der Türkei lebende Türke unter Hinterlassung eines Sohnes der zweiten Frau, und dieser Sohn kommt irgendwie dazu in Deutschland sein Erbrecht geltend zu machen, so müssten unsere Gerichte die zweite Ehe als giltig und damit sein Erbrecht als bestehend annehmen. Ebenso würde ein etwaiger in Deutschland gegen den Ehemann geltend gemachter Anspruch (man denke an Alimentationspflicht und eheliche Güterrecht), der sich darauf stützte, dass der Beklagte in der Türkei neben einer ersten noch eine zweite Frau habe, bei uns nicht abgewiesen werden dürfen.« 363, »anders aber, wenn die Mehrehe selbst eine unmittelbare thatsächliche Beziehung zu unserem Gebiet hat —« »Von jetzt ab und während dieser Zeit würden wir, gleichgiltig ob es sich bloss um vorübergehenden Aufenthalt oder um Wohnsitz bei uns handelt, höchstens eine der Ehen als giltig betrachten können, und dies müsste die ältere der beiden Ehen sein. Wir würden keine Konsequenzen mehr aus der jetzigen Giltigkeit der zweiten Ehe nach türkischem Recht ziehen dürfen.« 363—64.
- 31) 232—33.
- 32) »Diese thatsächliche Beziehung zu unserem Gebiet würde die Mehrehe zwar noch nicht gewinnen, wenn *nur der Mann* auf deutsches Gebiet kommt — hier läge meines Erachtens noch kein genügender Grund vor, die Giltigkeit seiner Ehen mit den in der Türkei befindlichen Frauen zu beanstanden«. (Dette Resultat er naturligvis meget tvivlsomt, navnlig hvis Manden tager fast Bopæl i Tyskland). Derimod skulde en tilstrækkelig

»Beziehung« foreligge, »sobald eine der beiden Frauen unser Gebiet betritt, *mag es die erste, mag es die zweite Frau sein*, mag sie mit dem Ehemann oder ohne ihn nach Deutschland kommen. Von diesem Augenblick ab und *solange eine der beiden Frauen auf unserem Gebiet verweilt*, würde die Anerkennung der Giltigkeit dieser mehreren Ehen eine Verletzung der Sittlichkeit für uns enthalten«, 363—64 (udh. her). Den anden Hustru kan derfor »nunmehr in Deutschland eine neue Ehe schliessen, die wir als giltig zu betrachten haben.« 365 jfr. Sagen om Khediven Ismail-Paschas bortrømte Haremskvinde, ovnfr. 271.

- 33) : »solange die erste Frau in Deutschland weilt, müssen wir sie als die allein berechnete Ehefrau betrachten; ist daher während dieser Zeit von der in der Türkei befindlichen zweiten Frau ein Kind geboren worden, so dürfte dieses Kind bei uns nicht als erbberechtigt gelten,« 364—65. Saa fremt altsaa Nr. 1-Hustruen er echapperet paa en lille Forlystelsestur til europæiske Hovedstæder, skulde de i Haremet fødte Sønner, der har det Uheld at være født i det paagældende Tidsrum, ikke kunne tage Arv i Tyskland; men de diskvalificeres i Forhold til de før og efter fødte Sønner, der er arveberettigede. (Mere Grund vilde der være til at give de i Tyskland fødte Børn en Fortrinsret).

Ret vilkaarligt synes ogsaa følgende Resultat: »Stirbt von den in Deutschland befindlichen zwei Frauen die ältere, so würde die Ehe der jüngeren, sofern sie faktisch noch besteht, die jüngere Frau sich also nicht etwa anderweit verheiratet hat, nunmehr als giltig zu betrachten sein.«

- 34) (1891) 118; (1898) 181.

- 35) se Kap. 1, Note 85.

- 36) 180. Kahn anser det for en Fejl, naar den forbedrede Prohibitivlære dog mener, at der er adskillige Retsinstitutter, der er saa utilstedelige, at de udelukkes absolut, saa den indenlandske Lov anvendes eksklusivt, 183 og 170. »*Keines unserer Gesetze, mag es noch so fundamental sein, verlangt exklusive, absolute Anwendung*, kein fremdes Rechtsinstitut, mögen wir es noch so sehr reprobieen, können wir einfach »unbeachtet« lassen«. Dette Synspunkt gennemføres med stor Konsekvens; thi da Kahn naar til, at »Anknüpfung«smomentet kan være det udenlandske »Gerichtsort«, spørger han, 184: Foreligger der da ikke i disse Tilfælde f. Eks. »bei Scheidungsklagen, bei unsittlichen Obligationen, bei Spielverbot« en »Sachnorm« (jfr. 173), der kræver absolut og eksklusiv Anvendelse? Til Fordel for den benægtende Besvarelse opbyder Kahn al sin polemiske Kraft.

Kahn søger at vise, »dass ein »Prohibitivgesetz« mit dem inländischen Gerichtsort als massgebender Anknüpfung durchaus nicht gleichbedeutend ist mit einem Gesetz, welches absolute, exklusive Anwendung forderte.« 187. »Richtig ist zwar, dass manche Sachnormen, insbesondere Verbote, dann unbedingt angewandt sein wollen, wenn der von ihnen betroffene Anspruch vor inländischen Gerichten erzwungen werden soll. Allein daraus folgt nur, dass unter Umständen eben diese Tatsache der nachgesuchten Erzwingung vor inländischen Gerichten für gewisse Sachnormen die massgebende Anknüpfung bilden kann; durchaus aber nicht, dass diese Sachnormen absolut und exklusiv angewandt sein wollen.« 184.

»Die irrtümliche Vorstellung der Exklusivität dieser Gesetze beruht entweder auf der Annahme, dass in solchen Fällen stets die Sachnorm der inländischen *lex fori* anzuwenden sei; eine Voraussetzung, die bei den meisten dieser Gesetze gar nicht zutrifft, und die selbst da, wo sie zutrifft, jene Vorstellung nicht rechtfertigt; oder aber sie beruht auf einer Verwirrung von Sachnorm und Ortsnorm (Kollisionsnorm). Die Sachnorm ist in keinem Falle exklusiv; die Kollisionsnorm ist es in jedem Falle, mag sie nun auf ein ganz besonders streng-zwingendes Gesetz sich beziehen oder nicht«, 189.

Dette er ikke »eine akademische Unterscheidung, eine Spitzfindigkeit«, 184, hvilket navnlig belyses ved et Eksempel 186, hvor der omhandles en engelsk »Prohibitivgesetz, für welches der inländische Gerichtsort die massgebende Anknüpfung bildet; und doch kann es vorkommen, dass der inländische — englische — Richter die inländische Sachnorm nicht anwendet,« 187.

Det anførte Eksempel er dog meget specielt, og Resultatet hviler alene paa, at den paagældende engelske Lov (mod »champerty«) har en indskrænket Competencevilje.

Den rent teoretiske Mulighed, at der skulde være »Sachnormen«, der kræver ubetinget Anvendelse, ses Kahn imidlertid ikke at have udelukket. Den foreligger maaske ved Love, der nægter Anerkendelse af en prostitueret Kvindes Betalingskrav eller Krav paa Betaling for Slaver etc., Federspiel 230, Nussbaum 64; men i saadanne Tilfælde er der snarere Tale om Love med intern expansiv Competencevilje, end om »egentlige« Re-roberingsforhold.

37) 182, 474, 189.

38) Gutzwiller 119.

39) 222.

40) »Also — meint man — ist es nötig, jene feinen Unterscheidungen zu treffen zwischen dem fremden Rechtssatz selbst und seiner Anwendung, zwischen dem Rechtsverhältnis selbst und seinen Konsequenzen, zwischen der Anerkennung des unsittlichen Instituts als eines blossen Faktums oder als eines Rechts. Man übersieht dabei nur das eine: dass man unwillkürlich und unbewusst eine ganz andere Verschiedenheit in den Kreis seiner Vorstellung mit hereingezogen hat, und zwar gerade die, auf welche es allein ankommt: nämlich die Verschiedenheit der massgebenden Anknüpfung. Man setzt stillschweigend voraus, dass in den an zweiter Stelle gedachten Fällen der Sklavenhalter mit dem Sklaven zur Zeit des Eigentumserwerbs in einem fremden Sklavenstaate sich aufhielt, dass im Falle der Polygamie die Ehe von Türken in der Türkei geschlossen worden ist, und die Eltern während bestehender Ehe in der Türkei wohnen geblieben sind: während man in den erstgenannten Fällen angenommen hat, dass die von dem reprobieren Rechtsverhältnis ergriffenen Personen sich zur kritischen Zeit in unserem Lande aufhalten. Setzt man diese lokale Voraussetzung, diese »Anknüpfung« gleichmässig auch in jenen Fällen, so erkennt man sofort, dass wir dann keine auch noch so mittelbare und fernliegende Wirkung des nationalen Sklavenrechts oder der Polygamie gelten lassen würden. Ebensowenig ist richtig, dass wir die poly-

gamische Ehe der Türken in der Türkei nur als ein »Faktum« anerkennen (Bar, I S. 130, und meine Gesetzeskollisionen, S. 118); wir müssen vielmehr zugeben dass es eine rechtsbeständige Ehe ist oder war und wir geben dies ausdrücklich zu indem uns der Sohn daraus als ehelich und legitim gilt. Was wir sagen, ist nur: Wenn die Ehe bei uns geschlossen wäre, wenn die Eheleute bei uns Wohnsitz oder auch nur Aufenthalt genommen hätten, dann würden wir die Ehe für ungültig halten«, 181.

Som videre Eksempler anføres 253: »Ein Gesetz schreibt vor, »jede nachträgliche Abänderung des Ehevertrages ist unzulässig.« Ein anderes Gesetz sagt, »jeder Ehevertrag, welcher eine von der gesetzlichen abweichende Güterordnung einführt, ist in bestimmter Weise öffentlich bekannt zu machen.« Beide Gesetze sind imperativ, prohibitiv; beide Gesetze sind erlassen im Interesse der Gesellschaft, und es wird schwer zu entscheiden sein, bei welchem von beiden das gesellschaftliche Interesse in höherem Grade beteiligt ist; bei beiden Gesetzen ist auch das gesellschaftliche Interesse im wesentlichen der gleichen Art: es handelt sich um den Schutz der Schwachen. Aber im ersten Falle sollen die unerfahrenen und haltlosen Ehefrauen geschützt werden gegen selbstsüchtige Beeinflussungen seitens der stärkeren Ehemänner (vielleicht auch umgekehrt); im letzteren Falle sollen die unerfahrenen und uneingeweihten Gläubiger geschützt werden gegen die möglichen Hintergehungen seitens ihrer verheirateten Schuldner. Es ist also völlig verkehrt, einfach zu sagen — wie es regelmässig geschieht — im letzteren Falle liege ein Gesetz öffentlicher Ordnung vor, das absolute Anwendung verlange, im ersteren nicht. In beiden Fällen liegt ein Gesetz öffentlicher Ordnung vor, und keines von beiden verlangt absolute Anwendung. Aber das zweite verlangt eine andere Anknüpfung als das erste, weil das öffentliche Interesse, welches von ihm geschützt werden soll, an einer anderen Stelle liegt.«

41) 231, 474, 190, 184—89 og 231—36. jfr. ndfr. 427.

42) 190. Den subsidiære Tilknytning opstaar, naar de »mehrfachen Anknüpfungen« er »ungleichwertig«, 162, hvad oftest er Tilfældet. Medens der da opstaar en singulær Kollisionsnorm (»strikte Ausdehnungsnorm«), dannes der en fuldkommen tosidig Kollisionsnorm i de Tilfælde, hvor de forskellige Tilknytninger er »gleichwertig«, l. c.

Bars berømte Billede »spiegelt instinktiv den Gedanken von der primären und subsidiären Anknüpfung wieder und hätte es nahelegen sollen, vor allem diese subsidiäre Anknüpfung zu prüfen, welche durch das Wurzeln der Schösslinge, das Herübereigenen der Zweige begründet wird.« 183.

Som afsluttende Synspunkt fastslaa Kahn derfor, at Kollisionsnormerne maa fortolkes indskrænkende, 252. De indeholder foruden et relativt Element, jfr. Kap. 26, N. 109, noget subsidiært »in dem Sinne, dass innerhalb ihres Herrschaftsgebiets der Bildung abweichender speziellerer Normen nichts im Wege steht.« 252.

Ved at følge denne Tanke om »der Subsidiarität der Grenznormen« naar man i mange Tilfælde »zu Kollisionsnormen mit mehrfachen Anknüpfungen ... eventuell — wo die Berührung in dem einen Punkte stärker ist

als in dem anderen — zu primären und subsidiären Anknüpfungen (vgl. unsere Vorbemerkung, oben S. 161 f.). Et ist aber nicht gesagt, dass die Kollisionsnorm immer diese möglichen und vielleicht natürlichen mehrfachen Anknüpfungen aufnehmen wird. In vielen Fällen mag die primäre Anknüpfung allein genügen; man vernachlässigt die subsidiäre Anknüpfung im Interesse der internationalen Gesetzesharmonie. Bei manchen, wenn auch inhaltlich in den nämlichen Kreis von Sachnormen gehörigen Gesetzen zeigt sich aber, dass das zweite gesellschaftliche Interesse stark genug hervortritt, um gebieterisch die Mitberücksichtigung der subsidiären Anknüpfung zu verlangen, sei es auch auf die Gefahr einer »echten Gesetzeskollision«. Oder auch es zeigt sich, dass die Vernachlässigung der subsidiären Anknüpfung nur stattfindet zugunsten solcher ausländischer Sachnormen, welche mit den inländischen in einer bestimmten näheren oder nächsten Verwandtschaft stehen. Beispiele hierfür werden wir besonders im Ehescheidungsrecht kennenlernen. In solchen Fällen entsteht neben der allgemeinen Kollisionsnorm eine besondere, in der Regel strikte, Ausdehnungsnorm.« 254.

Denne Ejendommelighed er »durkhaas nicht auf den Kreis der sogenannten Prohibitivgesetze beschränkt, sondern wir haben es hier mit einer Erscheinung zu tun, die sich auf den ganzen Bereich des internationalen Privatrechts erstreckt.« 190.

- 43) Klein 326, 331 f, 336—40 og navnlig 341, 346 og 342.
- 44) bortset fra nogle enkelte Bemærkninger 180—81.
- 45) Der maa være »eine unmittelbare Beziehung« mellem den indenlandske Retsorden og det, der skal være »ordnungswidrig«; »erst wenn der Tatbestand die deutsche Grenze überschreitet, die Rechtsanwendung in Deutschland sich vollzieht, ändert sich die Einstellung. Denn von da ab ist wenigstens die Möglichkeit gegeben, dass deutsche Interessen verletzt werden.« »Ist also in Italien eine Unterhaltsklage eines italienischen Kindes gegen seinen unehelichen Erzeuger rechtskräftig abgewiesen worden und jetzt über die Erstattung der Kosten zu entscheiden, weil das Kind nach Deutschland verzogen ist, so wird kein deutsches Interesse dadurch verletzt, dass die rechtskräftige Abweisung des Anspruchs den Klagegrund für die Erstattung der Kosten bildet.« 207. »Der Unterschied ist offenbar. Soll irgend ein Teil des Vorgangs der Rechtsanwendung ordnungswidrig sein, so muss ein unmittelbarer Zusammenhang zwischen der Rechtsanwendung und der Ordnungswidrigkeit bestehen.« »Ordnungswidrig ist es, wenn ein Türke vor einem deutschen Standesbeamten eine zweite Frau heiraten will, nicht ordnungswidrig, wenn die legitime vierte Frau ihn vor dem deutschen Gericht auf Unterhalt verklagt.« 208. Entscheidend ist eben lediglich, ob der inländische Vorgang der Rechtsanwendung selbst ordnungswidrig ist. Und das ist er niemals, wenn auf Grund eines im Inland verpönten, im Auslande aber zulässigen Vorgangs, der die inländische Rechtsordnung nicht berührt, im Inland Folgerungen gezogen werden sollen, bei denen das ordnungswidrige Element nicht notwendig, sondern nur als Nebenerscheinung zum Tatbestand gehört.« 209, jfr. ogsaa 217, 218, især Note 174 in fine: »Es besteht ja nicht

der mindeste Grund, etwa in einem Rechtsstreit zwischen zwei Polen, die keine Beziehungen zu Deutschland haben, polnisches Recht nicht anzuwenden.« 219.

- 46) alle anført ovenfor i Kap. 1, Note 87, der indeholder yderligere Henvisninger. Schnitzer (1937) 107, fremhæver — øjensynlig i nær Tilslutning til Frankenstein, se 107 N. 1 og 109 N. 1 — at det altid kommer an paa »Wieweit die eigne Rechtsordnung durch den Tatbestand berührt wird.« Det afgørende er Graden af »Binnenbeziehung«, som Forfatteren foretrækker at kalde det.
- 47) I Staudingers Kommentar 9. Opl. VI, 2 (1931) 810; Raape IPR 58 ff., 60. Saaledes hedder det, 210, at Forbudet mod »recherche de la paternité« kan stride mod den tyske o.p. »unter gewissen Voraussetzungen, so namentlich bei inländischem Wohnsitz beider Elternteile zur Zeit der Geburt des Kindes.« Angaaende en tysk Skilsmislov hedder det, at den bl. a. kræver »die Frau ist jetzt Deutsche, hat sich also ein- bzw. rückeinbürgern lassen. Mit letzterem ist die Bedingung gegeben, die für die Anwendung der Vorbehaltsklausel nötig ist, nämlich dass die inländischen Belange berührt werden. Nun haben wir das Recht und die Pflicht uns der Frau anzunehmen«, 179. Maaske kan her ogsaa anføres 314, hvor det om Deviselovgivningens Forhold til o.p. bemærkes, »dass wie immer so auch hier es darauf ankommt, ob wirklich im gegebenen Falle die inländischen Belange berührt werden«, 314; smh. ogsaa ovenfor. 240.
- 48) med Henvisninger i Noterne 116 og 117, jfr. ogsaa Kisters (1920) 29. Yale L.J. 745, 757, 758.
- 49) ved Note 13.
- 50) The Fri (1907) 154 Fed. 333, cert. denied 210 U.S. 31 (1908): »We are unable to appreciate how a contract made in a country where it is valid, no part of which is to be performed in this country and relating to the transportation of property on a foreign vessel on a voyage which does not include an American port can be one which particularly concerns the public policy of the United States. When the parties to such a contract choose to resort to the courts of this country to enforce it, there seems to be no sound reason, as there certainly is no direct authority, for deciding that the contract shall not be enforced in substance as they agreed.«
I den 455 omtalte Bradford Electric Light Company v. Clapper 286 U.S. 145 (1932) 52 Sup. Ct. 571, tilføjes det: »Moreover there is no adequate basis for the lower court's conclusion that to deny recovery would be obnoxious to the p.p. of New Hampshire the interest of N.H. was only casual.« I en Kommentar til Dommen, Columbia L.R. 1932. 131, strejfes Tilknytningsspørgsmaalet. »Even considerations of social utility should not bar the enforcement of contractual relationships set up under the law of another state, where that state has a normal relation to the transaction«.
- 51) »Only in these cases will the judge be justified to regard it as of no effect.« Lorenzen 749. »Whatever the point or points of contact chosen by the lex fori, special situations may require the application of the local rule«, 749. Der maa da tages Hensyn til »the local interests of the state«.

Polygami nævnes som Eksempel — En Muhamedaner kan ikke leve sammen med to Hustruer i U.S.A.; men et Barn af andet Ægteskab, født i et Land, hvor Polygami anerkendes, kan kræve Arv i U.S.A. Man kan derfor ikke sige, at et polygamt Ægteskab ikke anerkendes paa Grund af p.p. »for a judge could not close his eyes to the institution of polygamy in all cases«. Den nærmere Forklaring vil Lorenzen give i Overensstemmelse med den tyske Tilknyningslære.

- 52) Columbia L.R. 1933. 508 ff. 513. »The usual order of things in a conflicts case is for a court first to determine the jurisdiction whose law controls the transaction, and then, if the transaction be not invalid under that law, decide its repugnancy to the policy of its own laws. In practice, however, the expected order of procedure is often inverted, and the court saves considerable ratiocinative labor. Because the foreign law alleged violates public policy, the technical conflicts problem need not be settled nor need the foreign law even be inquired into; because the foreign law does not violate public policy, inquiries into the law of the forum become superfluous, or it becomes unnecessary to decide which of two outside jurisdictions both favorable to the asserted right prevail, or the favorable jurisdiction is accorded preference over a jurisdiction with a law inimical to the forum's policy«, 513.
- 53) I Salimoff v. Standard Oil Co. 262 N.Y. 220, 186 N.E. 679 (1933) var Sagsøgerens Oliekilder i Rusland blevet konfiskeret af Sovjet-Regeringen og Olie fra disse Kilder solgt til Standard Oil Co. i U.S.A. I Columbia L.R. 1933, 750, analyseres Dommen bl. a. med følgende Bemærkninger: »Here the plaintiffs are aliens and the defendant a domestic corporation; the court may be reluctant to assert a public policy to the defendant's injury. Moreover the majority of operative contracts took place in Russia; this, it has been suggested, decreases the importance of the public policy of the forum«. Der henvises herved til den lige anførte Artikel, l. c. 513.
- 54) Hartford A & I Co. v. Delta & Pine Land Co. 292 U.S. 143 (1934): »Conceding that ordinarily a state may prohibit performance within its borders even of a contract validly made elsewhere, if the performance would violate its laws, it may not, on grounds of policy, ignore a right which was lawfully vested elsewhere, if as here, *the interest of the forum has but slight connection with the substance of the contract obligations. Here performance at most involved only the casual payment of money in Mississippi.* (Udh. her). In such a case the question ought to be regarded as a domestic one to be settled by the law of the state where the contract was made. A legislative policy which attempts to draw to the state of the forum control over the obligations of contracts elsewhere validly consummated and to convert them for all purposes into contracts of the forum, regardless of the relative importance of the interests of the forum as contrasted with those created at the place of the contract, conflicts with the Guaranties of the Fourteenth Amendment Cases may occur in which enforcement of a contract as made outside a state may be so repugnant to its vital interests as to justify enforcement in a different manner But clearly this is not such a case.«

- 55) *Dougherty v. Equitable Life Ass. Soc.* 266 N.Y. 71, 193 N.E. 897 (1934): »However, it cannot be against the public policy of this State to hold nationals to be bound by contracts which they have made in their own country to be performed there according to the laws of that country.«
- 56) *Yale L.J.* 1936. 1470 »It has even been indicated that a refusal to apply foreign rules of law because of local policy when sufficient points of contact between the case and the forum are lacking could be considered a denial of due process of law«. »Clearly the mere fact that a case is pending before a court does not suffice, for the doctrine is not to be used by the judges of one country as a convenient vehicle for pronouncing their condemnation of legislative policies adopted elsewhere. But what additional points of contact between the particular case and the forum must be shown lies in the sound discretion of the local courts to determine as each case arises«, l. c. *Om Holzer-Sagen* udtales, at »local interests do not appear to be so directly concerned as to require that the courts deny extraterritorial effect to the German law involved.«, l. c., jfr. *W.L.W. i Virginia L.R.* 1937. 297.
- 57) *Stumberg* hævder. 52, under *Omtalen af due-process-Klausulen*: »if none of the facts have a substantial connection with the forum, the substantive rules there cannot be applied.« *Nussbaum, Money* 396, 496: »There must be a material contact of the case with the forum to warrant the use of the public-policy weapon«. *I Columbia L.R.* 1939. 861 anerkendes *Tilknytningslæren* (»the contacts existent in the forum«). Forholdet mellem p.p. og *due-process-Klausulen* sammenfattes saaledes: »Public policy, by playing a significant rule in the choice of law, may open the door to review by the United States Supreme Court. For if the forum has a slight relationship to the transaction, and it applies its own law, there may be a violation of the 14th Amendment or the full faith and credit clause«.
- 58) *Columbia L.R.* 1938. 1490 ff.
- 59) der citeres 33. Er en eksklusiv *Kollisionsnorm* »allmänt eksklusiv så ligger i den samme en förklaring, att, så snart det anknytningsfaktum in concreto föreligger, hvarpå den hvilar, så upphäver den hvilken som helst eljes tillämplig generell kollisionsnorm, den där skulle utpeka en främmande rätt såsom materialstatut«. En *Udtalelse* hos *Hult, T.f.R.* 1939. 396, kan opfattes som *Afstandtagen* fra *Tilknytningslæren*, ihvertfald forsaavidt angaar *Sætningen* »la recherche de la paternité est interdite«.
- 60) »Till resultatet medverkar nämligen ännu en annan, som man sagdt, rörlig faktor, nämligen beskaffenheten af det anknytningsmoment, som i etthvert fall förbinder förhållandet med den inhemska rätten.« 1912. 420.
- 61) *Gaarder, T.f.R.* 1936. 100.
- 62) *Cohn* 236.
- 63) 100, jfr. *Cohn* 235 og 244.
- 64) 101 (udh. her).
- 65) 331 ff., 336—40.
- 66) 341.
- 67) 343, 346, 347.

68) 342. »Denn gerade dann, wenn die »Anknüpfung« blossgelegt ist, muss notwendig die Frage aufgeworfen werden, warum diese Anknüpfung, der unsere Kollisionsnormen grundsätzlich keine Bedeutung beimessen, und die wir eventuell bei einem anderen Rechtsfalle vernachlässigen, im gegebenen vorliegenden Falle berücksichtigt werden muss«, 342 (jfr. herved Cohn 236: Kahn har ikke forklaret, »hvorfor netop disse Regler kan nøjes med et saa svagt Kompetencegrundlag«.)

»Man müsste tiefer in das Problem eindringen, die causa der Massgeblichkeit dieser Anknüpfung erforschen, und hier hätte man gefunden, dass diese causa eine einheitliche ist, und die Aufstellung des einheitlichen Problems des ordre public rechtfertigt. Will man den Inhalt dieser »causa« der Massgeblichkeit der Anknüpfungen bestimmen, so gelangt man wieder zu dem Ergebnis auf S. 319 dieser Abhandlung, dass es der Inhalt dieser oder jener Rechtsordnung des Auslandes sein muss, der den zwingenden Charakter der eigenen Rechtssätze auslöst«, 342.

69) 342,343. »Bedenkt man, dass es sich bei diesen Anknüpfungen, wie wir vorhin zeigten, um Anknüpfungen handelt, denen unsere Kollisionsnormen keine grundsätzliche Bedeutung beimessen, die wir im einen Rechtsfall verrücksichtigen müssen und in einem anderen Rechtsfall als bedeutungslos unbeachtet lassen dürfen, dass die ganze Nachprüfung der »Anknüpfungen« uns ja nur klarlegen soll, inwieweit unser eigenes Recht an dem betreffenden Rechtsfall interessiert ist, nur das Problem als solches blosslegen will, so ergibt sich daraus mit Sicherheit, dass Kahns Versuch, das Problem des ordre public zu lösen, nicht zum Ziele führt.«

70) Cohn 232—33, 235—36, smh. N. 68. Ogsaa Gjelsvik 45—46 (2. Udg. 47) tager Afstand fra Kahn, dog uden nærmere Begrundelse.

71) Walker 252.

72) Neumeyer 236: »Nicht förderlicher ist es, nach örtlichen Merkmalen zu suchen, bei deren Vorliegen die Klausel soll wirksam werden können: gewiss lässt sich in jedem Fall, in dem von der Klausel Gebrauch gemacht wird, ex post eine örtliche Beziehung zum Inland feststellen — jede Handlung vollzieht sich im Raum die einzige Verbindung mit dem Inland, die in jedem Fall vorliegen muss, ist die Beurteilung durch inländische Behörden«.

Kapitel 38. Vurdering af Tilknyningslæren.

73) Saaledes allerede Greenwood v. Curtis (1810), ovnfr. 268 f: »We do not perceive any injury, that could arise to the rights or interests of this state or its citizens, if either of the contracts had been faithfully executed agreeably to the terms of it. It was made abroad, by persons not citizens of the commonwealth, and to be executed abroad, having no relation in its consequences to our law«.

74) se om denne f. Eks. Raape 25 ff, og 29 ff., jfr. ogsaa Borum 145.

75) Zitelmann 356; Kahn 183, ovnfr. N. 42.

- 76) Raape 25.
 77) Zitelmann 357.
 78) *Zitelmann* 357, 356, 362; *Neumeyer* 236 taler om, at »die gesuchte örtliche Anknüpfung der abwehrenden Vorbehaltklausel« er »eine örtliche Beziehung zum Inland«. Ifølge *Nussbaum* IPR maa det afgørende være, hvor stærkt det under fremmed Ret staaende Sagsforhold »mit dem Inland verknüpft ist«, jfr. 63. I Money, jfr. 496, hedder det: »There must be a material contact of the case with the forum to warrant the use of the public-policy weapon«.

Hos *Melchior* tales hele Tiden om Tilknytning til Domslandet, in casu Tyskland. Saaledes hedder det i Oversigten 324, at »der Tatbestand keine Beziehung zu Deutschland enthält«, og igen »der Tatbestand keine genügenden Beziehungen zu Deutschland enthält.« 304 tales der i Sammenhæng med Aufwertungsproblemet om »genügender deutscher Anknüpfung«. Ogsaa *Koepfel* lægger Vægt paa »eine genügende Anknüpfung an das Inland«, 122. Det samme udtales stadig i amerikansk Litteratur, jfr. foruden *Nussbaum* f. Eks. *Sichel*, ovnfr. 400: »the closeness of the relation between the case and the forum«.

Kun *Kahn* præciserer vistnok ikke noget Sted direkte, at Tilknytningen netop skal være til Domslandet el. lign., se endog 189—90 og 222. Det er dog tydeligt, at dette er Kahns Mening, men Sprogbrugen bliver naturligt nok uklar, fordi Kahn hele Tiden bevæger sig i Prohibitivtankegangen. Nogen Anledning til at fremhæve Forskellen mellem Tilknytning til Domslandet og Tilknytning til Lovland, ndfr. 2, bliver der derfor ikke.

Noget særligt gælder dog maaske Udviklingen om Grænsenormernes »Subsidiarität«, hvor Kahn 253 omtaler, at Regler om Ægtepagter kan have forskellig Tilknytning, alt efter om Formaalet er at værne Hustruen eller Kreditorerne. Her synes der nærmest at være Tale om den »normale« i.p.-retlige Tilknytning; men da Udviklingen kun fremtræder som et Indskud i Forhold til den øvrige Fremstilling, giver dette ikke Anledning til at ændre den traditionelle Opfattelse af Kahns Lære, se ovnfr. 8 og 399.

- 79) 1936. N.Y. Law Jour. 3171, 277. N.Y. 474, 14 N.E. (2) 798 (1938).
 80) jfr. *Sichel* og andre Forfattere, N. 56.
 81) I det i Teksten anførte Tilfælde foreligger forsaavidt materiel Territorialitet; men p. Gr. a. det i Kap. 39 udviklede, bliver det uden Betydning at fremhæve dette.
 82) *Zitelmann* 357.
 83) I den i Teksten anførte Udtalelse af *Zitelmann* 357, omtales Problemet forsaavidt; men det fremgaar af *Zitelmann's* Eksempler om »polygame« Arvinger, at den af Loven ramte Person, en Hustru, ikke behøver at være identisk med »Paaberaberen«, Sønnen, ovnfr. 397—98.
 84) *Columbia L.R.* 1933. 513. *Langen's* Fremstilling *JW* 1936. 1869 f. vedrører snarere Spørgsmaalet om »Territorialitet«. Som et af de faa Steder, hvor Tilknytningen til et tredie Land berøres, kan nævnes en Note, *Yale L.J.* 1938. 451 f., jfr. ndfr. 421.
 85) *Money* 491—92.

- 86) ZIPR Rspr. 1928. S. 26 f., J.W. 1928. 1232.
- 87) Amtl. Samml. II 108. Raape kritiserer 321 Dommen ud fra særlige Synspunkter, der i denne Sammenhæng er uden Betydning, smh. Kap. 22, N. 95.
- 88) Rspr Nr. 300, Koeppel 81.
- 89) Amtl. Samml. 60. II. 294.
- 90) Raape 210: »Es fragt sich indes, ob nicht unter gewissen Voraussetzungen, so namentlich bei inländischem Wohnsitz beider Elternteile zur Zeit der Geburt des Kindes, die Anwendung des fremden Rechtssatzes gegen den deutschen ordre public verstosse. Die Ansichten von Theorie und Praxis sind geteilt. Die Frage ist zu bejahen.«, jfr. de i N. 2 anførte Domme.
- 91) I R.G. 20. Maj 1930, Bd. 129, 98 ff. anlagde Aktionærer i tidligere russisk Bankaktieselskab Sag mod Bankens tyske Debitor. Dommen antager, at Sagsøgerne ikke var habile til at anlægge Sag. Skønt o.p.-Spørgsmaalet strejfes m. H. t. de russiske Opløsningsdekreter, er Afgørelsen i Virkeligheden ikke i Strid med sædvanlig Praxis, da den hæfter sig ved konkrete Forhold og henviser til, at der kan tænkes anordnet en regulær Likvidation som i Frankrig.
- 92) 103 U.S. 261. 26 L. Ed. 539.
- 93) 1 K. B. 49, 22 T.L.R. 45. Formentlig var Kreditor fra Kalifornien.
- 94) Cour de cas. 14. Apr. 1934, Aff. Société Hirschfeld c. époux Wuhler; Esmein ZIPR 1935. 182.
- 95) Melchior 342—43, ved Omtalen af RG 20/5 1930, ovenfr. »Damit ist aber noch nicht entschieden, ob etwa der Art. 30. einem Klagebegehren der Sowjetregierung entgegenstehen würde, wenn sie auf Grund ihrer Gesetzgebung die Forderung gegen den deutschen Schuldner für sich selbst geltend machen würde. Die Frage nach der *prohibitorischen* Wirkung des Art. 30. ist also offengelassen«. (udh. her).
- 96) RG 4. Marts, 4. April, 28. April, 28. Okt. 1922, J.W. 1922. 1130, 1134, 1137, 1923. 128, jfr. Koeppel 122 og Melchior 383.
- 97) 9/10 1930, Rspr. 1931. 11; Mann, 259, og Note i Clunet 1931. 716.
- 98) Yale L.J. 1938. 458.
- 99) Yale L.J. l.c.; Koeppel 119 ff.
- 100) 160 Misc. 405, 289, N.Y. Supp. 1037 (1935) Supreme Court of New York (1936); Koeppel 119.
- 101) J.W. 1932. 3773; Koeppel 125; Wahle ZIPR 1935. 782; Langen J.W. 1936. 871.
- 102) Amtl. Samml. 61. II. 242, J.W. 1935. 3503.
- 103) Amtl. Samml. 63. II. 383, J. de T. t. 86. I/1938. 261, Clunet 1938. 968.
- 104) Amtl. Samml. 64 II 88. Ussing i U.f.R. 1938 B. 106—08.
- 105) Money 497.
- 106) T.f.R. 1937. 363.
- 107) Bd. 119, 262, J. W. 1928. 656, ZIPR Sonderh. 1928 Nr. 11, Niemeyer Z, 39. 323 ff.
- 108) Melchior 306—07.
- 109) Amtl. Samml. 54 II. 314, Nussbaum, Money 295.
- 110) Money 501.

- 111) jfr. Nussbaum l.c. 500.
- 112) 40 og 100.
- 113) Warn. Rspr. 1923/24. 50; Melchior 344; Frankenstein 214. Loven findes aftrykt i Niemeyer's Zeitsch. 29, 220 ff.
- 114) »Auch der Umstand, dass die Klägerin noch die Möglichkeit habe, für die deutsche Staatsangehörigkeit zu optieren, reiche« — ifølge Melchior's Referat, 344 — »nicht aus, die Anwendung des polnischen Rechts wegen Verstoßes gegen den Zweck eines deutschen Gesetzes auszuschließen. Bei der neuen Verhandlung in der Berufungsinstanz sei aber zu prüfen, ob die Gläubigerin inzwischen von der Optionsmöglichkeit Gebrauch gemacht habe; gegebenenfalls müssen die Anwendbarkeit des Art. 30. von neuem untersucht werden unter Beachtung des Umstandes, dass die Gläubigerin nunmehr Deutsche sei.«
- 115) Melchior 397.
- 116) Yale L.J. 1938. 458.
- 117) Nussbaum, Money 496: »According to the law of Dec. 12, 1938, R.G. Bl. 1938 I. 1733, sec. 55, which was preceded by a similar decree of Dec. 1, 1935, R. G. Bl. 1935 I. 1408, a German emigrant remains subject to restrictions, prohibitions and duties in respect to things regarding which he had been subject to such restrictions, prohibitions and duties before his emigration. A German emigrant creditor of a German emigrant debtor is therefore merely entitled to a payment into a German blocked account, subject to the consent of the German authorities. Damages for nonperformance would probably be slight or nominal under these conditions. American public policy would not come into play«. Nussbaum, Money 497, N. 42.
- 118) Raape 317—18, jfr. ovnfr. Kap. 22, 178—79 med Note 95; Koeppe 116, mener, at tyske Deviseloves Ugyldighed principielt anerkendes i Frankrig, naar Retsforholdet er lokaliseret i Tyskland.
- 119) Warn. Rspr. 1930. 78 ff. Clunet 1934. 152, vistnok den samme Dom som omtales af Bärwald 17 med Citering af Leipz. Zeitschr. 1930. 771., ovnfr. 311.
- 120) 266, N.Y. 71, 193, N.E. 897.
- 121) 281, U.S. 397, 74 L.ed. 926.
- 122) Zitelmann 167—68; Federspiel 24.
- 123) Bärwald 42, ved Omtale af R.G. J.W. 1932. 591, der angaar en Tyskers Køb paa Afbetaling af en Sejl-Yacht hos en hollandsk Sælger. Maaske kan ogsaa anføres Spørgsmaalet om Omregning af østafrikanske Rupier i de tidligere tyske Kolonier, skønt der vel snarere er Tale om en Fortolkning af den monetære Lovgivning. Tyske Domstole fastholder, at der skyldes i tysk Mønt efter Fredskursen 3—4. Det interessante i denne Sammenhæng er, at man dog selv i Tyskland vil gøre Undtagelse, naar begge Parter bor i Omraadet, jfr. Neumeyer III. 2, 291, 250 f, 274 f. og RG 3. Juni 1924, Bd. 108. 298, JW 1926. 161.
- 124) Deuntzer 95. Sagen Meacham v. Jamestown F. & C. R. R. Co. angaar en Sag mellem to »udenstats« Parter. Dens Anvendelse af o.p. Doktrinen anses for at være i Strid med Tilknytningslæren, Virginia L.R. 1937. 297

- N. 66. Naar o.p. i dette Tilfælde finder Anvendelse, kan dette meget vel forenes med et Tilknnytningssynspunkt, jfr. ndfr. 439.
- 125) jfr. Surville, Cours élémentaire de d.i.p. (1925) 455 og Nussbaum IPR 63.
- 126) 397: »Att en utländsk man av svensk domstol dömes att till ett utländskt barn utgiva de underhållsbidrag, vartill han enligt sin egen lag är förpliktad, kan omöjligen vara i den grad stridande mot fundamentala svenska intressen, att det kan sägas beröra svensk »ordre public«. Udtalelsen dækker ogsaa det Tilfælde, at Barnet er fra Lovlandet, altsaa ovnfr. B. 2.
- 127) med en enkelt Undtagelse, hvorom ndfr. N. 136.
- 128) Nussbaum IPR 63 m. N. 4, Money 500.
- 129) Yale L.J. 1938. 458.
- 130) »Diese Frage wird praktisch, wenn ein Gericht über eine Forderung zu entscheiden hat, die nach dem Willen des Währungsstaates dessen Zwangskurs unterworfen sein soll, aber dem Gläubiger eines dritten Staates zusteht und auch sonst nicht Beziehungen zu dem Währungsstaat aufweist, die dessen Herrschaftsgewalt über die Forderung begründen. Die Anerkennung wird hier zu versagen sein. Denn es liegt kein Anlass vor, den seine berechtigten Grenzen überschreitenden Zwangskurs durch die inländischen Gerichte durchsetzen zu lassen, mögen auch durch diese Überschreitung nicht eigene Staatsinteressen, sondern die Interessen dritter Staaten verletzt werden.« 118.
- 131) Amtl. Samml. 50 II 51, Clunet 1924. 785.
- 132) Neumeyer mener, at Neutralitetsbetragtninger har spillet ind. Dette synes dog ikke at træde stærkt frem i Dommen. Selvom dette er rigtigt, viser Dommen dog, at man gaar uden for snævre egoistiske Hensyn til Domslandet. Neumeyer betragter Afgørelsen som et Bevis paa den af ham udviklede Lære om umiddelbar »Durchsetzung«, og citerer Dommen som Bevis paa følgende Udtalelse:
- »Aber auch da, wo solche Verbote als Vorfrage für eine anderweitige Rechtsfolge in Betracht kamen, mussten sie von der Beachtung ausgeschlossen werden, wenn die Beachtung Behörden eines andern Staats genötigt hätte, zu einer unmittelbaren Durchsetzung ihrer Wirkungen beizutragen.« 253.
- 133) 253 N.Y. 23, 170 N.E. 479.
- 134) 263 N.Y. 369, 189 (N.E.) 456.
- 135) Foro Italiano 1934 I. 1351, 1936 I. 229.
- 136) Det samme gælder den, muligvis urigtige, *østrigske ObGh. 11. Juni 30. Rspr. 1930. 149*, der ifølge Nussbaum, IPR. 63, fastslog: »kein Schutz eines *Deutschen* gegen unlauteren Wettbewerb eines *Österreichers* in Jugoslavien, das damals jenen Wettbewerb nicht einschränkte«. (udh.her). En hollandsk Dom, 28. Novbr. 1929, ZIPR 1932. 857, nægter en polsk Debitor o.p.Reprobering af den tyske Aufwertungslov over for en tysk Kreditor. Da Retsforholdet iøvrigt udviste stærk Tilknnytning til Tyskland, og da hollandske Domstole, se Kap. 21, N. 188, i adskillige Tilfælde har godkendt Aufwertungsloven, viser ejheller denne Afgørelse, at Borgere fra et tredie Land principielt er afskaaret fra at paaberaabe sig o.p.Reglen.

- 137) Bd. 29. 90; Frankenstein 220.
- 138) Bd. 80. 129; Frankenstein 220, jfr. iøvrigt Afsn. IV. l.c.
- 139) Henckel ctr. Bryce White & Sons Ltd., Clunet 1917. 1367, Clunet 1919. 425, Anonym i Themis 1918. 230, Rev. Darras-Lapradelle 1920. 249. Int. Law Notes 3, 213. Det kan tilføjes, at Obligationsstatutet var hollandsk Ret, der ikke kender til frigørende Umulighed, og der var derfor forsaavidt særligt ringe Grund for de hollandske Domstole til at tage den engelske Lov i Betragtning.
- 140) Oslo Byret 13. Febr. 1936, Bull. I.I.I. 36, 284, Sjøfartstidende 19. Febr. 1936; Kantonsgericht Zürich 3. Juli 1934; Neumann, Devisennotrecht und IPR (Bern 1938) 57; Yale L.J. 1938. 459.
- 141) Yale L.J. 1938. 459 og Nussbaum, Money 500. For disse to fanatiske Tilhængere af Interessesynspunktet kniber det dog, ligesom for Frankenstein, med at akceptere Resultatet.
- 142) Money 492, jfr. ogsaa Ordene »particularly true«, 501.
- 143) »Neutrality of the forum during the world war was a sufficient ground to reject the belligerents' prohibitions against trading with the enemy, even where a noncitizen of the forum was benefited by the rejection Economic neutrality, it would seem, should dictate the same result with respect to foreign regulations that are wielded as the weapons of economic warfare.«
- 144) Fransk Cass. req. 4. Juli 1933, D.H. 33. 425, ZIPR 1934. 583, Clunet 1934. 662. I Præmisserne tilføjes dog forskellige Momenter, der knytter Retsforholdet nærmere til Frankrig, saaledes at der allerede forelaa een fransk Dom (den af 1924) vedrørende det russiske Selskab, samt (i en ikke ganske klar Udtalelse), at det russiske Selskab havde Filial i Frankrig. Det fremgaar ikke, hvilket Værnetingsgrundlag der var for at drage det spanske Selskab ind for franske Domstole. Maaske havde ogsaa det en Filial i Frankrig; snarere synes det, som om det havde et Tilgodehavende i et fransk Likvidationsbo.
- Disse Bi-Momenter kan dog ikke betage Dommen dens principielle Interesse. De synes i Dommen kun at være taget i Betragtning i anden Række, og en Sag uden disse specielle Momenter vilde derfor sikkert falde ligesaadan ud. At en belgisk Kreditors Stilling skulde afhænge af, om det russiske Selskab havde franske Filialer, synes ganske urimeligt.
- 145) jfr. herom Borum 145 f.
- 146) jfr. Haudek 33—34 og Raape: »Die Anknüpfungsgründe sind in jeder Anknüpfungsnorm (Verweisungsnorm) genau bezeichnet; die Losknüpfungsgründe dagegen in der einen allgemeinen Vorbehaltsklausel zu bezeichnen, wäre selbst einem Solon unmöglich.« Staudingers Kommentar. 14.
- 147) *Zitelmann* 357: »Meist wird die von der Vorbehaltsklausel geforderte Beziehung *territorialer* Art sein: in dem betreffenden Fall ist das fremde Recht kraft Personalhoheit massgebend, zugleich liegen aber Beziehungen zu unserem Gebiet vor — kraft Gebietshoheit schliessen wir die Anwendung des fremden Rechts, dessen durch Personalhoheit begründete Herrschaft wir sonst grundsatzmässig anerkennen, ausnahmsweise aus. Die territoriale Beziehung, durch welche die Wirksamkeit der Vorbehalts-

- klausel bedingt ist, kann jede beliebige sein; zweierlei kommt besonders in Betracht: sie kann die sein, dass die Thatsachen, insbesondere die *Handlungen*, deren Rechtswirkung in Frage steht, auf unserem Gebiet sich vollzogen haben; *sie kann sein und ist wohl meistens der Aufenthalt oder Wohnsitz des von der Rechtswirkung betroffenen Ausländers auf unserem Gebiet, der thatsächliche Eintritt in die Schutz- und Friedenssphäre unserer Rechtsordnung*«. (udh.her); Kahn 190: »Die bei den sog. Prohibitivgesetzen massgebenden Anknüpfungen sind keine einheitlichen. Manchmal ist es der Gerichtsort (Differenzgeschäfte, Scheidung), manchmal der inländische Wohnsitz (Publizität des ehelichen Güterrechts), manchmal der blosser Aufenthalt (Polygamie, Sklaverei), manchmal der locus actus (Zivilehe, religiöse Ehe), manchmal die Zugehörigkeit zu einem industriellen oder geschäftlichen Betrieb, dessen Hauptniederlassung im Inland ist (Haftplicht, Verbot unlauteren Wettbewerbs), manchmal die Lage des Vermögensgegenstandes (Fideikomiss, Veräusserungsverbot, Ausschluss der Mobiliarhypothek) usf.«, jfr. 184—89 og 231—36; iflg. *Melchior* kommer især Statsborgerforhold eller Bopæl, 344 ff. og Genstandenes Beliggenhed, 346 f., i Betragtning.
- 148) Zitelmann 356. Kahn's uklare Udvikling herom, 184, er refereret i Kap. 37, N. 36; »Clearly the mere fact that a case is pending before a court does not suffice«, Sichel 1470.
- 149) jfr. Nial 47 N. 1.
- 150) jfr. *Melchior*, der er den eneste, som nærmere har drøftet Problemet, se 344 ff.
- 151) saaledes ogsaa Zitelmann, 357.
- 152) JW 1923. 131, som *Melchior* gør Rede for, 345.
- 153) ovnfr. 396, se f. Eks. Zitelmann 362; Ekström 1921. 140.
- 154) se OLG Frankfurt 9. Nov. 1922, JW 1923. 130.
- 155) 301.
- 156) B.I.J.I. 37, 70., der anerkender Konversionskasse-Indbetalinger. Begge Parter var af hollandsk Nationalitet, men Debitor var bosat i Tyskland, (hvad der selvfølgelig var Grunden til, at han faldt ind under de tyske Regler). Man tør vist forudsige, at en Debitor af tysk Nationalitet havde haft større Vanskelighed med at vække Rettens Medfølelse.
- 157) Koepfel 123, smh. 123—25.
- 158) Kahn 190 og *Melchior* 346.
- 159) Yale L.J. 1919. 525.
- 160) Kahn er Prohibitivist og *Melchior's* Eksempler fra Deviselovgivningen 346—47 har intet med Reprobering at gøre. Den anførte D. 1907 om Likvidation af engelske Aktieselskaber er et mere tvivlsomt Mellemtilfælde, men allerede de personelle Forhold gjorde formentlig en Reprobering naturlig, saa meget mere som den reelle Trang til Reprobering er særlig stor i et saadant »Tom-Rum«s-Tilfælde, jfr. Kap. 27, N. 126. Tilfældet nærmer sig endelig den processuelle Skifteret og Spørgsmaalet om en særlig Kompetencevilje for de indenlandske Likvidationsregler.
- 161) Sichel 1470, jfr. ogsaa Gutzwiller 134. Kun en Udtalelse i en Dissens gaar i modsat Retning, men refererer sig maaske ikke til de egentlige Repro-

- beringstilfælde, *Meacham v. Jamestown, F. & C. R. R. Co.*, 211 N.Y. 346 (1914) 105 N.E. 653: »The presence of the parties here, the *ownership of property in this jurisdiction*, these and other circumstances may make resort to our courts essential to the attainment of justice.« (Cardozo, J.) (udh.her).
- 162) 251 N.Y. 243 (1929) 65 A.L.R. 1490.
- 163) Om Gods uden for forum: *Wulfsohn v. Russian Republic* 234 N.Y. 372 (1923). *Direction der Disconto-Gesellschaft v. United States Steel Corporation* 300 F. 741 (D.C. 1924), 267 U.S. 22. Om Gods i Domslandet: *Luther v. James Sagor & Co.* 3 K.B. (1921) 532. *The Annette L.R. Pro. Div.* (1919) 105; *The Nueva Anna*, 6 Wheat. 193; *Oetjen v. Central Leather*, 246 U.S. 297 (1918); *Banco de Vizcaya v. Don Alfons de Borbon y Austria* (1935) 1 K.B. 140; 104 L.J. K.B. 46; 151 L.T. Rep. 499; 50. L.T.R. 284; ZIPR 1936. 305.
- 164) J.W. 1932. 37.
- 165) Koeppel 122—23.
- 166) *Hartford A & I Co. v. Delta & Pine Land Co.* 292 U.S. 143 (1934): En Stat »may not, on grounds of policy, ignore a right which was lawfully vested elsewhere, if as here, the interest of the forum has but slight connection with the substance of the contract obligations. Here performance at most involved only the casual payment of money in Mississippi. In such a case the question ought to be regarded as a domestic one to be settled by the law of the state where the contract was made«.
- 167) *Bradford Electric Light Company v. Clapper* (286 U.S. 145 1932) 52 Sup. Ct. 571: »the interest of New Hampshire was only casual«. Staten New Hampshire havde dog den yderligere Tilknytning til Sagen, at det Ulykkestilfælde i Arbejdsgiverens Tjeneste, hvorved Manden omkom, fandt Sted i New Hampshire.
- 168) jfr. herved Nussbaum, Money 396.
- 169) Nussbaum, Money 497 tilføjer: »At all events, protection of the forum's security market may be a sufficient motive for rejecting the application of foreign exchange control laws«. Denne Hypothese er overflødig.

Kapitel 39. Tilknytningssynspunktets Begrundelse.

- 170) »Tatsächlich genügt in der zur Devisengesetzgebung vorliegenden Rechtsprechung des Auslands die fremde Staatsangehörigkeit des Gläubigers, um ihn von den rechtlichen Wirkungen der deutschen Massnahmen freizustellen«, Koeppel 123.
- 171) 96 U.S. 176.
- 172) Knoph 362—63.
- 173) l. c. 364.
- 174) Raape 301; Nial 48, N. 1.
- 175) Nussbaum, Money 493; KG i JW. 1932. 2043, og 3773; RG 4. Maj 1932; Hartenstein, Devisennotrecht (1935) 311; hollandsk D. 23. Juni 1936, *Revue critique* 1937. 474; schweizisk Dom 23. April 1937, *Revue Lapradelle* 1937. 627
- 176) *Revue Darras-Lapradelle* 1930. 392.

- 177) Forudsat at det paagældende Stridspunkt er tilstrækkelig klart opdelt, saaledes at der kun bestaar to Muligheder, synes der kun at være de fire respektive to Alternativer. Teoretisk kan den 5te Mulighed ganske vist ikke udelukkes, nemlig at Retsforholdet har Tilknnytning til et tredie Land, hvor der gælder en Regel, der er ganske forskellig saavel fra Domslandet som fra Lovlandets. I saa Fald maa yderligere Interpolationer foretages, men Eksempler herpaa er formentlig meget sjældne.
- 178) Clunet 1925. 767.
- 179) Iøvrigt kritiserer Frankenstein Dommen, 210, vistnok med Urette.
- 180) »Es berührt unsre Interessen an sich nicht, was »hinten, weit in der Türkei« für Ehegesetze gelten: erst dann wird jenes Kampfmittel der Nichtanwendung am Platze sein, wenn die Anwendung des fremden Rechtsatzes Wirkungen auf unserem Gebiet hervorbringen oder gutheissen würde, die wir für so schädlich erachten, dass wir sie nicht dulden können. *Man wird hier wohl auch noch weiter greifen dürfen: unserm Gebiet steht kraft einer Interessengemeinschaft das Gebiet anderer Staaten, in denen dieselben ethischen Anschauungen herrschen, gleich*«, 351 (udh.her). Om Polygami hedder det, 363: »Anders aber, wenn die Mehrthe selbst eine unmittelbare thatsächliche Beziehung zu unserem Gebiet hat — *und unserem Gebiet wird in dieser Beziehung wie gesagt das Gebiet eines anderen Staats, der ebenfalls die Mehrthe nicht zulässt, gleich zu achten sein*« (udh.her).
- 181) 24.
- 182) »Und es mag vorkommen, dass für bestimmte Interessen ein Teil der Staaten sich verbunden fühlt, während das zwischen andern nicht zu trifft; Eingriffe aus kirchlichen Gründen wie die Entrectung sonntäglicher Geschäfte, bieten ein Beispiel«, 251. »Zu den politischen Massnahmen im vorerwähnten Sinn gehören unzweifelhaft auch solche, die bei einer gewaltsamen Auseinandersetzung von Staat und Kirche getroffen werden. Dagegen wird man bei Rechtsminderungen, die dem Schutz kirchlicher Einrichtungen dienen, möglicherweise auf eine Spaltung treffen: denn Staaten, die ihr Privatrecht selbst einer Durchsetzung kirchlicher Vorschriften dienstbar machen, werden bereit sein, fremden Eingriffen gleicher Art Rechnung zu tragen; wo solche Voraussetzung mangelt, kann die Durchbrechung des gemeinen Rechts nicht auf Anerkennung zählen: die Nichtigkeit, welche in Teilen der Vereinigten Staaten für Sonntagsgeschäfte rechtens ist, bietet dafür Beispiele«, 429.
- 183) 428 m. N. 83: »Doch könnte es sein, dass die sonst mangelnde Rechtsgemeinschaft wenigstens zwischen bestimmten Staaten besteht, die gleichlaufende Interessen verfolgen. Als in Deutschland Reich und Länder die Republik einführten, wurde in den Ländern zu einem Teil das Fürstenvermögen enteignet. Diese Enteignungen waren zwar nicht im Reichsausland, wohl aber in den andern deutschen Ländern durchsetzbar Dagegen wird ein Kriegsbündnis nicht ausreichen, um etwa Zahlungsverboten des verbündeten Staats Anwendung zu schaffen. Ein Bündnis schliesst nicht von selbst die volle Identifizierung mit den Kriegsmitteln des andern Theils in sich.«

- 184) Eckstein 118.
- 185) 500.
- 186) jfr. f. Eks. Nussbaum IPR, 66: »Der ausländische ordre public geht den inländischen Richter nichts an.«
- 187) Manuel 2. Udg. 559 ff, jfr. Précis (1928) 201 og Moldovan 170. Raape, 63 og i Staudingers Kommentar 821, omhandler det samme Eksempel med en lille Variation, og synes reelt at naa til samme Resultat som de nævnte franske Forfattere, skønt Raape fastholder, at Dommeren ikke skal tage Hensyn til et tredie Lands o. p. »Der ordre public ist sozusagen eine häusliche Angelegenheit.« Raape drøfter kun, hvorledes tysk o.p. vil stille sig til et af to Polakker i Belgien indgaaet Ægteskab, der kun er i kirkelig Form. Dette Ægteskab er efter belgisk Ret ugyldigt, efter polsk Ret gyldigt. Da den polske Regel ikke støder mod tysk o.p., maa Ægteskabet anerkendes i Tyskland. Den belgiske o.p. bekymrer den tyske Dommer sig ikke om; efter Raapes Mening, fordi han ikke skal sørge for en tredie Stats o.p. Forklaringen turde vel være, at Tyskland paa dette Punkt føler sig nærmere beslægtet med Polen end med Belgien. Smh. ovnfr. 330.
- 188) 211, N.Y. 346 (1918) 105 N.E. 653.
- 189) se Virginia L.R. 1937. 297, N. 66.
- 190) Money 501: »The plaintiff, though subject to Spanish jurisdiction, by this very suit committed, or prepared, a punishable violation of Spanish law. From the viewpoint of English public policy, there was certainly no reason to protect the plaintiff in this situation.«
- 191) »Det havde iøvrigt ikke været til nogen Nytte for Sagsøgeren, om han havde faaet Betaling i Gulddollars, idet det i saa Fald i Henhold til Forordning af 5. April 1933 havde været hans Pligt under Strafansvar inden 3 Dage at aflevere de modtagne Gulddollars til en af de i Forordningen nævnte Banker, og han vilde da kun have modtaget et modsvarende Beløb i Papirdollars.« Forsaavidt kan Udtalelsen ogsaa opfattes som en berettiget Henviisning til Magtprincipet, ndfr. 445.
- 192) jfr. at i Trinidad-Sagen havde den amerikanske Lov forbudt Fragt-Rabatter. Da Rederen forsaavidt var Debitor m. H. t. *Rabatten*, er dette et mere kompliceret Eksempel end Tekstens.
- 193) Ross, Folkeret 166; Cheshire 50: »the principle of effectiveness«.
- 194) *Cheshire* 50 nøjes med at bemærke, »for otherwise, to mention only one consideration, a judgment would often be nothing but a brutum fulmen«. »The principle of effectiveness« betyder ifølge l. c. 50 »that a judge has no right to pronounce a judgment if he cannot enforce it within his own territory.« Grundlaget for Udøvelse af Jurisdiktion er fysisk Magt, hvilket i denne Forbindelse betyder »that physical power which becomes exercisable because the defendant either possesses some property, or is himself present at the time of service of the writ, in England«. Ifølge Common Law vil en Ret som almindelig Regel ikke udøve Jurisdiktion i en Sag »unless, consistently with the principle of effectiveness, there is a reasonable certainty that it will be able to enforce its judgment.« Dog gælder der særlige Undtagelser, hvis en Part frivillig underkasfer sig Rettens Afgørelse, samt i

nogle specielle Tilfælde med særlig Lovhjemmel, jfr. l. c. 58. *Dicey* udvikler, l. c. 30, at saafremt ingen Domstol f. Eks. m. H. t. Skilsmisse er i Stand til at give »a completely effective judgment«, saa skal den Domstol, »where the most effective judgment can be given have a preferential jurisdiction«. Som Eksempler paa Grundsætningen nævnes hos *Cheshire* baade Søgemaal mod Personer og actions in rem. *Dicey* forklarer Grundsætningen om *lex rei situs*, 41, som Udslag af Effektiv-Princippet og mener, jfr. 43, at naar Domicilet spiller saa stor en Rolle ved Skilsmisser, skyldes dette en Forkærlighed for at give den *mest* effektive Dom.

I den amerikanske *Restatement* defineres »Jurisdiction« i § 42 saaledes: »As used in the Restatement of this Subject, the word »jurisdiction« means the *power* of a state to create interests which under the principles of the common law will be recognized as valid in other states« (udh. her).

Effektiv-Princippet findes ikke paa tilsvarende Maade udformet som et Hovedprincip i de i.p.retlige Systemer paa Kontinentet. Men der findes dog visse Tendenser i tilsvarende Retning.

Kahn opstiller Grundsætningen om »*Näherberechtigung*«, jfr. 31 ff. *Kahn* giver imidlertid intetsteds nogen egentlig Definition af dette Princip. Det udvikles, 32, at Problemet opstaar, naar to Retsordner samtidig og udelukkende vil herske over et bestemt Retsforhold, og de to Lovgivere anvender forskellige Tilknætningsmomenter. *Kahns* Tankegang fremgaar bl. a. af 36, hvor der omtales nogle italienske Domme. De kan ifølge *Kahn* kun forstaas, naar man gaar tilbage til den Tanke, der aabenbart ligger bagved Præmisserne, nemlig Grundsætningen om »*Näherberechtigung*«. Der var Spørgsmaalet om Arveret til en fast Ejendom, der var beliggende i Pavestaten, medens Arveladeren var af italiensk Nationalitet. Ifølge den italienske Lovbog bestemmer Arveladerens Nationalitet den for al Arv gældende Ret. Retten gik derimod ud fra, at efter den i Rom gældende Ret afgøres Arveretten til Grundstykker ubetinget efter *lex rei situs*. Kassationsretten i Turin naaede til den Slutning, at i de foreliggende Tilfælde maa Arveretten, trods den italienske *codici civile*, Præliminærartikel 8, bestemmes efter romersk Arveret. Naar Retten har haft en Forkærlighed for at anvende *lex rei sitae*, maa dette ifølge *Kahn* skyldes Grundsætningen om »*Näherberechtigung*«. Ogsaa m. H. t. Princippet i EG § 7, Stk. 3 nævner *Kahn* 320, at dette muligvis kan forklares som en Form for *Näherberechtigung*. *Kahn* anser dog ikke selve denne Forklaring for den afgørende.

En egentlig Definition af Problemet om »*Näherberechtigung*« hos *Kahn* gives af *Haudek*, 97. Herved forstaas Spørgsmaalet »ob ein deutsches Gericht, das über ein Rechtsverhältnis zwar formell zu entscheiden befugt ist, das aber materiell zur Durchsetzung seines Spruches nicht in der Lage ist, sich dem Kollisionsrecht desjenigen Staates anbequemen muss, dessen Gerichte eine aktuelle Jurisdiktion über das Rechtsverhältnis besitzen.« M. H. t. Princippets Virkning er *Haudek* ret sikker i sin Sag. »Schwerlich wird ein deutsches Gericht die *Näherberechtigung* eines ausländischen Kollisionsrechts anerkennen, wenn nicht nach ver-

nünftiger Voraussicht mit Sicherheit zu erwarten ist, dass der künftige Prozess vor den Gerichten jenes ausländischen Staates geführt werden muss«, 98.

Melchior omtaler Problemet under Overskriften »Die Selbstbeschränkung des deutschen internationalen Privatrechts«, 398. Princippet formuleres saaledes: »Den allgemeinen Grundsätzen des deutschen internationalen Privatrechts entspricht es, sich auf praktisch durchführbare Vorschriften zu beschränken«. Problemet er ifølge 400, »ob der Richter von den Regeln seines internationalen Privatrechts abweichen soll, wenn dieses sich gegenüber anderem, tatsächlich stärkeren Recht nicht durchsetzen kann.« En bekræftende Besvarelse finder *Melchior* hjemlet bl. a. i EG § 11. 2° og især § 28 (samt i § 26, hvorom 401—07). Dog kan disse Bestemmelser kun opfattes som Antydninger af Problemet's Afgørelse, 408, og man maa derfor foretage en Undersøgelse af Praksis, ikke blot vedrørende IPR, men ogsaa »aus den dem IPR benachbarten Gebieten«, 409. Saaledes undersøger *Melchior* Spørgsmaalet om Umulighed og naar til, at de tyske Domstoles Anerkendelse af Krigshandelsforbudene, der gaar videre end tilsvarende Praksis selv i neutrale Lande, jfr. 413, skyldes, at man har taget Hensyn til »den in den feindlichen Handelsverboten liegenden tatsächlichen Zwang auf Feinde.« *Melchior* naar til, at »eine Untersuchung unserer Judikatur bringt als Mindestergebnis die Erkenntnis einer sehr starken Abneigung unserer Gerichte gegen Entscheidungen, die durch die Macht fremder, stärkerer Vorschriften einfach bedeutungslos werden«, 408. Man kan dog gaa videre og »aus unserer Rechtsprechung die clausula generalis entnehmen, dass unsere örtlichen Konfliktregeln nur gelten, wenn sie mindestens bis zu einem gewissen Grade durchsetzbar sind«, 417. Domstolene plejer »von der Anwendung der deutschen internationalprivatrechtlichen Vorschriften Abstand zu nehmen, wenn Entscheidungen, die in Gemässheit dieser Vorschriften ergehen würden, auf Grund abweichenden ausländischen Rechts ohne genügende praktische Bedeutung sein würden«, 399. Dog gør den nuværende Retstilstand det kun muligt, »die Richtung zu erkennen, die dahin geht, der Wirklichkeit den Vorrang vor der starren Rechtskonsequenz einzuräumen«, 417—18. Saaledes er det endnu uklart, hvorvidt der senere kan kræves Erstatning, saafremt en Reprobering af en efter tysk Ret hjemlet Retsvirkning er gennemtvunget af den faktisk dominerende Retsorden, jfr. ndfr. 521 om Tilbagesøgning.

Magtprincippet berøres hos *Neumeyer*, 114. Det kan forekomme, at en Forvaltningsakt ikke vil blive anerkendt i andre Lande, som befatter sig med den paagældende Sag. »Unter solchen Umständen mag von seiten der Amtshandlung her ein Satz des Verfahrensrechts nützlich sein, der in den meisten Staaten gewohnheitsrechtliche Geltung haben dürfte: dass die zur Rechtsgestaltung berufene Behörde in Fällen, in denen sie materiellrechtlich fremde Gesetze anzuwenden hat, von ihrer Zuständigkeit nicht Gebrauch machen soll, wenn ihrer Tätigkeit privatrechtlich keine Wirkung zukommen kann.«

195) jfr. ovnfr. Kap. 28, N. 144 og *Borum Personalstatut*, 550.

- 196) Bd. 22. 404.
- 197) Bd. 22, 19, jfr. Melchior 416.
- 198) Scheel 370, jfr. ogsaa ovnfr. 31.
- 199) Munch-Petersen, Skifteretten (1935), 299.
- 200) 272 U.S. 517.
- 201) Med Anvendelse af et Billede af Neumeyer, III, 2, 325, kan man maaske sige, at Parternes Interesse i at udnytte Værnetingsforvridningen kan man ikke tage mere Hensyn til end til den Interesse, de maatte have i Muligheden af at kunne bestikke den fremmede Dommer.
- 202) jfr. dansk Rpl. § 248, jfr. § 238, og Aktieselskabslov § 84 og Love om Livsforsikrings- og Skadesforsikringsvirksomhed § 42, jfr. § 43 og §§ 41, 2. Stk. og 45.
- 203) jfr. om Forholdet mellem Stater i U. S. A. Davis v. Farmers Co—op. Equity Co. U.S. 43 S.Ct. 556, 67 L.ed. 996, Lorenzen, Cases 204.
- 204) 281, U.S. 397, 74 L.ed. 926.
- 205) Maaske burde det engang undersøges, hvilke Værneting der har givet Anledning til de foreliggende Sager om o.p. Det fremgaar ikke altid af Referaterne, hvilket Værneting der er paaberaabt. En saadan Undersøgelse vilde derfor nødvendiggøre ret indgaaende Studier i Retternes Arkiver. Muligheden for herigennem eventuelt at konstatere, at visse Værneting er særlig o.p.-resistente (d. v. s. at de ikke begunstiger Paaberaabelse af o.p.) kan dog ikke betegnes som stor.
- 206) 134.
- 207) Leflar 223. Grundsætningen om forum non conveniens — dette latinske Udtryk anvendes alene i U. S. A. — omhandles bl. a. af Foster, Place of Trial in Civil Actions, Harvard L.R. 43, 1217 ff. og 44, 41 ff. (1930); Kuhn, Local and Transitory Actions in Private International Law (1918) 66 U. of Pa. L.Rev. 301; Blair, The Doctrine of Forum Non Conveniens in Anglo-American Law, (1929) 29 Col. L.Rev. 1; jfr. ogsaa 33 Col. L.R. 1933. 492, og Leflar, 193. Udgangspunktet i engelsk-amerikansk Ret er Sondringen mellem »jurisdiction« og »venue«.
- »Jurisdiction is said to depend on physical power over person or property« (jfr. herved N.194). »Venue, meaning originally the place from which the jurors were summoned to Westminster, and later the county where trial would take place, has come to signify the doctrines which determine whether a court having the requisite power happens to be at an appropriate place for trial. This is solved by deciding whether the action is local or transitory. An accepted criterion is whether the action is one that might have happened anywhere. If so it is transitory. If it could have happened only in one place it is local. Local actions can be tried only where they arise; transitory actions in whatever court has jurisdiction over the defendant or his property«, Foster l.c. 1217.
- Sondringen giver dog Anledning til endeløse Vanskeligheder, l.c. 1219. »Statutes have been enacted to facilitate suit on claims against firms. Foreign corporation acts have made corporations subject to suit wherever they do business«, l.c. 1220. »Blue sky laws, non-resident motorist laws, and others, have endeavored to secure jurisdiction over claims arising

out of particular kinds of activity«, 1221, jfr. Lorenzen, Cases, 65; Ross, *The Shifting Basis of Jurisdiction*, 17. Minn. L.R. 146 (1932); jfr. Col. L.R. 1933.493: »In fact the pendulum has swung the other way and the physical concept of jurisdiction has been stretched to the breaking point by garnishment, blue-sky laws and non-resident motorist statutes.«

Foster foreslaar derfor som Løsning »to dismiss or stay an action whenever it appears that some other available forum would better meet the ends of justice — to recognize something like the civil law plea of *forum non conveniens*«, l.c. 1239. Ofte afvises en Sag »because of the unsatisfactory extent to which Anglo-American courts have pushed the dogma that procedure depends upon the law of the forum«, l.c. 1243, saaledes m. H. t. »exemption laws, rules against giving preferences, rules of limitations, rules excluding a particular type of testimony or witness Those who think of our system of justice as something more than a game of chance are shocked that matters so vitally affecting the outcome of the litigation should depend on anything so fortuitous as the place of trial. This feeling is doubtless responsible for the tendency of some American and most continental courts to classify many of these as matters of substance and apply the *lex loci*«, 1242—44. Derfor bør Reglen være, at »the court should be free to decide according to the circumstances of the case with a view to giving each party a reasonably fair opportunity to present his proof«, 41; men er dette ikke »a survival of historic inhospitality to foreigners?« Svaret er nej.

Afvisningen »does not result in unfair discrimination against foreign plaintiffs; rather does it protect foreign defendants from unnecessary hardship. It is much more easily explained on procedural grounds alone. Where both the parties are foreigners there is a high probability that the local forum is inappropriate, and this warrants dismissal unless there are some special facts which make it reasonable to entertain the action.

The same procedural considerations require the exercise of a like discretion where the plaintiff is a citizen of a sister state. Otherwise a visitor from a sister state may actually be subject to a risk from which the visiting alien is protected — the risk of a vexatious suit brought by a plaintiff who could easily have sued at their common domicile but who hopes to force a settlement by reaching him at a place where it would be highly inconvenient to defend Under this practise a Scotch man has been denied the right to sue a Scotch bank in England« (Logan v. Bank of Scotland (1906) 1 K.B. 141), l.c. 53. Meget rationalistiske Begrundelser gives i Douglas v. New York, N.H. & H.R.R., 279 U.S. 377 (1929), hvor det bl. a. hedder: »There are manifest reasons for preferring residents in access to often overcrowded Courts, both in convenience and in the fact that broadly speaking it is they who pay for maintaining the Courts concerned.« Dette tilfredsstillende dog ikke Foster. »It is submitted that once the plaintiff establishes the appropriateness of a particular forum as between himself and defendant, he should not be handicapped because he is not a local taxpayer, and that if his choice of forum is

vexatious no amount of local tax-paying should purchase for him an undue advantage over the defendant», l.c. 58.

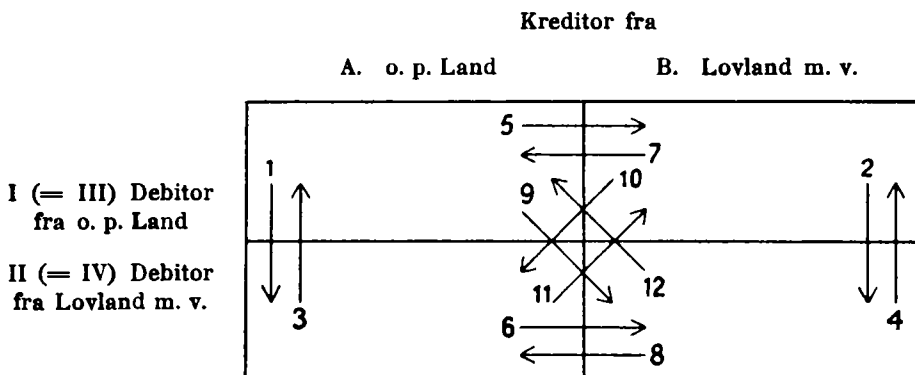
- 208) Iflg. Sømandslov 1/5 1923 § 43 skal Sagen indbringes for dansk Konsul eller danske Domstole, og Indbringelse af Tvist for udenlandsk Myndighed er grov Misligholdelse af Kontrakten og Afskedigelsesgrund, § 33 Nr. 5. Skønt disse Regler er sagligt velbegrundede, er det vel tvivlsomt, om de vil blive anerkendt af Udlandet, cfr. dog Hurwitz, Tvistemaal 37 og Sindballe, Søret 143 f.

Kapitel 40. Tilknætningspunktet: Konsekvenser og Modifikationer.

- 209) 286 U.S. 145 (1932) 52 Sup.Ct. 571. (udh.her).
- 210) En rationel IPR bør ganske vist stræbe hen imod, at fremmed Ret anvendes saa sjældent som muligt 38—39. Dette kan medføre, at prohibitorisk Reprobering bliver sjældnere; men den permissive Virkning berøres vistnok ikke.
- 211) Man kunde spørge, om det ikke er odiøst, at Debitor med Hjemting i et Reproberingsland »fanges« ved et Undtagelsesværneting i et Anerkendelsesland. Dette vil dog ikke kunne faa Indflydelse. Naar man ikke ved Undtagelsesværnetinget anser Loven for exorbitant, vil man ikke finde Anledning til at reproberer den, selvom man derved begunstiger Kreditors »Strandhugst«.
- 212) Der foreligger iflg. Zitelmann to skarpt adskilte Tilfælde: Det ægte Vorbeholdstilfælde er det, hvor den normale Kollisionsnorm gennembrydes, f. Eks. hvor man reproberer et polygamisk Ægteskab mellem Parter, som stadig er Udlændinge.

De andre (uægte) Tilfælde er de, hvor tysk Ret paa Grund af Statutændring fra nu af er Normalstatut. Naar f. Eks. en i Polygami levende Tyrk bliver tysk Statsborger, bliver hans efter tyrkisk Ret hidtil gyldige Ægteskab ugyldigt efter tysk Rets almindelige Regler, 333 og 153 ff. Hvad der anføres om Vorbeholdsklausel »lässt sich« »auch für den zweiten Fall verwerten, es ist hier der Schluss a fortiori möglich«.

- 213) Dette kan anskueliggøres ved Pile. De diagonale Pile betegner de dobbelte Domicilændringstilfælde.

- 214) Studebaker Bros. Co. v. Mau (1905), 14 Wyo 68, 82 Pac. 2; International Harvester Co. v. Mc. Adam (1910) 142 Wis. 114, 124, NW 1042. De vedrører dog nærmest den interne Kompetencevilje.
- 215) 42, Okl. 592, 141 P. 1117, Ann. Cas. 1916 D. 1070.
- 216) Bd. 106. 82; Bärwald 15.
- 217) I RG 20. Maj 1930, Bd. 129, 98 ff, er næppe i Modstrid med Praksis andetsteds, ovnfr. 363—65, smh. Kap. 38, N. 91. Smh. ndfr. N. 235.
- 218) Warn. Rspr. 1923/24 Nr. 42. S. 50 ff, jfr. ogsaa OLG 17. Juli 1922, J. W. 1923. 131, Melchior 344.
- 219) Sichel 1470.
- 220) P. Gr. a. de Misforstaaelser, der en Tid var hyppige, maa det tilføjes, at Indbetalingen paa Clearing-Konto ikke er til Hinder for at anse Kreditor som den materielt berettigede — i Modsætning til f. Eks. en »Treuhänder«.
- 221) 12) kan paa Diagrammet ovnfr. N. 213 betragtes som Resultant af 3) og 8) eller af 4) og 7). Konsekvenserne bliver de samme, idet de sidstnævnte Fremstillinger tilsammen vil omhandle 12) *uden* Værnetingsmisbrug, medens 3) og 8) omhandler 12) *baade med og uden* Værnetingsmisbrug.
- 222) Clunet 1924. 663.
- 223) Money 497, N. 42: »A German emigrant creditor of a German emigrant debtor is therefore merely entitled to a payment into a German blocked account, subject to the consent of the German authorities«.
- 224) 266 N. Y. 71, 193 N. E. 897.
- 225) Haudek 72 kritiserer Aftalens Gyldighed, vistnok med Urette.
- 226) I Frenkel & Co. v. L'Urbaine Ins Co. of Paris, ovnfr. 413 og 342, var der sket en Transport fra Tyskere til Amerikanere i 1914; men da U. S. A. dengang var neutral, var det en Transport mellem Parter, der begge hørte hjemme i o. p. Lande. Knoph, 365, og den norske Guldklusuldedom omtaler Erhvervelse *efter* Lovens Givelse, jfr. ndfr. 498, men omtaler ikke de forskellige Tilknytningssondringer. Smh. ovnfr. 439 om Meacham-Sagen.
- 227) Smh. herved International Trustee for the Protection of Bondholders A. G. v. The King (1937) A. C. 500 (1937), angaaende Sikkerhedsstillelse i New York for et engelsk Statslaan.
- 228) *Raape* antager i Staudinger's Kommentar, 801, at man kan lade en i Udlandet foretaget Modregning ved en Spillefordring gælde. Saafremt Modregningen altsaa er foretaget, inden Sagen anlægges, skulde der være særlig Grund til at betragte ogsaa Hovedfordringen som bortfalden. *Van Bürck*, 29, vil opstille en Sondring imellem, om Modkravet bestrides eller foreligger ubestridt. Denne Sondring hviler paa den Betragtning, at det afgørende for Reprobering af Spillegæld er, om Domstolene maa befatte sig med Sagen. Hvis et Punkt i Forbindelse med Modfordringen derfor er bestridt, maa Domstolene befatte sig med Spørgsmaalet, og der foreligger da en saadan Tilknytning, at Modregningen ikke kan godkendes. Er Modkravet derimod »unbestritten und erledigt«, er Dommernes blotte Viden om, at Fordringen hidrører fra Spillegæld, ikke tilstrækkelig til at reprobere.

Ingen af disse Løsninger synes dog tilfredsstillende. Det er et ret tilfældigt Moment, om Modregningen anses at have fundet Sted inden Sagens Anlæg, og at tage Hensyn til om Modfordringen bestrides eller ej, vil give B en for gunstig Stilling, idet han jo blot vil kunne rejse en temerær Indvending for at opnaa at se sit Hovedkrav gennemført.

- 229) Saafremt f. Eks. en dansk Grosserer skylder Penge til Tyskland for importerede Varer, vil det kunne tænkes, at han nødsages til at gøre et eventuelt Erstatningskrav for illoyal Konkurrence gældende ved Sælgers Hjemting i Tyskland, hvis der nægtes ham Tilladelse til at foretage Modregning. Han maa indbetale det fulde Beløb paa Clearingkonto og maa søge Erstatningen tilbagebetalt i Tyskland. Saafremt Erstatningskravet maatte være af en saadan Art, at det vilde blive godkendt i Danmark, men reproberet i Tyskland, vil der maaske efter Omstændighederne være Anledning til for de tyske Domstole at vise Varsomhed ved Reproberingen under H. t., at den paaregnelige Kompensation ikke har fundet Sted. Dette Tilfælde ligger saaledes omvendt af det ovnfr. anførte. Det vil svare til, at Europæeren, A, skyldte Penge ifølge Spillegæld, men havde et almindeligt Handelskrav imod B. Saafremt B nødsages til over Clearing at betale Beløbet i Europa, men forbeholder sig Tilbagesøgning af Beløbet paa Grund af Spillefordringen, bør man være tilbøjelig til at give Tilbagesøgningskravet Medhold.
- 230) Kahn vil bestride dette, 184, men næppe med Føje, se ovnfr. Kap. 37, N. 36.
- 231) Bar 412, hævder — uden nærmere Sammenholdelse med hans øvrige System: »Dass Beschränkungen der Rechtsfähigkeit aus confessionellen Gründen keine extraterritoriale Wirksamkeit haben, ist ohne Weiteres klar.« *Zitelmann*. 379, udtaler om de folkeretsstridige Love: »zwar muss die Nichtanwendbarkeit hier viel weiter gehen .. wir betrachten die Bestimmung des fremden Rechts als überhaupt nicht vorhanden«, respektive foretages Ekspansion.
- 232) Sprogbrugen varierer dog lidt. *Zitelmann* og *Pillet* synes at være de, der oprindeligt har berørt Sondringen. *Pillet*, se *Revue Lapradelle* 1936. 226, tænker med sin Sondring mellem positiv og negativ o. p., alene paa Udfyldningsspørgsmaalet, se Kap. 31, N. 150 og Raape 60 og i *Staudingers Kommentar* 816. *Zitelmann* synes ogsaa hovedsagelig at have sin Interesse rettet mod dette Spørgsmaal, nemlig om der sker »Anwendung eignen Rechts« eller »Nichtanwendung fremden Rechts«, 318, 324, 369, 327. Herved kommer *Zitelmann* imidlertid ind paa klart at opstille Sondringen, uden dog at anvende Benævnelserne permissiv og prohibitorisk Virkning, der ihvertfald i 1926 var blevet gængs Sprogbrug, se *Frankenstein* 230. *Zitelmann* sondrer mellem positive og negative Retssætninger.
- »Die Entscheidung nach der in Betracht gezogenen Rechtsordnung kann hier *bejahend oder verneinend* sein, und demgemäss werden wir dann von einem Rechtssatz positiven oder negativen Inhalts sprechen können: der Rechtssatz ist *positiv*, wenn er bei diesem Thatbestand, von dem wir ausgingen, diese ins Auge gefasste Wirkung eintreten, *negativ*, wenn er sie nicht eintreten lässt, also einem solchen Thatbestand über-

haupt rechtliche Bedeutung für eine solche Wirkung abspricht oder wenigstens noch irgend ein Mehr von Voraussetzungen erfordert.« Zitelmann 323 (udh. her). »Ist der fremde Rechtssatz negativ (das Rechtsgeschäft ist nichtig, Wahnsinn giebt keinen Scheidungsgrund), so bedeutet seine Nichtanwendung Anwendung des eignen positiven Rechtssatzes, demzufolge das Rechtsgeschäft giltig sei, Wahnsinn einen Scheidungsgrund abgeben soll«, 324 —altsaa permissiv Virkning; »und ebenso umgekehrt: ist der fremde Rechtssatz positiv, so bedeutet seine Nichtanwendung des eignen negativen«. l. c. — som man ser prohibitorisk Virkning. Zitelmann hæfter sig dog ikke nærmere ved Forskellen, der blot fremhæves som Led i den ovenfor refererede Vurdering af Inddelingen mellem »Anvendung« og »Nichtanwendung«.

Frankenstein 230, *Lewald* 36, de nedenfor anførte tyske Domme, og *Melchior* 337 f, anvender den ovenfor. gængsne Definition.

Derimod synes det ikke helt klart, om *Lorenzen* 746, tænker paa Pillets eller den her anvendte Definition. Det sidste er dog vist Tilfældet. Der tales om »a positive function, according to which duties may be imposed contrary to those that would result from the application of the general rule«.

At Sondringen kendes i *amerikansk Ret* fremgaar nedenfor. I U. S. A. beskrives permissiv Virkning som at »strike out a defence«; prohibitiv som at »deny a remedy« eller »deny to enforce a cause of action«.

233) 334.

234) L.R. 2 P.C. 193.

235) OLG 16/5 1929, Hans RGZ 1930, B. 743 (747), jfr. RG 1/7 1930, Clunet 1934. 154. I RG 20/5 1930, Bd. 129, 98 f, J. W. 1931. 141, siges det samme ikke helt udtrykkeligt, men dog ret klart. »Es handelt sich hier gar nicht um die Herbeiführung einer Rechtswirkung durch Anwendung eines ausländischen Gesetzes sondern um die Beachtung einer im Ausland durch eine anerkannte Regierung bei einer ausländischen juristischen Person bewirkten Änderung ihres Rechtszustandes im Sinne der Beendigung ihrer Rechtspersönlichkeit«, jfr. Kap. 38, N. 91.

236) Melchior 333, 342—43.

237) *Modern Woodmen of America v. Jennie Vida Mixer* (1925), 267 U. S. 544; *Home Insurance Company v. Dick*, 281, U. S. 406—408, 74 L. ed. 926 (1930); *Bradford Electric Light Company v. Clapper*, 286 U. S. 145 (1932); 52 Sup. Ct. 571; *Hartford A & I Co. v. Delta & Pine Land Co.* 292 U. S. 143 (1934).

238) *Lorenzen* mener, 746, at p. p. Doktrinen i England og U. S. A. i Almindelighed er »limited to its negative function«. I *Columbia L. R.* 1931. 496 kritiseres *Straus & Co. v. Canadian Pacific Railway Co.* (1930) 254. N. Y. 407, 173 N. E. 564: »Here there is not merely the denial of a remedy, but the imposition of a liability, the creation of a right which does not exist under the contract«. *Restatement* § 612: »No action can be maintained upon a cause of action created in another state the enforcement of which is contrary to the strong public policy of the forum«; *Sichel* 1469: »The actual trend of the decisions, however, seems to move in the opposite direction,

affirmative relief being granted in a large number of cases in which it would have been denied, has the law ordinarily controlling not been considered repugnant to the public policy of the forum. In most of these cases, the local public policy operated to bar a defense which would have been available under foreign law, thereby sustaining the plaintiff's action. In view of this line of authorities, it may be stated as a general rule that wherever a stringent public policy of the forum requires, not only foreign laws sustaining, but also foreign laws denying recovery may be disregarded»; *W. L. W.*, Virginia L. R. 1937. 295.

- 239) Columbia L. R. 1933. 750: »the court may be reluctant to assert a public policy to the defendant's injury«; Sichel, Yale L. J. 1936. 1470: »Moreover, the requirement that there be a close connection between the case and the forum may be applied more strictly wherever it is attempted to give the public policy principle a permissive rather than a prohibitory effect«.
- 240) jfr. Columbia L. R. 1933. 527. N. 157.
- 241) 1469.

Kapitel 41. Tilknytningssynspunktet ved heterogene Love.

- 242) Det kan herved paapeges, at f. Eks. i o. p. Lærens Behandling af Slaveri er det Illegalitetsproblemet, der dominerer.
- 243) Nussbaum, Money 496 f., jfr. navnlig 497, N. 42, cit. ovnfr. N. 223 og Kap. 38, N. 117; Raape 317 f., ovnfr. 179.
- 244) jfr. Eckstein 118.
- 245) Rec. of 63 II. 303, Nussbaum l. c. 512, jfr. Kap. 22, N. 133 og 163.

Underafsnit III. Estoppel.

Kapitel 42. Estoppel i IPR.

- 1) jfr. ogsaa m. H. t. Deviselove, Nussbaum, Money 497: »Despite the presence of contacts with the forum, there may be special circumstances possibly warranting judicial recognition of foreign exchange control«.
- 2) I denne Forbindelse kan nævnes en ejendommelig italiensk Sag om Partsautonomi, jfr. Bernardi, J.W. 1937. 664. Den opstod p. Gr. a. Modregning ved et forvredet Værneting og angik en tysk Sælger og en italiensk Køber. Køberen gjorde indsigelsesvis sit Krav for Mangler ved Varerne gældende, da Sælgeren anlagde Sag til Købesummens Betaling ved de italienske Domstole. Forholdet maatte opfattes saaledes, at Parterne havde aftalt, at tysk Ret skulde være afgørende, og efter tysk Ret kunde de paagældende Mangler gøres gældende. Efter italiensk Ret var Kravet i Anledning af Manglerne derimod forældet. I italiensk Handelsret antages det imidlertid, at Partsautonomi ikke har Betydning. Denne Kollisionsnorm drog Tyskeren Fordel af, saaledes at den italienske Køber blev dømt. I Betragtning af, at Tyskeren havde aftalt, at tysk Ret skulde være afgørende, samt at Italieneren, hvis han aktivt havde anlagt Sag i Tyskland, kunde have gennemført Kravet, burde Tyskeren have været »estopped« fra at

paaberaabe sig den anførte italienske Kollisionsnorm, altsaa Estoppel af den her anførte Art. Den trufne Afgørelse føles ihvertfald reelt utilfredsstillende.

- 3) Casperz i British India. 1896. 16, cit. efter Sindballe, Judicielle Afgørelsers Retskraft (1917) 70 (udh. her).

Af andre Definitioner kan nævnes: »Where one by his words or conduct wilfully causes another to believe the existence of a certain state of things, and induces him to act on that belief so as to alter his own previous position, the former is concluded from averring against the latter a different state of things as existing at the same time«, Lord Denman i Pickard v. Sears, 6 A. & E. 469.

»The very definition of an estoppel is when an admission is intended to lead and does lead a man with whom a party is dealing into a line of conduct which must be prejudicial to his interest, unless the party estopped be cut off from the power of retraction«, Cowen, J., i 3. Hill, 219, jfr. Anson Law of Contracts (16. Ed.) 196 f., Kent's Commentaries on American Law, Vol. 4. 261. Uheldigt for nærværende Formaal er det, naar de to Definitioner forudsætter en forsætlig Vildledning. Det synes dog ikke, som om der skal lægges stærk Vægt paa Ordene »wilfully« og »intended«. Anson definerer ihvertfald senere, 407, estoppel som betydende »that a man is not permitted to resist an inference which a reasonable person would necessarily draw from his words or conduct.«

- 4) »Estoppel is a law of evidence«, Anson, l. c.
 5) Saaledes tager Wortley, Year Book of Int. Law 1933. 12—13 til Orde for paa et bestemt Felt at anvende Estoppel-Princippet over for fremmed Ret, se ndfr. I Overskriften til Restatement § 112 anvendes Estoppel-Terminologien.
 6) Ussing, Aftaler (1931) 110.
 7) »Technical estoppels by deed or matter of record sometimes conclude the party, without any reference to the moral qualities of his conduct«, Kent, l. c.

To af de anførte Definitioner refererer sig derimod til Tilfælde, hvor det forudsættes, at Parten »wilfully« forleder den anden Part, f. Eks. ved Indgaaelse af Kontrakter. Estoppel gælder imidlertid ogsaa ved »deeds« og som Begrundelse for Domme, Kent l. c. Endvidere kan Estoppel bevirke, at Proceserklæringer bliver bindende, Sindballe l. c., eller at Fuldmægtigens Handlinger binder Principalen, Anson l. c. 407. I disse Tilfælde synes Forsæt ikke at blive krævet.

- 8) Kent l. c.
 9) Som Stumberg, 52, bemærker: »In many of the civil cases where local law was held to be inapplicable, *its application would have been palpably unjust.*« (udh. her). Arminjon, Rec. 1933. II. 98, udtrykker sig i lignende Vendinger: »*Il serait injuste de revenir sur ce qui a été régulièrement fait, de remettre en question des opérations conclues et liquidées, de revivifier des droits éteints.*« (udh. her). Det er formentlig ud fra en lignende Betragtning, at Ussing, U. f. R. 1941 B. 129, ovenfr. 185 anser det for »den rimeligste Regel« at respektere Seddel-Indførselsforbud.

- 10) *Banque de France v. Equitable Trust Co.* 33 F. (2d) 202 (S.D.N.Y. 1929); *Russian Reinsurance Co. v Stoddard* 240 NY. 149 142 N.E. 703 (1925). Det samme udtales i *Petrogradsky M.K. Bank v. National City Bank*, (1930), 253 N.Y. 23, 170, N.E. 479 (udh. her).
- 11) Baum J.W. 1924 1710.
- 12) RG 21. Oktober 1921 Beiträge zur Erläuterung des deutschen Rechts 66, 104, Niemeyers Zeitschr. Bd. 32, 452; Kuhn 35.
- 13) Saaledes hedder det i *Greenwood v. Curtis*, at den sagsøgte Slavehandler maa »shew that the action, as considered by the law of this commonwealth, is a turpis causa, furnishing a pernicious precedent, and so not to be countenanced. This upon public principles he is authorized to do, notwithstanding he is a party to all the moral turpitude of the contract.«
- 14) »if we are bound to hear one plead his own wrong as a defence to just claims, let us at least insist that our judicial consciences are really shocked«, *Veytia v. Alvarez* (1926) ndfr. 503; »and to entitle the defendant to retain in his hands the debt which he justly owes, as between the parties he ought clearly to shew some principle, by which he may defend himself in dishonestly retaining this property«, *Greenwood v. Curtis*.
- 15) Se f. Eks. *Krabbe, Borgerlig Straffelov* (1941) 626.
- 16) 17 Ll. L.L.R. 1316, jfr. Wortley, *British Yearbook f. Internat. Law* 1933. 13.
- 17) 239 N.Y. 248 (1925).
- 18) 240 N.Y. 368 (1925).
- 19) 40 Times L. Rep. 837.
- 20) Bd. 132. 128, J.W. 1932. 346.
- 21) 239 N.Y. 158. (1924) A.L.R. 712.
- 22) 212 Mass. 412, *Clunet* 1913. 1341.
- 23) 402.

Kapitel 43. Heterogene og exorbitante Love som Led i Forretningsgrundlaget.

- 24) jfr. dog om *Scot v. Sandford* ovenfr. Kap. 28, N. 15.
- 25) *Goodman v. Deutsch-Atlantische Telegraphen Ges.* 166 Misc. 509 2 N.Y. Supp. (2d) 80 (1938).
- 26) Money 497.
- 27) *Rasting, Folkeretten* (1940) 122. I U.f.R. 1941, B. 206, er der kort gjort opmærksom paa, at Synspunktet i materiel Clearing-Ret maa føre til, at Debitor frigøres over for Kreditor ved Indbetaling paa Clearing-Konto. Endvidere kan henvises til Ramel, *Jur. Tidsskr.* 1926. 129, om Tvangskurs: »Det synes mig dock, som kunde gäldenären i detta fall till sitt försvar åberopa, att vid avtalets ingående bort tagas i betraktande det faktum, att tvångskurs var införd i det land, i vars myntslag betalningen skulle verkställas, och att därför borgenären vore pliktig att mottaga pappersmynt i likvid för sin fordran.« (udh. her). Med Urette synes Eckstein 118—19, at indtage det modsatte Synspunkt. »Es wäre zu erwägen, ob der ausländische Zwangskurs eher anzuerkennen ist bei der Beurteilung von Forderungen, die nach seiner Einführung begründet worden

sind, als bei der Beurteilung vorher entstandener Forderungen Die Unterscheidung wird jedoch mangels einer ausdrücklichen Bestimmung nicht zu machen sein.«

- 28) Knoph, T.f.R. 1937. 365 og i T.f.R. 1938. 56.
- 29) se ovenfor. Kap. 42, N. 7.
- 30) 341.
- 31) ZIPRspr. 1928 Nr. 17.
- 32) Man kunde maaske heraf udlede, at ved en heterogen Ugyldigheds-Lov er det først og fremmest dens »præceptive Kraft«, som reproberes.
- 33) Nussbaum, Money 498.
- 34) Fransk DD 24/6 1932, Clunet 1933. 337; 16/2 1937, Clunet 1937 784; Schweizisk BG 10. Juli 1934, Zürcher Rechtssprechung 1935. 135, m. fl. DD, Nussbaum l. c. 499 N. 51, Forudsætning i BG 28/9 1938, Clunet 1939. 192.
- 35) RG 21. Oktober 1921, Beiträge zur Erläuterung des deutschen Rechts 66, 104, Niemeyers Zeitschr. Bd. 32. 452.
- 36) Fra materiel tysk Ret kan herved nævnes RG. 21. Juni 1924, J.W. 1924. 1516, der fastslår, at selvom et i Udlandet optaget Laan stred mod Devisereglerne, kunde Debitor dog kun protestere mod at betale, naar Laanekontrakten »als solchen und beiderseits« stred mod Devisereglerne.
- 37) 24. S.C. 434 (Quebec).
- 38) Cl. 36. 931 (Ann) Rev. Cr. 36, 487 (Ann. Niboyet), ZIPR 1937. 291.
- 39) østrigsk Dom 9. Februar 1937, Rspr. 1937. 82; BG 28. September 1938. N. Revue Lapradelle 5. 414 (Note af Mezger), Clunet 1939. 192.
- 40) cfr. Ayub et al. v. Saloman (1923), 252 S. W. 291.
- 41) Riv. it. Dir. Int. Priv. e Proc. 1931, 278. ZIPR 1933, 157.
- 42) J.W. 1924. 1357.
- 43) l. c. U.f.R. 1941. B. 129.
- 44) J.W. 1937. 711.
- 45) Allerede den 496 nævnte EG § 26 regulerer netop et Forhold, hvor de tyske Embedsmænd er Mandatarer for de udenlandske Skifteretter; men dette vil kun sjældent komme til at foreligge i en Reproberingssag.
- 46) Stempellov, Lovbek. Nr. 99 23/4 1929 § 35. 1. Stk. og § 37. Iflg. Tinglysningsafgiftslov, Lovbek. Nr. 100 13/4 1929 § 25. 2. Stk. er den Fuldmægtig, som indleverer et Dokument til Tinglysning, ansvarlig for Afgiften.
- 47) Saaledes ogsaa Neumeyer.
- 48) jfr. herved Neumeyer 255, Cour de Cas. 5. Maj 1924, Sirey 1925. I. 376.
- 49) Matter of Hollins (1913), Goodrich v. Rochester Trust & Safe Dep. Co. (1916), New York Trust Co. v. Island Oil & Trans. Corp. cit Kap. 22, N. 44.
- 50) Morsomt nok desavouerer Dommen herved ganske den ofte anførte Betragtning, se 244, at det skulde være un neutralt at anerkende fremmede Krigslove.
- 51) Det kan omtvistes, om der her under C ikke snarere foreligger en permissiv Virkning. Reelt er Forholdet dog beslægtet med de øvrige prohibitoriske Forhold under V, og Ejerne kan forsaavidt siges at protestere mod selve Udleveringskravet som stridende mod o. p.
- 52) Frankenstein 208. jfr. ogsaa Neumeyer 237.

- 53) Hvis et Firma udsender en Repræsentant for at yde Bestikkelser i et Land, hvor det enten er lovligt eller dog tolereret at give Returkommission, er det muligt, at Mandataren vil kunne kræve sine Udlæg godtgjort. Dette bliver dog vel nærmest et Spørgsmaal om de interne Illegalitetsregler.
- 54) 207.
- 55) Om et aftalt Statut omfatter yngre Love, kan naturligvis være tvivlsomt. I Tvivlstilfælde antages det af Haudek, 10. Hvor Resultatet af Aftalen herefter falder ganske uden for Forretningsgrundlaget, kan en Part dog være »estopped« fra at paaberaabe sig den nye Lov, jfr. herved ogsaa Hjejle's Lære om Rettighedsafkald, Foreningsvoldgift (1941).
- 56) OLG 17. Juli 1922, J.W. 1923. 131.
- 57) Lann v. United Steel Works Corp. 166 Misc. 465, 1 N.Y. Supp. (2d) 951 (1938); Nussbaum, Money 491 N. 19.
- 58) Langen, J.W. 1936. 1869 f.
- 59) J.W. 1923. 135.
- 60) Arminjon, Revue Darras-Lapradelle 1930. 393.
- 61) Neumeyer 255 N. 12.
- 62) Bd. 9, 3.
- 63) Dicey 638—39.
- 64) Cour de Cass. 3. Juli 1928, Sirey 1128. 1, 356 og 14. April 1934, ovnfr. 309, cfr. dog Niboyet, Rev. Cr. 1935 144.
- 65) Bd. 9, 9.
- 66) jfr. ogsaa Arminjon, Revue Darras Lapradelle 1930. 393.
- 67) jfr. Citat hos Melchior 416—17.
- 68) Neumeyer 256, jfr. 235.
- 69) Warn. Rspr. 1930. 78 ff., Clunet 1934. 152, vistnok den samme Dom som omtales af Bärwald 17 med Citering af Leipz. Zeitschr. 1930. 771.
- 70) Mindre karakteristisk er Majoritetsafgørelsen i U. f. R. 1880. 1149, hvor det antages, at Passivitet fra den besvangrede Kvindes Side kan afskære hende fra at gøre Fr. 5. Marts 1734 gældende. Dette er et materielt dansk Retsspørgsmaal, men som nævnt, Kap. 29, N. 179, indeholdt Sagen i.p.-retlige Momenter.

HR, U.f.R. 1940. 652, ovnfr. 310, havde Lejlighed til at beskæftige sig med det materielle tyske Retsspørgsmaal, om Opskrivningsretten kan fortabes ved Kreditors Passivitet. I Fortsættelse af denne Tankegang vil man kunne naa til, at Debtors Passivitet over for et fremsat Opskrivningskrav kan afskære ham fra at paastaa Reprobering.

Kapitel 44. Statsakter, Forlig og Betalingsretshandler.

- 71) Blandt de Lande, som principielt anerkender udenlandske Dømmes Retskraft, kan nævnes f. Eks. Tyskland ZPO § 328.

I England har Domstolene »taken the view that the merits of a foreign judgment are not open to review in England«, Lorenzen, Cases 226. Der er nu foreskrevet en tvungen Registrering af udenlandske Domme,

jfr. Part II of the Administration of Justice Act, 1920, vedr. det britiske Imperium, og Foreign Judgments Act, 1933, vedr. Udlandet, N.T.f.int.R. 1934. 145, Read, Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in the Common Law Units of the British Commonwealth, Harvard University Press Camb. Mass. 1938, Foreign Judgment (Reciprocal Enforcement) Act. 1933, smlg. i U.S.A. Rule 77 of Federal Rules of Civil Procedure proposed by the Advisory Committee of the Supreme Court (1937).

I Skandinavien har udenlandske Domme principielt ikke Retskraft, jfr. dansk Retsplejelov § 223 a, HR 6. Marts 1936, U.f.R. 1936. 471; men Undtagelse gælder ifølge særlig Overenskomst med fremmed Stat eller ifølge særlig kgl. Anordning. Saadanne Overenskomster er indgaaet mellem de skandinaviske Lande, jfr. dansk Bek. 177 10. Maj 1933, og An. 178 11. Maj 1933, jfr. m. H. t. Danmark og Tyskland dansk An. 148 13. April 1938, se H Munch-Petersen, U.f.R. 1900 184 f. og 1934 B. 1 ff., E. Munch-Petersen, U.f.R. 1938 B 165 f. samt Forh. paa 7. nordiske Juristmøde 1890. 77 ff. Reuterskiöld, 45 ff., jfr. herved Kap. 7, N. 122.

Af specielle Spørgsmaal kan nævnes Litispændens-Virkningen. Denne indtræder ikke ifølge dansk Retsopfattelse, Borum & Meyer, 14, Feder-spiel, N.T.f.int.R. 1930, 296, Ulf Hansen, Forh. paa 7. nord. Juristmøde, 1890. 27, U.f.R. 1892. 1146, 1898. 829.

To norske HR-Domme indtager modstridende Standpunkt m. H. t. om Sagsanlæg i Udlandet kan afbryde Forældelsesfristen, N.Rt. 1928. 646, 1932. 1178. Kruse-Jensen, N.T.f.int.R. 1934. 40, ZIPR 1933, 946 og 948, jfr. om dette Spørgsmaal Katzinsky, Verjährung und Klageerhebung vor ausländischen Gerichten, ZIPR 1935. 855 ff.

Prioritetsspørgsmaalet opstaar, naar der om samme Retsforhold er afsagt flere udenlandske Domme, jfr. U.f.R. 1916. 1055, Restatement § 620. I en anden Sammenhæng, nemlig ved Modregning, forsvarer Raape 288 Prioritetsprincippet, Kap. 40, N. 228.

Adgangen til ved Anerkendelsessøgmaal at faa fastslaaet at en udenlandsk Dom ikke er bindende, behandles i HR 9. April 1930, U.f.R. 1930. 450, T.f.R. 1931. 449, N.T.f.int.R. 1931. 125.

Om retskonstituerende Domme, se ndfr. 520.

- 72) I U.S.A. »effect is given to a foreign money judgment on the theory that it creates a new cause of action upon which suit may be brought. It is thus transformed into a domestic judgment«. »The full faith and credit clause« bevirker en Forskel m. H. t. »sister states«; thi »it has often been said that whereas a money judgment of a sister state is conclusive evidence of the cause of action, a foreign money judgment is merely prima facie evidence«, Lorenzen, Cases, 226; Restatement § 429, §§ 433—34, §§ 449—50, jfr. §§ 430 og 112.

Unionsdomstolene beskæftiger sig hovedsageligt med konstitutionelle Spørgsmaal, jfr. Dodd, Harv. L. Rev. 1926. 533 f. Naar de overhovedet kan beskæftige sig med o. p. Spørgsmaalet, er det navnlig Forfatningens 5th. og 14th. Amendments, der har Betydning. Ifølge disse maa en Stat ikke »deprive any person of life, liberty, or property, without due process of law«, Borum 4. Endvidere skal ifølge den saakaldte »full faith

and credit clause« »full faith and credit be given in each state to the public acts, records and judicial proceedings of every other state«, Stumberg 52. Naar en Part mener, at Statsdomstolene med Urette har anvendt det lokale p.p.Synspunkt, kan han i Henhold til disse Bestemmelser besvære sig ved Unionsdomstolene. Det er paa denne Maade, at der ofte opstaar en nær Berøring mellem det i.p.retligt p.p.Spørgsmaal og Reglerne om »due process«, se Columbia L.R. 1939. 860; Restatement p. 518; Restatement § 446, ndfr. N. 74; Kap. 37, N. 57.

De Begrundelser, hvormed der i disse Sager opereres med p.p.Læren, har, som det vil ses af det ovenfor anførte, betydelig i.p.retlig Interesse, skønt de tildels er hentede fra Forfatningsretten. Naar omvendt en Stat ikke har bragt sin lokale p.p. til Anvendelse, er der kun den Udvej til Indbringelse for Unions-Domstolene, at hævde, at selve den Lov, som er anvendt, er imod Forfatningens Bestemmelse om »due process«.

Den oprindelige rent processuelle Klausul om »due process« er nemlig efterhaanden blevet fortolket som et Krav om, at enhver Lov, ogsaa en Lov af materielretligt Indhold, skal stemme med p.p., Schjelderup, T.f.R. 1938. 288. Sager af denne Art hviler udelukkende paa forfatningsretlige Overvejelser. De har ingen Berøring med IPR. De former sig paa samme Maade, hvadenten Sagen oprindelig opstod i den Stat, der havde givet Loven, eller i en anden Stat.

Om Forholdet mellem p.p. og »due process« kan iøvrigt bemærkes følgende: Naar der i den sidstnævnte Sammenhæng tales om p.p., er det ikke den lokale p.p. i en enkelt Stat, der haves for Øje; men der er nu Tale om p.p. i forfatningsretlig Henseende og om p.p. i unionsmæssig Forstand. Smh. om p.p. i Privatretten Columbia L.Rev. 1933. 422. Det almindeligste er nu, at denne statsretlige p.p. paaberaabes som Værn mod Love, givne af Unionens lovgivende Magt, jfr. f. Eks. de fleste af de hos Schjelderup anførte Eksempler, 288 ff. Denne Paaberaabelse af p.p. vedkommer ikke IPR.

Det konstitutionelle p.p.Synspunkt kan imidlertid ogsaa paaberaabes (for en Statsdomstol eller for Unionsdomstolene) imod en af en Stat given Lov, der ikke giver Borgerne den »due process«, de har Krav paa. Naar Sagen rejses for den lovgivende Stats egne Domstole, frembyder dette ej heller noget med IPR beslægtet Problem.

Anderledes, naar Indsigelsen rejses for en anden Stats Domstole. Man maa da spørge om den konstitutionelle Indsigelses Forhold til det i.p.retligt p.p.Begreb, saaledes som dette omhandles i Restatement § 612. Schjelderup hæfter sig ved Ordet »strong« p.p. og udleder heraf en betydelig Forskel i Rækkevidden.

Ifølge Schjelderup skal der i U.S.A. »svært meget mindre til forat en lov skal ansees stridende mot den public policy som 5. og 14. Amendments due process clauses antas å gi uttrykk for enn mot den utpregede (»strong«) public policy, som må til forat Restatementets § 612 med rimelighet skal kunne påberopes«, 287. Den amerikanske Borger har »i konstitusjonens due process clauses hatt et sterkere vern mot overgrep fra lovgivningsmaktens side enn i noe annet land. Hvis en lov

ikke strider mot den »almindelige« public policy, som disse grunnlovsbestemmelsene er bygget på, vil den jo så meget mindre kunne bli satt til side som en krenkelse av a strong public policy. Følgen er da også, at når det i en amerikansk stat blir protestert mot anvendelsen av en lov vedtatt i en av de andre statene, blir det meget sjelden tale om å påberope den i restatementets § 612 uttrykte rettssetning. Det er 14. Amendments ganske anderledes vidtrekkende vern den protesterende naturlig tyr til.

Blandt de lovene overfor hvilke det i en slik sak kan bli spørsmål om å bruke § 612, er særlig å merke forbudslovene mot spill og veddemål. Krav basert på spill er nemlig ingen formuerettighet garantert ved the due process clause«, 288.

Schjelderups Udvikling 287—88 er ikke fundet bekræftet hos amerikanske Forfattere. Hvorvidt den dekker amerikansk Opfattelse kan ikke afgøres.

W.L.W., Virginia L.R. 1937. 297, udtaler, at Udelukkelse i Holzer-Sagen af permissiv Reprobering ved et Undtagelsesværneting ikke kan støttes paa »due process«-Reglen. »It would be stretching the doctrine of due process almost to the point of absurdity to hold that the only way to avoid taking the defendant's property without due process of law is to enforce a decree which accomplished that very result in respect to the plaintiff«.

- 73) jfr. de skandinaviske Konventioner Art. 12, ovenfor. 17 og ZPO § 328 Nr. 4, Niemeyer 98 f., Gezler, § 328 ZPO, Ein Beitrag zu der Lehre v. d. zwingenden Natur der Kollisionsnormen, 1933.
- 74) Cohn 244, jfr. Scheel 482, jfr. ogsaa Eckstein 123. Restatement § 446, bestemmer derimod, at Pengedomme, afsagt i Unionsstater, skal gennemtvinges, »although it would have been contrary to the public policy of the forum to allow action on the original claim«, f. Eks. Spillegæld.
- 75) Scheel 471, Munch-Petersen, Dansk Retspleje II (1924) 408.
- 76) jfr. ogsaa Davis v. Farmers Co-op. Equity Co. (1923) 262, U.S. 312, 43. S.Ct. 556, 67 L.Ed. 996, Lorenzen, Cases 204, om visse Filialværneting, ovenfor. 450.
- 77) E. Munch-Petersen, U.f.R. 1938 B. 168 f.; Hurwitz, Tvistemaal 36; om Godsværneting, Noter til HRD, U.f.R. 1928. 1045, 1930. 450, H. Munch-Petersen, U.f.R. 1926 B. 51 f, Sindballe U.f.R. 1916 B. 11, jfr. ogsaa 449 om Værnetingsforvridning.
- 78) J.U. 1855. 413, Norsk H.R. 3. Juni 1930, N.Rt. 1930 I. 592, Perkins v. Perkins (1916) 225, Mass. 82, og om anbefalet Brev Pope v. Heckscher (1934) 266 N.Y. 114, 194, N.E. 53, 97 A.L.R. 687. Om offentlig Indkaldelse eller med Post, Converse v. Hamilton, 224 U.S. 243 (1912).
- 79) U.f.R. 1868. 456, Scheel 470.
- 80) fransk Dom 19. Juli 1903, Niemeyers Zeitschr. 16. 360.
- 81) Clunet 1937. 164.
- 82) Clunet 1939. 600.
- 83) Malmar, Sv. Juristtidn. 1937. 375 bemærker med Rette: »Klart torde vara, att ett materiellt oriktigt avgörande av en rättsfråga icke i och för sig

- kan medføre, at en dom eller skiljedom skall anses stridande mod ordre public«, jfr. N.T.f.int.R. 1936. 156 og N.J.A. 1934. 491 om en Voldgiftsaftale.
- 84) jfr. Atlanta & W.P.R.Co. v. Broome (1908), Kap. 16, N. 173, Restatement § 622. En anden Stilling synes engelsk Ret at indtage, Cheshire 513, Goddard v. Gray (1870) L.R. 6. Q.B. 139.
- 85) Bd. 132. 193.
- 86) »If a foreigner appears to a writ, and takes part in an action and so submits himself to the jurisdiction of our Courts and obtains a benefit by so doing, I am not aware that any foreign country declines to recognize the validity of a judgment recovered against him. That is what happened in this case. The Böhmsche Industrial Bank, a Czecho-Slovakian subject, appeared to a writ issued in this country to recover a debt arising in this country, and *obtained certain benefits by so appearing*, the judgment ultimately recovered being for part only of the sum claimed« (udh. her), Scrutton, L.J.
- 87) N.T.f.int.R. 1934. 145, Revue Darras-Lapradelle 1933. 541 ff.
- 88) N.T.f.int.R. 1935. 162.
- 89) S. & H. 31. Marts 1910, S.H.T. 1910. 94; HR 23. Januar 1911, U.f.R. 1911. 316; HR 26. Marts 1912, U.f.R. 1912. 523; V.O.R. 27. Juli 1914, U.f.R. 1914 956.
- 90) jfr. Borum 160.
- 91) jfr. om denne, Borum. N.T.f.int.R. 1930. 49.
- 92) 207 og Neumeyer 237, jfr. ovenfor. 383.
- 93) jfr. en iøvrigt urigtig tysk Dom 10. Marts 1921, ROLG 42. 98, Frankenstein 235, Melchior 264.
- 94) Zitelmann 377.
- 95) ref. i U.f.R. 1876. 591.
- 96) J.W. 1912. 642.
- 97) cfr. om et andet Tilfælde, hvor den tyske Dom allerede ved sin Afsigelse var urigtig, Melchior 251.
- 98) HR 1. November 1849, Schlegel, 1846—56. 280.
- 99) I Forbindelse med disse Eksempler kan tilføjes, at ifølge Ørsted, Privatreth. Skr. II 99, »er det klart, at Statens egne Love dog altid bør foretrækkes, hvor to Retserhvervelser komme i Conflict med hinanden, hvorefter den ene, efter Reglen, hører under samme Loves Virkekreds, den anden derimod under en fremmed Lovgivning«.
- 100) jfr. Frankenstein 236 f., Neumeyer 240 og Nussbaum, Money 384.
- 101) Niemeyer 98, Frankenstein 234, 236, Lewald 37, RG Bd. 21. 140, Kahn 448. N. 50.
- 102) Bd. 29. 90.
- 103) jfr. om Forvaltningsakter Neumeyer 241. Naar den paagældende Doms Anerkendelse skal bedømmes *i et tredje Land*, skulde Sagen ifølge Frankenstein. 238, ligge saaledes:
- a) Saafermt Lovlandets Ret kan tage Stilling til Dommen uden at anvende o.p., maa en tilsvarende Stilling indtages i det tredje Land, hvor der nu søges Anerkendelse af Dommen.
- b) Vilde Lovlandet derimod underkende Dommen ud fra o.p.Betragt-

ningen, kan det tredie Land ikke indtage en tilsvarende Stilling, thi Lovlandets o.p. er Udlandet uvedkommende. Dette vil formentlig sige, for at tage et Eksempel fra Niboyet, Précis 200, at to Belgiere (der ifølge belgisk Ret ikke kan blive skilt), som i Frankrig har opnaaet Skilsmisse-dom, kan indgaa nyt Ægteskab i Italien (hvor Skilsmisse ej heller kan finde Sted).

c) Imidlertid maa det stadig erindres, at o.p. i det tredie Land, hvor Anerkendelse nu søges, selvfølgelig kan medføre Underkendelse af den paagældende Dom, jfr. Frankenstein l.c. Dette vilde i ovennævnte Eksempel føre til, at Italien ansaa den franske Dom for at være imod o.p. Ganske vist er der ingen Tilknytning til forum; men der er en stærk Tilknytning til et Land med konsonant Lovgivning, nemlig Belgien, og de ovenfr. anførte Synspunkter maa derfor gøre sig gældende. Niboyets Eksempel er saaledes ogsaa i denne Henseende kun en Sandhed med Modifikation, jfr. herved Niboyets Lære om »l'effet reflexe de l'o.p.«, 439. Derimod vilde det være urimeligt, hvis man i Italien undlod at tage Hensyn til en fransk Dom, hvorved f. Eks. to franske eller danske Ægtefæller var blevet skilt.

Forsaavidt der i et Land hersker den Opfattelse, at den belgiske Lov mod Skilsmisser er mod o.p. (selv hvor begge Parter er belgiske), vil der være al Anledning til at tage den franske Dom til Følge.

- 104) jfr. RG 20. Februar 1913. Bd. 81. 373 ff. om russiske Skilsmissevilkaar, Melchior 322, cfr. p.d.a.S. de Skandinaviske Konventioner om Ægteskab m.v. § 22.
- 105) jfr. Melchior 316.
- 106) 308 ff.
- 107) jfr. U.f.R. 1936. 1010; H. Munch-Petersen, U.f.R. 1934 B. 14, Hurwitz, Tvistemaal 261; Malmær, N.T.f.int.R. 1934. 245, Acta 1935. 41.
- 108) Clunet 1938. 977.
- 109) Melchior 319.
- 110) OLG 21. November 1913, Hans G.Z. 1914, Beiblatt Nr. 105, Melchior 320.
- 111) KG 27. September 1907, ROLG Bd. 18. 55, Melchior 320.
- 112) 448. N. 50.
- 113) 238.
- 114) »Für andere Staaten kommen Zwangsumstellungen, die ein Staat zum Schutze seiner Währung oder aus aussenpolitischen Gründen vornimmt, abermals nicht in Betracht, und so kann der Gläubiger in die Lage kommen, einen Ausfall, den er durch eine solche Umstellung im Ausland erlitten hat, vor inländischen Gerichten nachzufordern«, III. 2. 325. Om Guldklausullove hedder det: »Und man wird sich auch hier (vgl. oben S. 325) der weiteren Forderung nicht entziehen können, dass der Gläubiger, der im Ausland durch Anwendung der dort geltenden Beschränkungen zu Schaden gekommen ist, im Inland den Ausfall nachfordern kann«, III. 2. 343.

Kapitel 45. Almindelige Bemærkninger om Estoppel.

Afsnit VI. Afslutning.

Kapitel 46. Reproberingsproblemet i Fremtidens IPR

- 1) Federspiel 239—40, smh. ovnfr. 12—13.
- 2) Lewald 262.
- 3) 47 Harvard L.R. 173 ff.
- 4) 43 Yale L.J. 1082 (udh.her).
- 5) Saaledes allerede den argentinske Lovbog, 1871 Art. 14, Nr. 4, hvorefter fremmed Lov ikke kommer til Anvendelse, naar argentinsk Ret »i Sammenstød med fremmede Love vilde begunstige Retshandlernes Gyldighed«, se Federspiel 227—28 i Noten. Særlig forstaaelig er Betragtningen, naar det gælder at fortolke Parternes Aftale om »proper law«, Pritchard v. Norton, 106 U.S. 124: »it is therefore to be presumed . . . that the parties had in contemplation a law according to which their contract would be upheld, rather than one by which it would be defeated«.
- 6) Efter at have fastslaaet, at de enkelte Krav maa bedømmes særskilt, saaledes, at det med Hensyn til hvert enkelt Krav undersøges »vilket statut som kan anses bestämma förutsättningarna för den med anspråket åsyftade särskilda rättighetens existens och omfatningen av dess innehåll«, 383, hævder Hult, at man bør »avgöra kompetenskonflikten i fall av ifrågavarande slag efter ett med hänsyn till omständigheterna företaget val mellan de konkurrerande personalstatuten«, 388.
- 7) jfr. herved Sachs i T.f.R. 1937. 263.
- 8) 31 Illinois L.R. 143 ff.
- 9) Algemeene Problemen van International Privaatrecht, Zwolle, navnlig 187.
- 10) som Melchior ZIPR 1936. 1054 refererer Standpunktet.
- 11) L'Universalité du droit international privé, Nouvelle Revue de Droit Int. Privé 1938. 7—61.
- 12) ZIPR 1936. 1054.
- 13) »The paradoxes of Legal Science« (1928), 67—68.
- 14) jfr. herved Borum 145.
- 15) Borum 152 f. og ovnfr. 39.
- 16) Borum l.c.
- 17) Borum 140 ff.
- 18) Borum 148, jfr. 144; Haudek, især 35—36; Melchior 506 f.; Raape 252.
- 19) Kwik Hoo Tong Handel Maatschappij v. James Finlay and Co., Ltd. (1927) A.C. 604 (608); Bagge 206.

- 20) jfr. ovnfr. Kap. 5, N. 74, om Melchior 15 f.; Raape 36; m. fl.
- 21) jfr. f. Eks. Restatement, der omtales i denne Sammenhæng af Borum 2. Udg. 56.
- 22) Skarpe Eksponenter for den reelle og territorialistiske Tendens er Comité français de dr. i.p., (Borum 2. Udg. 57), Louis-Lucas (1935) og Lienhard (1935). Lucas udtaler: »Si les légitimes exigences sociales sont assez fortes pour constamment permettre à la loi du juge de supplanter par le moyen de l'ordre public local, la loi étrangère tenue théoriquement pour compétente, elles sont assez fortes pour s'avouer plus franchement et pour affirmer directement la compétence normale de la lex fori.
- L'admettre, c'est se déclarer l'adversaire de la personnalité du droit, c'est se poser en champion de la territorialité.« Lienhard afslutter Fremstillingen med denne Bemærkning: »Envisagé sous cet angle, le problème ne comporte point les difficultés insolubles que tant de fois on a entendu répéter. *En effet si une règle de la jurisdiction est compétente* — et cette compétence est bien entendu à déterminer d'après les principes du juge — *on applique purement et simplement la loi impérative ou prohibitive du droit interne*, dont on doit supposer que la portée exacte est connue« (udh. her).
- Som man ser, baseres Udviklingen paa en ren Prohibitivtanke.
- 23) Melchior 25—26.
- 24) I en Anmeldelse Rev.crit. 1936 214 f. spørges der: »Nous assistons, la chose est indiscutable, à un renouveau de nationalisme juridique. C'est un fait que l'on ne peut nier. La tendance réelle et territorialiste que l'on rencontre actuellement dans les milieux juridiques et surtout en droit internationale privé, en est une manifestation. Est-ce un bien? Un progrès? Nous n'en sommes pas aussi sûrs que n'en semblent sûrs M. Lienhard et M. Louis-Lucas. Le territorialisme ne va-t-il pas tuer le droit international privé qui voyait ses plus belles théories basées sur la distinction des statuts et sur règlement des conflits nés de la personnalité des lois?«
- 25) Personalstatutet 35.
- 26) se navnlig Udtalelser af Frankrigs Delegerede, Basdevant, Actes 1925. 200, 203 og 220.
- 27) jfr herved Frankenstein 208 m. N. 164 om visse romanske Lande.
- 28) f. Eks. dog af Raape 80 om norske og engelske Love om Spørgsmaalet.
- 29) jfr. Borum, 2. Udg. 122 med Litteratur.
- 30) Knoph, Åndsretten (1936) 166 ff.
- 31) Hartvig Jacobsen, Ophavsretten (1941) 312.
- 32) Raape 372—73, Afvigelsen fra almindelige i.p.retligt Principper findes paa et Omraade, hvor der er et særligt intensivt internationalt Samkvem, Hartvig Jacobsen l.c. 310.
- 33) Hartvig Jacobsen l.c. 310.
- 34) l.c. 312, og Raape 376.
- 35) jfr. om Norge, Lund N.I.R. 1932. 103; Melchior 78; Raape 373 og 375. Om Domme i Patentsager H. Munch-Petersen, U.f.R. 1934 B. 11.

- 36) For det første gælder der den Begrænsning, at der kun kan rejses Krav om Beskyttelse for Patenter, der er indregistreret i Domslandet (uden Hensyn til om Indehaveren af et i Indlandet indregistreret Patent er Indlænding eller Udlænding). Derimod kan hverken i Indlandet eller i Udlandet (herunder Registreringslandet) begaaede Krænkelser af et udenlandsk Patent paatales i Indlandet, Raape 374—75. Udenlandske Patenter er saaledes externt processuelt territoriale. En plausibel Begrundelse for dette Forhold kan søges i, at Opfinderen har forsømt at benytte den ham aabentstaaende Adgang til at indregistrere Patent i Domslandet og unddraget dette Afgift af Patentet. Naar Patentet derimod er registreret i Domslandet, er det klart, at Krænkelser begaaede i dette Land medfører Ansvar, Raape 374.

Ejendommelig er derimod den anden Begrænsning, der gøres. Det antages nemlig, at de i Udlandet begaaede Krænkelser ikke kan paatales i Domslandet, end ikke naar Krænkelsen er begaaet af en i Domslandet hjemmehørende Person. (Forsaavidt foreligger en moderne Form for »local actions«, se ovenfr. 77).

Dette Resultat synes ikke velbegrunder, særligt ikke naar Krænkelsen begaas af en af Domslandets Undersaatter, Lund l.c.; Raape 374. Ikke destomindre er dette gældende Ret bl. a. i Norge, Knoph, Åndsretten 310 f., og Tyskland, l.c. RG Bd. 118, 81, jfr. herved Norsk Rt. 1936. 625. Ihvertfald, naar der er sket en Krænkelse af et Patent, som er indregistreret baade i Domslandet og i det Land, hvor Krænkelsen er begaaet, synes der at være særlig Grund til at undersøge, om den i.p.retlige Tradition paa dette Felt er saa fast, at den er til Hinder for en ændret Praksis.

Saafernt tidligere Praksis opretholdes, bliver det sammenfattende Resultat saaledes, at Patentloven m. H. t. extern Anvendelse er processuelt territorial, medens den m. H. t. Anvendelse i Indlandet indeholder en materielt territorial Begrænsning af Kompetenceviljen.

Ved Varemærker er Stillingen noget anderledes, Raape 374—75.

- 37) Hurwitz, Tvistemaal 37.

Kap. 47. Sammenfattende Betragtninger.

- 38) »Es scheint so, als ob das kunstvolle Gewebe, mit dem das IPR die Rechtsgebiete untereinander verbindet, bei der geringsten Bewegung der Staatsinteressen zerreisst«, Koeppel 151. »Der wissenschaftliche Betrachter wird beim Lesen all dieser Entscheidungen der Grenzen der juristischen Argumentation auf Gebieten inne, wo sich Fragen der wirtschaftspolitischen Zweckmässigkeit stellen. Er muss zweifeln, ob der Richter zu ihrer Entscheidung wirklich die geeignete Instanz war«, Zweigert, ZIPR 1940. 301.
- 39) Nogle opfatter Retsudøvelse som ren »Magtudøvelse«. Nærværende Afhandling forudsætter derimod som en sociologisk Kendsgerning, at man kan tale om en »rigtig« Dom, ligesaavel som man kan tale om et »godt« Maleri, at en Forfatter er en »stor« Stilist o. s. v. Det menneskelige Sind

indeholder ligesaavel et Instinkt for Retfærdighed som en Sans for Kunst, Naturskønhed o. s. v. Paa Omraader, hvor Domstolene kan danne Praksis uden Indblanding af Lovgivningen, viser det sig ihvertfald, at Udviklingen i de forskellige Lande er saadan, at Overensstemmelserne er mere iøjnefaldende end Divergenserne. Smh. ovnfr. 32.

- 40) T.f.R. 1937. 365.
- 41) Heri ligger dog ikke, at en Lovgiver, hvis han f. Eks. i 1880 kunde have forudset Udviklingen, vilde have givet en anden Regel, jfr. 261—62.
- 42) De offentligretlige Loves Karakter af Fremmedlegemer betones af Neumeyer, f. Eks. 203, 250, 488 og Koepel 88. Exorbitansens Forhold til Homogenitets-Forudsætningen fremhæves af de ovnfr. 248 f. nævnte Forfattere, Savigny; Zitelmann 167; Kahn 289, 501 og 503: »Homogenität»; Neuner 119; Wengler 208; Niboyet, f. Eks. Lærebog 168: »la communauté juridique». Kahn-Tilhængerens Gutzwiller, 138, taler om »Heteronomie«, naar Reglerne stammer fra en ganske fremmed Kulturkreds.
- 43) altsaa med Neumeyers Terminologi, 250, er »artsfremmed«, i Relation til det almindelige »Privatrechtsverkehr«.
- 44) F. Eks. saaledes: »Fremmede Retsregler kan lades ude af Betragtning, naar deres Indhold aabenbart adskiller sig fra de Regler, med Henblik paa hvilke Kollisionsnormerne er udarbejdet. Dette er Tilfældet, naar Reglen har en offentligretlig Karakter eller er aabenbart uforenelig med de Krav, som i det Land, hvor Paadømmelsen sker, stilles til en rimelig Lovgivningspolitik«.

Dette kunde ogsaa formuleres saaledes: »Fremmede Retsregler kan lades ude af Betragtning, naar deres Indhold aabenbart er uforeneligt med de Forudsætninger, hvorpaa Kollisionsnormerne hviler, idet de tjener andre Formaal end de privatretlige, eller deres Indhold afviger fra, hvad en rimelig Lovgivningspolitik tilsiger«.

DOMSREGISTER

I Spalterne »Side eller Note« henviser et enkeltstaaende Tal, f. Eks. 160, til et Sidetal i Værkets Tekst, medens to Tal forbundet med Bindestreg henviser til Noterne ved at angive Nummer paa Kapitel og Note. Saaledes vil f. Eks. 1—116 betyde Kap. 1, Note 116. Hvor den paagældende Dom er mere udførligt omtalt, er Henvisningen trykt med fede Typer.

Landene er anført i alfabetisk Orden.

De fleste af Dommene er ved Talangivelse henført til en af følgende 16 Grupper:

- 1) Deviseret
- 2) Guldklusulsager
- 3) Opskrivning
- 4) Andre pengeretlige Spørgsmaal, Moratorium
- 5) Krigslovgivning, Konfiskation og Nationalisering.
»Politiske Love«, »Treuhänder«
- 6) Selskabsret
- 7) Forsikringsret
- 8) Obligationsret — herunder Erstatningsret
- 9) Ejendomsret
- 10) Familie- og Personret
- 11) Ægteskabsret
- 12) Arveret
- 13) Strafferet
- 14) Skatteret, Stempelret, Toldlove etc.
- 15) Procesret, Bevisbyrde, Voldgift, Eksekution
- 16) Skifteret, Dødsboer og Konkurs, Konkursurrogater.

DOMSREGISTER

Belgien.

	Gruppe	Side eller Note		Gruppe	Side eller Note
27. November 1935	1	22, 133, 163	Voldg.dom		
			15. Juni 1936		1 22-133

Danmark.

	Gruppe	Side eller Note		Gruppe	Side eller Note
HR 30. Apr. 1829		518	J. T. 1916. 230 (S. &		
J. U. 1853. 66		8 24-315	H. D. 6. Nov. 1916)	5	370 , 21-206
J. U. 1855. 413		15 44-78	U. f. R. 1917. 311	8	23-215
J. U. 1862. 564		14 167, 22-37	U. f. R. 1917. 429		
U. f. R. 1867. 683		8 518	(Bondy-Sagen)	..	4 174 , 185, 332,
U. f. R. 1868. 456		15 44-79			415, 434, 2-216,
U. f. R. 1870. 276		16 449, 9-179			10-204, 18-55,
U. f. R. 1871. 734		10 6-93			19-118, 22-65 og
U. f. R. 1876. 1028		12 445 , 28-144			66 , 25-343, 29-35
U. f. R. 1880. 1149		11 28-64, 29-79,	U. f. R. 1920. 754	8	28-152
		43-70	U. f. R. 1921. 49	..	14 8-145
U. f. R. 1881. 41	..	11 29-79	U. f. R. 1921. 449	5	344, 32-15
U. f. R. 1892. 1146		15 44-71	U. f. R. 1921. 978	6	22-147, 23-174
U. f. R. 1894. 4	..	9 23-178 og 246,	U. f. R. 1922. 473	5	345 , 370, 422
		25-337	U. f. R. 1922. 479		
U. f. R. 1895. 163		16 9-180	(»Grammophon«)	5	422, 33-90
U. f. R. 1898. 829		15 44-71	U. f. R. 1923. 74	..	8 343, 507
U. f. R. 1904. A 259		12 28-144	U. f. R. 1923. 301	14	8-142, 8-145
U. f. R. 1904 A 503	8	103 , 500 , 14-95	U. f. R. 1924. 860	5	351, 365 , 423,
		28-136			424
U. f. R. 1904 B 1	..	103 , 500 , 14-95	U. f. R. 1924. 893	15	350
U. f. R. 1910. 41	..	14 8-145	U. f. R. 1925. 105	3	297, 312 , 515,
S. & H. T. 1910. 94	15	44-89			21-186
U. f. R. 1911. 316	15	44-89	U. f. R. 1925. 176	14	8-145
U. f. R. 1911. 458	16	9-178	U. f. R. 1925. 260	6	501 , 23-175,
U. f. R. 1911. 553	14	8-145			28-126
U. f. R. 1911. 724	5	344 , 32-15	U. f. R. 1925. 940		32-17
U. f. R. 1912. 83	..	15 515, 16-169	U. f. R. 1926. 793	14	8-145
U. f. R. 1912. 523	15	516 , 44-89	U. f. R. 1927. 518	15	515
U. f. R. 1914. 15	..	15 517	U. f. R. 1928. 1045		
S. & H. T. 1914. 411	15	9-174	(Hafnia)		3 236, 297 , 307 ,
U. f. R. 1914. 956	15	44-89			44-77
U. f. R. 1916. 269		343, 507	U. f. R. 1928. 697	3	21-186, 29-32
U. f. R. 1916. 508	9	175, 511, 10-210,	U. f. R. 1929. 121	10	10-210 31-154
		21-206, 22-69	U. f. R. 1929. 869	15	515, 517
U. f. R. 1916. 686		343, 507	U. f. R. 1930. 8 og 9	16	516, 9-178
U. f. R. 1916. 1055	15	44-71	U. f. R. 1930. 450	15	44-71 og 77

DOMSREGISTER

Gruppe	Side eller Note	Gruppe	Side eller Note
U. f. R. 1931. 639 .	4 154 , 160, 446 , 447, 20-141, 21- 191, 29-35	U. f. R. 1937. 357 .	8 521
U. f. R. 1932. 652 .	8 28-120	U. f. R. 1937. 421 .	1 33-88
U. f. R. 1933. 703		U. f. R. 1937. 944	
(Ocean-Sag)	2 5-27, 16-167, 21- 171, 24-282	(Volga-Kama) ..	16 284 , 324, 374
U. f. R. 1934. 961 .	9 28-97	U. f. R. 1939. 296 .	2 313, 424, 10-44 , 23-264,
U. f. R. 1935. 82 ..	2 313, 337, 442, 21-169, 23-261, 24-282	U. f. R. 1939. 919	
U. f. R. 1935. 419 .	3 308 f, 310, 349, 379, 499	(»Treuhänder«- Sag)	5 366 , 424
U. f. R. 1936. 99 ..	9 29-79	U. f. R. 1940. 230 .	7-126
U. f. R. 1936. 471 .	15 308, 24-283, 44-71	U. f. R. 1940. 652 .	8 37 , 308, 310, 337, 434, 516, 28-107 23-173
U. f. R. 1936. 1010 .	15 44-107	U. f. R. 1941. 546 .	23-173
		U. f. R. 1942. 110	
		(Trawlerdommen)	5 345
		U. f. R. 1942. 633 .	23-173
		U. f. R. 1943. 623 .	14-78

England. (Se U.S.A. og British Empire.)

Frankrig.

Gruppe	Side eller Note	Gruppe	Side eller Note
16. Januar 1836 ..	5 22-2 og 32, 29-7	2. Januar 1928 ..	5 32-30
7. Maj 1873	5 22-32, 29-9	5. Marts 1928	5 32-17 og 30
28. Juli 1879	11 28-35	3. Juli 1928	8 43-64
18. Juli 1885	6 270, 27-124	24. Juni 1932	8 189, 43-34
4. Februar 1886 ..	16 28-114	4. Juli 1933	8 365, 426 , 32-62, 38-144
12. Juni 1894	8 27-153	5. December 1933 .	15 22-163
19. Juli 1903	15 44-80	14. Februar 1934 ..	4 21-161
22. Juli 1903	11 286, 28-138	14. April 1934	3 300 , 412, 43-64
30. Maj 1919	1 23-189	26. Juli 1934	4 160
7. Juni 1920	4 21-161	21. Maj 1935	15 22-163
22. Juli 1921	4 21-202	26. Marts 1936,	
27. Marts 1922 ..	11 286, 28-138	(Zentral- europäische Länderbank)	1 189 , 502 , 8-133a, 14-142, 25-332
28. November 1923	11 28-33	9. Januar 1937 ..	1 186
16. April 1924	11 286 , 469, 28-138	14. Januar 1937 ..	22-154
5. Maj 1924	8 43-48	16. Februar 1937..	1 180 , 43-34
Damaskus			
16. Dec. 1924	12 297		
6. April 1927	2 227		
17. Maj 1927	4 21-161		

DOMSREGISTER

Gruppe	Side eller Note	Gruppe	Side eller Note
6. Marts 1938	22-154	14. April 1938	
11. Marts 1938 ..	22-154	(Hirschfeld-Sagen) 14	300 , 499
4. April 1938	21-150	21. Juni 1939	
		(La Rochelle)	352

Holland.

Gruppe	Side eller Note	Gruppe	Side eller Note
2. November 1917 .	5 425 , 23-215	13. Marts 1936,	
12. Maj 1922	10 16-175	(Bataafsche og	
22. Februar 1924 .	7 14-94	Koninklijke)	2 158, 236, 200 ff,
2. September 1925	10 16-175		313, 315, 328,
28. November 1929	3 307, 38-136		331, 412, 432,
31. Juni 1930	3 309		24-282, 26-75,
20. November 1930	10 16-175		29-47
10. December 1930	3 29-84	23. Juni 1936	39-175
		13. Juli 1936	1 428, 22-133 ,
			25-344
		11. Januar 1938 ..	1 186

Italien.

Gruppe	Side eller Note	Gruppe	Side eller Note
8. Juni 1880	12 272	7. Juli 1934	2 12-35, 21-168,
13. November 1931	8 504		26-60
8. Maj 1934	5 32-18	30. Juli 1937	181

Norge.

Gruppe	Side eller Note	Gruppe	Side eller Note
NRT 1928. 520 ..	8 107, 14-120	Oslo Byret	
NRT 1931. 1185 ..	8 28-146	13. Febr. 1936	1 22-106, 23-216,
NRT 1932. 1178 ..	15 44-71		38-140
NRT 1933. 649	10 277 , 323, 412,	NRT 1937. 888	2 302, 12-7, 19-44,
	434		26-30, 29-59
NRT 1934. 152 ..	3 300 , 304, 300 ,		
	434, 516, 25-30		
Oslo Byret			
12. Dec. 1934,			
(Ocean-Sagen) ..	2 515		
Se Henv. under			
Danm. U.f.R. 1933.			
703			

DOMSREGISTER

Schweitz.

Gruppe	Side eller Note	Gruppe	Side eller Note
17. December 1914	5 23-189	19. Februar 1936..	1 411 , 413, 22-95,
17. April 1916	5 20-142 , 21-204,		22-143, 22-144,
	23-214		24-312, 33-129
18. Maj 1917	5 23-189	23. April 1937	22-101, 39-175
19. April 1918	5 23-189, 26-65	18. September 1937	1 411
1. April 1924	5 421	21. September 1937	486, 22-133 og
3. Juli 1928	3 311, 416		163
28. Februar 1930..	3 29-90	26. Oktober 1937..	1 184 , 413 , 26-58
26. Februar 1932..	3 29-90	1. Februar 1938,	
27. Marts 1933 ..	10-209, 22-101,	(Osram-Sag)	2 181, 298, 314 ,
	24-312		315, 414 , 432,
3. Juli 1934	1 425, 38-140		440, 23-208,
10. Juli 1934	1 22-159, 43-34		26-63
18. September 1934	1 22-100 og 101,	28. Februar 1938..	15 521
	22-234 og 236	28. September 1938	1 190, 25-332 og
19. September 1934	1 22-101, 23-236		340, 43-34 og 39
8. Oktober 1935 ..	1 413 , 23-216,		
	26-33		

Sverrig.

Gruppe	Side eller Note	Gruppe	Side eller Note
18. Maj 1928	3 21-186	30. Januar 1937,	
27. Maj 1930	3 21-186	(Skandia ctr. Riks-	
16. Oktober 1930..	3 21-186	gäldkontoret)	2 150, 313 , 412,
26. Marts 1932.			12-35, 18-52, 19-
2 DD.	5 365 , 371, 32-17,		33 og 44 og 118,
	62 og 63		20-128
		12. November 1938	5 365 , 374
		11. Juni 1941	
		(4 DD)	5 367

DOMSREGISTER

Tyskland.

Gruppe Side eller Note			Gruppe Side eller Note		
20. Februar 1880..	4	16-169, 28-104	19. December 1922	8	288, 462 , 10-195
4. Oktober 1882 ..	8	510, 26-4	27. Januar 1923 ..	4	417 , 428, 467
7. Oktober 1884 ..	11	28-84	30. Maj 1923	8	28-155
9. Februar 1887 ..		21-151	3. Oktober 1923 ..	1	188 , 418, 470, 501, 22-8, 25-339, 30-140
21. Juni 1888	14	447, 510	19. December 1923	1	14-90
24. Oktober 1888 ..	5	446	19. Februar 1924 ..	4	14-125
5. Februar 1891 ..	11	28-84	3. Juni 1924	4	38-123
25. Juni 1892	8	424, 28-123	21. Juni 1924	1	14-127, 43-36
9. Juli 1892	8	476, 519 , 28-123	10. Oktober 1924..	1	23-189 og 199
24. Oktober 1892..	8	28-112	25. Juni 1926	3	287, 297, 311 , 515, 32-62
26. Maj 1900	8	14-115	30. Oktober 1926 ..		287
10. Oktober 1900 ..		33-99	14. December 1927	3	319 , 415 , 26-61, 30-142
29. September 1905			4. Maj 1928		280, 499
(Helen Böhlau) ..	11	276 , 457, 464, 469, 530, 1-8	19. December 1928	7	411, 29-36
27. September 1907	8	44-111	16. Maj 1929	1	26-61
1. November 1907 .	16	27-126, 28-126	14. November 1929		
2. Maj 1908	5	32-15	(Wiener bunter Anleihe)	4	158 , 185, 282, 299, 2-161, 22-8
27. Maj 1910	6	288, 28-126	13. December 1929	3	311 , 419, 504, 511
23. Oktober 1911 ..	12	28-144	28. Marts 1930 ..		16-170
21. Marts 1912 ..	11	518	20. Maj 1930	5	365 , 478, 32-64, 38-91 og 95, 40-216 og 235
16. April 1912	8	14-93, 22-8	1. Juli 1930		
2. Oktober 1912 ..	9	278 , 425 , 429	(16. Maj 1929)	1	188 , 418, 470, 501, 40-235
20. Februar 1913 ..	11	44-104	5. Marts 1931	3	311, 515
21. November 1913	8	44-110	18. Marts 1931 ..	5	369 , 371, 446, 495
7. Juli 1915	5	23-236	27. Oktober 1932 ..	1	181, 413 , 431, 22-98
11. Juli 1916	8	202	9. Januar 1935 ..		181, 22-98
7. November 1916 .	16	27-126	2. April 1935	3	21-188
5. December 1916 .	8	202	28. Maj 1936	2	314
22. December 1916	5	23-189	25. Juni 1936		210
13. November 1917	5	23-189	3. September 1936	2	29-109
15. Marts 1918 ..	5	23-189	18. Marts 1937 ..	1	22-136 a
28. Juni 1918	5	196, 203 , 23-166 og 189			
26. September 1919		24-306			
10. Marts 1921	10	44-93			
7. Juni 1921	5	32-19			
21. Oktober 1921 ..	4	242 , 501 43-35			
4. Marts 1922	4	38-96			
17. Juli 1922	4	40-218			
17. Oktober 1922..	4	509			
5. December 1922 .	1	504			

DOMSREGISTER

U.S.A. og British Empire.

	Gruppe	Side eller Note
Abdul Mapid Belshah	12	272
Adelaide El. Supply Co. v. Prudential Ass. Co.	4	21-200, 22-64
Allartini & Co. v. Abbott	4	21-202 og 203, 24-316
Alves v. Hodgson	14	22-36
Anderson v. Equitable Life Ass. Soc. of the U. S.	3	21-189
The Annette		32-36, 38-163
The Antelope	13	22-31
Archer v. The Society of the sacred Heart of Jesus	12	270
Atlanta & W. P. R. Co. v. Broome	8	16-173, 28-154 , 30-143, 44-84
Auckland Corp. v. Alliance Ass. Co.	4	21-200
The Avantzau Mendi	15	350
Ayub et al. v. Automobile Mortgage Co.	8	503, 14-132, 26-4, 26-38,
Ayub et al. v. Saloman	8	43-40
The Baarn (No. 1 og 2)	4	33-142
Baghis v. Cusinier	5	32-15
Baldy v. Hunter		26-84
Banco de Bilbao v. Sancho	5	345
Banco de Viscaya v. Don Alfons de Borbon y Austria	5	345, 32-18 , 38-163
Bank of Ethiopia v. National Bank of Egypt and Liqueri	5	352
Banque de France v. Equitable Trust Co.	8	42-10
Banque Internationale v. Goukassow	5	26-85
Barcela v. Electrolytic Zinc. Co. of Australasia Ltd.	4	160 , 10-204
The Baron Stjernblad	5	23-178
Blanchard v. Russell	5	362
Bond v. Hume	8	14-87, 15-152, 28-136
Boucher v. Lawson	1	14-92, 22-2 og 39
Bradford Electric Light Co. v. Clapper	8	455, 456, 476, 478, 1-118, 22-53, 28-122, 37-50, 38-167, 40-237
Bristow v. Sequeville	14	22-36
Brown v. Hiats	5	32-3
Canada Southern Railway v. Gebhard	16	9-183, 27-126
Chetti v. Chetti	11	22-29
The Christina	5	349, 351
Chubbuch v. Holloway		26-22
Citizens Nat. Bank of Orange Va. v. Waugh	8	1-117, 16-169, 28-104
Clegg v. Levy	14	22-36
Compania de Inversiones Internacionales v. Industrial Mortgage Bank of Finland	2	16-164

DOMSREGISTER

	Gruppe	Side eller Note
Couch v. Desjardins	8	502, 14-92, 14-139
Davis v. Farmers Co-op. Equity Co.	8	39-203, 44-76
De Beéche v. South Am. and Chil. Stores	1	181 , 191, 230, 416, 18-2, 22-119, 22-136a, 23-189 og 258
Deutsche Bank v. Humphrey	4	449, 21-151
Dewing v. Perdicaries	5	33-109
Direction der Disconto-Gesellschaft v. United States Steel Corp.	5	369, 38-163
Dougherty v. Equitable Life Ass. Soc.	5	361, 419 , 470, 1-117, 26-86, 87, 28-58, 32-36, 32-65, 37-55
Dougherty v. National City Bank		26-86, 32-65
Douglas v. New York	15	39-207
Dynamit Actienges. v. Rio Tinto Co. Ltd.	5	32-4
The El Condado	5	345, 349, 351
Emperor of Austria v. Day and Kossuth	4	164
Ertel Bieber & Co. v. Rio Tinto Co. Ltd.	5	32-4
Ex parte Melbourn	16	9-184, 28-84
Fitzpatrick v. International Ry.	15	9-169
Folliott v. Ogden	5	362 , 22-2, 22-31
Forepaugh v. Delaware L. & W. R. R. Co.	8	16-173
Foster v. Discroll	8	14-96
Fox v. Postal Telegraph Cable Co.	8	16-173, 28-154
Franklin v. Westminster Bank	4	21-151
Frenkel & Co. v. L'Urbaine F. I. C. of Paris	5	342 , 369, 413 , 430, 33-90 40-226
The Fri		399, 37-50
Furtado v. Rogers	5	32-5
Galveston v. Wallace	5	22-27
Gibbs & Son v. Société Industrielle et Commerciale des Métaux	16	9-181
Gilbert v. Sykes	8	13-66
Goddard v. Gray		44-84
Goodman v. Deutsch-Atlantische T. G.	4	227, 1-73, 24-314, 25-31, 30-122, 43-25
Goodrich v. Rochester Trust & Safe Dep. Co.	14	22-44, 43-49
Greenwood v. Curtis	8	234, 242, 268 , 280, 399, 420, 438, 440, 461, 492, 503, 1-111, 1-117, 14-119, 121 og 131, 15-150, 26-38, 28-8, 28-65 og 66, 38-73, 42-13 og 14
Haile Selassie v. Cable & Wireless Ltd.	5	32-57
The Halley	8	477, 28-123

DOMSREGISTER

	Gruppe	Side eller Note
Hartford A & I Co. v. Delta & Pine Land Co.	7	281 , 400, 431, 479, 15-144 og 147, 16-153, 28-110, 28-36, 37-54, 40-237, 38-166
Harvey v. Farnis	13	28-28
Hassard v. U. S. of Mexico	15	32-39
Herrick v. Minneapolis & St. L. Ry. Co.	8	282 , 288, 292
Hoare v. Allen	5	32-3
Hogston v. Bell		3-219
Holman v. Johnson	14	14-92, 22-40
Holmes v. Rensen	16	9-181
Holzer v. Deutsche Reichsbahn	8	244, 295 , 348, 400, 404-05, 429, 430, 435, 449, 467, 18-38, 22-129, 23-173, 29-21, 32-38, 37-56, 44-72
Home Insurance Co. v. Dick	7	281 , 419, 478, 450 , 455, 1-118, 15-144 og 145, 28-110, 29-36, 40-237
Hugh Steve & Sons Ltd. v. A/S für Cartonnagen Ges.	5	32-3
Huntington v. Atrill	6	166
Hyams v. Stuart King	8	14-76
Hyde v. Hyde	11	27-103, 28-32, 30-133
Ingenohl v. Olsen	5	32-24
In re Bethell	12	275, 28-48 og 72
In re Doetsch	6	9-184, 28-126
In re Russian Bank for Foreign Trade	5	32-62
International Harvester Co. v. Mc. Adam	10	233, 292, 16-169, 40-214
Int. Trustee for the Prot. of Bondh. A. G. v. The King	9	21-173, 40-227
Jacobs & Co. v. Crédit Lyonnais	5	21-200, 22-64
James & Co. v. Second Russ. Ins. Co.	5	363, 493 , 504, 26-84 og 88, 32-62
Joint Stock Co. of Volgakama Oil and Chem. Fact. v. Nat. City Bank	5	363 , 494, 495, 32-62
Jones v. Oceanic Steam Navigation Comp. Ltd. ..	8	12-9
The Jupiter No. 1, No. 2 og No. 3	5	32-17
The Jupiter No. 3	5	351, 32-17
Kapigian v. Der Menassian	11	276 , 496
Klein v. Keller	8	461 , 503, 15-152
Kleinworth, Sons & Co. v. Ungarische Baumwolle Ind. A. G. and Hungarian General Credit Bank	1	183 , 197, 499
Kobogum v. Jackson Iron Co.	12	272
Krulewitsch v. National Importing Co.	5	23-189
Lann v. Un. Steel W. Corp.	1	509, 20-142, 22-108, 23-189, 43-57

DOMSREGISTER

	Gruppe	Side eller Note
Lecouturier v. Rey	5	32-15
Lemnon v. People	10	29-3
Leroux v. Brown		9-168
Lever v. Fletcher	7	14-92
Logan v. Bank of Scotland	15	39-207
Loucks v. Standard Oil Co.	8	12-6, 26-22, 27-130
Luther Co. v. Sagor & Co.	5	340 , 446, 472, 26-85, 32-36, 38-163
Lynch v. Provisional Government of Paraguay ..	5	32-16 og 55
Mc. Kinnell v. Robinson	8	14-76
Major v. Canadian Pacific Railway Co.	8	14-89
Marshall v. Sherman		30-129
Martin v. Nadel	8	360
Matter of Hollins	14	22-44, 43-49
Matter of People v. Second Russ. Ins. Co.	5	32-70
Mauron v. Ins Co.		26-84
Meacham v. Jamestown F. & C. R. R. Co.	15	289, 432, 439 , 16-175, 38-124
Meliss v. Shorey	8	14-89, 14-127
Mirgon v. Sherk	8	16-169 , 28-104
Modern Woodmen of America v. Jenny Veda Mixer	7	283 , 478, 1-118, 28-151, 40-237
Moullis v. Owen	8	14-120
Mount Albert Borough Council v. Australasian Temperance and General Mutual Life Assurance Society Ltd.	4	161 , 14-76, 20-142, 22-64
Municipal Council of Sydney v. Bull	14	8-142
National Surety Co. v. Larsen	8	505 , 507, 26-61
The Navemar	5	351, 32-23 og 36
New York Life Ins Co. v. Public Trustee	5	369
New York Trust Co. v. Island Oil & Transp. Corp.	14	43-49
The Nueva Anna		32-36, 38-163
Oetjen v. Central Leather	5	32-36, 38-163
Oscanyon v. Winchester Repeating Arms Co.	8	279, 287 , 412, 444, 492, 1-9, 26-36
Page v. Pendleton		32-9
Pan-Am. Securities Corp. v. Friederich Krupp Actiengesellschaft	1	20-142
The Parlement Belge	15	32-39
Perkins v. Perkins	15	44-78
People v. Kay	10	273, 1-5
Petrogradsky M.K. Bank v. Nat. City Bank	5	364, 432 , 23-172, 26-84 og 85, 32-61, 62 og 64, 42-10
Pickard v. Sears	15	42-3
Pope v. Heckscher	15	44-78
Poyser v. Minors		9-166

DOMSREGISTER

	Gruppe	Side eller Note
Pritchard v. Norton		28-101, 46-5
Pyrmont Ltd. v. Schott	1	22-139
Quarrier v. Colston	8	14-120
Queen of Holland v. Drukker (In re Visser)	14	8-142
Quigley v. Desjardins	8	492, 501 , 14-139, 25-332
Ralli Brothers v. Compania Naviera Sota y Aznar		110, 172 , 182, 219, 227, 303, 412, 416, 442, 444, 453, 8-133a, 14-114, 18-2, 22-58 og 64 og 119, 23-257
Re Glynn v. United Steel Works	1	413, 29-24
Republica de Guatemala v. Nunez	5	352, 8-137
Republica of Peru v. Peruv. Guano Co.		32-55
Rhokana Corp. Ltd. v. Inland Revenue Commissioners	14	22-42
Ricaud v. American Metal		32-36
Richards & Co. v. Wreschner	5	23-189
Riley v. Pierce Oil Corp		32-29
Risdon Iron & L. W. v. Furness	6	274 , 336, 412, 444, 453, 498, 20-124
Robinson v. Bland	8	14-120
Roche v. Washington	11	28-32
Rose v. Hinley		26-85
Rouquette v. Overmann	4	21-200, 23-176 ,
Royal v. Cudahu Packing Co.	8	28-38
Russian Comm. & Ind. Bank v. Comptoir D'Escompte de Mulhouse	5	363 , 494 , 26-85, 32-49, 61 og 62
Russian Government v. Leleigh Valley RR	5	32-55
Russian Reinsurance Co. v. Stoddard	5	364, 32-64, 42-10
Salinoff v. Standard Oil	5	347 , 348, 400, 446, 37-53
Santos v. Illidge	8	269 , 457, 503, 15-149
Saxby v. Fulton	8	14-120
Scott v. Sanford	13	269, 28-6 og 15 og 124, 43-24
Sea Insurance Co. v. Rossia Ins. Co. and Employers Liab. Ass. Corp.	6	363, 493
Security Trust Co. v. Dodd Mead and Co.	13	9-181
Seedat's Executors v. The Master	12	30-134
Smith v. Brown	8	26-7
Société Anonyme des Grands Etablissements du Touquet Paris Plage v. Baumgart	8	14-120
Sokoloff v. National City Bank	5	361 , 369, 495, 504, 23-171, 26-85, 32-65
Solomons v. Ross	13	9-181
Sprott v. U. S.		26-84
State of Colorado v. Harbeck	14	8-142

DOMSREGISTER

	Gruppe	Side eller Note
State v. Jackson	11	29-16
State v. Tutty	11	29-16
Stewart v. Baltimore		22-27
Straus & Co. v. Canadian Pacific Railway Co.	8	12-6, 28-154, 40-238
St. Pierre v. South American Stores	1	182, 22-111
Studebaker Bros. Co. v. Mau	9	9-184, 40-214
Sumner, Permain et al. v. Webb	14	8-142
Swiss Bank Corp. v. Böhmische Ind. Bank	8	360, 361 , 516
Texas v. White		26-84
Thomas v. Matthiesen	6	274, 498, 20-124
Trinidad Shipping & Trading Company Ltd. v. G. R. Alston & Co.	8	110, 171 , 204, 412, 416, 504, 14-114, 18-2, 22-58 og 64 , 23-257
Tweedee Trad. Co. v. Mc. Donald Co.	5	23-189
United States v. Belmont	5	32-65, 34-2
United States v. Insurance Companies	5	26-84
U. S. A. v. Mc Rae		22-12
Vandalia R. Co. v. Kelly	7	16-172
Veytia v. Alvarez	8	503 , 14-140, 42-14
Vladikavkazsky Ry. Co. v. New York Trust Co. ..	5	353, 364 , 371, 423, 26-22, 36 og 88, 32-62
Wanganyi-Rangitikei EPB v. Austral. Mut. Provident Soc.	4	161
Watkins & Co. v. Mc. Mullan	8	16-163, 22-55
White Child & Berney Ltd. v. Simmons		26-85
Whittington v. Mc. Caskill	12	294, 15-151, 16-165
Williams v. Bruffy	5	341, 362 , 29-24
Wolff v. Oxholm	5	341, 362 , 370, 22-31
Wulfsohn v. Russian Republic.	5	346 , 351, 32-36, 38-163
Zimmermann v. Sutherland		33-143

Østrig.

	Gruppe	Side eller Note
11. Juni 1930	8	38-136
9. Oktober 1930	5	296 , 413, 21-205
3. Marts 1931	8	14-102
5. September 1934	1	411, 23-236
25. September 1934	1	23-189
10. Marts 1936	1	23-189
24. April 1936	1	23-236
9. Februar 1937	1	43-49

DOMSREGISTER

Andre Lande.

	Gruppe	Side eller Note
Spanien. San Sebastian 1933	10	28-137
Rumænien. Bukarest 12. Juni 1920	2	20-132 , 21-168, 29-99
Buenos Ayres 23. December 1905	5	32-15
Shanghai (Konsularret) 1937		186 , 505

ENGLISH SUMMARY

of

PUBLIC POLICY AND TERRITORIALITY

Analytical Comments on Disparities in the Conflict of Laws.

Caution: It will not be possible in this summary to give an evenly balanced survey of the problems dealt with, and a number of results have had to be drawn up in a manner more rough and ready than the opinions expressed in the text.

Note: The *references to the Danish text* may be useful to those readers who wish to inquire into authors and cases cited or to examine the numerous English, French and German quotations. A list of cases will be found p. 797 et seq.

Part I. Disparities.

Chs. 1—4. Field of Study. The object of the treatise is to analyze the problems raised in the Conflict of Laws by the concepts of public policy and of territoriality. The doctrine on these subjects has developed on very similar lines in Anglo-American countries, in Central-Europe and in Scandinavia (pp. 7—12), the tendency being to regard the public policy rule as a limited exception which by many writers is considered to be supplemented by the „territoriality“ of rules of Public Law, e.g. laws of a penal or a fiscal nature. The doctrine in these countries forms the main object of the analysis. The development in these countries has been unhampered by statutory regulation and it is the writer's belief that many of the interpretations offered will apply not only to Denmark and other Scandinavian countries, but also to a large extent to the Anglo-American view.

In France and other Latin countries (pp. 4—6) quite a different school of thought prevails, the concepts of public policy and of territoriality tending to

be identical and considered as a wide field covering not only the above-mentioned area but also that of such regular items of the Conflict of Laws as the rules of Property and of Torts. Only a few recent writers depart from this much criticised view. The latin view is only sporadically taken into consideration.

The problem of public policy is of a growing practical importance and is likely to shed some light on the main principles of the Conflict of Laws. The problem is in itself of considerable theoretical interest, particularly as regards what has been termed the rule of *relativity* according to which a foreign law is affected in some situations by the public policy rule and left unimpaired in other situations, ch. 34 N. 1. The investigation of this phenomenon was the writer's initial purpose in the pursuit of which it has been necessary to present a somewhat extensive study of the whole question of the public policy concept.

Chs. 5--10. General Principles in the Conflict of Laws. The application of foreign law is based on the assumption that it is desirable to obtain uniform enforcement of all rights, irrespective of the country in which the judgement is delivered.

If the object of the Conflict of Laws solely were to incite each country to establish its own more or less complicated system of rules governing the conflict-situations, it would be preferable to abandon all thoughts of a Conflict of Laws-system and always apply the law of the forum. Otherwise the undeniable drawbacks are not compensated by corresponding benefits (*Federspiel*, cit. p. 30). This fundamental truth involves many consequences of a practical nature (e. g. the wide opportunities for drawing analogies from the fixed rules, the importance of Comparative Law and the necessity of proceeding in accordance with established traditions at home and abroad. To rush into a change of law, just because some practical considerations favour a change, is dangerous in the Conflict of Laws.

The importance of this desire for a uniform enforcement is stressed by the very notable circumstance that the Conflict of *Public Laws*, the sister discipline, is dominated entirely by the law of the forum.

However, the ideal of uniform enforcement in the Conflict of Laws is still very distant. The law of the forum has a very wide field of operation. It governs the questions of procedure and some technical points such as the question of Qualifications. Furthermore, there is obviously a multitude of rules differing in the various countries. To mention only one, some countries favour the law of the domicile in certain respects, others apply the law of the nationality. That this state of affairs is not only tol-

rated, but looked upon with a certain contentment indicates clearly that the importance of the Conflict of Laws must not be exaggerated.

Life would continue to go on in a quite satisfactory way even if all countries degenerated to apply their own law in all cases under their jurisdiction. To-day, the rules of substance showing great similarities, the law of the forum is by no means destructive to foreign established rights and hence the *importance of the Conflict of Laws may be considered as only relative*. The real basis of the principle of uniform enforcement is found in reflections on historical tradition, fairness and the comfort to the citizens afforded by the mere existence of a general trend towards uniformity. Evidently this reasoning leaves an opening for certain exceptions from the principle of uniformity.

It is suggested that this explains why the rules of 1) public policy and of 2) territoriality are tolerated at all although they form a definite threat to the Conflict of Laws in as much as they cannot be said to promise any future development towards uniform enforcement. The same applies to 3) the many statutes which give preferential influence to the local law (e. g. the German E G Art 7 sec. 3). These three deliberate setbacks to the progress towards universal enforcement are termed „*Disparities*“.

It may be assumed that the disparities are relatively acceptable in the *border region* between Private Law and Public Law comprising laws between individuals but furthering a governmental purpose. The same applies to »secondary« rules, i. e. branches of the legal system being only appendices to the main body of non-interchangeable »primary« rules. An act exempting debtors from liability under a gold-clause is secondary. The principle that a promise can be enforced is primary. Accordingly the non-appliance of a gold-clause-act only means that the judge falls back on the primary foreign law. If, however, a certain primary rule is left out of consideration, the result will be that there is no other foreign law coming into play and that the vacancy must be filled up by local law. Obviously this may lead to awkward mixtures of two different legal systems. To part from a secondary rule is as easy as to shift out a single rafter in a construction, while non-appliance of a foreign primary rule may be compared to the operation of exchanging an old carrying pillar with a new one.

Finally it is suggested that the objections to non-appliance of rules of a *provisional* nature are comparatively insignificant. The reason is that the general opinion will not be shocked by a digression from the otherwise highly respected principle of Uniformity when the rule on record is one which even the legislator himself intends to be in force for a limited period only.

Now, it will be observed that a number of those laws which are most frequently objected to as being territorial or against public policy meet all the above qualifications. Thus currency-restrictions and Trading-with-the-Enemy-Acts further governmental interests and are both secondary and provisional.

ENGLISH SUMMARY

For these cumulative reasons the counter-indication of non-appliance is considerably diminished. (Cf. graphic illustration of »intensity« of reprobation p. 69).

Ch. 11. Significance of the term Territoriality. The concept of „territoriality“ is „one of the most cryptic and confusing in the doctrine of conflict of laws“ (Nussbaum, Money p. 487, cit. supra ch. 11, N. 219). Although it is possible to state the rules of Conflict of Laws without making use of the phrase „territoriality“ the word has acquired an enormous and quite undeserved popularity. Therefore it is necessary to attempt an investigation into the actual bearing of the concept. It is surprising not only that the word may have a number of quite different meanings but still more that only very few writers (notably *Kahn* and *Koeppel*) have realized the ambiguity of the term.

The following distinctions may be noted:

1) Sometimes the word »territorial« means that the jurisdictional *will* of a rule is limited by the legislator himself. At other times it signifies that the *power* of the rule is limited because its application is put under restraint by foreign judges.

2) Territoriality may mean that the rule in question governs exclusively *in its own country* and it may express the fact that the rule is not applied *outside* its country. This leads to the observation that territoriality may sometimes be *internal* and refer to the application *at home* of a rule either in a wider or narrower sense than that indicated by the ordinary rules of Conflict of Laws, respectively *expansive* and *restrictive* territoriality. At other times territoriality is *external* meaning that the rule is applied in *other* countries either in an *expansive* or in a *restrictive* sense.

3) The most important distinction is that between »*procedural*« territoriality and »*substantive*« territoriality. The latter signifies that the application of the law turns upon the localisation of a relevant part of the particulars of the case, for instance the situs of a thing, the place of payment or the creditor's domicile. Procedural territoriality means that the application depends entirely on the forum before which the cases arises. This is the case with the rules of Procedure. Either the rule is always applied or not at all before a certain forum.

All these distinctions are usually combined making the types of territoriality numerous. Currency-restrictions afford illustrations of this.

Part II. Jurisdictional Will.

Chs. 12—16. Internal Expansive Jurisdictional Will. The history of the public-policy doctrine is dominated by a confusion of two phenomena. One is that a rule of law sometimes has an expansive international juris-

dictional will, according to which the *local* courts apply the rule either in all cases or in more cases than it would follow from the ordinary Conflict of Laws system.

The other phenomenon is that the courts of the country where the procedure takes place investigate the contents of the foreign law and decide that the law which would ordinarily have come into play will not be applied for special reasons, either because the law furthers governmental interests or because the contents in some way vitiate the feelings or interests of the forum. This latter procedure which pivots upon the nature of the *foreign* law will be named for short „*reprobation*“.

Obviously there is a formal distinction between these two occurrences, and this has been recognized by some writers, (*Zitelmann, Klein*, cited p. 89), but no emphasis has been laid on any possible real discrepancies. The original theory took its stand solely in the local law. Later most writers have mentioned both views, but always with the idea that the local law in question had some connection with principles particularly fundamental and essential to social life. This, however, is quite erroneous (*Kahn*). An internal expansive jurisdictional will is a quite *common-place-occurrence* and takes place not only in many respects where Public Law is concerned, notably the many rules of Illegality, but in other cases where no public interest is at play, e. g. German E G Art 7 sec. 3 and many Bills of Exchange Acts.

The main question, therefore, is, whether the two phenomena ought to be dealt with as a unity. This is suggested to be impractical because the local-law point of view presents very small difficulties and is perhaps not at all a question relating to the Conflict of Laws but only one of interpretation. The problem of reprobation, on the contrary, is one of the most complicated in the Conflict of Laws.

Ch. 13 attempts a historical explanation of the present entanglement of ideas. The point of departure has been the ascertainment of substantive rules of Illegality and of Public Policy with an internal expansive jurisdictional will (see quotations pp. 95—96). This coincided with the existence of the exclusive will of the Public Law (e. g. Administrative and Criminal Law), and from these cases where an expansive will undoubtedly exists parallels were drawn under cover of the obscurity due to the use of the word „public“ to other wholly inconsistent cases, such as polygamy, slavery etc. and to modern occurrences such as revaluation etc. The rules of Illegality were particular unhappy specimens to choose for a starting point.

This is illustrated by *ch. 14* where it is shown that the illegality-que-

stion is very complex. It plays an important role in international affairs but in most aspects the issue is one of „normal“ rules of Conflict of Law (pp. 102—06) or even more frequently one of local rules with expansive jurisdictional will (pp. 106—09). The question of „reprobation“ proper is only met in very few relations (pp. 109—10). To realize this it is, however, necessary to consider that reprobation of a foreign system of law sometimes is based on the *absence* of a certain rule, e. g. lack of rules prohibiting gambling, slave trading etc. Some comments on this line of division and the ways to its determination are given in *chs. 15 and 16* (cf. ch. 28).

Ch. 17. Limited Jurisdictional Will. A limitation in the jurisdictional will will usually be recognized by foreign courts, unless the limitation constitutes an unjust discrimination and as such will be reproved, see ch. 29.

Part III. Territoriality (Heterogeneity).

Ch. 18. Territoriality and Public Policy. The *relation between* the concepts of territoriality and public policy is discussed. The prevailing Anglo-American doctrine and some writers in other countries do not recognize more than one institution, the public policy-rule, territoriality being more or less the same thing. It is, however, necessary in an analysis to direct attention to any possible differences and some means of drawing a rough line of division as a basis for the grouping of the topics of the following chapters are given.

As the usual terminology, for historical reasons, is apt to suggest things that have to be proved, it is proposed to substitute „*Heterogeneity*“ for Territoriality and „*Exorbitancy*“ for the public policy-rule.

Some laws, especially Trading-with-the-Enemy-Acts, nationalization decrees etc. may be classified under both categories and are treated separately (chs. 32—33).

Chs. 19—21 deal with some modern views among Scandinavian and German writers, notably *Neumeyer*, according to which many extraordinary *economic-political* enactments which are mainly in the nature of private law are applied internationally but not according to ordinary rules of conflicts, *ch. 19*. The centre of gravity is supposed to be displaced. For instance the application of an act of revaluation is said to depend on the place of payment or on the currency, thus being applied partly more and partly less than according to the proper law of the contract. It is suggested that no such result — a sort of substantive territoriality — is tenable. It is

true that the jurisdictional will is sometimes limited, but there is no reason to apply a law which is not called into play by the ordinary rules of conflicts. It is sometimes overlooked that the *minimum-condition* for the application of a certain rule is that it belongs to the proper law of the contract or to some other legal system to which the ordinary conflict rules refer (*ch. 20*). Within this limitation it may, however, be assumed that an unduly restricted jurisdictional will may be expanded (*cf. ch. 29*). The attitude of the courts seem to conform with the assumption that either the ordinary rules of conflicts or the specific public-policy rule have been brought into play. A *casuistic* survey of the problems relating to legal tender, gold-clause-restrictions, revaluation and moratoriums is given in *ch. 21*.

Governmental interests, chs. 22—25. The traditional opinion seems to be that rules intending to *further governmental interests* cannot be applied in other states — the territoriality is procedural, *ch. 22*. This view seems to be valid to-day, particularly as it is possible to explain the cases which seem to mark exceptions as effects of the Estoppel-Doctrine put forward in Part V. Cases concerning penal and fiscal laws, price administration and exchange control are discussed in this light, pp. 166—191 (Trinidad-Shipping-case and Ralli-Brothers-case pp. 171—72, exchange control evasions pp. 189—90).

The question of *impossibility* created by prohibitions against payments is not one of conflicts but must be solved according to the legal system which is proper law of the contract. A debtor will generally be ordered by foreign courts to pay money under the obligation, irrespective of a prohibition, but this has nothing to do with „reprobation“ (pp. 197—99), *ch. 23*.

Some *reasons* for the results in *ch. 22* are given in *ch. 24*. The main basis for the general attitude seems to be the close relation to the rules of Public Law and the fact that non-appliance is of comparatively small consequence (*cf. chs. 5—10*).

Ch. 25 defines some consequences of non-appliance.

Part IV. Public Policy Reprobation (Exorbitancy).

This section deals with the reprobation of laws that are in themselves of a purely „private“ structure.

Most theories upon the subject agree that the public policy doctrine is egotistical, chauvinistic, pharisaic etc., *ch. 26*. Some think that the non-

appliance (reprobation) occurs because the law in some way strikes at the fundamental *ethical* principles of justice of the forum (pp. 232—238). Others (pp. 238—239 notably *Nussbaum*) adopt the view that the reprobation is utilitarian, i. e. that the reprobation is caused by the foreign law being detrimental to the *interests* of the forum-state or its citizens. Accordingly there is no need to distinguish between public policy and territoriality; they are mere expressions of the same fundamental utilitarian idea. Even if this view does appear to be the most modern and rational one (pp. 239—41) it is in fact contrary to all customary forms of the exercise of justice (pp. 241—45). Particularly important guidance may be obtained from the contact theory (cf. ch. 37). If it is true that contact with the forum is decisive, then this would be in favour of the utilitarian theory. As, however, it is shown in ch. 38, that the contact theory must be given a different form the utilitarian view must be abandoned.

The same is maintained in respect of theories purporting to base public policy on *the Law of Nations* (pp. 245—47).

Finally some authors hold that the reprobation of public policy is due to *structural divergencies* (e.g. Cheshire, Restatement: „unknown status“; *Savigny*; *Kahn* and *Niboyet*: „minimum d'équivalence juridique des institutions“), pp. 247—52.

Ch. 27 discusses the possible *reasons* for the public policy rule. It is a safety valve the use of which in any case is not detrimental to the principles of Conflict of Laws. This is particularly true of acts establishing rights. Comparatively small harm is done by denying celebration of marriages or refusing divorce-decrees, because the parties will be able to attain their purposes in some other country (pp. 256—58).

A specific positive reason seems difficult to give, and the problem appears to be to decide whether the safety valve operates for ethical or for structural-technical reasons.

With a view to investigating this a grouping of individual decisions is undertaken in *chs. 28—29*. It is emphasized that an elucidation of many problems is often achieved by the mere process of distinguishing different relations instead of regarding — as it was formerly done — such things as slavery and polygamy as institutions as a whole.

These and other extreme *variations* are first dealt with (pp. 267—274). Then (pp. 275—284) lesser variations are treated. It does not, however, seem possible to determine which degree of variation is required in order to call forth the reprobation of the law. Generally speaking reprobation seems fairly rare in these fields which are usually regarded as the classical examples of public policy.

On the other hand, there are individual decisions which underline the unknown nature of the institution (p. 284).

More important seems a group of cases where the reprobation is directed towards the *absence of a certain rule* in the foreign legal system, e. g. lack of rules concerning divorce, maintenance, fraud, (pp. 285—289, cf. supra chs. 15 og 16).

Most important is the frequent use of the public policy rule against the jurisdictional will in the foreign law. An *exorbitant jurisdictional will* (ch.29) occurs especially in cases concerning extraordinary legal measures of recent times, but also in other instances. The following categories include jurisdictional limitations (I) and expansions (II) in space or in time (III):

I. *Discrimination* against members of national minorities, religious communities or against foreigners and racial discrimination (pp. 293—298).

II. *Encroachment*, where the reprobation is based upon the idea that a state has a certain natural power to regulate, for instance gold clauses, within a certain region. When the regulation exceed these limits the encroachment is met with reprobation. This view is rather vague, but may be applied to a certain extent in dealing with gold-clause-abrogation and revaluation etc. (pp. 298—302).

III. *Retroaction*. A survey of the public policy cases shows that one essential or contributory reason for reprobation in the majority of cases has been the retroactive character of the law in question (pp. 302—307).

The three considerations (I—III) are mentioned with special reference to *revaluation* (pp. 307—12) and *gold-clause-abrogation* (pp. 312—316).

Based on the observations in chs. 28 and 29 the public policy concept is characterized in *ch. 30 negatively* as A) having no necessary relation to an expansive domestic jurisdictional will of the foreign rule in question. B) It is not required that the foreign rule affects the fundamental legal pillars at the forum — and C) the rebuffing public policy is not one-sided and self-motivated.

Positively the reprobation seems to be based on considerations of a *strictly ethical and legal nature*, and it is submitted that the structural-technical reasons do not come into play as independent factors. The judicial attitude towards modern monetary legislation of the extraordinary type suggests that the disapproval expressed by the reprobation is not necessarily of a rigorous nature and the courts ought not to shrink from using the public policy exception when otherwise indicated or to camouflage the reprobation through legal fictions.

Ch. 31 discusses some consequences of the non-appliance of the foreign rule. Theoretically a country may rebuff a foreign law even though it itself has a similar law, because the questions of jurisdictional will are never quite identical.

Chs. 32 and 33 are concerned with measures of a mixed structure (cf. ch. 18), such as *nationalization decrees*. The important difficulties presented by the reciprocal action of several legal principles, the public-policy rule (pp. 344—47), the acts-of-states doctrine (pp. 347—48) and the immunity of sovereign governments (pp. 348—51), are described.

Ch. 33 deals specifically with sequestration of claims under the aspect of the *double-liability* to which the debtor may be exposed through reprobation of war-sequestration (pp. 361—63, 368—71), confiscatory decrees (pp. 363—66), Nazi-German „Treuhänder“-trusteeships (pp. 366—68), or of the dissolution of corporations.

Part V. Estoppel (Relativity).

The problem of relativity (supra ch. 1—4) may sometimes be solved simply by analyzing the *different relations* of a certain legal institution, *ch. 34* (cf. ch. 28). Some other explanations are mentioned in *ch. 35*, which winds up by stressing the possibility that *prejudicial questions* seem to present particular difficulties in the Conflict of Laws.

The most popular explanation of the relativity asserts, *ch. 36*, that the reprobation is not directed towards the foreign rule itself, but towards the „*application*“ of the foreign rule (*v. Bar*). If this theory is accepted strictly it is erroneous, but the rather nebulous wordings may be either equivalent to the „contact“-theory (below, ch. 37) or to a recommendation of employing ordinary judicial principles, in which case the wording may be adapted to the estoppel-theory advanced below.

An advanced school, founded by *Zitelmann* and *Kahn*, maintains, *ch. 37*, that the *contact* to the forum is the deciding factor. Reprobation only takes place where there are sufficient contacts between the case and the forum.

Ch. 38 undertakes a closer *investigation of the contact-theory*, which investigation was the writer's primary object. Whether a strong connection to the forum or a weak contact to the legislating state is decisive is only of formal significance when two states are concerned. A true verification can only be reached, if the situation where a third state is implied

is taken into consideration. A considerable number of cases have been examined with respect to their contacts (pp. 411 et seq.) and naturally only very few have been found in which three countries were involved (pp. 420—27); but these cases show that a citizen or resident of a *third country may invoke* the public policy rule. This is in direct contradiction of the accepted legal theory and has significantly enough occasionally been severely criticized. The writer considers the attitude of the courts well founded and incidentally detrimental to the theory of public policy as based on interest-concepts (supra ch. 26).

The assumption that only dependents of the legislating state are excluded from reprobation leads to the further suggestion, *ch. 39*, that contacts to the forum or a *state with a similar* legislation justify reprobation, whereas contact to the legislating state or a *country with similar* rules tends to exclude reprobation.

Reasons for this assumption are, that the public policy objection „comes with ill grace“ (Greenwood v. Curtis) from one who wants to escape a contract that is legal in his own country. Furthermore the objecting party in such cases will often be subject to penalties and confiscation at his domicile, thus rendering the rebuffing judgement ineffective. Anyway the opponent will frequently be able to seek redress and counter the reprobation by bringing an action against the objecting party at his own forum. The suggestion thus conforms to the „principle of effectiveness“ sometimes advanced in the Conflict of Laws (pp. 440—47). Exceptions must, however, be made when the creditor although domiciled in the forum state or a similar state has abused his opportunity of being able to catch and sue a debtor outside his own state in order to obtain a permissive (below ch. 40) reprobation, not possible at the debtor's residence. Such speculation in dislocation need not be encouraged (pp. 448—452).

Ch. 40 illustrates this by a schedule (p. 454). When the parties *change their domicile* the reprobation-possibilities will obviously be affected. The various aspects (see schedule in ch. 40, note 213) are discussed at some length (pp. 459—471). Most important are the „prohibitory“ cases where the debtor moves to a reprobating state, p. 461, and the „permissive“ cases where both parties move from the legislating state to a reprobating state (pp. 469—71; other noteworthy permissive cases are No. 3), p. 464, and Nos. 7) and 8), p. 466).

The distinction between „*prohibitory*“ and „*permissive*“ use of the public policy rule depends on whether the public policy is invoked either as a defence or to counter a defence. The distinction is of the greatest analytical value (pp. 475—80).

The contact-theory applies also to laws *furthering governmental interests*, ch. 41, but must be somewhat modified in this respect. Following the „effectiveness“-argument the courts will abstain from reprobation only when the case has contacts to the legislating state. Contacts to a third state with consonant legislature do not prevent reprobation. Furthermore the great majority of „governmental“ decrees are all framed in accordance with the same legal structure, stating simply that illegal contracts are void. The Illegality-rules seem to be rather unaffected by the contacts of the case, the main result being that reprobation takes place except in some cases of speculation in a dislocated forum. This may be due to the fact that repayment cannot be claimed in these cases. Moreover, the permissive reprobation at a dislocated forum will not be discouraged, when the debtor has actually benefited by the transaction.

Ch. 42 suggests that a principle exists, which with some reluctance is termed an *Estoppel Doctrine* in the Conflict of Laws — of course only loosely related to the well-known doctrine in Anglo-American Law of Contracts and Evidence. According to the principle, here submitted, a party is sometimes estopped from taking advantage of a conflicts rule. This is most frequent in cases dealing with heterogeneous or exorbitant enactments. Thus a party is sometimes estopped from pleading a foreign law, making it unnecessary to investigate whether the law would otherwise be reprobated (examples pp. 493—94). On the other hand a party is sometimes estopped from insisting on reprobation of the foreign rule (examples p. 495). These observations have an important bearing on the problem of relativity.

Ch. 43 mentions some factors that will put the Estoppel-effect into operation. When a party has entered into a contract *with knowledge* of a certain foreign law he will later be estopped from a call for reprobation (quotations pp. 498—99). This explains to a certain degree why the reprobation-problems are most frequently raised with a view to retroactive decrees. In illegality-cases the determining factor often is that the contractual basis forms an *agency-relation* obliging the principal to indemnify the agent for his expenditure and the agent to pay or restore such sums as he may have received. This explains some continental judgments about exchange control-evasions that have puzzled the legal world (pp. 500—501 with note 33). Some exceptions must be made (pp. 501—02). When the debtor has *benefited* from a transaction he ought not to be able to secure an unjust enrichment by obtaining reprobation from a foreign rule according to which the contract is valid (pp. 503—04). Other cases where the conduct and the enrichment of the contracting parties are taken into

consideration are mentioned (pp. 504—05). The principal who has desired his agent to put up a surety on his behalf cannot object to reimbursement of the agent's costs on the ground that the claim is of a penal (pp. 505—06) or fiscal (pp. 506—07) nature, nor in other cases (pp. 507—08). Even with respect to reprobation of *retroactive decrees* estoppel may come into play. This is shown by the tendency to recognize taxation of foreign bond-holders at the debtor's domicile (pp. 509—11). *Passiveness* through a certain period may estop a party from claiming reprobation (pp. 511—12).

Ch. 44 deals with the special public-policy problems in connection with recognition and enforcement of *foreign judgments* and administrative decrees. In theory a party who has lost his case because of non-appliance of a foreign decree should be able to seek redress in the legislating state. Maybe it is due to considerations of a nature akin to estoppel that cases of this sort are never met with in practice.

Ch. 45 contains some *general reflections* on Estoppel. The contact theory, advanced supra, may be considered as being rooted in the same principles as the Estoppel-Principle in the Conflicts of Laws and thus as just one division of a broader Estoppel-doctrine. The Doctrine of Estoppel presents a curious medley of Substantive Law and Conflict of Laws, that does not conform with orthodox conflicts-principles. Still, the writer submits that it gives an approach to more accurate descriptions of the attitude of the courts.

Part VI. Conclusion.

Ch. 46 discusses the influence upon the public policy problem, which may be expected from some *modern tendencies* to change the existing rules of conflicts.

Ch. 47 summarizes the present situation of the public policy problem, and suggests that reprobation of rules furthering governmental interests and non-appliance of „exorbitant“ rules may be dealt with in *one single legal formula*. It is mentioned that *future developments* may diminish the importance of treating the public policy problem theoretically.

LISTE OVER DEFINITIONER

<p>adæquat Værneting, 443.
 acts-of-states-Doktrin, 347-48.
 alternativ Kollisionsnorm, 42.
 Anerkendelsesland, 453.
 Anvendelseslæren, 391 f.
 begrænset Kompetencevilje, 81.
 cumulativ Kollisionsnorm, 42.
 Disharmoni, 40.
 Diskrimination, 291 f.
 diskriminerende, 291.
 Dislokation, 443.
 Disparitet, 40.
 »disparitetisk« materiel Territorialitet, 147-48.
 Domsland, 25.
 Due process, 513 m. Note 72.
 Effektivitetsprincip, 445.
 ekstraordinær Lov, 66.
 elektiv Kollisionsnorm, 42.
 Enhedsbedømmelse, 29.
 »estopped«, 488.
 Estoppel, 488-490.
 etisk Synspunkt, 231.
 exclusiv Anvendelse, 7, 42.
 Exorbitans, 134-35, 320.
 exorbitant Kompetencevilje, 291.
 exorbitant Lov, 134-135.
 Expansion, 121, 291, 335.
 expansiv Kompetencevilje, 75.
 extern Kompetencevilje, 84.
 extern Territorialitet, 73.
 ensidig Kollisionsnorm, 26.
 Forbeholdsklausul, 135.
 forum non conveniens, 451.
 Garnishment, 359.</p> | <p>heterogent Formaal, 63.
 heterogen Lov, 134-135.
 Heterogenitet, 134, 539.
 Homogenitet, 247
 Illegalitet, 99.
 Interessesynspunkt, 239.
 intern Kompetencevilje, 74.
 intern Territorialitet, 73.
 Kompetenceoverskridelse, 298.
 Kompetencevilje, 72-73
 Konsonans-Tilknytning, 436.
 Lighedsgrundsætning, 33.
 Lovland, 25.
 Magtprincip, 445.
 Mangelstilfælde, 285.
 materiel Territorialitet, 76.
 Moralbetragtning, 232.
 Møntstatut, 156.
 »Nebenstatut«, 25.
 Normalstatut, 25.
 o. p., 3.
 o. p. Regel, 135.
 o. p. Klausul, 135.
 o. p. Land, 453.
 permanent Lov, 66.
 permissiv, 8, 475.
 primær Lov, 64.
 prohibitorisk, 8, 475.
 Prioritetsprincip, 371, Kap. 44, N. 71.
 processuel Territorialitet, 76.
 Prohibitivlov, 7.
 Prohibitivlære, 7, 87 f.
 Prohibitivtanken, 87 f.
 Relativitet, 7, 377.
 reprobere, 25.</p> |
|--|---|

LISTE OVER DEFINITIONER

Reprobering, 25.	Territorialitet, 71.
Reproberingsland, 453.	Tilknytning, 404.
Retfærdsbetragtning, 234.	Tilknytningslære, 8, 395.
saglig Exorbitans, 264.	tvingende Love, 7.
sekundær Lov, 64.	universel Territorialitet, 80.
singulær Kollisionsnorm, 41.	universelle Synspunkter, 232.
singulær Territorialitet, 80.	utilitaristisk, 232, 238.
Specialstatut, 25.	Værnetingsforvridning, 443.
